SPISY

HÁLKOVY.

SPISY
HÁLKOVY.

PORÁDÁ

FERDINAND SCHULZ.

DÍL V.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM Dra. EDV. GRÉGRA
1883.

OBSAH.

Str.

BAJRAMA.

I.

Slunce zašlo. — Za vesnicí K— se rozkládají široké lesy, rozrývané pěknými, všelijak se splýtajícími údolími, na jejichžto stráních strmí vysoké sem tam bílou břizou poseté skály. Skály tyto mají něco divokého do sebe; ale usadivší se na nich břízy vypadají jako bílé ovečky, jež si zde hledají pastvy a zmírňují poněkud pocit udivení, který mimovolně se v pozorovatele těchto skal vkrádá. Ostatně sem málokdy noha blízkých vesničanů zabloudí; dravci a noční ptáci zde mají své sídlo, ba i černý havran tu leckdys zakrákorá, a na okolí se vypravují rozličné pověsti, jichžto jevištěm jsou hlavně tato údolí.

Jak pravím, slunce zašlo. Těmto údolím ovšem už před hodnou chvílí, ale nyní již ani na nejvyšších sosnách nebylo pozorovati zlaté stopy slunečního paprsku; jenom putující po nebi šedé mráčky se červenaly, jako panenským studem. V lese samém již jest silné šcro; ale bílé puntíky hvězd, oku sotva ještě dohledné, ukazují, že se večer teprv začíná.

I.

Slunce zašlo. — Za vesnicí K— se rozkládají široké lesy, rozrývané pěknými, všelijak se splýtajícími údolími, na jejichžto stráních strmí vysoké sem tam bílou břizou poseté skály. Skály tyto mají něco divokého do sebe; ale usadivší se na nich břízy vypadají jako bílé ovečky, jež si zde hledají pastvy a zmírňují poněkud pocit udivení, který mimovolně se v pozorovatele těchto skal vkrádá. Ostatně sem málokdy noha blízkých vesničanů zabloudí; dravci a noční ptáci zde mají své sídlo, ba i černý havran tu leckdys zakrákorá, a na okolí se vypravují rozličné pověsti, jichžto jevištěm jsou hlavně tato údolí.

Jak pravím, slunce zašlo. Témto údolím ovšem už před hodnou chvílí, ale nyní již ani na nejvyšších sosnách nebylo pozorovati zlaté stopy slunečního paprsku; jenom putující po nebi šedé mráčky se červenaly, jako panens[illegible]dem. V lese samém již jest silné šero; ale b[illegible] hvězd, oku sotva ještě dohledné, ukazují, [illegible]á.

SPISY
HÁLKOVY.

PORÁDÁ

FERDINAND SCHULZ.

DÍL V.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM Dra EDV. GRÉGRA
1883.

OBSAH.

Str.

BAJRAMA.

I.

Slunce zašlo. — Za vesnicí K— se rozkládají široké lesy, rozrývané pěknými, všelijak se splýtajícími údolími, na jejichžto stráních strmí vysoké sem tam bílou břizou poseté skály. Skály tyto mají něco divokého do sebe; ale usadivší se na nich břízy vypadají jako bílé ovečky, jež si zde hledají pastvy a zmírňují poněkud pocit udivení, který mimovolně se v pozorovatele těchto skal vkrádá. Ostatně sem málokdy noha blízkých vesničanů zabloudí; dravci a noční ptáci zde mají své sídlo, ba i černý havran tu leckdys zakrákorá, a na okolí se vypravují rozličné pověsti, jichžto jevištěm jsou hlavně tato údolí.

Jak pravím, slunce zašlo. Těmto údolím ovšem už před hodnou chvílí, ale nyní již ani na nejvyšších sosnách nebylo pozorovati zlaté stopy slunečního paprsku; jenom putující po nebi šedé mráčky se červenaly, jako panenským studem. V lese samém již jest silné šcro; ale bílé puntíky hvězd, oku sotva ještě dohledné, ukazují, že se večer teprv začíná.

U jedné skály sedí tlupa cikánů v zajímavém skupení. Šedý stařec přikládá k ohni, odklopuje časem pokličky od hrnců, nahlíží do klokotající se vody, a když poznal, že večeře ještě není vařena, přiklopí pokličku, zašťourá prstem v dýmce, a když viděl, že mu v ní oheň uhasl, béře uhlíčko z ohně, dá ho do dýmky, a již se mu zase valí dým jakoby o závod s kouřem, jenž kotoučem vystupuje z ohně do výšky. Stařec si založil ruce na klín, svěsil hlavu, a dívá se do ohně. Nač právě myslí, těžko uhodnout; staří lidé mají beztoho divné myšlénky.

Však oheň rozlévá svou záři ještě dále. Na druhé straně proti starci leží, o loket podepřen, mladík a vedlé něho harfa. Mladík má vlasy černější nežli noc a v očích jiskry, že jimi možná každé chvíle uhranout. Dýmku právě odhodil, harfy si nevšímá, prsa se divě zdvihají a čelo se zmračilo tak, že se až obočí sebe dotkly. U jeho nohou sedí na špalku jiný mladík a vyřezává něco nožem; zdá se, že píšťalu pro malé dítě, jež si za jeho zády ještě s dvěma jinými dětmi hraje. Opodál jsou tři vozy, urovnány do tříhranu, a stará žena po nich rozvěšuje plíny; mladá žena chodí kolem vozů, hejčkajíc na rukou plačící nemluvně, chvílemi ukolébavku prozpěvujíc. Za vozy se pase několik koňů. Mladé hříbě právě přiskákalo k své matce — tato pozdvihla hlavu, zařičela, zase se shýbla a pásla se, jakoby svému dítěti ukazovala, jak i ono si bude muset hledat pastvu, až odroste jejímu prsu.

Oheň praská, starý kouří, z mladých žádný nic nemluví — jen ten jeden, zdá se, že mnoho myslí —

tráva chrupá, a hříbátko obskakuje svou matku. — Ještě bychom byli zapomněli na psa; starý Kuráž leží stočený pod vozem mezi zadními koly a chrápe. Časem, štípne-li ho moucha, aneb-li se mu zdá, že se někdo nebezpečně blíží k pánu, otevře oči a tu vypadají jako dvě svatojanské mušky. Pak ale zas zatřese hlavou, stočí se do kolečka a spí dál.

Dlouhá chvíle odplynula zase v tichu. Starý se přiklonil k hrnci, vyndal dýmku z úst, odplivnul si, odklopil pokličku, vzal vařečku do ruky, šťoural do hrnce, odložil vařečku a dýmku, vstal a pravil:

„Večeře je vařena!“

Nezdálo se, že z přítomných si kdo všímá jeho slov. Černobrvý mladík ani se nevytrhl ze svých myšlének, jeho soused řezal dále, stará ještě rovnala plíny a mladá pořád hejčkala, šeptajíc „všš! všš!“ Jenom Kuráž se líně protáh', zakňučel, vyskočil, sekal ohonem a pokorně se blížil k pánu.

Starý se rozhlédl, jakoby počítal, jsou-li všichni pohromadě; odstavil hrnec od ohně a ptal se: „Kde je Bajrama?“

Mladík, jenž ležel podepřen na pravém loktě, vyskočil se země, jako když prach zapálí. „Přivedu ji, přivedu!“ mluvil temně, sotva srozumitelně, a dřív než bysi se po něm mohl ohlédnout, byl ten tam.

„Kam pak šel Salem?“ ptal se starý.

Žádný neodpovídal; Kuráž poskočil a zaštěkl v tu stranu, kam Salem odešel.

Salem zatočil do vedlejšího údolí, kradl se tiše, pováživě k severní straně, pátraje kolem sebe jako slídič.

Kroky jeho byly čím dále tím kratší; oči se mu samým pátráním div z důlků svých nevyvalily.

Hvězdy ponenáhlu se všecky prospaly, obrážely se v blízkém potůčku; na pokraji potůčku stály olše, a lehký větřík jednu k druhé klonil.

Salem poklekl na obě kolena, sklonil se hlavou až k zemi a pohlížel k potoku. Zdálo se, že mu na tom záleží, aby spočítal olše. Salem je spočítal zrakem všecky, přehlížel znova — zahlídl něco bílého blíž černého stínu, vzchopil se pozorně, kradl se k místu pozorovanému tak tiše, jako jeho vlastní stín, přiblížil se asi na deset kroků, přiklekl k blízké olši a díval se skrz řídké listí na naznačené místo. Napnul zrak i sluch tak, aby mu ani jediný pohyb, ani jediný hlásek neušel.

„Již musím pryč," mluvila pološeptem dívka.

„Neodnímej mi tak brzy nebe mé! Bez tebe mi teskno, nudno — není mi možná živu býti. Ještě jedno políbení!"

Dívka jej políbila. Jinoch ji tiskl k sobě tak mocně, že bylo slyšet líbání a dýchání na mnoho kroků.

„Kdy tě zase spatřím?"

„Ne-li dřív, zejtra o tomto čase jistě."

Salemovi div se ňádra nerozskočila. Všechna krev se mu hnala k srdci a oči jenjen svítily.

„Tvá políbení jsou tak sladká!" šeptal jinoch.

Dívka jej na to líbala, div ho nezadusila.

Salem vyskočil, jako vyštvaný pes, udělal několik skoků do zadu, a na to zahvizdal, až se to rozléhalo po celém lese a všecky skály na to odpovídaly.

Dívkou to trhlo.

„Salem je na blízku,“ šeptala. „S bohem!“

Mladík zůstal jako zkamenělý.

Salem dělal sáhovité skoky zase ku předu a tím nadběhl dívce, která se kradla podlé olší. Salem jí šel vstříc; když k ní přišel asi na tři kroky, zachechtal se tak divoce, až se dívka zachvěla.

„Haha, Bajramo, už se vracíš z lovu? Přišla holubička čistá? Haha! nebyla jsi krotká? Či jsi se ještě neochočila? Hezké dítě jsi — on ti to také řekl — či měl zavřené oči?“

Bajrama neodpovídala.

„Nevhod přicházím, nevhod, — je-li pravda? Bylas právě milostná — rozdávalas milosti — myslím; Salemovi dost dobré jsou odpadky — viď, má štědrá holubinko? Sedni si zde vedlé mne, tak — čekám na bratra tvého, až se vrátí z lovu, abych mu sejmul něco tíže — a jest-liže něco nese nedobitého, abych to dobil —“ díval se na dlouhý nůž a jakási divná myšlénka v něm vznikala.

Od onoho místa, na něž číhal prvé Salem, plížil se podle olší černý stín; Bajrama ho bázlivě provázela zrakem.

Za chvilku se objevil očekávaný lovec.

Salem vstal a táhl Bajramu za ruku do výšky.

„Jak se podařil lov?“ ptal se Salem; ale nečekaje odpovědi, sejmul lovci polovici zvěře s ramenou.

„Chtěl jsem ti zabít ještě jednu káni, Joso; tu bysi byl naložil sám,“ pravil Salem, a oko se mu při tom zakoulelo na Bajramu.

Bajrama se ale hrdě podívala Salemu do očí, a přibočila se ke straně bratra Josy.

Žádný z nich ani nepromluvil; Josa časem si přehodil zvěř s jednoho ramene na druhé, Salem šel pořád o deset kroků v předu, a Bajrama po straně bratrově.

Přišli ke svým; mimo starého spali již všickni. Kuráž zavrčel; vida ale, že jsou to dobří známí, zastrčil hlavu opět pod zadní nohu.

Oheň se rozbíhal ještě v několik plaménků, starý je udržoval, aby večeře nepřítomným nevychladla.

Salem a Josa shodili s ramenou zvěř. Starý se zdvihl, aby ji ohledal, a spokojen lovem, ani se neptal, kde Bajrama byla; ulehl si k ostatním.

Josa se chopil hrnce a dělil zbytek večeře na tři díly; zavolal Salema a Bajramu k jídlu.

Bajrama ale už si ulehla, a Salem pravil, že nemá chuti.

Salem si sedl ke své harfě, divě se díval do jejích strun, tak divě, že div tím pohledem neprocitly a nerozzvučely se.

Měsíc se objevil nad údolím v plné kráse, a maloval na skalách podivné obrazy; bělounké břízy se leskly, jakoby z měsíčných paprsků byly utkány.

Josovi večeře chutnala; byltě lovem unaven.

Salem odvrátil od harfy oči, a díval se na Bajramu, lunou ozářenou, tak upřeně, div z ní duši nevykoukal. K jakému přechodu myšlének zavdal tento přechod očí s harfy na Bajramu příčinu, těžko uhodnout; neboť Salem pranic nemluví.

V ohni dopraskávaly poslední jiskry, jako v člověku myšlénky, když je v polosnění, ale už více spí, nežli bdí; ještě se tam jedna vznítila, tam druhá — ještě, ještě — zablýskla se — zapraskala, vyšlehla, pak zhasla a nebylo jí více!

Všecko spalo vůkol — oheň, Kuráž, Josa, Bajrama — všecko, jen Salem ne.

Starý se v noci probudil, a vidě Salema seděti, ptal se: „Což Saleme, neulehneš si?“

„Hlídám psa, aby nás neokradl!“ pravil Salem.

„Odpočiň si, Saleme, zejtra je na tobě lov.“

„Zejtra? zejtra? dobrá! Jen spi, starý, já vyčkám.“

Starý se převalil na druhou stranu a spal; Bajrama vykřikla ze spaní: „Janko!“ — Kuráž zavrčel a Salem se zachvěl.

Dobrou noc! —

II.

Bylo již pozdě z večera. Vesnice K— byla, jakoby ji peřinou přikryl. Holoubkové zalezli do svých baněk, vlaštovky víc neštěbetaly; netopýři však honili noční hmyz, kůna se plížila po střechách, aby se vkradla do kurníka — a ponocný odtroubil právě desátou. Víčka mladých dívek se zavřela a za to se otevřel uvnitř snivý svět; a hoši? — Což je hochům!

Uprostřed návsi stála hospoda; tam bylo ještě světlo. Sedláci měli dnes po žních, dnes byla sobota, a zejtra se měly slavit obžinky. Někteří ze sedláků slavili předvečer obžinek tím, že poněkud hloub než

obyčejněji nahlíželi do džbánků. A proč-by si nepřáli? Obilí bylo sklízeno, úroda hojná, a oni se po celé žně nalopotili až dost. Ale mnozí se už z hospody vytratili domů, a ti co zbyli, to už nestojí ani za řeč.

Ale u jednoho stolu sedí a přihlíží do džbánku ještě vesnický tlampač a kleje. Proč kleje, nemohl se ještě žádný dnes od něho dověděti; jen na to každý hádal, že mu asi ušel výdělek, a on že pije na zlosť.

Tlampač jest zajisté člověk důležitější, než by si mnohý mohl myslit. Tlampač zná holky a hochy z celého okolí — ale dokonale; on zná všechněch slabosti i lepší stránky, on ví, který by se ku které hodil a která ku kterému, a co on ví, to dlouho nedrží za zuby — jde k té a k oné, chválí jí toho a onoho, jde k tomu a k onomu, chválí mu tu a onu — stane se z toho svatba, a tlampač může celý týden pít. Tlampač je jako pavouk; on setkal již po celém okolí takové množství mladých lidí v manželství, že by na to nestačil žádný rejstřík. Ale tlampač to všechno nosí v hlavě; on ví, jak se která panímáma dřív jmenovala, než se vdala, kde měla ohlášky, kdy svatbu — ví každý rok až i na den, ví kolik bylo mládenců a kolik družiček, kdo byl na svatbě — to všechno ví, a on si na tom nemálo zakládá. Který hoch chce vědět životopis některé dívky, která snad mu — jak říkáme do oka padla, vezme útočiště jen k tlampačovi, a ten mu toho poví, až jde hlava kolem, a přidá-li mu hoch na skleničku kořalky — pak mluví tlampač pravdu; pak ani nezatají, kolik té jisté zubů schází, mnoho-li jí otec dá, a přidá-li mu ještě na nějakou, poví mu konečně,

na tu aby nemyslil, ta že není nic pro něho, on že mu o jiné poví — zkrátka, tlampač je tlumočníkem každého párku, který spěchá k poslednímu přístavu lásky — k oltáři — on jest znamením otázky i vykřičníkem zároveň pro každé láskou raněné srdce — on jest lékařem, on jest vším — — a za to se má dobře. A tlampač to ví dokonale, co jest; to mu — jak on sám říká — nemusí nikdo povídat.

Tlampačovým pobočníkem nižšího druhu jest ponocný. Ponocný, když nepije, ví, kdo kde v noci vyjde z domu, kam jde, jak dlouho se tam zdrží, kde který chasník se potuluje, a on se o to stará, aby bylo pravdivým: „Nic tak není tajně předeno, aby nebylo světu vyjeveno.“ Ponocný ví, co mnoho jiných lidí neví, poněvadž on nespí, když jiní lidé spí — on je zlodějem, jenž se vkrádá pod tajemnou roušku temnoty, jakouž noc celou ves obestírá, ale on je tímto zlodějem dle zákona a práva. Ale jak pravím, náš ponocný rád pije, a tu velmi rád na svůj ouřad zapomíná, a jest nerad, když mu ho někdo připomene. V celé vesnici není pamětníka, aby byl ponocný kdy vyndal dýmku z úst, leč když se napíjí a když troubí na roh; ostatně ví každý dobře, proč on jest vlastně ponocným, ba každé dítě to ví, že proto, že rád kouří. A kdo rád kouří, rád pije — a tak se u něho váže jedna cnosť s druhou.

Ponocný a tlampač ve vesnici K— se často o přednosť svého úřadu spolu hádají, a to obyčejně tak hřmotně, že jest je až na náves slyšeti, a tak živě, že si to často až i holmi dokazují, a konec rozepře

se strany ponocného bývá obyčejně ten, že tlampačovi řekne, že on — tlampač — neumí ani na roh zatroubit; on ale — ponocný — že je výborný muzikant, že umí zvlášť dobře počítat takt, že ví dobře, kdy má troubit dvanáct a kdy jednu, to že ani pan učitel nedovede. Tlampač obyčejné dokládá, že to známá věc, že je ponocný trouba. Ponocný ale praví, že to žádnému nic neškodí, a že obec dobře věděla, kdo jest pro troubu jako stvořen, a proto že naň tento těžký úřad složila, který mu nedá ani v noci spát.

Teď právě seděli obadva — tlampač totiž a ponocný — v hospodě. Vlastně jsem chtěl říci, že ponocný právě vešel, neboť teď zrovna odtroubil desátou. Když vešel, oddechl si tak z hluboka, jako by byl nevím co vykonal; ale to není maličkosť — desetkrát odtroubit desátou!

Ponocný se usadil, přihnul si a začal: „Jak povídám, byl to vtělený čert.“

Musím podotknouti, že ponocný, než šel odtroubit desátou, začal vypravovat, kterak ze vsi na věčné časy zahnal čerta — a to skutečného čerta — jak se sám dušoval. Začal vypravovat, v tom ale uhodila desátá, a ponocný pravil: „Ouřad mne volá; až přijdu, pak dopovím.“

„Na mou duši — vtělený to čert,“ pokračoval nyní. „Měl rohy, na levé noze kopyto a z huby mu šel oheň — tak jak tady sedím. A už po kolik nocí právě o půlnoci, když odbyla — vlastně když jsem odtroubil dvanáctou, mně vždycky přicházel naproti. „Stůj, chlape!“ zvolám konečně, neboť mi to už dělalo po

takový čas vrtochy, že jsem ani celé noci nespal — na mou duši, nespal, jak to i ouřad můj požaduje. „Stůj, chlape!“ zvolám tedy. Chlap se lekl, ani nedýchal. To víte, když já vykřiknu „stůj!“ — tak to už za to stojí. To víte, že já čtrnáct let a tři měsíce sloužil u granátníků — jak to mám na svém obšitě; a věrně jsem sloužil — ani jednou jsem nebyl bit — jen dvakrát — ale — na to už jsem zapomněl, a darmo o tom povídat. A tu když já jsem vám stal vartu, a vykřikl sem: Kverrrraus! tu vám hned všichni vojáci vyletěli, jako když hoří. A zrovna tak jsem vykřikl: Stůj, chlape! až sem zuby zaskřípal. Chlap se lekl, ani nedýchal. „Kde máš vandrpuch?“ ptám se ho. On, že v pekle žádný nedávají. „Co,“ pravím já, „ty jsi z pekla? Spaste lidé duši!“ a křižoval a třásl jsem se na celém — é! co pak povídám, netřásl jsem se pranic. Kuráž jsem měl — to víte — před nepřítelem jsem nikdy neutíkal — jen jednou — ale to byli jako lití čerti — ale o tom darmo povídat, na to jsem už zapomněl. I namířím vám na toho čerta rohem. „Modli se, chlape! tvá poslední hodinka bije.“ Chlap tomu nechtěl věřit; i zatroubím vám ještě jednou dvanáctou, a pravím: „To byla tvá poslední hodinka; klekni a modli se!“ Chlap — chtěl jsem říci čert — klekl, a prosil pro všecko na nebi i na zemi, abych mu to nedělal, totiž abych ho nestřelil, že bych ho udělal věčně-věkův nešťastným. Co s tebou, chlape? myslím si. Když tě zabím, do nebe nesmíš, a do pekla tě víc nepřijmou. A to víte, jak já jsem dobrý chlap — mně ho bylo líto. Ale přisáhat mi musil — na mou duši — že už

se více neukáže. A on zdvih' dva prsty k nebi, udělal frr — a už jsem ho více neviděl."

Ponocný si oddechl, a díval se vítězoslavně kolem sebe; ale z přítomných se žádný nedivil, neboť věděli všichni, že práší. Ba ani tlampač se nedivil, ale smál se, neboť ten čert byl on sám, a když se jednou od svatby pozdě vracel domů a kouřil — což měl být oheň, jenž mu šel z úst — a měl rozmarinu ze svatby za čepicí — což měly být rohy ďáblovy — udělal si s ponocným dotčený žert.

„Že ti hrom fajfku z huby nevypálí!" klel tlampač, „jak ty umíš prášit!"

„Na mou duši, jak zde sedím!" tloukl si na prsa ponocný, čím obyčejně pravdu svých slov osvědčil; ale každý věděl, že tím obyčejně osvědčil kapitální lež.

„Ale víš co, bratříčku, mluv mi jednou také pravdu!" pravil tlampač, a důvěrně pojal ponocného za ruku, a přisedl si k němu blíž.

Ponocný vyšpoulil ústa, neboť mu to lichotilo, že ještě někdo od něho očekává pravdy.

„Mluv, bratře," pravil ponocný, důvěru jeho spláceje, „a ať cucám rampouch tuhle místo své pipky, když ti pravdy nepovím," a dýmal co měl dechu, neboť mu v dýmce vyhasínalo.

„Nepozoruješ nic na Jarošovic Jeníkovi od nějakého času?" tázal se tlampač.

„He he! spletl ti koncept, kmotře, viď?" odpovídal ponocný, a hrdý na to, že i sám tlampač si jej béře ve svatebních věcech na radu, pravil: „Myslíš s Andulkou Petržilkovic? Holenku z toho nebude nic; neber

se o to, škoda by bylo kramfleků, abys si je o to otlouk'?"

„A proč by nebylo?" tázal se tlampač, a bral sklenici do ruky. „Všecko ještě může být."

„Ale nebude, pamatuj na mne, že jsem já ti to řekl; co já řeknu, to je svaté. A až z toho nic nebude, pak si na mne zpomeneš, že z toho nic nebude. Pamatuj si, že jsem to řekl zde v hospodě, když jsem odtroubil desátou" — při tom se díval na stěnu na hodiny — „uvidíš, že z toho nic nebude."

„Víš co, bratře — že Jeník k Petržilkovům víc nedochází, to já vím; ale to nemohu vypátrat, kam vlastně chodí. Vždycky večír po práci se ztratí, žádný neví kam — přichází pozdě domů, a žádný neví odkud."

„He he! to chceš jako říct, abych jako já ti jako pověděl, kam Jeník jako chodí — tak jako — což?" mluvil ponocný, a tlampač dobře věděl, že když ponocný začne opakovat „jako," že chce na skleničku kořalky, pak ale že poví. Pročež hned řekl: „Víš, bratře, já nechci, abysi se darmo namáhal" — ponocný dopil — „vím, že práhne, když člověk vypravuje; dej si jen nalít, já ji platím."

Ponocný se omlouval, že to jako nemusí být, takovou maličkosť že on rád udělá zadarmo, oni že jsou bez toho staří známí a téhož skoro ouřadu — zároveň ale ukazoval hospodskému na práznou nádobu, a když ji tento plnou přinesl nazpět, ukázal ponocný na tlampače, že ji ten jako bude platit, čemuž hospodský přikývnul hlavou, že je dobře.

„Víš co, kmotře?“ počal ponocný jaksi tajemně. „S Jeníkem to nestojí tuhle v pořádku —“ při tom ukazoval prstem na čelo, jakoby chtěl říci, že se zbláznil — „já ti povím, Jeník Jarošovic se chce dát k cikánům.“

„K ci-ci-cikánům?“ koktal ze sebe tlampač, celý udivený. „Ale, bratře, vidíš si do huby?“

„Kmotře, ať mi roh k hubě přiroste, když nemluvím pravdu. Já to vím — na mou duši je to pravda, ať jsem — no ale k čemu bych se zaklínal?“

Tlampač znal ponocného, že když řekl „ať jsem —“, že nelže, a že neví-li dokonale pravdu, mlčí.

„Jen neklej, bratře, neklej; já už jsem se sám pro to dnes mnoho naklel,“ pravil tlampač. „Ale to musíš vysvětlit, jak to s tou věcí stojí — já to posud nechápu.“

„Jářku, on se dá k cikánům — to ať mluví, kdo chce co chce. Pamatuj na mne, že až se to stane, že to bude; to já vím, a co vím, to mi žádný nevezme. Ale já povídám, pamatuj na mne, že se to stane, neboť mu cikáni udělali.“

„U-udělali?“ vyvalil tlampač oči, a otevřel ústa.

„He, he! divíš se, viď? Ale jakžby to jináč mohlo být? Pomysli si jen, co to bylo za hocha — ten Jeník Jarošovic — a on by jen tak zhola chodil vždycky večír za cikány?“

„Což on už chodí za cikány?“

„Inu za cikánkou anebo za cikány — to je čert nebo ďábel. Ale to už trvá hezký čas, co jsem to

spozoroval — na mou duši, ať jsem — já jsem to první spozoroval. — To je právě ten kásus, na který chci přijít. Ale ať mi hlas na věky věkův v chřtánu zamrzne, když promluvím nepravdivého slova. S tou věcí to stojí tak. — Já ti onehdy odtroubím jedenáctou; v hospodě už bylo zavřeno, domů jsem nechtěl jít, abych svůj ouřad nezaspal — co dělat? Noc byla krásná až milo, a měsíc svítil jako rybí oko a bylo tak jasně, že by mohl člověk špendlík na zemi nalezti. Jdu ti až na konec vesnice, a v myšlenkách zajdu až ke kříži, jenž stojí nad roklí, co se vchází do našich lesů. U kříže jsem si sedl a tak myslím, už ani sám nevím, na co. Sedím tak asi, co by půl dýmky vykouřil, tu vidím se blížit dva lidi — přicházeli z rokle. Kdo by to mohl tak pozdě ještě být? myslím si. Abych je ale spíš mohl pozorovat, anižbych sám byl od nich pozorován, zasedl jsem si za keř, který právě za mnou stál, a tam jsem byl tichý, jako sysel. Mluvili spolu ustavičné, až přišli ke kříži — a koho tu nepoznám? Byl to Jeník Jarošovic; a co myslíš, kdo s ním? Ta mladá cikánka, co tady před tím chodila po vsi. Ať mi hrom rozbije dýmku, když slova lhu! A co se dále nestalo? Oni tedy oba přijdou až ke kříži, a kleknou si tam oba tak, jakoby stáli u oltáře. Já se na to na všechno dívám jako u vyjevení, co se ještě dále bude dít. Když tak oba klečí, vyzdvihnou oba pravé ruce k nebi, a přisáhají si, že věčně se budou milovat — jen si pomysli, kmotře, věčně! a to Jeník Jarošovic a cikánka! Hoch jako panna a — cikánka!“

„A což je hezká ta cikánka?“ tázal se tlampač

a ukazoval ponocnému na sklenici, aby jako pil, kterémuž znamení ponocný velmi snadno rozuměl.

„I což hezká nebo nanic! Je to přec jenom cikánka. Kdo to jaktěživ slyšel, aby selský synek chodil za cikánkou! A kdyby ta cikánka nebyla Jeníkovi udělala, zajisté by za ní nechodil.“

„Hm, hm!“ divil se tlampač. „Co pak tomu řekne asi jeho matka?“

„Ta by z toho jistě měla smrť.“

Tlampač se zamlčel.

Na hodinách, jež visely na stěně, zarachotila jedenáctá.

„Ouřad mne volá!“ pravil ponocný, zdvihl se a dopil.

„Půjdu také!“ pravil tlampač a zaplatil.

Oba vyšli. Ponocný troubil jedenáctou, a tlampač ho doprovázel.

Konec návsi potkali Jeníka. Oba ho pozdravili, Jeník neodpověděl. Šli okolo Petržilkovic. Okýnko na náves bylo otevřené; bylo to okýnko Andulčino. Jeník musil jíti okolo, a Andulka bezpochyby že ho zhlídla. Z komůrky zněla píseň — ponocný a tlampač se zastavili a poslouchali.

> Vadne, vadne — až uvadne,
> není pro mne v světě žádné —
> není žádné potěšení
> pro mne více k nalezení! —

Poslední slova byla udušena hlasitým pláčem, v který Andulka vypukla.

Potěš tě pánbůh, holka! —

III.

Druhý den byla neděle.

Lidé na se oblékli sváteční oděv, sváteční mysl — ale ne všichni! Před staveními stáli chasníci v bílých zástěrách, mluvili o žněch, o sobě, o lidech, o počasí atd. Leckdes se mluvilo mnoho, ne všechno dobré, a ledacos zbytečného.

Lidský jazyk jest zlý — tuze zlý, a těžko se mu uchránit. Lidský jazyk by tak dobře mohl chválit, jako haní; ale chválu člověk nerád mluví, a jazyk nerád se k chvále přidruží; radši ji zamlčí. V lidech je mnoho závisti, a chybí-li kdo, málokdo ho polituje a ještě méně se snaží, aby ho napravil; ale pomluvy jest až nazbyt. V lidských řečech je mnoho úsměšků, ale málo soucitu. V štěstí se lidé mají rádi, ale v neštěstí se nechtějí znát; mnohý pak mluví, že on by to byl chytře vyvedl, ví pak rady až nazbyt, ale pomoci málo. To jest souhrn vesnických novin.

Sezvánělo se na velkou. Staří spěchali do chrámu, aby našli ve stolicích místa, poněvadž by jim stání bylo obtížné, a mladí stáli ještě před kostelem v kupách a mluvili o Jeníkovi, o Andulce a o cikánce. Jakoby to byl ponocný v noci po celé vsi svým rohem roztroubil — každý o tom věděl, každý o tom povídal, každý to samé, ale každý s rozličnými příměšky — dle toho, jakou měl kdo obrazotvornosť.

Každý uváděl za pramen své zprávy tu a tu babu, ta že to slyšela od jiné, ta konečně od tlampačovy

ženy*) — a tu nebyla žádná pochybnosť o pravdivosti. Neboť tlampačova žena to mohla slyšet jedině od tlampače, než to z úst vypustila; a tlampač to musil mít z první ruky. Tak to šlo z jedněch úst do druhých, až o tom už i věděly děti, naslouchajíce co mluví staří, a po dětech to už zpívali vrabci, a ti to roznesli do okolních vesnic.

„Nevěděl jeho táta, na koho hospodaří!“ pravil jeden z mladíků u kostela stojících.

„To mohl raději své jmění propit, než aby se dostalo až cikánce,“ notoval s ním druhý.

„Anči Petržilkovic to přeju,“ pravil třetí otočiv se na patách. „Ona si myslila, že není už nikoho víc na světě, jenom Jeníka, a krom Jarošova statku se jí zdálo být všecko malé. Haha, ten ji natáh' — chodí teď za cikánkou!“

„Však na nás na všecky koukávala s půdy, a kdyby s ní byl někdo chtěl o muzice zatančit, myslila, že dělá milosti, když mu nedala košíkem,“ mluvil zase jiný.

„Však ona by teď ještě ráda,“ bylo slyšet zase jiný hlas, „kdyby našinec“ — a při těch slovech ukazoval mluvící na sebe — „u ní nakous'; ale my nejsme tak mlsní.“

„Ale ta cikánka to musí umět, když Jeníkovi tak zmátla koncept, že teď každý den běhá jen za ní,“ mluvil zas jeden.

„Inu udělala mu!“ mudroval jiný.

*) V některých krajinách jmenují řečenou osobu „tlampačem“, jinde se nazývá též „starosvatem.“

„Proto ho tak k sobě táhne; oh! cikáni mají za ušima,“ přisvědčoval třetí.

„Jak to ale jen může být,“ zněla zase otázka, „že mu mohla udělat? To mi neleze do hlavy.“

„Hahaha! Tomšovi to neleze do hlavy! Škoda že neudělala tobě, snad by ti to bylo vlezlo do hlavy.“

„Haha!“ smáli se opět jiní, „byla by to junda, aby Tomeš za ní chodil jako náměsíčník!“

„Smějte se mi nebo ne,“ pravil Tomeš, „ale já tomu nerozumím, co je to někomu udělat, a jak se to může stát.“

„To je vidět, že ještě nejsi čtenář!“ smáli se opět někteří.

„Ale víte co, hoši“ — ujal se slova jeden, „kdo z vás ví, jak cikáni člověku udělají, ať nám to všechněm poví.“

Žádný ani nedutal.

„Proč se tedy smějete Tomšovi, když on to neví?“ tázal se opět onen, a hlasem patrně projevoval, že on má toho známosť.

„Tedy nám to pověz!“ pravil ten, jemuž říkali Tomeš.

„Však jsem já se hnedle z rána na to ptal u staré Stožické, a ta aby něco takového nevěděla! Cikánka prý si ustřihne kousek svých vlasů, a hodí je do vody, o níž ví, že z ní bude pít ten, komu chce udělat. Mimo to hledí od něho něco dostat, co bylo zahřáto na jeho těle, a nosí to u sebe. Jakmile se člověk z té vody napije, musí a musí za cikánkou, a kdyby ho třebas železem ukovali — on musí, a kdyby ji měl

kraj světa hledat. Tak se to stalo i Jeníkovi. A jak dlouho to bude cikánka nosit, tak dlouho musí on za ní chodit."

Všickni se zalekli, zda-li snad cikánka i u některého z nich nehodila vlasy do štoudve aneb do jiné nádoby; každý si umínil, že hned jak přijde domů, všecko zprohledá, zda-li by někde něco hozeno nebylo.

Vypravovatel stvrzoval svoje slova příkladem, jak jistá mlynářova dcera také šla za cikány, poněvadž jí udělali, a že všechno bohatství doma opustila, a že se až posud s nimi potuluje.

Někteří vypravovali, že prý Jeník už dávno měl něco cikánského v sobě, a jiní zase tvrdili, že jim to divno, kterak s ním mohli po tak dlouhý čas obcovati, aniž by se byli jím nakazili; všickni ale v tom se shodovali, že Jeník už jest učiněný cikán.

V tom šel Jeník okolo nich do chrámu a — všickni umlkli.

Divná ta věc! Lidé tak rádi pomlouvají, ale jakmile se jim ukáže ten, jenž jest předmětem jejich řeči — jakoby uťal! A kdyby byli měli dříve sterých chutí k pomlouvání — najednou je přejde všechno. Kolikrát jsem viděl, kterak se objevil vlk, jenž byl za humny — jak praví bájka — a ten, jenž pomlouval, často v půli slova přestal, a nebylby druhou polovici vyslovil, kdyby snad jej ta druhá půle i zadusit měla.

Jeník všecky přítomné zdvořile pozdravil, a skoro všickni přítomní poděkovali rozpačitě.

Ale ani děvčata nezůstala Jeníkovi a Andulce nic dlužna; ba, jim bylo ještě tíž, držet jazyk za zuby.

Ta vypravovala, že Jeníka zrovna pánbůh trestá — že leckterás z těch, co jsou zde přítomny, mohla být také Jeníkovi dobrá (při čemž ovšem hlavně myslila na sebe) — že teď, kdyby i nakrásně hned přišel, mu víc ani dvéře neotevře — že ho pánbůh nemohl lepší potrestat za jeho pýchu, nežli cikánkou.

Jiná zas rozkládala, že Andula bez toho myslila, že jest o bůh-ví co víc, než ostatní — že by teď mohla být ráda, kdyby měla jen takového hocha, jakého má mnohá z nich — že může být ráda, že ji ještě něco jiného k tomu nepotkalo, že beztoho pýcha předchází pád — a tak věděla každá to samé, ale každá na jiný způsob.

Ale i děvčata, když šla Andulka celá bledá kolem nich, jakoby zkameněla.

Zazvonili po druhé, a všichni kdo stáli venku, šli teď do kostela.

Mezi službami božími byla Andulka předmětem všeobecné pozornosti. Dívky na místě do modliteb, se dívaly na ni, jakoby ji rok byly neviděly, a hoši se dívali i po Andulce i po Jeníkovi, a v mysli spřádali všecky možné poměry mezi nima a cikánkou.

Andulka ani neodvrátila očí od modliteb — ubohá! měla se co modlit. Ale bylo přece na ní patrno, jakoby všecky ty oči cítila, které po ní pásly. Barva v tváři se jí měnila — brzy se jí hnala krev do tváře, brzy zas k srdci, až se ozývalo srdce v hlasitém tlukotu.

Bylo po pozdvihování. Andulce se zdálo, že všecky ty oči, co se na ni dívají, se mění v oheň — ten oheň ji pálí, div se jí hlava nerozskočí — nemůže déle

setrvat na modlitbách, aby nevzhlédla — povznesla oči — naproti spatřila Jeníka, ale on se nedíval na ni; v celé duši její se ozýval hlas: Jene, proč's mi to udělal? — Ale velebnosť místa jí nedovolovala, aby slovem odlehčila svému srdci — každá žílka byla napnutá — zde to nemožno déle vydržet — je tu tak těsno, tak ouzko — jakoby v hrobě — a ty hlasy varhan, jakoby doprovázely k hrobu — — „Vzduch! — ach — Jene — —“ vykřikla a padla do mdlob. Vedlé ní stojící muž ji zachytil, a vynesl ji ven; až doma ji teprv vzkřísili.

V kostele nastal neobyčejný ruch; posvátnosť místa bránila slovům — ale každý pokašlával a obracel se na místo, odkud Andulku vynesli; někteří i vyběhli za ní ven. Ten ruch byl sice dušný, ale přece patrný. Již málokdo se modlil, za to ale se již těšil, až bude o tom moci promluvit — mnozí se dívali po Jeníkovi, který za celý ten čas ani sebou nepohnul, jakoby se nic nebylo stalo, aneb jakoby on toho byl nepozoroval.

Celá ves — ba celé okolí bylo pro dnešek zásobeno látkou k řeči, jejímž hlavním předmětem bylo omdlení Andulky v kostele, a jež se dále otáčela kolem Jeníka a cikánky.

IV.

Odpoledne se slavily obžinky muzikou a tancem. Hudbou a tancem dovršuje se každá slavnosť — doušky, posvícení, pouti — všechno.

Za vesnicí K— byly — jak říkáme „za humny“ — obecná lada, a jeden kus jich byl ostíněn vysokými topoly, jež odpoledne házely příjemný chládek. Sem do toho chládku vyvandrovala veská mládež, provázena flašinetem a půlsudem piva. Flašinet nesl starý dědeček, vysloužilý voják, a půlsud vezli na žebřinovém voze, ověnčeném papírovými věnci, kytkami z kvítí a obilí, a osazeném veselými mladíky.

Flašinetář rozbil svůj stánek pod jedním z topolů, odkud — jak říkal — celý svůj tábor přehlednouti mohl.

Všecko bylo kolem sudu jako včeličky. Dědeček zatím rovnal svou muziku, a mládež se sháněla po plném džbánku a dávala připíjet děvčatům. Dědeček zpustil skočnou, a párek za párkem se hrnul do kola a už to šlo — ichuchu! až se srdce smálo.

Přišla i baba s plnou nůší pouti a usadila se vedlé flašinetáře.

Přišel k ní mladík s dívkou a kupoval dívce pouti.

„Maminko, ňáké to srdíčko!“ dorážel na babičku.

Babička vyndala schránku se srdíčky, mladík vybral to nejhezčí a podávaje je své holce, zpíval:

Kdybych viděl, drahá Minko,
plakat tebe,
rozplakaly by se hvězdy —
též i nebe.

Holka je do polovice nakousla, a druhou polovici dala svému hochu do úst.

Všechno to tančilo, až země duněla, zpívali a výskali, až se nebe otřásalo, a pili, až se hory zelenaly.

Přece ale k celku jakoby něco scházelo; Jeník zde posud nebyl; bez Jeníka by se ani nemohlo nic skončit. A dnes zde ještě nebyl. Okolo Jeníka se vždy všecko točilo, on dával takt celé veselosti, a holky se po něm jen jen třásly; on byl hoch jako kytka.

Mnohé oko se již ohlíželo po něm — on právě přichází volným krokem od vsi. Tak volným krokem ještě nikdy nešel.

Snad se budete ptát, kde zůstala Andulka? Ta dnes zůstala na lůžku. Slabosť její přešla v zimniční chvění a ona jenom polovičně slyšela výskot veselých hochů, když táhli okolo.

Jeník se volným krokem přiblížil, postavil se pod jeden strom zrovna naproti flašinetáři, a díval se, jak se zdálo lhostejně, po tancující chase.

Celé kolo veselé mládeže obroubily baby — aneb jak jedna druhé říkaly „tety.“ Ty svým jazykem pře-třepávaly všecko záživné i nezáživné, ty znaly vzít notu o každém a o každé, jim nezůstalo tajné ani to nejtajnější mrknutí, ty dovedly z tajných pohybů spřádat o každém celé historie a z těch nejnepatrnějších praemis dovedly vynést ten nejurčitější soud. A dnes byla s nimi i tlampačova žena, a to byla baba zrovna jedovatá. Co druhá polovice svého muže znala všecky možnosti i ne-možnosti u každého párku; ta vše, s čím se jí její muž svěřil, neráda sama u sebe nosila, a vždycky se starala o patřičné rozšíření. Že když ona vypravovala, všecky ostatní tety sestrkovaly hlavy, aby ani jediné slovo jim neušlo, samo sebou se rozumí, a že pak

mnohý komár u nich vyrostl ve velblouda, netřeba šíře dokládat.

Nezdálo se, že by mládeži nyní příliš na srdci leželo, co si ráno o Jeníkovi povídali. Mnozí sice naň jinak hleděli, než obyčejně, ale v celku bylo patrno, že jsou všickni pohrouženi do proudu veselosti.

Jeník obyčejně tancovával s Andulkou, a byl vždy při ní jako její stín. Mimo tu se málokteré dívce ta čest stala, a to jen tenkrát, když byl zvláště rozveselen. Však také byly k sobě jako schválně rostlí — jak říkala tlampačova žena, a v předtuše, jaký z té svatby vyplyne jejímu muži výdělek, ani nikoho jiného neviděla při muzice, leč Jeníka s Andulkou.

„Vidíte," naklonila se tlampačová k tetám, „dnes stůně Jeníkovi tanečnice; ten hoch má zlé svědomí a proto netančí se žádnou jinou — nevím, jak to s ním stojí, ani jsem nevěděla, že je ten hoch tak zlý. Ale což, to jsem už dávno věděla, že z toho nebude nic, on už dávno chodil jinam."

Každá z tet přisvědčovala, ale zároveň věděla každá na to, co řekla tlampačová jen neurčitě, že totiž už dávno chodí jinam — každá věděla již určitě, kam zároveň chodil, a že jenom nechtěla s barvou ven, sic že by to už dávno byla mohla říci, ale že se jen bála lidských řečí a kdesi cosi.

Dědeček přestal hrát, a mládež obklopila sud. Jeden z mladíků se přiblížil k Jeníkovi a podávaje mu džbánek, pravil: „Zavdej si, kamaráde, pojď mezi nás, tanči s námi a buď vesel."

Jeník mu zdvořile poděkoval, nepřipil si, a pravil, že tančit nebude. Na otázku proč, odpověděl jen, že nemá chuti.

To se rozneslo kolem, a tety měly zas co povídat.

Ale veselosť se pohybovala obyčejným krokem dále — výskali a tančili, až se srdce smálo.

Z blízké rokle sem přibyly tři osoby. My je už známe — jsou to Salem, Josa a Bajrama. Salem nesl harfu, Josa kolovrátek a Bajrama housle.

V mládeži se to rozneslo jako bleskem. „Cikáni jsou zde!" mluvil jeden k druhému, a v mnohém se tajil dech, neboť se bál, aby mu cikánka neudělala; jiný běžel k pivu, a poroučel, aby se střežilo, aby cikánka do něho nehodila vlasů, a skoro všichni si přidržovali džbánky a sklenice dlaní.

„Hej co!" zvolal mladík, od něhož Jeník před chvilkou nevzal poctu. „Zde jsou tři ištrmenty! Jářku, dědečku, počkejte trochu se svým flašinetem; ať nám zde zahrajou také trochu tito páni muzikáři," a pobízel cikány, aby hráli.

Jeník, jak spatřil Bajramu, div se na nohou udržel; každá žilka v něm jen hrála a on se sotva dovedl spamatovat, kde jest. Všecko jej táhlo k ní — on k ní musil, musil!

„Bajramo!" zavolal a přiskočil k ní a uchopil ji za ruku.

Bajrama vidouc, kdo ji za ruku drží, poněkud bázlivě se ohlídla po Salemovi, a jen jaksi se strachem se na Jeníka usmála.

„Ani muk nebudete hrát!“ pravil Jeník, pustiv Bajramu, a obrátiv se k Salemovi a Josovi.

„A jářku, že budete hrát!“ dupnul si onen mladík.

„A já pravím, že nebudete hrát!“ pravil Jeník, a stáhl křečovitě pěsti.

„Zde máte tři dvacetníky a zahrajte mi!“ pravil mladík a hodil Josovi do čepice tři dvacetníky.

Jeník vytrhl Josovi čepici, vyhodil z ní dvacetníky, až se rozkutálely, dal Josovi zase čepici do ruky, vyndal z kapsy plnou hrsť dvacetníků a hodiv je do čepice, pravil: „Zde máš, a já povídám, že nebudete hrát!“

Chasníci se stavili v hromady domnívajíce se, že to přijde k pranici. Z té samé příčiny se zdvihly tety, aby, kdyby to k něčemu přišlo, hnedle mohly couvat. Dívky braly outočiště k tetám, bojíce se mezi hochy zůstat.

Mladík onen neměl tolik peněz při sobě, aby mohl Jeníka jimi převážit. Bylo ale slyšet, kterak zaskřípal zuby, a vidět, jak zlosť v sobě taje, kousá se do pysků, až mu z nich krev tekla. Avšak za málo peněz málo muziky — a on ustoupil Jeníkovi. Jeník ještě chvíli za ním hleděl, pak ale vytáhl druhou hrsť stříbrňáků a pravil k Josovi a Salemovi; „Teď mi zahrajte skočnou!“

Salem se podíval Jeníkovi do očí — oči se mu zajiskřily.

Salem Jeníka poznal, že to ten samý, kterého vídal s Bajramou.

Jeník se postavil s Bajramou do párku, Bajrama podala Josovi housle; tento odloživ kolovrátek, naladil si je a Salem probíral několik akkordů v harfě.

„Spusťte!“ zvolal Jeník.

Salem a Josa spustili skočnou.

Jeník tančil s Bajramou. Z přítomných ani žádný nedutal, ba i tety se jaksi bály sestrkovati hlavy. Žádný si ani netroufal promluvit.

Salem nespustil s Jeníka a Bajramy ani oka. Z očí mu sršel plamen, div je nestrávil. Křečovitě se mu stahovaly prsty a on hřměl do strun, že to musilo být daleko slyšet na okolí. Prsa se mu tak divoce dmula, jakoby se každým dechnutím mu chtěla prolomit, po čele se mu valil pot a havraní jeho vlasy jakoby spřízněny byly s tím, co se uvnitř děje, visely mu rozházené po ramenou a líci. Zrak jeho byl na oba tak pevně a pronikavě upřen, jakoby je chtěl v proudu zastavit, a to náhle zastavit, aby se podobalo, že zkameněli. Všecky jeho smysly visely na nich, jako kojenec na matčinu prsu — tak v něm vše napnuto, jakoby každým okamžikem všecky jeho žíly měly puknout. Skočná byla pořád divější — Jeník sotva že krokem postačil, Salem hřměl pořád víc a víc, jakoby srdce své chtěl do té harfy vehrát. Josa musil hrát stále čerstvějším a čerstvějším taktem, až se bál o struny; ale Salem jakoby oba v tanci chtěl přetrhnout. Salem už dýchal tak, jakoby zápasil o dosažení brzkého cíle, od jehož dosažení závisí život a smrť. Jeník s Bajramou se v pravém smyslu slova sotva půdy dotýkali a přítomní zde, vidouce Salemův zrak, sotva si troufali dýchat.

Jeník v tanci ustál — sotva že dech popadal. Salem naposled zahřměl do strun — dvě z nich praskly.

„Nemohu dál, Bajramo!“ pravil Jeník, a pot se mu řinul s čela přes tváře, jakoby jej polil. „Kdy tě uvidím, Bajramo?“

„Dnes před slunce západem čekej na mne u Šedé Skály.“

„Nejdi dnes již nikam hrát, Bajramo; nechci tomu.“

„Nepůjdu.“

Jeník ještě sáhl do kapes, a co v nich zbylo, hodil cikánům. Pak rychle odkvapil do vsi.

„Tvůj obraz se mi na věky věkův vtiskl v paměť!“ zamumlal Salem mezi zuby, dívaje se za odcházejícím.

„Teď půjdem do vsi, Bajramo!“ pravil pak Salem k této.

„Běžte si, já nepůjdu!“ pravila Bajrama určitě.

„Ty musíš!“

„Nepůjdu!“ — Vzala housle a šla zpátky k rokli.

„Také dobře!“ pravil Salem. „Joso schovej stříbrňáky, jdi s nimi k starému — já půjdu na lov, je na mně řada. Pistole a nože mám u sebe — ale přichystej mi doma dvojku, já přijdu hned za tebou.“

Bajrama už byla v rokli. Josa šel za ní, Salem šel ke vsi. —

Přítomní zde si teprv teď oddechli.

Chasníci teprv teď se dívali jeden na druhého, a každý měl nyní sto chutí, dáti se s Jeníkem do pračky.

„Tys trdlo, Tomši!“ pravil jeden. „Pročs nepřišel ke mně, já bych ti byl peněz půjčil; byli bysme Jeníka přeplatili.“

„Vy kopyta — to víte teprv teď?“ osopil se na ně oslovený. „Což jste nemohli přijít hned a postrčit mi něco? Vy — vy — vy jste mi hodní kamarádi!“

„Mlč, Tomši, my mu to podruhé oplatíme,“ chlácholil jej jiný.

Tomeš se ze zlosti dal do pití.

A tetám — těm to teď šlo, jako když mlýny pustí.

„Tak to je tedy ona?“ klonila se jedna z kmoter k druhé. „Bože mi hříchy odpusť — to to s ním už daleko došlo, když on s cikánkou tancuje.“

„Ba!“ přisvědčovala tlampačová. „A což jste neslyšely, jak na ni volal: pajmámo!?“ mluvila dále, vykládajíc si slovo Bajramo, že mu nerozuměla, v „pajmámo.“

„Bez pochyby že už je tak!“ svědčila jiná.

I dědeček se zpamatoval ze svého odpočinutí; spustil sousedskou, a nohy mladíků, poslušny jeho hlasu, hnedle se octly zase v kole.

V.

Slunce se klonilo k západu.

Starý cikán právě rozdělal oheň, zasedl si k němu, a kouřil jako kdy jindy. Potěšil se z množství stříbrňáků, které mu dnes Josa odvedl.

Stranou od něho seděl Salem u výklenku skály, a podpíral hlavu o ruce, v kterých držel dvojku. Nedávno se vrátil ze vsi.

„Nepůjdeš dnes, Saleme, na lov?“ ozval se starý.

„Už slunce zapadlo?“ vyskočil Salem, rozhlížeje se po vrcholcích stromů, zda-li na nich není vidět paprsky. Když ale viděl, že slunce ještě svítí, sedl na předešlé místo, natáhl oba kohoutky, prohlížel je, zvolna je spustil, a zase podepřel o ruce, jako prvé.

Ani slova. Oheň vesele šlehal, děti se ještě toulaly někde po jahodách, a Kuráž nějak netrpělivě mlel ohonem.

Nač asi myslil starý, nač asi Salem? Starý — jenž je jako vyhasínající dýmka, v nížto víc popelu, nežli ohně; starý — jenž už odumřel pro vnější svět, a jenž jenom žije v některých vzpomínkách — jen jako ta vydoutnalá vrba, jež už není s to, aby hnala létorosti? A Salem? Doutnající vulkán, jehož oheň každého okamžení čeká na vyšlehnutí? Bujná lípa, jež směle k nebesům své větve napíná — jenž myšlénky nespouští se dřív, dokud neuzraje v skutek?

Nač asi oba myslí?

Starý se dívá do ohně, jakoby v něm četl. Dým se mu v pěkných, lehkých kotoučích odkrádá z úst — na ústech si hraje úsměv, jako dítko na hrobě s mateřídouškou — zvráštělé čelo se zjasnilo, jakoby na se vzalo sváteční šat — vyndal na chvilku dýmku z úst a pološeptem vyslovil: „A dali jsme jí říkat Bajrama.“ — A zase dýmal, přikládal, nahlížel do hrnce a pokličkou jej přikryl.

Kuráž líně natahoval oudy.

A co Salem? Salem se dívá do sebe jakoby v sobě něco četl; on v skutku čte, ale pysky se mu křečovitě stahují — pevně v rukou drží pušku, div ji

nerozmačká — hlavu má těžkou, sotva že ji unese — a srdce? Něco se do něho nasadilo, co mu nedá býti lhostejným. Zaskřípal zuby a syčivým hlasem vyslovil: „A ten had na mém srdci se jmenuje Bajrama!"

Kuráž vyskočil, jakoby ho někdo uštknul.

Tak myslili oba — starý i Salem — o témž předmětu, o Bajramě — každý svým způsobem.

Salem se vzchopil, ohlídl se po slunci — to právě zacházelo.

„S bohem! starý. Dnes na mne nečekej s večeří. Chci vyčíhat lišku, možná, že se při tom zdržím do rána."

„Zdráv pořídil!" díval se za ním starý cikán. Za chvilku pravil polohlasitě: „Salem u ní nastoupí místo otcovo."

Kuráž zakňučel, jako když Meluzína zapláče. —

U Šedé Skály stojí Bajrama s Jeníkem.

„Pojď se mnou v můj příbytek", mluvil Jeník. „Mám sestárlou matku, potřebuje odpočinku — staň se její dcerou. Nelekej se lidských předsudků — ty trvají na čas. Až lidé uvidí nás žít ve svornosti a lásce, umlknou jejich hlasy. Pojď se mnou, má drahá!"

„Ty nevíš, drahý Jene, jak sladká jest svoboda a jak těžko, se jí odříci. Věřím ti, že bych pohodlí měla v tvém příbytku — ale mně se pohodlí protiví. Pojď ty k našincům. Jsem sice ochotna, z lásky k tobě opustit svobodu; ale uvidíš, že šťastněji spolu žíti budeme, neupoutáni na jediné místo."

„Ale ty Salemovy oči, Bajramo, já jich nesnesu."

„Ty zavřem, Janko, navždy,“ a vytáhla z kapsy prášek, zaobalený v papíru. „Však nemá pevnější život, nežli krysa.“

Jeník se zachvěl.

Asi dvacet kroků od nich se zablýsklo — padla rána — Jeník se válel v krvi.

Bajrama vzkřikla.

Jeden — dva, tři skoky a Salem byl u ní. Pevně ji chopil za ruku.

„Tak se mstí Salem!“ mluvil obrácen k Jeníkovi. „Byl-lis dobrý nebo zlý — to nevím. Ale když jsem já ji míti neměl, nesmí moje místo zastoupit nikdo.“ Slova ta byla pronešena hlasem zoufalým.

Obrátil se k Bajramě, trnoucí na celém těle. Z očí zrovna mu šlehaly blesky a na rtech mu stála pěna. —

„A ty holubičko, abys nezkoušela své umění i na jiném — to vezmi napřed v odplatu.“

Zableskl se dlouhý nůž, Bajrama vzkřikla — krev se jí hnala proudem ze srdce.

„Saleme — já — milovala — —“ mluvila šeptem.

Salem se divoce zachechtal.

„Milovalas? Hahaha! Milovalas? Hahá! Milovalas? Mé srdíčko — já také; a proto jsem ti toho dal důkaz!“

Salem se dal do pláče při posledních slovech, a plakal jako dítě.

Oko její bylo již tuhé, Salem k ní přiklekl, políbil ji v ústa, a znova vypuknuv v pláč, přiklonil se

k jejímu uchu a šeptal: „Anděla i ďábla z člověka dovedete udělat. Tys ze mne ďábla udělala."

Z blízkých lad sem zaznívala hudba flašinetu a výskot veselé mládeže. Salemovi se to zdálo být posměchem. Vzchopil se, a nikdo ho zde více nespatřil. —

Měsíc se dnes těžce propracovával skrz mraky. Z hvězd se málokterá ukázala.

Starý dlouho čekal na Bajramu — nedočkal se. Lehl si, ale nemohl spát — měl nepokojné sny. Často se posadil, díval se do dálky, zda-li Bajrama se blíží, a vida jenom čirou tmu, ulehl si zase.

Kuráž dnes kňučel skoro celou noc. Buď se mu něco zdálo, buď — ale kdož to ví?

Druhý den se všecko vysvětlilo. Starý poznal nůž, jenž vedlé Bajramy ležel, že to byl Salemův, a ostatního se domyslil a dohádal. Po dlouhém čase po prvé zaplakal.

Andulka Jeníka nepřežila. Zemřela v tuž chvíli, když nesli Jeníkovu mrtvolu kolem jejich oken na hřbitov.

Tlampač pil na zlosť, že mu ušel výdělek a tety měly celý rok — ba ještě déle co povídat.

JIŘÍK.

I.

Což to bylo v Brázdově za radosť tu noc před prvním májem! Mladíci — kde jen který byl, vyvandrovali ze vsi, každý ozbrojen sekerou. Ty můj spasiteli, a to ta celá radosť? — A proč ne? Vždyť tu noc před prvním májem vyvandrovat s sekerou za ves, víte, co to je? A k tomu má-li člověk ve vsi jak říkáme „známosť“ — nu, toho by přece holka neodpustila svému hochu, kdyby z rána před oknem neviděla máje! Ba, důkazy lásky se dějí všelikým způsobem; a mají-li do sebe ceny dary, jichžto vy v městech svým krásotinkám uštědřujete, proč neměl by do sebe ceny dar z přírody, jímž synek své nejmilejší lásku svou osvědčí?

Avšak snad ještě ani nevíte, o čem vlastně mluvím! Nu tedy zkrátka! Hoši Brázdovští šli za humna na topole, aby si tam nasekali větví, které si za dne vyhlídli, že jsou pěkně štíhlé, a pak aby je za tmy ještě postavili každý své nejmilejší pod okno. Bude to divení! Až ráno Naninka anebo Márinka vstane, a uvidí tam z čista jasna strom, a bude tušit, kdo

ho tam zasadil, a zejtra v neděli až se na cestě do kostela s hochem setká, a na něho se zasměje a prstem mu pohrozí — a on jako by nic, a ona dále bude vyzvídat, a on se některým slovem vyzradí, a oba pak vypuknou v jemný smích, a pohlédnou si do očí, že si rozumějí — — ej hoši, jen chutě do toho, a nechť je arcipecivalem, kdo dnes doma zůstal!

„Ale hoši, jestliže pak asi někdo u Nováků zasadí máj?“

„Leda bys jej sám zasadil!“

„Ta by mně vykápla z oka!“ pravil zase první.

„Starý myslí, bůh ví co má. Však kdyby nebyla jedinou dcerou, a kdyby Novák neměl pro ni takového jmění — však on by šel mnohý jen okolo, kdo tam teď chodí,“ dodal jiný.

„Však se o tom jmění také ledacos povídá, a jestli že kdysi zavázal lidem oči, proto jim ještě nezavázal huby.“

A skutečně se o starém Nováku ledacos povídalo, jakým způsobem přišel k jmění. Zvláště lidé, kteří od něho nezáviseli, a kteří rovného věku s ním byli, leckdys dlouho, ba až do noci o tom rozmlouvali. Možná, že mluvili nepravdu — a zkrátka, mluvilo se o tom, a řeč je jako proud — ta se nedá zastavit, zvláště má-li svou příčinu. Jmenovitě stará Židlická, která mnoho věcí pamatuje, o tom ví, že ti chudí lidé, kteří tak často chodí Nováka navštívit, jsou prý jeho bratří a příbuzní, které on o jmění otaškařil. Ale což platno mluvit, když se mu to nesmí říci do očí! Ale vědělo se o tom, že jsou příbuzní jeho chudí,

a také se vědělo, že si Novák jmění svou šikovností nevydobyl, neboť ač byl sedlákem, přece v apatice nekoupil, a kovář mu leckdys řekl do očí, že by byl nemusil pan Novák na svou šikovnosť ani bývat na študiích. Ale pan Novák, či že tomu nerozuměl, či že nechtěl rozumět, jen se vždy usmál, a pravil: „I ba právě, vždyť já také na študiích nebyl!"

A že Novák svou dceru také ledakomus dát nechtěl — o tom byl každý ve vsi přesvědčen; ba Novák to věděl ještě lépe, nežli všichni ve vsi, a proto by snad nebyli ani žádnému domácímu otevřeli. Také by se byl ani žádný z domácích netroufal zaklepat, neboť v tom byli usjednoceni, že pro ni smí přijeti jen pán se čtyrma koňma. A že uměl Novák spočítat, že je dvacet tisíc víc nežli devatenáct, o tom není ani pochybnosti, a že ten, který měl o padesát zlatých víc, musil být hodnější nežli jiný, který jich neměl, toť se samo sebou rozumí. Leč kdyby byl ještě někdo přeplatil o padesát zlatých, kdož by nepochopil, že by ten měl prim, a že by se pak tím spíše mohla dít vůle boží?

A proto se nikdo nepodiví, jestliže o Novákově Márince se vědělo kolik mil v okolí, a že tam ženich ženicha zrovna honil — netřeba dokládat, že každý přijel v kočáře. Neboť za našich časů holka s penězi — to jde jako po telegrafu. A za našich časů, kde se láska licituje, za našich časů, pravím, dívat se na něco jiného, nežli na peníze — nu, dovolte mi, to je přece sprosté! A pročež bych já vám všem, kdo nemáte peněz, byl tou bratrskou radou, abyste se ani neza-

milovali. Neboť láska bez peněz — to přece chápete, že láska bez peněz je jako víra beze skutků! Z lásky ani advokát nic neudělá, a jak by mohl někdo žádat, aby dal Novák dceru někomu z lásky! Já sice vím, že by se byl už Márince leckterýs hoch líbil — ale což pak ona rozumí, že jsou peníze! Onať jich jaktěživa nevydělala, a ostatně tomu musí otec rozumět, kde láska může být a kde nic.

Hoši se zatím vraceli s májemi. Hej, jak jim bylo lehko u srdce, třebať se pod tíží větví trochu prohýbali. Nač se po celý rok těšili jako na posvícení, jako na nové šaty — nesou právě s sebou, a zejtra na to muzika — i toť kdyby byl člověk chromý, dnes by toho necítil.

V největší tichosti vcházeli do vsi, a s ještě větší opatrností kopal si každý pod oknem důlek, aby tam zasadil nepozorován a neslyšen májovou větev.

„Vojtěše, podívej se k Novákovům, nezdá se ti, že tam někdo kope pod okny důlek? Hle — teď se skoro jako krade pryč!“ pravil jeden hoch k druhému, kteří právě v sousedství zasadili máje.

„To se ti snad jen zdá!“ odpověděl Vojtěch. „Komu pak by napadlo, aby ze sebe udělal blázna!“

„Nu, nechci se přít — měsíc nesvítí, a tak jasno není, aby tam mohl člověk bezpečně dohlédnout, ačkoliv, jak pravím, se mi to zdá,“ dokládal druhý.

„Ne, ne — Mári Novákova zůstane bez máje. Vždyť z nás by byl přece nikdo pro ni nesekal!“ pravil zase Vojtěch.

„Víš co, okolo jít smíme, a podíváme se, zdali tam nic nestojí,“ pobízel druhý.

Šli okolo. Po máji ani stopy. A bylo-li tam co kopáno, kdož to mohl za tmy najít! Stálo se tedy na tom, že u Nováků máje stát nebude.

Hoši si ulehli — a jakž pak možná spát!

Byla to ale z rána podívaná! Do vesnice jako by se mladý les byl přestěhoval. Děti obskakovaly máje, plny radosti, ani samy nevědouce proč, a plny udivení, že nevěděly, odkud se to zde všechno za noc vzalo. Jenom ti výrostkové mezi nimi to tušili, a sami se již těšili, že i na ně brzy dojde řada. Však i dědečkové a babičky se zalíbením se dívali na máje, a v myšlénkách se jim oživily doby, za kterých také oni si podobně lásku osvědčovali. A jak se mnohý pantáta podivil, u jehož dcery se dnes teprvé ponejprv zasadilo, o které dosavád myslil, že ještě posud jako nic — a ona že zatím — tenton — též má něco pro sebe. Zatrolené děti — sotva ze školy vystoupí, už aby se člověk o to staral.

A což teprvé kdybyste byli viděli hochy — jak leckdes mnohý číhal v koutku, zdali a kdy jeho nejmilejší z okna vyhlédne a jak se poleká!

Ale kdož pováží udivení všechněch mladých i starých, když viděli, že u Nováků stojí nejštíhlejší, nejkrásnější strůmek! Vida, vida! Tak přece někdo! Na to by si byl nikdo ani ve snu nepomyslil! — Ale kdo?

Věru že to „ale kdo“ vrtalo leckomus mozkem. Staří si počali ledacos šeptat, mladí sestrkovali hlavy, hádalo se to a ono — ale což platno! Kde pak my

sprostí lidé můžeme vědět, co se za noci děje u bohatých! A považte jen ještě to! I starý Novák se divil, i on hádal to a ono — ale, jak pravím, těžko se dohádat. Ba i Márinka se nemálo nad tím pozastavila; neboť i jí to bylo divné. Ona přece nevěděla o nikom, kdo by se „opovážil" — tak aspoň se vyznala svému otci. Ale kdož pak na takové vyznání může co dát! Vždyť známe ty holky, mnoho-li as svým otcům povědí. Leč starý Novák přece věřil své dceři na slovo. A jakž pak nevěřit! Vždyť se sám kolikrát vyznal, že Marinka má více rozumu, nežli on sám.

Novák dobře věděl, že se tomu diví celá ves. Ale jakž pak se také nedivit! Ve vsi ovšem stálo mnoho májí, a lidé by se byli mohli tak dobře divit jiným stromkům, jako tomu u Nováků. Avšak byl v tom přece nějaký rozdíl. Jinde se nenadělalo s láskou mnoho orací. To dobře věděli, ten chce tu, ten dochází tam a tam už tak a tak dlouho, onde už je svatba za dveřmi — tam zase ještě čekají jen na svolení strýcovo, jinde až bude syn na čisto vyproštěn z vojny — — ale u Nováků — — —

Nebohý Jiřík! Zdaž on mohl za to, že je pouze čeledínem, a k tomu čeledínem u Nováků! On by byl tak dobře dovedl být sedlákem, jako Novák — rozumu k tomu měl snad více, nežli Novák. Ale peněz — — proklaté peníze!

Jiřík byl sirotek. Rodiče mu též zanechali statek, na statku něco dluhů, ale poručník jeho na něm hospodařil tak dlouho, až zbohatl, a facit toho byl, že jsou

dluhy na statku větší, nežli co statek stojí — statek se prodal, a co zbylo Jiříkovi jiného, nežli jít sloužit? Jiříkovi to sice často šlo na rozum, jak to s ním stojí — ale co platno, míti rozum, když není prostředků, aby lidé o něm zvěděli? O Jiříkovi se sice ve vsi mluví, že je pořádný čeledín, že je mírný, tichý, zdvořilý, že ani kuřeti vody nezkalí, že je povážlivý a moudrý — ale proto přece každý ví, že je jenom čeledínem, a od čeledína si ani chalupník nedá do prstů koukat.

Nebohý Jiřík! I on dnes zasadil máj! Ba, on seděl za stodolou sám a sám, když vesničtí hoši šli do topolí. Měl se k nim přidružit? A pro koho on by byl šel useknout májovou větev? Máje sázejí jen synkové. — Bože, jak je trapná chudoba, když člověk ucítí, že proto nic neplatí, že je chudý! Jiříkovi šla hlava kolem. On sám si netroufal myslit o tom, že myslí. A přec! kdož si to může upřít, že myslí, když všechny smysly, když celé srdce je jen jedna myšlénka! A ta myšlénka s člověkem bdí i sní, člověk je v ní blažen — ale kdyby jen nepřicházelo hejno jiných myšlének! Ba Jiřík chvilkami nevěděl, má-li rozum ještě, anebo je-li blázen — hlava horká jako oheň — a ty myšlénky, co ho tak trápí — ale vždyť o tom žádný neví, a o n a se o tom také nemusí dovědět. Hoši teď jdou s májemi zpátky, a zajde-li on do topolí sám, kdož pak se o tom doví! Teď už jinak nemůže být. Celou noc, ba kolik nocí před tím nemohl spát — nechť si toho povšimne již, nebo ne. Nebohý Jiřík! Žebrák za to může prosit, co mu schází — ale on? Ne — v tom ohledu nezná svět milosrdenství. Kusy

chleba se sice leckdes rozdávají — ale pokrm srdci — — leč, což pak ví svět, co jest srdce!

Pravda, Jiřík si vyhlídl nejkrásnější větev už kolik dní před tím, a na štěstí ji žádná ze seker veských hochů nezasáhla. — Byl tomu rád, že větev posud na stromě, byl tomu rád, že ji šťastně dostal dolů — ale co dál? Směl se radovat ještě dál? Ba i z toho se potěšil, že, když ji zasadil, stála jako svíčka — ale co dál? Ba měl z ní radosť, jako dítě — ale pak si ulehl a plakal jako dítě. A proč? Směl vědět proč? Jaký div, že se bál sobě samému se z toho vyznat, proč plakal.

Teď si umínil, že bude myslit moudře. Začal tedy myslit moudře. „Zejtra je boží neděle — půjdu do kostela, vezmu si modrou kamizolu, sejdu se s hochy, promluvíme si trochu po cestě, zastavíme se, Márinka půjde okolo — e, to už není moudré — tak se to nějak plete. Začnu jinak: koně mám čisté, jako sklo; kočí se budou divit, přijede-li dnes někdo na námluvy k Már — ale bože, bože — co se mi to pořád plete! — V pondělí bezpochyby budeme orat pod křížem — ano, pantáta o tom večír povídal, Márinka ještě stála u něho — ale nevím, nevím, jak mi dnes ty myšlénky jdou! Jen co bude pondělí — skřivánci už jsou zde, vlašťovky také — včera se Márinka dívala, jak si dělají hnízdo — což se mi to rojí v hlavě! — Však to bude nevyspáním; teď usnu — Márinka už bez toho také spí — ale, ale, kam to už zas myslím! — Někdy prý člověk nemyslí nic — Márinka to včera povídala — o, jen kdyby možná bylo usnout!“

Ubohý Jiřík! Zdaliž pak může člověk za myšlénky? A může-li pak si člověk poroučet, aby byl vždycky moudrým? A co jest to, být vždycky moudrým?

Jiřík na chvíli usnul. Štěstí, že chudí mají spaní.

II.

V neděli odpoledne — což to bylo živo v Brázdově! Hoši seřadili se u pestrý průvod v čele nesouce pentlemi a kvítím okrášlený májový strom, a provázeni veselou muzikou, šli od stavení ke stavení, kde byly zasazeny máje. Ve stavení přáli hospodáři a hospodyni šťastné a veselé jaro, pantáta se nedal zahanbit, padlo několik mázů, muzika spustila a hoši prováděli domácí dceru — až se srdce smálo.

I k Novákovům zašli; jak pak ne, když měli dceru, a před oknem stál májový strom! Starý Novák nic proti tomu nemá, když už jsou jednou zde, ba uhodil se přes kapsu, a dal jim na půl sudu piva, aby měli večír co pít. Hoši se dlouho neupejpali a prováděli Márinku jako jinou. Oknem se dívala do světnice chasa, jak to Márince sluší. V pozadí stál Jiřík — slzy mu polily tváře; nechtěl to dát na sobě znát, a odešel.

Tak obešli hoši celou ves. — První máj, muzika ve vsi, veselá mládež — ej kdož pak by nebyl vesel!

A což teprv k večeru, když se mládež s muzikou soustředila v hospodě!

Děti z celé vsi rejdily u hospody pod oknem. Což tu plesání, radosti a křiku! U hospody pod oknem bývá rejdiště dětí vůbec a o muzice zvlášť. Tam se učí dítě na trávníčku abecedu tance — muziku je slyšet pod okny tak dobře, jako v hospodě, a k tomu se zde na dítě nikdo neosopí, neušlápne je nikdo, a děti zde přivyknou tanci a sobě. U hospody pod oknem jsme se všichni naučili tančit bez tancmistra a bez gardedamy — a proč bychom toho těm dětem nepřáli! Děti se už na to těšily dávno; a chci se vsadit, že jsou tam radší, nežli ve škole.

Dívky se scházely jedna po druhé, matky a otcové s nimi, baby oblehly kamna, muzika hrála — a jaký tedy div, že se tančilo!

I Márinka Nováková přišla. To nesměl přece Novák sousedům udělat, aby ji tam nedovolil, když jejich synkové se u něho zastavili. Neboť Novák rád měl s každým dobrou vůli, zvláště se sousedy. Kdo ví, čeho prý někdy od nich nebude potřebovat!

Ve vejstupku u šenkovny si zasedli sousedé. Neboť nač se mládeži plést do kola! Oni si už svoje odbyli, ať si ta mládež užívá, pokud je mladá. Přijde stáří, přijdou trampoty a starosti, a pak také to jde s člověkem místo na horu — dolů. Tu začne scházet to, tu ono, a stařec pak je rád, když sedí.

K sousedům si obyčejně zasedal Jiřík. Sousedé mu přáli, že je mírný a pracovitý, a někteří v něm ctili zbytky selského synka, neboť jeho otec, říkali, byl řádný muž. Ale to bylo jen tak, aby měli co mluvit. Někteří též myslili na své děti — když je

jích mnoho, kdo ví, co na ně čeká. Do statků to nemůže člověk všecko zaopatřit — kde pak!

Jiřík si taky někdy zatančil. Ve vsi se v tom ohledu nedělá mnoho ceremonií. Kdo je mladý a je v hospodě — ten tančí, bohatý — chudý, synek — čeledín — — vše jedno.

Dnes ale seděl Jiřík celý zamyšlený. Muzika sice hrála, ale on z ní mnoho neslyšel — bůh sám ví, kde bloudil. Sousedé mluvili vedlé a kolem něho vespolek — ale co mu po jejich řeči! Každý má jiné starosti a co hněte hospodáře, nehněte čeledína. Někdy sice viděl, jak se Márinka Novákova kmitla v tanci kolem dveří, ježto vedly z vejstupku do šenkovny — trhlo to jím, ale což platno!

Někteří ze sousedů si povšimnuli sice jeho nemluvnosti; ale Jiřík vždy býval tichý, a nikdy nenadělal mnoho řečí. Až se rozkuráží, však on se mu jazyk rozváže.

Jiřík pil dost — snad že se chtěl stát roztržitějším; možná, že už byl při kuráži, ale s řečí to nějak nešlo.

„Což, Jiříku, ty nepůjdeš do kola?“ ptal se soused Franěk.

Jiřík neslyšel.

Franěk mrkl na sousedy, a pravil pološeptem: „Něco mu vlezlo do kotrby.“

Ba do hlavy! Je to sice někde doleji, ale hlava je toho plna.

„Jářku, Jiříku,“ pojal ho zase soused Franěk za ruku, „nepůjdem si skočit?“

Jiřík se naň podíval, jakoby spadl s hvězdy. Hned ale se spamatoval, usmál se a pravil: „I s pánembohem! Myslím si, že ještě času, že se do půl noci ještě vyskáču.“

„Ale teď si můžeš ještě vybrat, dokud je zde holek, později to bude řídnout.“

„Máte pravdu!“ pravil Jiřík, zavdal si ještě a pak se postavil do výstupkových dveří, aby při první písničce také šel do kola. Snad též, aby si něco vyhlídl?

To je pravda, Jiřík uměl tančit lehce, jako větřík po strništi, a každá holka s ním šla ráda k tanci. Uměl i pohovořit, zažertovat, štípnout do tváří — a to mají holky rády. A mimo to byl Jiřík hezký, jako kytka; a která holka neráda vidí hezkého hocha! Jak pravím — Jiříkovi nic nescházelo, jen Novákův statek, a nebylo by daleko široko nad něho.

„Ej Jiříku — toť dnes do nás ta muzika vjela. Viď, brachu, tak veselých májí ještě nebylo. Dej mi hubičku, tys můj kamarád,“ přivítal ho jeden ze synků a objal ho.

„I hle, hle — Jiřík!“ přišli zase jiní. „Já ani nevěděl, žes tady. Kde pak po čertech vězíš, že tě ani nebylo vidět!“

„Jiříku, pojď trochu na stranu, chci ti něco říci,“ nabízel se ten první.

Jiřík šel.

„Kamaráde, nevšimnul jsi si Klokovských hochů zde?“

„Nevšimnul.“

„Dělají nám tu výtržnosť. Přemlouvají nám holky naše, a my abychom se na ně jen tak dívali. Zvláště Rubšův se otáčí stále kolem Mári Novákovy, a nedá nám ani žádnému s ní si zatančit. Rozumíš, kdyby to k něčemu přišlo — jsme všichni jedno.“

„Dobrá. Ale Rubšův? Toho já neznám.“

„Jak pak ho neznáš! Ten samý, co byl před týdnem u vás na námluvách.“

„Ten? Ten co mi dal v neděli na srozuměnou, že má právo s čeledínem orat? — Dobrá!“

Když se oba vrátili, mrkli na ostatní, že je Jiřík už s nimi doma.

Muzikanti spustili valčík, a Jiřík právě stoje u Márinky Novákovic, vzal ji k tanci. Přetančil s ní několikrát do kola, a když ostatní tleskali, postavil se s ní zase, aby jiným udělal solo.

V tom k němu přišel Rubšův, vzal mu Márinku z ruky a pravil: „Tahle písnička je má!“

Jiříka jako když ohněm polil. Tanečnici mu někdo vzít u prostřed písničky — hrome! to se mu ještě nestalo.

Jiřík ani nevěděl, co se s ním děje. Hoši se dívali jeden na druhého, a už jen do toho. Jiřík ale mrknul a pravil zdánlivě tiše: „Počkejte, až ho dostanem v pasti.“

Tančilo se sice, bylo hlučno — ale v hospodě přece začalo být nějak dusno, ouzko, jako v přírodě bývá před blízkou bouří.

Jiřík se zase postavil do výstupkových dveří, díval se na tanec, na Márinku, na Rubše — a tak dále. Zdál se být tichý, ale v hlavě mu to šlo kolem.

Hoši si mezi sebou ledacos povídali — ale nezdálo se, že to žertovný hovor. Sem tam se hodilo okem — ale ty jiskry v očích jako blesky!

Jiřík se prodral k muzikantům, a zasedl si k jejich primátoru.

„Nezamluvil si nikdo příští písničku?" ptal se, když muzikanti dohráli.

„Nezamluvil."

„Tedy hrajte opět valčík, ale až za chvilku."

Primátor rozdal opět noty k valčíku. Jiříkovi byli vždy muzikanti rádi po vůli. Když se pustil do tance, platil jim třeba víc, nežli selský synek. O Jiříkovi se vůbec vědělo, že má peníze zachovány. Novák mu přál, leckdys kápla nějaká diškrece — Jiřík nebyl žádná outrata, kam by se to tedy dělo! Pravda, když se někde ukázal, tedy se dal vidět, a muzikanti naň mnoho drželi a byli by mu mnoho k vůli udělali.

Rubšův se Márinky nespustil. Procházel se s ní, žertoval s ní — nepochybno, že s ní bude opět tančit.

Rubšův šel s Márinkou kolem muzikantů.

„Nějakou polku!" pravil k muzikantům.

„Je už zamluvený valčík," pravil primátor.

„A kdo si ho zamluvil?" tázal se Rubšův.

„Do toho prozatím žádnému nic není," prohodil Jiřík, podepřel se loktem o stůl a díval se jinam.

Nezdálo se, že to Rubšův zaslechl. Šel s Márinkou dále.

„Jak pak platívá Rubšův?" tázal se Jiřík, nakloniv se k muzikantům.

„Darmo mluvit! Dal by si pro groš koleno vrtat. Rád mnoho poroučí, ale nerad co dá," pravil ten, co byl jako jejich hlava.

„Začněte!" pravil Jiřík.

Muzikanti spustili. Jiřík vstal a postavil se před stůl, zády jako k muzikantům, kde obyčejně ti stávají, kteří si dali zahrát.

Hoši chodili kolem něho, jakoby čekali na jeho komendu.

Začínalo se tančit, kolo bylo plné, ale skoro samí Klokovští hoši v něm.

Rubšův tančil s Márinkou.

Tančilo se nějakou chvíli, a hoši Brázdovští zatleskali solo.

Někteří poslechli a zůstali stát, Rubšův ale tančil dál, jako by byl tleskání neslyšel.

Teď právě tančil kolem Jiříka. Jiřík mrknul na hochy, skočil k Rubšovi, vystrčil jej z kola, a vzal mu Márinku.

„Ta písnička je má!" pravil.

„Jak? ty žebráku, ty se opovážíš —" osopil se Rubšův, a než se kdo nadál, bylo vše jeden roj.

Do Jiříka vjel oheň. Počala hádka.

„Nedej se!" volali hoši s několika stran, a to bylo heslo k pranici. Márinka zatím od Jiříka utekla, muzika přestala hrát, tety a panímámy utíkaly z hospody, kluci skákali oknem na náves, šenkýř zavřel příhrádku, v níž byly uschovány sklenice, sousedé se vyrojili z vejstupku, hoši ulamovali nohy židlicem, jiní se chápali

džbánků a sklenic, a dřív než co to povídám, byli Klokovští a Brázdovští hoši v sobě.

Musíme ještě podotknout, že Klokovští hoši byli známi co náramní práči. Žádná muzika skoro neminula, aby nebyli něco svedli, a obyčejně, když přicházeli do cizí vsi, předvídalo se, že odtamtud s prázným neodejdou.

Šenkovna byla hned jako by ji vymeť — rozumí se až na ty, kteří živě dokazovali, že tam jsou. Sousedé darmo vylézali z výstupku, aby krotili. V takové pranici nepomůže žádná autorita, a kdo se do toho vplete, snadno si něco utrží — a není nic snadnějšího než to.

Nemůže víc zabolet, jako když někdo člověku chudému, který to skutečně cítí, že je chudý, vyčítá chudobu. A jestliže takovýto pocit vysloví se činem — pak se člověk nezná.

„Tu máš žebráků!“ křičel Jiřík, a oplácel Rubšovi hojně, co mu tento dal napřed.

Pranice se pak už ani nesoustředila v Jiříku a Rubšovi; ale od koho kdo co při zastání se toho či onoho ulovil — s tím se hlavně bavil.

Jiřík se konečně dostal s Rubšem do křížku. Že byl Jiřík o něco vyšší a snad i silnější, nežli Rubšův, podařilo se mu, Rubše vyzdvihnout do výšky; a pak ho nesl rovnou cestou ze dveří ven, a tam mu ukázal cestu k domovu. A Rubšův se skutečně více nevrátil, a posýlal za Jiříkem jen výhrůžky, že se ještě sejdou, a pak že mu teprva poví, zač je čeho loket.

Přesila byla na straně Brázdovských hochů, kteří brzy své soupeře vyklidili, a bylo po pranici.

Kluci se opět vraceli, šenkýř opět otevřel schránku svých sklenic, tety zasedaly zase ke kamnům, aby držely soud, jenom vylámané nohy se více nezasadily, odkud se vzaly, a rozbité džbánky a sklenice nesrostly, aby byly tak jako prve. Muzika opět hrála, a za chvilku nevěděl skoro nikdo, že byla pranice.

Pantáta Novákův zavolal si Jiříka do výstupku.

„Já myslil, Jiříku," pravil, „že víc na sebe dbáš. To se mi na tebe nelíbí. Márinka sem ke mně přiběhla, a pravila, žes ty toho příčinou."

„Jsem anebo nejsem, pantáto, na tom žádnému nic nesejde, a myslím si, že zde není k tomu místo, abyste mne vyslýchal," odpověděl Jiřík, a třásl se na celém těle. Že ale Márinka svedla na něho příčinu, to ho bodlo u srdce.

„Podívejme se na pána, jak dostal rohy!" pokračoval Novák. „Naposledy budu muset prosit za odpuštěnou u svého čeledína! Podívejme se."

„Čeledín nebo nečeledín! Však on by mnohý byl čeledínem, kdyby mu bylo nevyneslo zlodějství. A jsem-li já chudý, proto nejsem ještě každému dobrý, aby si mnou hubu vypláchʼ!"

„Jiříku, to si pamatuj. Já ti nebudu více tím, čím jsem ti posud byl."

„A víte co, pantáto, vždyť já u vás nemusím být, a je konec řeči."

Ze sousedů někteří přisvědčovali Jiříkovi, někteří Novákovi. Ale co je pravda, to je pravda, tak jako chlapce Jiříka neměl zahanbit. A k tomu teď, když

má ještě nevychladlou krev — kdež pak to člověk váží na vážkách, co mluví!

Jiřík šel zase do šenkovny. Hoši byli veselí.

„Vyprášili jsme jim!“ pravil jeden.

„Mají se teď co ošívat!“ řekl druhý.

„Muzikanti — polku — na vztek!“ volal Jiřík, a práskl pěstí o stůl, až inštrumenty na něm složené zařinčely.

Hoši myslili, že mu ještě Rubšův straší v hlavě, a proto se nikdo slovům jeho nedivil.

Jiřík ani nekoukal teď, s kým tančí. Ale tančil a výskal o přítrž. Lidé se až divili, že je Jiřík tak veselý. Tak prý ho ještě nikdy neviděli.

„A teď mi zahrejte jen pro poslyšenou — na lítosť:

„Loučení, loučení —“

Muzikanti hráli: Loučení, loučení.... Jiřík plakal jako dítě. Lidé se až divili, že je tak smutný.

Tak prý ho ještě nikdy neviděli.

„Uhm!“ pravila jedna teta. „S tím hochem se muselo něco stát!“

Pak objímal jednoho kamaráda po druhém, hubičkoval se s nimi, dával všem připíjet a sám pil jako o sázku.

O tom, co měl Jiřík ve výstupku s pantátou, hoši nevěděli. Kdož se bude při muzice dívat do výstupku! Myslili, že jeho veselosť jest přirozená, a byli tomu rádi. Neboť na člověka, jindy vážného, zvláště rádi se díváme, když se rozveselí.

Jiřík stále pil, ba zdálo se, že se mu to už v hlavě mate. Začal zpívat: „Když jsi ty sedláčku pán, řezej si řezanku sám!“ a muzika musila jeho zpěv doprovázet.

Tetám ale jeho chování nevonělo. Jak pak by jejich jazyku mohlo něco ujít — to to!

III.

Jiřík měl ještě týden zůstat u Nováků, než jiný oráč přijde na jeho místo.

Zatím byl ve čtvrtek v blízkém městě výročný trh, čili jak se vůbec u nás říká — jarmark.

Jarmark ve městě bývá pro celé okolí vždy zvláštní, milou událostí. Odpoledne toho dne se slaví v okolí jako svátek, a čeládka by toho odpoledne nic nevzala do ruky, kdyby ji pěkně prosil. Na ten den musí čeledín do města, a kdyby si tam měl koupit jen kudlu, a děvčata snad by to odstonala, kdyby nemohla na jarmark. A proč by jednou za čas nešly! Vždyť každý rád něco uvidí. Ba i pantátové a panímámy se sjíždějí z okolí, a čeledín si na ten den dá zvláště záležet, aby se koně leskli. A pantátové, zvlášť mají-li dcery, rádi jezdí na jarmark. Tam přece člověk přijde mezi lidi, přijdou tam hoši z celého okolí, a kdo ví, k čemu to dobré. Mnohý pantáta už svou dceru na jarmarku odbyl.

S jarmarkem bývá obyčejně spojena muzika v některém z lepších hostinců. Tam se tančí „na sále.“

A ta mládež by si to ani neodpustila, kdyby se tam nepodívala.

I Novák s Márinkou jeli dnes na jarmark; Jiřík je tam vezl.

Ej což se toho hemží na náměstí! — Ty boudy jako by se nové město přestěhovalo do města — a toho zboží a toho běhání lidu! Kam se jen člověk ohlídne — všude lidí, všude se prodává, všude se kupuje. Jak jsou ty holky vyšňořeny! Jak ten hošík si tam pyšně vykračuje za maminkou, která mu nese v košíčku na nové kalhoty. To se budou na něj hoši dívat, až je v neděli obleče. Jak pak ne! Celý svět musí vědět, že má nové kalhoty. A což až se ukáže se svou novou čepicí se stříbrným prýmkem! Takové čepice nemá posud nikdo ve vesnici!

Ale což se divíme dětem, když i staří mají radosť! Jen se podívejte, jak dědeček tam kupuje marcipány, aby vnoučatům přinesl „jarmarku.“ Jen kdyby to měl kam dát! Ale na mou věru — ještě zapomněl, že své staré ničeho nekoupil. To, to! přijít domů s prázným. Aspoň „ňáký ten rohlíček“ musí vzít s sebou!

A co těch panáků a panen všude je rozvěšeno. Toť jakoby se byl s nimi pytel roztrh'! A je to také podívaná! — Jak se ten hošík tam potajmu usmívá tatíkovi za šosem, že se dal konečně přemluvit, a koupil mu malovanou trumpetku. — To bude muziky! Což je všechna turecká muzika celého světa proti té jeho! Nikde nemají tak hezké trumpetky, jako on.

Jaké dělají ty děti starosti, když je jich mnoho! Ten chce to, ten ono — a člověk aby měl ruku pořád

jen v kapse. No ale jen když je to k světu podobné! Člověk na těch pár krejcarů nekouká, jen když jim udělá radosť.

A což ta holka tam! Ta je nastrojená — jen což děláš! A což pak, až doma poví, že jí tatínek koupil na dvoje nové šaty! To ji bude musit mít maminka ještě jednou tak ráda! Vímeť, jak jsou maminky rády, když mají dcerušky ošaceny. Co se kolikrát maminka nashromáždí, co chudák se naschořuje, co strachu vystojí, aby se nevyzradila, a to všechno jen pro dceru. A zde to koupí tatínek sám! Věru to je hodný tatínek — a já vám holky přeju všechněm takového.

O kluky se maminka nestará — ať se stará táta. Člověk toho má bez toho dost, když má být jen něco v pořádku.

Hrr! Jak se to tam hrne. Dráb zabubnoval na buben, a ohlašuje, že se od slavného ouřadu na vědomosť dává, že zejtra bude licitace.

Ale kdo pak by jeho řeči poslouchal. Tamhle je něco jinšího. Aló! To bude podívaná! Komedianti pěšky i na koni, s muzikou a paňáca píská na koště — i tatínku pojďme se tam také podívat! Jen poslouchejte, co ohlašuje! Slavnému obecenstvu na vědomosť se dává, že budou provozovati své kunšty na provaze s paňácou, kůň že bude počítat, a k večeru že budou lítat rachejtle. Na první místo groš, na druhé krejcar, na třetí kousek seníčka pro mého koníčka, aneb kdo co přinese od oběda. Šauplac je na frai rinku na place.

A buben zase víří, trumpetky hrajou — a ta ženská, že s toho koně nespadne! A ten paňáca, jak může po

těch dřevěných nohách chodit, a neupadne! Věru, to bych já nedovedl.

Leč nechme lidi jít za komedianty, a podívejme se, co dělá Jiřík. Novák se s Márinkou prochází po městě, půjdou se též podívat „na sál“ a vrátí se až někdy k večeru.

Jiřík nakrmil koně, a teď má práznou chvíli. Když nemá člověk právě co dělat, vlezou všelijaké myšlenky do hlavy.

„E co!“ pomyslil si Jiřík, „půjdu to zapit!“

Jiřík, zdá se mi, že vůbec tento týden víc pije, nežli kdy jindy. Ubohý! Chce zalít zlosť a lítosť. Že zlosť — to víme proč. A lítosť? Což je člověk za bídné stvoření, když myslí, nač nemá myslit. Jiřík — chudý Jiřík — a Márinka — — co mu to jen napadlo!

Ty můj bože! K čemu se divíte, co mu to napadlo! Ptám se vás všechněch, kteří jste zamilováni, co vám to napadlo! Jen se nečervenejte, a hezky s barvou ven! Ale ubohý Jiřík, jak pak on má s barvou ven!

Ale dnes jí to musí říci! Ať si to přijme jakkoliv. A kdyby měl na to umřít — déle to není možná snést, sice mu srdce pukne. Vždyť se ona na něho nikdy neosopila, vždycky mu byla k ruce, leckdys mu ledacos poskytla. Ale co otec! Toho si rozhněval — a kdyby mu na krásně mohl být nakloněn, jak pak je to možná nyní! Ale což — to by šlo, aby si ho zase udobřil. Mohl by jen ceknout, a Novák by ho rád u sebe podržel.

Předsevzetí stojí pevně. Dnes se příležitě Márince vysloví — a pak ať se děje, co se děje. Pak buďto u Nováků zůstane, anebo — —

Teď mu napadlo, zdali nemyslí hříšně, myslí-li si co čeledín na Márinku. Ale ty můj bože, vždyť on by rád na něco jiného myslil; ale poručme si, když to samo pořád a pořád z nova přichází.

Už se skoro smrákalo, když se Novák vrátil s Márinkou do hospody. Hospoda jak by nabil. Ba o jarmarce jsou všechny hospody jak by nabil, ba všechno je, jak by nabil.

„Jiříku, jděte zapřáhnout!“ pravil Novák, našed ho v koutě při džbánku.

Jiříka jakoby ze spaní probudil. Šel, ale velmi ho mrzelo, že mu pantáta vykal; povždy mu tykal, a jenom ve zlosti mohl říci „vy.“

Novák chtěl za Jiříka platit outratu. Když se ptal hospodského, co vypil, pravil tento, že oráč sám už zaplatil. Nováka to domrzelo, neboť mu to Jiřík ještě nikdy neudělal.

Na cestě začal Novák sám rozprávku:

„Jiříku, proč pak jste mne tak zahanbil, a sám jste platil? Co pak lidé o mně řeknou, že vám ani nepřeju se napit!“

Jiřík neodpověděl ani slova. — To je pravda, palici má tvrdou! Co si jednou předsevezme, od toho neupustí, a kdyby v tom bylo nevím co.

„Co pak jste si koupil, Jiříku, jarmarku?“ začala po chvilce sama Márinka.

Jiříkem to trhlo. Nevěděl, co má hned v té chvíli říci. Zdálo mu se, že má něco na jazyku — ale jazyk byl těžký jako prkno, a nemohlo to ven.

„I nic!“ pravil za chvilku, ale hlasem příjemným, tak že se mohlo zdát, že ta vzdorovitá kůra s něho se sloupla.

„To budete mít špatnou památku z jarmarku, když jste si nic nekoupil,“ pokračovala Márinka.

„Já jsem si tam také pro nic nejel,“ odpověděl Jiřík hlasem skoro bolestným, z něhož udušená slza prosvítala. Novákem to až hnulo, a poprve se zamrzel, že Jiříkovi ukřivdil.

„Ten hoch má přece jen dobré srdce,“ myslil si, „a škoda ho bude od nás.“

Ale pýcha mu bránila, aby si Jiříka předešel, a Jiřík — — tomu bez toho bude vše jedno, co se s ním stane.

„Ale myslím, že přijmete, Jiříku,“ pravila zase Márinka, „když vám sama něco dám z jarmarku, abyste viděl, že jsem si na vás též zpomněla.“

Těžko povědět, jak tato slova na Jiříka účinkovala. Jiřík se na polo ohlídl do zadu, a kdyby byl neseděl Novák za ním, byl by padl Márince snad okolo krku, snad by byl do ohně skočil, kdyby toho právě byla chtěla — bůh sám ví, co by byl v tom okamžiku neudělal. Tak milý úsměv si zahrál okolo jeho rtů, jako by se chtěl tázat: „Opravdu?“ — Oko mu zářilo samou radostí — a to oko mohlo povědít všecko — všecko!

„Vždyť to nemusilo být!“ pravil konečně polo upejpavě. Musím ale podotknout, že se u nás přijímá každý dar, každá výsluha — všecko — se slovy: „I vždyť to nemusilo být!“ čímž se ale nikdy nechce vyslovit nešetrnosť k daru. Mluvil tak otec a matka, a proč

tedy my bychom taktéž nemluvili. Jiřík byl jako v nebi.

Ale kdož pak může stopovat tu Jiříkovu radosť, krok za krokem! V jeho hlavě bylo teď všechno sváteční, jako o boží hod. Jak jsou pocity podivné! Hned žalosť, hned radosť — hned obojí. Teď snad by byl všecko učinil — jen na starého Nováka by byl nepromluvil.

Šlakovitá věc! Že jsem mu právě teď musil zpomenout na starého Nováka! Až ho mráz projel, a před očima se mu dělaly mžičky, div že s kozlíku nespaď. Ještě dobře, že koně znají cestu!

Když přijel Jiřík domů a koně ošetřil, usedl si na zápraží před stájí. Nebe bylo čisté — nikde ani mráčku, a kam se člověk podíval, všude samá hvězda.

Jiříkovi se jaksi zastesklo u srdce; ani sám nevěděl, proč.

Ale ty myšlénky, ty myšlénky!

Jiřík ani nespozoroval, že se k němu blíží lehká noha.

„Jiříku, koupila jsem vám na hedbávnou vestu. Budete mne mít rád?"

Jiřík byl jako u vidění. Márinka mu podávala hedbáví na vestu.

Jiřík uchopil Márinku za ruku — což pak mu bylo po vestě, když Márinka byla u něho.

„Márinko, já vás tuze miluji!"

Márinka se dala do smíchu, zanechala mu hedbávnou vestu v ruce, a smějíc se lehkým krokem zase odběhla.

Ubohý! co mohl jiného očekávat, nežli smích! On to skoro věděl napřed. Ale tak jest člověk! Čeho se bojí, tomu nerád věří, pokud se nepřesvědčí.

IV.

S Jiříkem se stala v krátkém čase velká změna. Ten starý Jiřík jakoby se z něho byl vystěhoval. Není více ten mírný a pracovitý Jiřík, kterým býval. Nemluví, nepracuje — ale pije celé dni — dnes, zejtra, pořád.

„Na lítost a na zlosť!" mluví často sám k sobě.

Lidem je divno, že chodí ustavičně v hedbávné vestě. Ba mnozí mu to již vytýkali — ale jen po straně. Chudý člověk jako by jim ani nestál za to, aby s ním promluvili zřejmě.

Kďyby mu aspoň někdo byl poradil — takhle a tohle — možná, žeby byl poslech', a stal se opět pracovitým. Ale ne! Ba Jiřík to skutečně cítil, že je samotný. Jeho bývalí kamarádi si ho nevšímali, a jiní si myslili, že jim po něm nic není. Bez zaměstnání, bez práce, samoten — jaký div, že chtěl zahnat zlosť a lítosť? Jiný na jeho místě snad by se byl právě proto stal ještě pracovitějším, aby prací zapomněl na lítosť a zlosť. Ale Jiřík v tom ohledu neměl dosti samostatnosti.

Pravda, že měl něco peněz od Nováků zachováno. Ale dlouho-li pak to trvá! A člověk naučí-li se jednou pít, těžko odvyká. Vem pak, kde vem — jen když jsou.

Lidé si o něm sice povídali, že jest ho škoda — ale což lidé! Lidé si také povídají, když jede vůz po návsi, když se někomu husa ztratí — lidé mají stále co povídat. Ale aby někomu poradili, aby ho předešli, ubíhá-li v záhubu, na to málo kdo pomýšlí. A člověk když vidí, že se ho straní ten a ten, s kterým býval jindy za dobré, člověk takový ztratí všechnu důvěru ve svou hodnosť, v možnosť napraviti se, zkrátka — ztratí důvěru v sebe.

Ty hezké tváře Jiříkovy opuchly, oči měly matný výraz, síla v oudech jakoby se byla utopila. Když Jiříkovi peníze došly, a lidé mu nechtěli více čekat, zaklepal sice leckdes a žádal za službu. Ale lidé se ho báli, že prý je piják, že to jest na něm vidět, a ta černá hedbávná vesta — kdož ví, jak to s tím vypadá. Takový člověk a hedbávnou vestu — kdo ví, komu prý vlastně náleží, a v domě by nic nebylo před ním jisto.

Jiřík dlouho po službě nechodil. Zamrzelo jej, že svět o něm tak soudí a jej odstrkuje. A těžko se chytat břehu, když se s člověkem láme. Mimo to myslil Jiřík, že dělá dobře, když se snaží pitím na své myšlénky zapomenout.

Jiřík došel až do jedné hospody na silnici. Tam se nabídl podomkovi, že mu leckdys v ledačems vypomůže, dá-li mu na nějakou tu skleničku kořalky. Podomek byl srozuměn, a co Jiřík od něho dostal, a jest-li že mu někdy něco káplo po straně, to nechal v hospodě. Lidé si ho nevážili; myslilit, že jest od jaktěživa kořalou. Ba ani Jiřík mu více neříkali, nýbrž

Jirka, ba někdy ho nazývali zkrátka „ten ochlasta.“ Čemu člověk všemu nepřivykne! Ze začátku jej to sice bolelo, ale přezdívají-li člověku ustavičně — i člověk se konečně otupí.

Někdy mu to sice vlezlo do hlavy, a tu myslil, že se zrovna zblázní; ale lidé si ho nevšímali, neboť myslili, že to dělá z opilství. A Jiřík skutečně dlouho nelenil, ale pil z nova, aby zapomněl na staré myšlénky.

Ale to bylo podomkovi i ostatní čeládce divno, proč Jiřík nosí i ve všední den hedbávnou vestu. Ba podomek se mu častěji nabídl, že ji od něho koupí. Ale Jiřík mu říkal, že raději poslední košili se sebe svleče, nežli by tu vestu prodal. To mu dodávalo aspoň tolik vážnosti, že lidé si o něm vypravovali, že kdo ví, co na té vestě má.

Jiřík se později chytal žebroty. Ze začátku sice jen prosil pocestné, kteří se v hospodě zastavili, a on jim v něčem posloužil, aby mu něco přidali zpropitného. Později ale chodil po okolních vesnicích, byla-li tam pouť, posvícení, aneb něco podobného. Co dostal na jídle, to buď prodal za nějaký capart ještě chudším, neboť mu žaludek víc netrávil.

Šaty na něm scházely. Z počátku si přišil sám tu a tam záplatu; později si ale už ani díry nevšímal. Ale ku podivu! jeho hedbávná vesta — jakoby nebrala porušení. Té tak šetřil, že na ní nebylo špinavého flíčku, a zdála se býti jako nová. —

Zatím uteklo půl třetího roku, co odešel Jiřík od Nováků. Za půl třetího roku — co se s člověkem všecko nestane!

Právě začínala posvícení.

I v Brázdově bylo posvícení. Což to za radosť o tom posvícení! Děti běhají jako posedlé, že prý maminka už peče koláče. Ale je to také koláčů — že by je člověk na vozy nepobral! Přijdou flašinetáři z celého okolí — nu každý rád si zakousne koláče, a když toho pánbůh nadělí a požehná, každý ho rád poskytne. A což až přijde neděle! Sjedou se hosté — a na ty nové šaty, což to bude dívání! Však to také dá práce a starostí — to posvícení! Celé dni a celé noci jest práce plné ruce — tu bílit, tu mýt — člověk aby měl všude oči. Ale hospodyně to rády dělají. A je to přece jen radosť, když je o posvícení všechno čisté. A jak se hoši těší — a ty holky! V neděli muzika, v pondělí muzika — samá muzika — — ej, což to bude veselo! —

Jiřík chodil po okolí žebrotou. Vlastně mu ani nepřicházelo, že chodí žebrotou. Chodil tak od vesnice k vesnici — ani skoro sám nevěděl, kde chodí.

Dnes přišel i k Brázdovu. Už byl skoro u vesnice — daleko-li pak jest od těch topolí do vesnice, to ani nestojí za řeč. Jiřík se zastavil, díval se na vesnici, zdála se mu být známou — — teď mu teprv napadlo, že jde žebrotou. Ne, do té vesnice nepůjde — tam ho zná každé dítě, to raději hned umře.

Ulehl si pod topol. — Bože, jak to s ním daleko přišlo! Ba tenkrát bylo všechno jinak. Hle ten topol — jak jest štíhlý! Ale nějak smutný. Snad že stůně na staré ráně. Ba věru — tam jest jedna větev usečena — ale už dávno; kolem té rány roste již mech — ale rána nezarůstá.

Nezměnilo se zde mnoho, ale — jak jest přece všecko jiné. Ba jen se upamatuj — to je ten samý topol, z něhož jsi tenkrát za noci usekl májovou větev. Věru — ty obrazy, jak by v něm oživly. Ta větev byla tak krásná, nejkrásnější ze všech, co jich který topol měl. Ba, teď kam se ohlídne, nikde není vidět podobné. A jak pyšně stála tehdy pod okny! Odpoledne přišli hoši s muzikou — on se také podíval oknem na Márinku, jak jí to sluší — — leč marně si zpomínat. Oči se mu opět zalily slzami, a div se mu srdce bolestí neutrhlo. Ne — raději umře, než by šel do vesnice.

A přec — aspoň *ji* ještě jednou uvidět! Vždyť ho nepozná, jako tenkrát nepoznala, kdo jí postavil májový strom.

Vzchopil se, šel do Brázdova a tam přímo k Novákovům.

Děti, ježto si tam hrály před vraty, pravily si, že jde k Jiskrovům zase žebrák. Z toho poznal, že se tam více neříká u Nováků.

Vešel na dvůr — psi naň štěkali, ti samí, kteří se jindy k němu lichotili. Vešel do síně a prosil za almužnu.

Mladá žena, na ruce nesouc roční dítě, dala mu koláč.

Jiříkovi se třásla ruka, když koláč bral, a div mu z ruky nevypadl.

Mladá žena se divila, že má žebrák hedbávnou vestu. Zdálo se jí, jakoby ho byla už někdy viděla, ale nepoznala ho.

„Odkud pak jste?“ tázala se ho.

Jiříkovi místo odpovědi vyhrkly slzy. Mladá žena se za ním dlouho dívala, jak odcházel k topolům, a pravila pak, že se jí zdá být ten žebrák nějak podivný.

V Jiříkovi se ozvaly všecky lepší stránky. Bolesť, lítosť, — ale i pevné předsevzetí, že povede nový život. V práci chce vyhledávat spokojenosť.

Jak jest Márinka šťastna!

Bylo po žních; práci dostal. Předsevzetí měl dobré, ale vůle již nebyla dosti pevná. Tělo již tolik nemohlo vzít na sebe, jako jindy. Umdléval tělesně i duševně. Několik dní žil vždycky pořádně, ale pak opět upadl ve staré návyky — a návyky byly silnější nežli vůle.

V zimě mlátil, ale často mu napadlo, že se musí jít zahřát skleničkou kořalky; někdy se vrátil hned, někdy se tělo nechtělo hned zahřát, a on zůstal v hospodě.

Na jaře a v létě nemohl těžší práci zastávat. Hospodář, u něhož byl, dal ho za hlídače.

Hedbávnou vestu nosil ustavičně.

Přišlo opět posvícení, a zase mu to tak všechno lezlo do hlavy. — Služka mu nesla do boudy koláče, ale přišla s nimi opět nazpět. Ten hlídač s hedbávnou vestou leží prý v boudě mrtvý.

Nebohý Jiřík! —

PŘÍVOZNÍK.

I.

Když mně bylo pět let, ptal se mne otec: „No, čím pak budeš?"

Byl jsem na rozpacích, mám-li říci: „Chci být pánem," anebo-li: „Já budu přívozníkem!" Proto ale jsem přece řekl určitě: „Já budu přívozníkem!" — Otec se usmál, jakoby si byl myslil: „Však ti časem svým panské myšlénky ještě přijdou."

Vyznám se upřímně, že se mi od jakživa přívoznictví nejvíce líbilo, a kdyby mi byly později nevlezly panské myšlénky do hlavy, byl bych nyní zajisté přívozníkem.

Jako ale každý k tomu, čím chtěl někdy být, po celý svůj život cítí jakousi náklonnosť, byť se byl stal i něčím zcela jiným, — tak i já jsem posavád vždycky nejvíc náklonnosti cítil k přívoznictví.

Věru přívozník jest živý most. Od božího rána až do večera jezdí od jednoho břehu k druhému; na jeho pramici ustavičně někdo, pořád tam živo, a hovor nevyjde, jako ten oheň, kde se ustavičně přikládá. Tu přijde ten, a povídá, jak platí na trhu v městě,

tu zas ten, a vypravuje, že si jde na ouřad pro ohlášky — zkrátka, na pramici jest ustavičně živo, jako v mlýnech. — A což dnes ráno, když ta veselá chasa se převážela do polí! — Musím podotknout, že většina Vrbenských sousedů má svoje pole na druhé straně. — Co se ten Kubšův oráč naškádlí té Libichovic děvečky, že prý už ví, s kým vždycky večer stává u vrat; děvečka se směje, aby prý jí to přál, že prý bez toho nemá nic na světě, než trochu té lásky — ale do Tomsovic Josífka jakoby to rejpalo. Myslí si: „Zatrolený ten Kubšův — co ten všechno nevyčenichá! Ale počkej, však já také tvoje spády vypátrám, a povím to pak na přívoze!“ Ale Kubšův, jakoby byl ty jeho myšlénky uhodl, usmívá se naň, a myslí si: „Však ty nabereš! Kdyby nebyla večer Libichovic Madlena na světě, a kdyby nestála s tebou u vrat — možná, že bys se ohlížel po jiných — ale takto — — nebojíme se.“

A když se večer chasa vracela z polí — zas veselo a živo. Ba Tomsovic Josífek nečekal dlouho na příležitosť, aby to Kubšovu splatil. Ještě dnes večer povídal, když se vraceli: „Kubšův se dnes často ohlížel na sluníčko, aby poznal, jak je pozdě. Hahá! známe se. Viď, Náno, že se často za tebou ohlížel!“

Kubšův se usmál, a pravil: „Nu, nevídáno, když jsme několikrát na sebe mrkli!“ Pro sebe si ale myslil: „Počkej, ty duše, však já zejtra zas na tebe něco povím!“

Byli skoro v půli řece, když k přívozu přicházely dvě harfenice.

Hoši je hnedle spatřlli, a jeden z nich praví: „Hej, hoši, dnes bude ve Vrbně veselo! Jdou k nám harfenice!“

Hoši, kteří ještě harfenice byli neviděli, ohlíželi se v tu stranu, odkud přicházely.

„Hej, to bude dobrá!“ pravil jeden.

„Ichuchu! to bude zpěvu!“ pravil druhý.

„To si zadupáme!“ mluvil třetí, a kdyby byl nestál na pramici, byl by se dal hnedle do tance.

„Rozumí se, Františku, že také přijdete do hospody!“ pravil zase jiný k přívozníkovi, asi třiadvacítiletému.

„Jen se vyrážejte sami!“ odpověděl přívozník. „Já mám dnes hlídku.“

„A kozel ví! Ty máš teď každý den hlídku; nic si nepřeješ. Jen přijď, budeme tě očekávat.“

„Ne, děkuji, dnes nepřijdu.“

Ten, který přívozníka vybízel do hospody, myslil si: „Hm, to nebude jen tak. Zdá se mi, že Františk má něco za lubem, s čím nechce ven. Od nějakého času jaksi málo mluví.“

Jak hoši přišli do vsi, hned se rozneslo, že dnes přijdou harfenice. A když se převážel přívozník na druhou stranu, už stálo u přívozu hejno dětí a výrostků, dívajících se na druhou stranu, a jeden druhému povídal, ač to již všichni věděli, že dnes budou ve Vrbně harfenice.

Slunce nedávno zašlo, a měsíček dnes brzy vyšel. Už i leckterás hvězdička se dostavila na hlídku; ba přibývalo jich na nebi, jako těch dětí tam u přívozu.

Nad řekou se rozložil milošumný mír; řeka si temně hučela pochod, kolem vesla žblunkaly vlnky, lehké jako ty myšlénky těch dětí tam u přívozu. Bílé jepice poletovaly nad hladinou řeky, a časem se vyhodila mladá štika nad vodu.

Harfenice a s nimi mnoho chasy, která se ještě později vracela z polí, vstoupily na pramici. Zahrály několik akkordů; děti na druhém břehu ztichly, na nejvýš jedno druhému šeptajíce: „Už hrají!"

Hudebník u nás vždycky hraje, když se převáží, a přívozník by za celý svět od něho nevzal peněz. Hudebník jest všude vítán, a rozveselí-li zkormoucené srdce, platí to víc, nežli peníze. Hudebník je svobodný, jako pták, a platí tím, co má — zpěvem a hudbou.

Když byli už hodný kus od břehu, spustili harfenice: „Když měsíček spanile svítil —"

Chasa na pramici poslouchala — sotva kdo dýchal, a děti na druhém břehu ani nedutaly.

Harfa a zpěv večer na vodě má něco zvláště krásného do sebe. Všechno tak tiché — rybičky si hledají místo k odpočinutí — na nebi to světlé modro — na břehu křoví v prvním usnutí — mezi to jasný zpěv a přizvukování harfou — — však už vystoupili všichni na druhý břeh. Chasníci zacházeli domů, aby ještě pouklízeli, a děti doprovázely harfenice přímo k hospodě, dovádějíce a mezi sebou se škádlíce.

U vody nastalo ticho. František seděl v pramici, čekaje, jest-liže ještě někdo se dá převezt. Zakoukal se do té modré vody, jakoby v ní něco hledal. Vlastně

ale ani nevěděl, že se do ní dívá, neboť se mu v hlavě křížovaly myšlénky, jako za dne ty ryby ve vodě. Člověk má tak ledacos, co mu leží v hlavě a na srdci, a zvláště mladému člověku není divu, jest-liže se někdy zamyslí.

Nedaleko od přívozu se otevřely u jednoho domku dvířka, a z nich vyšel mladík. Náš přívozník toho ani nespozoroval. Ba mladík ten již seděl na pramici, a František ještě nevěděl, že někdo tu.

„Jak pak, Františku, pojedem?“ ptal se mladík.

Františk sebou trhl, a teprv teď spozoroval, že má na pramici hosta.

„I hle hle! Toníček Kmochův! Ani jsem vás neviděl. Kde pak jste tak pozdě chodil?“

„Byl jsem u Strnadů na táčkách —“

„U Strnadů? — A ba právě; vždyť jsem vás tam viděl před večerem jít.“

„A ta Marjánka dovede člověka zdržet, že se od tamtud ani nechce.“

Františka jakoby ohněm polil; třásl se na celém těle, a div, že veslo udržel v ruce. Byl tomu rád, že jest večer, a že Kmochův to jeho pohnutí nemohl pozorovat.

„A což dnes nezůstanete ve Vrbně? Máme zde harfenice.“

„Harfenice? Na mou kuši, to jsem nevěděl. To víš, při Marjánce člověk zapomene na celý svět. No, nic nedělá; nevzal jsem si bez toho sebou peněz — zastavím se tedy doma pro peníze, a dám se zase převezt k vám. — Harfenice, a já tam nebýt — toto!

Víš co, Františku, počkej zde na té straně na mne; nebude to trvat ani čtvrť hodinky, a já se vrátím."

Musím podotknout, že Netolice, odkud Kmochův Toník byl domovem, ležely na druhém břehu právě naproti Vrbnu, jen několik set kroků od vody.

„Nepřijde-li nikdo dřív, počkám."

Kmochův Toník se rychle ubíral do Netolic.

Mladý přívozník byl jako na trní. Stál o veslo podepřen a díval se na druhý břeh k Strnadovic domku. V oknech se kmitalo světlo; bezpochyby s ním někdo chodil po světnici. Teď je postavil na stůl. Jedno okno jakoby byl zastřel stín; snad se někdo díval z okna. Stín od okna zmizel, a Františk zase spatřil svíčku, jak kmitá na stole. Na to vrzla dvířka a —

„To je Marjánka!" pravil přívozník, a nedbaje na to, že slíbil Kmochovi, že na něj počká, odrazil od kraje, a vesluje co mu síly stačily, byl u druhého břehu ještě dřív, nežli Marjánka sešla k přívozu.

Marjánka nabírala vodu do nádoby.

„Byl u tebe Kmochův Toník?" ptal se rychle.

„Ne u mne, ale u nás."

„Lžeš; tys ho tam sama tak dlouho zdržela."

„Nu a kdybych zdržela, co je víc!"

„A tak! Bezpochybys mu řekla, kdy má zase přijít!"

„Ale jdi, bláhový! Já o něj stojím, jako o pejřavku v poli."

„Tak bezpochyby chodí za tvým otcem?"

„Ale prosím tě, nehněvej mne. Když k nám jde, nech ho jít. Kdybych mu ukázala špatné oko, bude

na mne otec i matka celý týden bručet. Otec sice mluví to a ono, ale ať si mluví; to jsou jen samé plané řeči.“

Frantík vzal Marjánku za ruku; Marjánka se nezpouzela.

„Marjánko, máš mne upřímně ráda?“

„I to víš. Vždyť jsem ti to už stokrát řekla.“

„Marjánko, máš mne opravdu ráda?“

„Ale prosím tě, netrap mne tím pořád. Co ti mám jiného říct?“

„Tedy dobrá. Ale to ti povídám — že toho Kmocha nehorázně vykoupám, bude-li k vám pořád dolézat.“

„I pro mne si dělej, co chceš; mně na něm nic nezáleží.“

„Marjánko, dej mi hubičku.“

„Tu máš si třebas dvě.“

„Toníkovi Kmochovic jsi ještě nikdy nedala hubičku?“

„Prosím tě, nech mne s tím Kmochem už na pokoji.“

„Marjánko, dnes půjdem spolu do hospody; jsou tam harfenice, budem si moct trochu zatočit.“

„Půjdu. Jen počkej, až donesu domů vodu, a trochu se přistrojím.“

„Tedy půjdeš?“

„Ale to víš, že půjdu. Co pak bych tobě k vůli neudělala!“

„Mám sice dnes hlídku — ale požádám Martina, a on mne zatím zastane.“

Marjánka šla zatím domů, a Frantík se díval na druhý břeh, nejde-li už Kmochův Toník; ale když nikoho neviděl, šel do svého domku, a za chvilku se vracel z něho s Martinem.

Martin si usedl na pramici, a Frantík šel k Strnadovům, a tam čekal pod okny na Marjánku.

II.

Martin se uložil do pramice, aby měl za Frantíka hlídku. Nejprvé se díval na druhou stranu, nejde-li snad už Kmochův, aby tam nemusil dlouho čekat. Nevidě ale nikoho položil se na znak, a počítal hvězdičky. Nejprvé mu bylo divno, že jest jich tolik, a tak husto; některé z nich jsou tak jasné — jiné zase drobné, jako mlha — ba jako mlha. Těžko se do nich dívat — člověku se dělá mlha přede očima a ta mlha stále houstne; ba už jest jako pravá mlha. Už jest až tma z té mlhy jako v noci — — víčka zapadají — a Martin usnul.

Aby to nebylo nikomu divno, proč Martin tak brzy usnul, musím podotknout, že byl Martin nejslavnější a nejznámější ospalec v celém okolí, tak že mu daleko široko nebylo rovno.

Jak jsem tedy pravil, usnul. Zdálo mu se, že je ten svět obalen mlhou, jako žloutek bílkem, že je to — až hrůza. Skoro se mu zdá, že se celý svět v té mlze utopí, ba už chtěl z toho světa utéci, ale doběhl jen až na pramici. Tu povstal převeliký vítr, odtrhl pramici od břehu — a hajdy s ní do prostřed

řeky. A Martin neměl vesla! Mlha se sice tím větrem ztrácela, ale jak se dostat ku břehu! Tu přiběhla — čert ví, kde se tu vzala — přiběhla velryba, a zrovna na Martina. Martinu stál pot na čele, jako hrách. Velryba otvírá ústa, sápe se po Martinovi — Martin se už vidí co Jonáš v břiše velryby — v tom chlamst! a Martin se probudil.

Martin koukal na ten svět, jako u vidění, a nemohl pochopit, co se to s ním dálo. Volání ale z druhé strany brzy přivedlo jej k sobě.

„Hola hó! — tisíc láter — kde jste kdo — je to přívoz — hanba — holahó!" volal Kmochův známý hlas.

Martin se nemohl hned zpamatovat, kde vlastně jest protější břeh; až když klení a nadávání se sypalo, jako kapky v lijáku, narovnal si čepici na hlavě, vzal veslo do ruky a jak dalece mu jeho přirozená lenosť dovolovala, vrávoral s loďkou k protějšímu břehu.

Klení a nadávky na břehu, k němuž se blížil, řídly znenáhla, jako dešť, když bouřka přechází.

Když Kmoch vstoupil na loďku, pravil:

„Vždyť jsem si to myslil, že Martin usnul. Tebe by mohli odnest zloději tři míle cesty, a ty bys nic nevěděl."

„Co pak by se mnou dělali!" bránil se Martin.

„Kde pak je Františk? Vždyť mi slíbil, že na mne počká!"

„Nevím. Řekl mi jen, abych za něho dnes převážel. Šel někam, já nevím kam, neboť na mne přišla trochu jako malá dřímota."

„Člověče, kdy ty se vyspíš?" ptal se Kmochův po malé přestávce.

„To sám pánbůh ví! Často mám zlosť, že za dne musí člověk bdít.“

„A jsi tak už od maličkosti ospalý?“

„To právě ne. Spával jsem sice vždycky rád, ale co odešla Pejpalovic Andula za tím vojákem — však darmo o tom povídat. Raději spím, než bych na to myslil. První čas jsem nespal velmi dlouho, a myslil jsem, že již spaní odvyknu. Pak jsem ale myslil: Co je to všechno platno! Co tam, to tam; a od toho času se nemohu do syta vyspat.“

Když Kmochův vystoupil na břeh, zamyslil se Martin do Anduly, šel v myšlénkách za ní a za vojákem — už je skoro dohonil — tu se dali do lesa, křoví je zastřelo, Martin je nemohl najít — zase se mu dělaly mžitky před očima, a on zase — usnul.

Leč nechme ho zde spát, a podívejme se zatím za svými známými do hospody.

V hospodě jakby nabil. Mladí a staří, hospodáři a chasníci, hoši a dívky — všeho tu zrovna dost. Kdož pak by rád neslyšel hudbu a zpěv, a kdo z mladých by si rád nezatančil! A veselosť ta se neobmezuje pouze na hospodu. Pod okny rejdí děti, jako o přítrž. Pepík Pokorných právě vystrčil Jeníka Ramšovic z kola, které tam pod okny měli; Jeník se pustil za Pepíkem, kluci se dali do křiku, rozběhli se po návsi, aby Pepíka chytili — — — jest živo po celé vsi.

„S těmi kluky zrovna — pánbůh mi hříchy odpusť — — toť je ňákého dovádění!“ praví jedna teta k své sousedce, s nížto se dívala oknem do hospody.

„Vždyť jsou tu dnes harfenice!“ omlouvala sousedka děti.

V hospodě bylo, jak jsem pravil, jakoby nabil. Harfenice začaly nejdříve zpívat, pak se hrály skočné, a když vstoupil Kmoch do hospody, hrály se skočné — jen což děláš!

Na jedné lavici seděl přívozník vedlé Marjánky. Tetám, dívajícím se oknem do světnice, neušlo, že se Františk „k té Strnadovic ňák přitáčí“.

„Co pak tomu říkáte, kmotra?“ tázala se ta první, mrknouc na druhou, čemuž ale tato ihned porozuměla.

„Inu mladosť je radosť. Je mi to ale divné, že Frantík se dnes vydal do hospody; obyčejně tu ani nohou o práh nezavadí.“

„Ba máte pravdu. Ten hoch není, jako jiní. Myslím ale, že za tím něco vězí. Tichá voda břehy reje.“

„A! hle, hle! Teď ji vzal Toník Kmochův k tanci. Co pak neslyšíte nic, že si ji chce Kmochův vzít?“

„Což, možná to je; jsou oba mladí. Starý by tomu, se mi zdá, svolil, neboť má Kmochův pěknou chalupu.“

„A co tomu řekne přívozník?“

„Inu, co řekne! když to bude, bude to. Hlavu si nestrhne.“

„Aj, aj! podívejte se, teď sedí přívozník a Kmochův Marjánce každý po jedné straně.“

„Zdá se, že se hádají.“

V skutku se začala mezi nimi hádka.

„Ty jsi pěkně na mne čekal. Já jsem se mohl rozkřičet, nežli jsem se toho shnilého Martina dovolal.“

„Ale přece jsi se ho dovolal?“

„Ale kdy! Kdyby byl v tom okamžení na té straně býval, byl bych jej hodil do vody.“

„Do vody?“ pravil přívozník skoro jako uštěpačně. „A proč do vody? Vždyť tě snad převezl? Či jsi sem přeplaval v šatech?“ — Byl tomu rád, že se Kmochovi přihodilo něco nemilého. — „Já myslím, že byl Martin na svém místě.“

„Vždyť ale spal, a já ho musil dříve budit.“

„Proto právě byl na svém místě.“

„Proto právě nebyl na svém místě.“

„Byl na svém místě.“

„Hrome, nebyl.“

„A proč nebyl?“

„Protože ani ty nejsi na svém místě!“

Kmoch jenjen hořel. Chytil přívozníka za pravici, a chtěl jej odtrhnout s lavice.

„Oho, panáčku! Tak ty s takovou? Tam je tvoje místo, ty krňase jeden, a jest-liže cekneš, tu ti potom teprvé povím, kde jsi ty na svém místě!“ křičel přívozník, a chytil Kmocha za prsa, strčil jím, že tento až kolo tanečníků prorazil, a u prostřed kola zavrávoral a k zemi se potácel.

Všeobecný smích následoval, a bylo patrno, že Kmoch jest zahanben. Kmoch se vzchopil a horempádem se chtěl vrhnout na přívozníka. Ti ale, kteří netančili, tomu předešli tím, že se postavili mezi něj a mezi přívozníka.

Bylo hnedle zas veselo, jako prvé. Přívozník se Marjánky nespustil, a když se k nim blížil Kmoch, měřil jej buď od paty až do hlavy, jakoby se ho ptát chtěl: „A odkud pak ty jsi?“ anebo se k němu opovržlivě obrátil zády.

Přívozník měl Kmocha zrovna až dost. Na přívozníka se sápat — hrome, to se mu ještě nestalo! A jakž by si to byl směl nechat k hanbě, aby snad se zejtra o něm na přívoze povídalo, že on — přívozník — nedovedl Kmocha jak se patří skrotit!

Kmoch více netančil. Se džbánkem v ruce chodil od jednoho k druhému, dávaje připíjet.

„Kmoch si hledá kamarády!“ šeptal jeden ze synků přívozníkovi do ucha, ale tak, že to mohla Marjánka slyšet.

„Ten jich nabere!“ pravil přívozník polo k němu, polo k Marjánce. Bylť na to trochu hrdý, že se skoro se všemi synky ve vsi kamarádil. A moci se tím chlubit před svou holkou — věru to stojí také za chloubu.

„To ti povídám, Marjánko, ať s ním více netančíš,“ pravil pak k Marjánce.

„Jak chceš. Ale jest-liže přijde, nemohu mu to odříct.“

„Řekni jen, že to nechci. Či ti na něm tak mnoho záleží, že se ostýcháš, mu odříct?“

„Ale prosím tě, nezačínej zase. Anebo uvidíš, že s ním naschvál půjdu k tanci.“

„Nech žertů stranou. Povídám ti, že s ním tančit nebudeš.“

„Tak tedy nebudu.“

Marjánka se skoro lekla Františkových očí, jež tak divě svítily, div že z nich jiskry nesršely.

Netrvalo dlouho, Kmoch přišel pro Marjánku k tanci.

„Já s vámi nesmím tančit,“ zdráhala se Marjánka.

„To bych rád věděl, proč?“

„František tomu nechce.“

„To bych rád věděl, proč?“

„To nemusíš vědět, proč!“ vzkřikl přívozník, chytil ho za rameno, odtrhl ho od Marjánky a hodil jím nazpět. „A chceš-li přece vědět proč, tedy věz, že tamto jest pro tebe místo.“

Kmoch se vzchopil a sápal se na přívozníka.

„Že mi to neuděláš ještě jednou!“ stavěl se.

„Třebas sedmkrát po sobě.“

„Že ne ani jednou!“

„Jak mile sáhneš po Marjánce, máš to hned!“

Kmoch byl nanejvýš rozdrážděn. Sáhl po Marjánce.

„Hajdy! Anebo roztáhneš všecky čtyry!“ A František jej šťouchl tak upřímně do zad, že tento hnedle k zemi dopadl.

„Že to neuděláš už ani jednou!“

„Abys dal pokoj, tu máš to znova!“ A Kmoch nyní skutečně dopadl k zemi. Když se vzchopil, dal se do pláče a plakal jako dítě.

Všeobecný smích mu za to platil.

Jeden z těch, kterým dával Kmoch připíjet, přiblížil se k němu, a snažil se ho utišit.

„Nedělej si z toho nic!" pravil. „Však my ještě Frantíkovi vymeleme."

„Kamaráde, ty nevíš, jak mám Marjánku rád. On před ní hodit mnou o zem — ne, to já nepřežiju."

„Mlč, splatíme mu to."

„Máš pravdu, kamaráde, a to hned."

V skutku se Kmoch zase hnal po přívozníkovi.

„Chlape, jest-li se mne dotkneš, já tě rozmelu na prach!" vzkřikl přívozník, a zaťatou pěstí mu hrozil.

Ale Kmocha to jen víc rozdráždilo. Chytil přívozníka kolem prsou, a pustil se s ním do křížku. Frantík nebyl líný, obemknul ho taktéž, smáčkl ho, vyzdvihl jej a jako hračku jej vynes' z hospody.

„Teď, chlape, táhni. A přijdeš-li nazpátek, přetluču ti hnáty!"

Kmoch se více nevrátil. V hospodě bylo živo. Všechno se shromáždilo kolem přívozníka, a každý dle svého způsobu vypravoval o tom, co se právě stalo.

Marjánka byla jaksi polekána.

„Hoši, uvidíte, že já Kmocha co nejdříve zpropadeně vyplatím!" pravil přívozník. „Já kluka zkoupám, jako myš!"

„Prosím tě, neměj s ním už nic!" vložila se do řeči Marjánka.

„Neměj ty s ním nic, a on se nebude kolem tebe otáčet, ty ještěrko!"

„Františku, to si pamatuj!" — Marjánka se od něho odvrátila. Frantík se poněkud zarazil; teď mu teprv napadlo, co promluvil. Díval se za ní — chvěl se na celém těle.

„Marjánko, teď půjdeme domů!“

„Jdi si sám; já zde zůstanu. To jsem já od tebe nezasloužila.“

Františkovi bylo skoro do pláče, a kdyby zde byl býval sám — kdo ví, co by byl neudělal. Bylo mu toho líto, že Marjánce ublížil.

„Marjánko, prosím tě, odpusť mi to. Ten kluk byl všeho příčinou,“ podával Františk Marjánce ruku.

„Teď si také já postavím hlavu!“ odsekla mu tato, a ruku jeho nepřijala.

„Také dobře.“

Františk teď si dával hrát jednu písničku za druhou. Netančil ale víc; sedl si za stolek, rukou si podepřel hlavu, pil jako o závod, a nemluvil již ani slova.

III.

Druhého dne se mluvilo na přívoze hlavně o tom, kterak se komu včera dařilo v hospodě. Ten mluvil to, ten to — každý něco; každému se něco přihodilo, co mohlo být podstatnou příčinou, aby o tom dnes mluvil.

Ledacos se též mluvilo o Kmochovi. Jedni o něm vtipkovali, druzí se mu smáli, jiní mu nadávali — dle toho, jaké byl kdo povahy.

Františk si těch všechněch řečí nevšímal. Jindy sice ledacos také prohodil; aspoň slovem anebo úsměvem anebo i úštěpkem ukázal, že v rozmluvě béře podílu. Dnes ale ani toho ani onoho u něho. — Já bych

sice uhodl, proč se v rozmluvu ostatních nemísí, a co to vlastně jest, jež mu dává tak hojné látky k přemýšlení, že mu vše ostatní uchází, co se kolem něho děje a mluví.

Ovšem, kdyby člověk soudil dle toho, jak Františk dnes převáží, musil by vyznat, že se s veslem právě dnes otáčí, jakoby byl pro ně zrovna rostl. Ale tak se nám často děje, že práci, při níž není zapotřebí myšlének, vykonáváme mistrně; ale naše myšlénky — bůh ví, kde ty bloudí!

O tom, že se tak podivně rozešel Frantík s Marjánkou se vlastně ani nemluvilo. Málo kdo o tom věděl, a ten, kdo to věděl — k čemu o tom mluvit? Můj ty bože, komu se to ještě nestalo, aby se byl se svou milou nerozešel, anebo nerozhněval, anebo snad — ale jak pravím, nenapadne nikomu, aby o tom dvakrát přemýšlel; a kdyby i, nač by se člověk o to pálil? — Dnes se rozejdou, zejtra se sejdou, a bude dobře — ba, kdo ví, nebude-li lépe, nežli bylo?

Jinak ale Frantík. On nebyl z těch, kteří jsou dnes tak, zejtra jinak. Ale co si jednou umínil, musil provest, a kdyby jej to i hrdlo stálo. On mnoho řeči jakživ nenadělal; ale za to jeho slovo platilo, jako berný peníz. A mýlil by se velice, kdoby jej jedině podlé mnohosti slov posuzovati chtěl. Takový člověk, jako on, ledacos v sobě tutlá, a bývá to časem tím silnější, čím méně tomu slov dopřeje. A jest-liže ho něco i žere, možná, že se od něho ani jeho vlastní bratr toho nedoví. Rozhodne-li se ale k činu, pak jedná rozhodně, bezohledně, jistě.

A dnes se tak mnoho, mnoho stavělo Františkovi před oči — tak mnoho, že skoro ani kolem sebe neviděl to, co vlastně stálo před ním.

Leč nechme zatím zajít slunce a vyjít hvězdy. Jest-liže člověka jisté myšlénky zajímají za dne, tím živěji se mu staví před duši večer. Za dne jest člověk přece jen roztržitý. Za dne je vše živo, vše na nohou, a ten mnohostranný život pozornosť naši dělí. Večer ale všechno kolem nás ztichlo; co bylo za dne živo, nyní odpočívá, a člověk jest všelijakým myšlénkám, a snad i trampotám přístupnější, nežli za dne. Večer počíná život v nás, za dne mimo nás. A proto lidé, kteří více nežli obyčejně přemýšlejí, často probdí noci, a proto titíž lidé si často nevšímají toho, co se za dne kolem nich děje. A proto bych nazval večerní dobu dobou přemýšlení, rozvažování a plánů; ale den dobou konání.

Hvězdy tedy již vyšly. Františk se dnes cítil poněkud slabším, nežli obyčejně; dnes se mu zdálo, že ta práce, kterou dnes konal, je skutečnou prací — jindy si toho ani nevšímal. Ba zdálo mu se, že je ten přívoz skutečně větším dřením, nežli kterákoliv jiná práce. Dnes to aspoň cítil, že jest velmi unaven, a těšil se té chvílce, kdy si bude moci ulehnout, a ve spánku, jak myslil, tak na ledacos zapomenout. Dnes teprv poprvé u sebe poznával, jak blahodějným jest spánek. Jindy si ulehl, že to chvíle sebou nesla; dnes by byl rád, kdyby spánkem tak na mnohé věci — ba snad na celý svět, na všecko mohl zapomenout.

Zamrzelo ho ale pojednou, že má dnes hlídku. Neboť že včera Martin za něho bděl, anebo aspoň měl bdít, přivedlo nový pořádek v hlídku, a řada dnes byla na Františkovi. Jindy by mu bylo ani nenapadlo, aby se pro hlídku byl na sebe rozmrzel. Jindy si lehl do pramice, a když usnul — usnul; ne-li, přemýšlel o ledačems, a byl tomu rád, že bdí a že může o tom přemýšlet. Dnes ale mu ta hlídka ležela na srdci, jakoby tu měl mlýnský kámen.

A v skutku zašel do boudy, která stála podlé přívozu, a žádal Martina, aby jenom ještě dnes byl tak dobrý, a měl za něho hlídku, že to budoucího dne — vlastně budoucí noci vynahradí. Proč, ovšem mu neřekl. A co by bylo také Martinovi po tom?

Martin neměl nic proti tomu; aspoň se vyjádřil, že jest mu to jedno. Ba arciť — spát tu, anebo na pramici; velký rozdíl v tom není.

Frantík si sice ulehl, ale o spaní ani řeči. Byl sice mdlý, ale ty myšlénky nechtěly mu z hlavy; ba kdyby byl neslyšel z venčí chrápat Martina, byl by mohl myslit, že dnes spánek si zmátl k lidem cestu.

Ta chasa — jak dnes byla dovádivá! Jeden mluvil o tom, jak se jistí dva měli rádi, a jak z toho sešlo; druhý vypravoval, jak se jiní dva mají rádi, a třetí do toho skočil, že z toho sejde — a všickni se dali do smíchu. Frantíkovi se zdálo, že se smějí jemu.

„Podíváme se,“ myslil si, „bude-li z toho co anebo ne. Nebude-li, pak z toho ale nebude ouplně nic, a to pro žádného.“

Lekl se sice té myšlénky, a bál se, podívat se lidem do očí; snad by přece někdo tu myšlénku mohl mu z očí vyčíst. Pak ale jakoby si byl dodal smělosti, schválně se díval všechněm po očích. „Kdož pak umí číst, co se v nás děje! Zdaž to není k smíchu!"

Frantík se skutečně usmál. Aspoň se zdál být sám s sebou spokojen, že se dovedl, jak myslil, tak usmát, že nemohlo nikomu napadnout, jaké to myšlénky dříve měl v hlavě. Byl to jediný úsměv za celý den, a divné všelijaké myšlénky se mu zase rojily v hlavě.

To všecko bylo za dne. A když si teď ulehl, zdálo se mu to všechno opravdovějším a ledacos i nutnějším, aby o tom přemýšlel. Ba i ledacos mu napadlo, co by snad se mohlo zdát právě podivným; ale jemu to bylo dosti přirozeným.

Tak divně se mu vše stavilo před oči, že počal pochybovat, může-li vlastně člověk být šťasten. Aspoň chudý člověk že málo kdy dojde štěstí, a čím člověk chudší, tím že vzdálenější pravého štěstí. Co se mu zde namítlo lidí — jinak ničemů, ale že měli jistého jmění, všechno se k nim chovalo přátelsky, všude se jim dvéře otvíraly, všude byli rádi viděni. On v sobě cítil tytéž schopnosti, že by u mnohých lidí mohl stát v téže vážnosti; ba byl snad i schopnější, nežli jiných lidí mnoho. Ale s chudým člověkem, tak myslil, se všude jen postrkuje jako s věcí, všude jej staví v pozadí.

Proč se s ním nechtěla Marjánka včera smířit? Ovšem že jí ublížil; ale zdálo se mu, kdyby měl očekávat nějaký statek, že by to ani byla nepokládala

za ublížení, a že by mu byla ihned odpustila. Vždyť se Kmoch k ní nechoval také dvakrát vzorně, a přec —

Ale ne, to nesmí být! Kmoch jí tolik neublížil, jako on. A dát se Kmochem zahanbit — ne, raději skočit do vody. — Ale vždyť ji hned prosil za odpuštění! — Snad ji neprosil dobře, snad bylo v jeho hlase ještě něco zbytku z té zlosti, jakou jí právě ukázal. Kdyby snad byl lépe prosil, vždyť není Marjánka z kamene. Snad —

Nedalo mu to ležet. Ještě ji musí odprosit jednou; snad bude pak vše zas dobře. Všechnu svou sílu musí sebrat, aby ji odprosil co nejzdvořileji, co nejlépe možná.

Vstal a skutečně vyšel z budky. Jak ale — neměla na tom dosti, že ji již jednou odprosil? Nebyloby to snížením pro něho, kdyby ještě jednou prosil? Buď již jak buď — rozhodl se a blížil se k Strnadových domku.

Již stál pod okénkem u komůrky, v níž Marjánka spala. Je to to samé okénko, u něhož stával celé hodiny, rozmlouvaje s Marjánkou; to samé okénko, u něhož si řekli, že se mají rádi, a že chtějí býti svoji; to samé okénko, u něhož jí vypravoval, jak si už domácnosť zřizuje, a jak si ji ještě zřídí; to samé okénko, u něhož jí tak často dělal výčitky, že si ho tak málo všímá, a u něhož se zase tak často již smířili.

A u toho samého okénka teď — —

Tak náramná bolesť mu ovládla srdce, že myslil, že to ani nesnese. Jakoby to na něho hodil, a on neznal cesty, kudy vyváznout.

Již chtěl zaťukat na okno, aby zbudil Marjánku. Ale ruka mu dvakrát klesla. Zdál se být sobě velkým

hříšníkem, že kdy Marjánce ublížil; ona nikdy nebyla tak zlá, jak si ji chvílkami představoval, a kdyby nyní dovolila, snad by celou tu vinu u ní vyplakal, aby byl u ní čist.

Konečně zaťukal na okno. U vnitř se nikdo neozýval. Františk netrpělivě přešlapával s jedné nohy na druhou. Naslouchal — ani dechu.

„Marjánko!“ mluvil do okna polohlasitě.

Marjánka se neozývala. Jindy jej hned uslyšela.

Opět zaťukal.

„Kdo to?“ zvolala Marjánka, náhle probuzena z tvrdého spaní.

„Marjánko, otevři okénko, já jsem to.“

Marjánka poznala hlas. Vstala a pootevřela okno.

„Prosím vás, Františku, nedělejte hřmot u našeho stavení. Myslím, že jsme spolu hotovi.“

Zavírala okno.

„Pro boha tě prosím, Marjánko, odpusť mi, čím jsem se proti tobě zavinil. Věř mi svatosvatě, že se to více nestane.“

„Já vám nemám více co odpouštět, a prosím vás, abyste mne nechal od dneška na pokoji.“

„Marjánko, je to tvé poslední slovo?“

„Chcete-li, budu vám je ještě jednou opakovat. U nás pro vás žádné růže nekvetou, a ode dneška jest naše stavení pro vás zavřeno. Zapomeňte na to, čím jsme si byli, a šlapejte si cestu jinam.“

S těmi slovy zavřela okno.

Františk zůstal dlouho stát u okna. Hlava mu šla kolem — snad by ani nenašel cestu k přívozu.

Za hodnou chvíli teprvé se zpamatoval. Šel na pramici, a budil Martina, aby si šel lehnout, že on teď bude mít hlídku.

„Když jsi už pryč, vem tě čert — adie!“ mluvil Martin ze spaní.

Frantík ho nechal spát. Sám si usedl na prkno, jež bylo přes příč na pramici.

Ta celá věc se mu divně, divně pletla v hlavě. Všecko se mu zdálo tak zamotané, že nevěděl, kde se pravého konce dopídit.

Na tolik nebyl připraven. — Do rána ani oka nezamhouřil.

Lítosť přeměnila se u něho v hněv; cítil se v nejhlubším srdci uražena.

Tolik ponížení — ne, zde nemožná být lhostejným.

IV.

Uplynulo několik neděl, a dnes právě byla neděle.

V neděli bývá na některých místech zvláště živo; vždycky aspoň na přívoze. Co se tam těch lidí za tu boží neděli převeze! Za všedního dne nemá člověk ani dvakrát času, aby se podíval přes vodu; za to si to vynahradí v neděli. Vím, že se mnohý po celý týden chystal na druhou stranu; ale tu přijde brzy to, brzy zas to, tu přijde někdo a tu zas někdo, a člověk se z domova ani nevypraví. V neděli ale si udělá každý pokdy, a skoro každý rád vyjde ze vsi.

Mimo to se chodí i z Netolic do Vrbna do kostela, a tu má přívozník práce až dost.

Přívozník má vlastně v neděli nejvšednější den; a kdyby neviděl ty lidi, jež převáží, svátečně oděny, ani by snad nevěděl, že jest neděle.

Podivno — Frantík dnes byl tak obyčejně ustrojen, jakoby byl všední den. Což snad dnes zapomněl, že jest neděle? Vždyť býval jindy ustrojen jako kytka, že až radosť se na něho podívat. Mnohá holka se zalíbením se na něho podívala, jak mu to všechno slušelo, jakoby to na něho bylo ulito. A dnes — jako vyměněn. Že se dnes neusmíval, tomu se skoro už ani nikdo nedivil; neboť se Frantík už po dlouhý čas na nikoho neusmál. Kdo pak ví, co mu vězí v hlavě, a člověku není každé chvíle do smíchu. Že ale dnes se ani svátečně neoděl, to už leckdos pozoroval; někdo ovšem jen tak se na to podíval, někdo si to jen pomyslil — ale jiný o tom přemýšlel, a čtvrtý konečně šťouchl svého souseda, a buď mu to po tichu řekl do ucha, aneb mu mrknutím oka dal na jevo, aby se podíval na Frantíka. Dlouhých řečí se o tom arci nenadělalo; neboť to předně ani nestálo za řeč, když Frantík do práce oblekl všední šat, a za druhé měli dnes o důležitějších věcech co mluvit.

Někteří se tomu smáli, že Martin zase v kostele spal.

Martin právě vešel na pramici, aby byl Frantíkovi k ruce.

„Martine," pravil jeden, „mnoho-li pak jste dnes natlouk' špačků?"

„Můžete se tam podívat; jsou tam ještě všecky," odpověděl Martin.

Musím říci, že se Martin jednou za uherský měsíc snažil být vtipným. Jmenovitě tenkrát nezůstal nikomu dlužen, jest-liže jej někdo pro jeho ospalosť týral. — „Co je po tom komu?" myslíval si; a měl pravdu.

Po straně vykládal Martin, že je těžko nebýt za dne ospalým, když nemá člověk celé noci pokoje. Dnes v noci že zase převážel Kmocha, sem i nazpátek; ten že teď chodí k Strnadovům každý večer. Mimo to ale, pravil dále, že od nějakého času ten život beztoho za nic nestojí.

Zatím si zpomněl na Andulu, a umínil si, že se ještě za živa musí přesvědčit, jest-li Andula živa, a jest-liže si při tom vojákovi, za nímž odešla, také ještě někdy na něj zpomene. —

„Tak tedy měl dnes Kmochův ohlášky s tou Strnadovic," pravil jeden ze sousedů, byv Martinem na Kmocha upozorněn. „Vida, tak tedy přec. Inu což, děvče se zdá být hodné, a Kmoch také není žádný obejda."

Ten ale, jenž stál vedlé něho, šťouchl ho jako loktem, a pohodil hlavou na Frantíka, chtěje souseda jako upozornit, aby teď s tím mlčel. Frantík ale nejen že si předešlých slov všimnul, a to jak se zdá, náležitě všimnul, ale i to upozornění zpozoroval, a divně se podíval na toho, jenž mluvícího souseda

na něj upozornil. Frantík jinak nemyslil, než že se mu jeden z nich směje, a ten druhý že schválně o tom mluví. Tím spíše mu to mohlo napadnout, když se teď všechněch zraky na něho obrátily, a jedni si počali šeptat, druzí jen tiše ho pozorovali. A když přestalo šeptání, mlčeli všichni, a Frantík dobře hádal, že je teď předmětem tichého pozorování.

Věru se Frantík zapýřil až po uši, a to bylo na něm znát tím více, poněvadž už dlouhý čas, a dnes zvláště jest nápadně bledý.

A to ticho trvalo, až je Frantík převezl na druhou stranu. Už by byl skoro radší býval, kdyby byli všichni o něm — anebo vlastně o Kmochovi nahlas mluvili, nežli aby ho takto mlčíce nechali hádat, co si o něm myslí. — A vida, teď když z pramice vyšli — jakoby jim ústa rozvázal. O kom jiném mohou ti lidé mluvit, nežli o Frantíkovi? Tak si aspoň myslil Frantík, a raději by se byl neviděl.

Martinovi skoro také napadlo, že mohou právě mluvit jen o Frantíkovi; jen mu bylo divno, že se také o člověku může mluvit, i když se nežení. Neboť mu tanulo na mysli staré přísloví, že se třikrát v životě o člověku mluví: když se narodí, když se žení a když umře. A Frantík se dnes nežení, a přece se o něm mluví. Trochu ho to také zamrzelo; neboť proč se má o jednom mluvit, kdež o něm ani nikdo nešpet', když mu Andula za tím vojákem odešla!

Zatím zase přijeli na Vrbenskou stranu, kde už opět čekalo množství těch, kteří se chtěli dát převezt. Mezi těmi byl i Kmoch.

Frantík stál na kraji pramice, když lidé vcházeli do ní. Když šel Kmoch okolo něho, neobyčejně to Frantíkem trhlo. Ba i Kmoch sebou trhl, polekán tím pohnutím Frantíkovým; neboť se mu v prvním okamžiku jinak nezdálo, než že jej chce Frantík skoupat. Když si ale Kmoch usedl, podíval se hrdě na Frantíka, jakoby mu chtěl říci: „Vidíš, tu máš za to!“

Frantíkovi ten pohled neušel; ale přemáhal se, co mu síly jeho stačily, aby na sobě nedal znát žádného pohnutí. Ba umínil si, že musí dát na sobě znát, že jest mu zcela lhostejné, co se přihodilo. A proto si předsevzal, že sám o tom začne mluvit; tak že vzbudí tím většího podivení, čím méně se toho kdo nadál. Avšak ani první slovo nepřivedl z úst; jazyk jakoby mu zdřevěněl, a ústa jakoby byla zámkem uzamknuta. Ba skoro ani nevěděl, kde stojí: hlavu jakoby mu zatočil a nohy jakoby mu někdo podrážel, a ruce mu klesaly jako dřevěné. Právě zasadil veslo do vody; ale pojednou, jakoby mu je někdo vytrh' z rukou — Frantík veslo upustil, a sklesl na kolena. Tu ale sebral všechnu svou sílu; zpamatoval se a veslo ihned zase zachytil, tak že se zdálo, jakoby byl proto klesl na kolena, že se za veslem nahýbal.

Frantík se podíval na Kmocha. Kmoch se usmíval. Frantík poznal, co ten úsměv znamená.

„Všaks ještě nevyhrál,“ pravil sám k sobě a zaťal zuby, jakoby křečovitě, a v rukou mačkal veslo, jakoby je rozmáčknout chtěl, a rychlejšími rázy, nežli prvé, ba až nápadně rychlými rázy sázel veslo do vody, tak že se až Martin na něho mrzel, nemoha mu stačit.

V.

U Strnadů se zatím dály přípravy k svatbě. Švadlena ani z domu nevyšla, otec se spokojeně usmíval, matka radila to a ono, nevěsta se zdála být nepokojna — zkrátka bylo tu jako před svatbou.

Svatba jest v skutku dosti patrným okamžením, aby se o něm mluvilo, a ukáže-li se nevěsta mimo dům, dívá se každý za ní, jakoby ji jaktěživ byl neviděl; jakoby byla něco spáchala, jakoby měla něco při sobě, čeho posud u ní nebylo. Proto musí být nevěsta nepokojna; a kdybych já byl Marjánčiným otcem, ani bych si toho jejího nepokoje tak nevšímal. Vlastně si to její otec také myslí, že není třeba si toho všímat; jen co se blíže poznají a si přivyknou, pak se i na ledacos zapomene, čeho by se člověk jinak snad přetěžce zbavil.

Byl večer té samé neděle, o které jsem právě vypravoval.

Večerní vzduch se zdál být tak milý, všude tak čerstvo — těch ptáků tam v křoví jakoby jich nasil, a toho zpěvu ani nemohlo být konce; ta čistá hladina řeky, ten hvězdami osypaný blankyt — — věru, na tom světě jest přece jen milo býti.

Františk se div nerozplakal, když to tak všechno kolem sebe viděl. Zdálo se mu, že by byl právě s to, se všemi lidmi se smířit — se všemi, i s Kmochem. Není k tomu třeba, jen chtít se těšit z těch bohatých kras, jež jsou na všech stranách kolem nás, a člověk ani nenajde času, aby se komu stal nepřítelem. Tak

mu bylo líto, že se kdy s kým rozhněval, že by byl hned každého prosil za odpuštění, anižby se byl dvakrát tázal, zdali se tím ponižuje, čili nic. Zdálo mu se, že takové chvíle ještě co živ nepocítil; všechny věci se mu zdály pozbývati rozdílů a protiv mezi sebou, vše odporné se zdálo ruku si podávat k smíření, staré boje přestávaly, a na jich místo nastoupil úplný klid. Zdálo mu se, že oheň s vodou není více nepřátelský — hle! jak ten měsíc tam se ztichounka brodí v těch uhlazených vodách; mezi pevnou zemí a vodou že není třeba dělati rozdílu — hle, jak ten malý ostrůvek se tak znenáhla níží ve vodu, až nelze rozeznat, co pevninou. Nač dělat rozdílu mezi trpkými dny a mezi chvílemi, v slastech zažitými? Není-li lépe myslit, že všecky ty časy byly řadou šťastných chvil?

Ne, tak daleko nelze jít. Se vším se smířit, byloby nade vším udělat kříž, na všechno zapomenout. A přece jsou tak mnohé chvíle tak trpce zapsány v paměti, že na sebe vyvolávají nespokojenosť celého ostatního života, že jim klneme jako nezdárným dítkám, které přivedly trampoty a nepokoj v duši naši.

A věru netrvala dlouho Františkova smířlivosť; všechny živly v jeho ňádrech se opět ve své protivné prvky rozpadly. Zač on byl životu smířením, vděkem povinován? Snad za to, že jej život ústrkem kojil; že jej štěstí tím obohatilo, že byl bohat na chudobu? Snad za to, že se v něm zbudilo více bolů a útrap, nežli mu možná bylo, aby se udržel naproti nim v rovnováze? Snad za to, že jest živ, aby poznal, jak trpce je živu být, jak hrozné jest, býti sklamánu v lásce? —

Z druhé strany někdo zahvizd'! Frantík to zahvizdnutí slyšel, ale zdálo mu se, že je neslyšel. Aspoň se tam ani neohlíd', aby se přesvědčil. Zahvizdnutí se opakovalo, a Frantík se teď v tu stranu nechtěl ohlídnout; snad se bál, že se vytrhne ze svých myšlének, jimiž život svůj odsuzuje. Hvizdnutí opět, zase — až přešlo v nadávání a klení.

Frantík podlé hlasu poznal Kmocha. Neměl dvakrát chuti, převážet se na druhou stranu. Šel do budky zbudit Martina, na němž dnes byla hlídka.

„Vem tě čert; jdi si sama, nech mě spát," volal Martin ze spaní.

Frantík ho nechal spát, a jel sám na druhou stranu. Spící Martin mu nechtěl z hlavy; zdálo se mu, že je pro paměť nejlepším dobrodiním spaní, a pro život — nebýt živu.

„To jsem si nemyslil, Frantíku, že už i vy nedbáte, když vás člověk volá," přivítal Kmoch Frantíka.

Frantík vlastně teprv teď úplně se zpamatoval, že jel pro Kmocha.

Na jeho slova mu neodpověděl.

Když se převáželi na Vrbenskou stranu, seděl Kmoch zády k Frantíkovi. U Strnadů svítili, Frantík a Kmoch se dívali po Strnadovic oknech. S jak jiným každý okem!

Frantíka pojala tak náramná bolesť kolem srdce, že se mu zdálo, že ta bolesť mu srdce z ňader vytrhnouti chce. Tak jakoby se všecko na něj bylo přivalilo, a on nebyl s to, tíži toho unesti. Počal se chvět na celém těle jako v zimnici, a zuby cvakal jako kostlivec.

Veslo z ruky vypustil, a nespozoroval to; uvázlo na dně, on o tom nevěděl.

Loďka byla u prostřed řeky — tam, kde voda nejvíc žene proudem. Však také ta loďka ubíhala po vodě, jako když ji vítr nese, a Strnadovic domek zůstával pořád víc a víc v levo.

„Hrome, jakýs ty mi přívozník! Vždyť jedeme k Drážďanům," mluvil Kmoch, nespozorovav, že Františk nemá už vesla.

Františk ani nedutal.

Kmoch se k němu obrátil.

„Františku, teď si poroučím, abys řádně převážel!" poroučel Kmoch.

Františk nevěděl, kde jest, co dělá; jen to věděl, kdo s ním mluví.

„Jářku u sta hromů, abys převážel!"

„Ej, jsem já výborný přívozník!" vzkřikl divoce Františk, skočil na Kmocha, chytil ho kolem prsou, přimáčkl jej k sobě, a dřív než co toto povídám, přehodil se s ním do vody křiče: „Jen až semto jsem tě chtěl převezt!"

Voda se nad nimi zapěnila, zavřela, a — bylo kolem ticho. —

Druhý den chytili asi hodinu od Vrbna práznou pramici, pod Vrbnem dvě mrtvoly, jež se pevně držely v objetí.

Veslo ještě ráno trčelo u prostřed řeky zaraženo na dně. Nejvíce se tomu divil Martin, když se ráno probudil, kterak se mohlo dostat do prostřed řeky.

I.

V Noutonicích byl kovář, a znalo ho tam každé dítě. A jak ho neznat? Ten vysoký, černý, umouněný muž — koženou zástěru před sebou, z pravé kapsy mu visí ženglička u pytlíku na tabák a celý den kouří. Když ho dítě jen jednou uvidí, musí si ho pamatovat. Však také těch dětí stojí celý boží den před kovárnou, jakoby je tam rodiče posýlali do školy; a vsadil bych se, že je tam dětem veseleji, nežli ve škole. Kovář mlátí do železa, jakby je chtěl rozmlátit, že jiskry z něho lítají na půldruhého sáhu. Jak vesele to zvoní! Zvlášť když mu přijde syn na pomoc — tu to jde do taktu, jakby každou ránu odměřil. Děti stojíce opodál v půlkruhu, s podivením se dívají na kovářovu sílu. Františk Doškův, ačkoliv onehdy praštil Nápravníkovým Toníkem o zem, přece musí sám sobě se vyznat, že nemá ještě daleko takovou sílu, jako kovář. Pochybuje, že kdy bude takovou sílu mít; ale když si vzpomene, že přemoh' Nápravníkovic Toníka, tu nabývá sebevědomí a myslí si, že přece žádný z jeho kamarádů není tak silný jako on. Přitočil se k Toníkovi, štípnul

ho do zad a ptá se ho: „Už jsi se zhojil?“ Toník se na něho podíval, jakoby se hněval; ale hnedle se udobřil a pravil: „Hm, ať; já budu sedlákem a nepotřebuji tolik síly, jako ty.“ To bylo Františkovi dost. Spokojeně se zas dívá na kováře a myslí si: „Až já budu kovářem, budu taky tak do toho mlátit; třebas ještě víc.“ Pak jeden druhého poškádlí, rozutíkají se jako ti zajíci, seperou se a je dobře.

Co ale dětem bývá divné, ba nepochopitelné, jest, že kovář v neděli není tak učouděný, jako všedního dne; skoro se jim zdá, že to není ani ten, co všedního dne kolem něho stávají. V neděli spíše se ho bojí, než aby je umytá jeho tvář k sobě táhla. Kovář, zdá se jim, že musí mít jen zástěru a umouněnou tvář, jinak že není kovářem; a třebas mu i v neděli visela ženglička z kapsy, přece není a není ten pravý.

U kovárny bývá častěji živo, než kde jinde. Tomu ztratil kůň podkovu, tomu se něco porouchalo na pluhu, tomu schází to, jinému zas jiné — a u kovárny se sejdou, aby kovář ponapravil, co se pokazilo. Při tom jeden povídá, jak se to orá, druhý zas, že měl v zimě lepší koně, než má nyní, ačkoliv jim přeje. Třetí zas dokládá, že to v létě jinak nemůže být, když je práce pořád plné ruce, a koně se sotva zastaví.

Nejživěji bývá před kovárnou ráno, v poledne a večír, když buď chasníci jedou do polí anebo když se s pole vracejí. Kovář s chasníky rád porozpráví a proto tam hovor nevyjde. Ba i ze sousedů se tam leckdys mnohý zastaví; ptá se po tom a onom, a kovář ledacos ví odpovědět, protože se u něho mnoho hovoří.

Kovář jest i důvěrníkem a rádcem v hospodářství, a mnohý soused se s ním dřív poradí, než si něco nového do hospodářství zjedná. Ale nejen proto tam chodí hospodáři; jest jim veseleji, když slyší jeho kladivo na blízku, které celou ves svým bušivým zpěvem na celý den zaopatřuje.

Leč já chtěl vlastně vám povídat o Kovářovic Kačence. Nu ta tedy byla dcera Noutoňského kováře. Holka jako na perách, celého dne neměla stání a do práce byla jako oheň. Zdravá byla jako řípa a vesela jako ptáček. Celý boží den zpívala. Na poli, ve stodole, doma — ať dělala cokoliv, vždycky nějakou tu písničku věděla, vždycky veselá, jako ptáček v háji. Ty písně jakoby se v ní rodily — ráno, za dne, večer, pořád zpívala, ba i ve snu zpívala a mnohý sen se jí zdál jen o samých písničkách. Matka se jí často divila, a říkala u sebe: „Bože, kde se ta holka těch písní nabere!“ Ba často až to matku zamrzelo — jak už matky někdy bývají mrzuty — a tu řekla na hlas:

„Ale holka, ty pořád myslíš, že je ti ještě devět let.“

„Ale maminko, což pak mi nepřejete ani trochu toho zpěvu?“ pravila Kačenka, a pro sebe doložila: „Ta naše maminka už jiná nebude.“

Maminku to sice zamrzelo, že brání dítěti v tak nevinné zábavě, ale nechtěla dát na sobě znát, že v tom vlastně holce nebrání. Holka si ovšem také nedala bránit, a třebas byla na chvilku přestala jako ten ptáček, když ho někdo z křoví zaplaší, přece zase za chvilku počala,

jako ranní skřivánek. A měla také hrdélko čisté jako zvon, až milo ji poslouchat.

Lidé říkali: „Ta Kačenka, ta se něco nazpívá! Že ji to neomrzí!“

Kačenka sama jednou slyšela, jak jedna teta pravila k druhé: „Že ji to neomrzí!“ — Kačenka na chvilku utichla, zamyslila se a pravila k sobě: „Proč by mne to mělo omrzet?“

Jindy zase pravila ta samá teta: „Však i ten zpěv ji jednou přejde.“

Kačenka zase utichla, zamyslila se, přejela dlaní čelo a pomyslila si: „A proč by mne to mělo přejít?“

Nedbala mnoho na ty řeči a zpívala zas a myslila si, že ji chuť k zpěvu nikdy nepřejde, ba že ji nesmí přejít.

Chasníci se ještě radší u kovárny stavěli, když věděli, že jest Kačenka doma. Kačenka si ale chasníků málo všímala. Když s ní některý zažertoval, odpověděla mu také žertem a zase se dala do zpěvu a šla za svou prací, jakoby mimo zpěv a práci nic jiného neznala na světě.

Matka často se také hádala s otcem, že tu holku nechá jen tak na zdařbůh, že jest nestálá jako vítr a že se podobá více dítěti nežli šestnáctileté holce.

Otec ale matku pokáral a řekl: „Což jí to nepřeješ! Nač ji z její radosti vytrhovat? Však toho bude ještě mít až dost.“

Matka si myslila: „Ten starý má pravdu!“ a Kačenka mohla zas dlouhý, dlouhý čas zpívat, aniž by jí kdo byl v tom překážel.

Leckdys ji chtěla matka přivest na jiné myšlénky. Začala jí povídat, jak ten a ten hoch jest pořádný; když se v neděli ustrojí, že jest jako kytka — ale Kačenka jakoby to byla neslyšela. Za chvilku zpívala zase jako ten sedmihlásek.

Jen když matka začala mluvit o tanci, to její pozornosť udrželo. Tanec byl její vášeň, a slyšela-li muziku a mohla-li při ní tančit, zapomněla i na své písničky. U tance vydržela až do rána a nikdy se jí při něm nezasteskle. Však také tančila, že se byla radosť na ni podívat. Lehká byla jako pírko a tanečník ji sotva cítil v rukou. Když matka řekla, jak ten a ten pěkně tancuje, tu se trochu zamyslila, zavrtěla hlavou a pravila: „Což, tak jako Vojtěch Bartošův netančí přece žádný.“

Podivno, že pomýšlejíc na Vojtěcha Bartošovic, vždy déle se zamyslila, než kdykoliv jindy, a vždycky déle trvalo, než se zase probrala ku svým písničkám.

Matka jí v tom neodporovala. Předně tančil Vojtěch v skutku nejlépe, za druhé tančíval nejvíce s Kačenkou a za třetí byl nejbohatší synek z celé vsi, a to matce lichotilo.

Po chvilce doložila Kačenka, najednou se vytrhnuvši z písničky: „A nejhezčí je taky.“

Zas se na chvilku zamyslila, ale na delší čas nežli prvé, až si konečně povzdychla: „Bože, ta léta přece jen utíkají, jako voda!“

Ale jak pravím, jen si povzdychla a hned zase na to byla jako ptáček zpěváček, jenž s písní vstává, v písni žije a s písní lehá.

II.

Vojtěch Bartošův byl v těch létech, kde se hoch už nemusí bát, že mu někdo z usedlejších vynadá holobrádků. Byl v létech, kde hocha matky i otcové nejradši vídají, kde se člověku líbí celý svět a člověk celému světu; kde starosvat stíhá starosvata a otec i matka se mají k synu důvěrněji, nežli kdy před tím. Byl v létech, kde syn si na tom zakládá, promluvil-li otec k němu moudré slovo a může-li mu on taktéž moudrým slovem odpovědět. Byl v létech, k vůli kterým se mnohá holka snaží, vyparádit se a mnohý večer prošije u svíčky, aby se hochu v těchto létech zalíbila. Zkrátka byl v létech, kde se o něm říká, že si hoch hledá nevěstu.

A takovýto hoch se zcela jinak dívá na svět, nežli jiní lidé. Holka již mu není holkou, jako jindy, s kterou se hraje, laškuje, dovádí a se škádlí; ale nastávající ženich se dívá na holku, zda může se mu stát nevěstou čili nic. A takovýto hoch je všude u vážnosti; dětským nápadům odrostl, mužové si ho všímají a děvčata si to s ním nechtějí pokazit.

Bartošův Vojtěch měl obzvláštní oko na Kejvalovic Madlenku. Kejvalovic měli pěkný statek, žádné dluhy na něm a jedinou dceru. Madlenka byla světu podobna, Vojtěch také, a žádný tedy div, padl-li jeden druhému do oka. Ale se svatbou to nechtělo nějak jít ku konci. Kejvalovic odkládali ze dne na den, z roku na rok, předstírajíce, že jest zapotřebí ještě toho a onoho, že jest holka ještě dost mladá a kdesi cosi, a svatba

se tím zdržovala, ačkoliv se v celé vsi říkalo, že ti dva jsou už jako svoji. Zatím ale byl starý Kejval filuta a myslil si: „Vojtěch mi ze vsi neujde; nač spěchat? Kdo ví, co se nahodí?“ A při tom myslil, že by vlastně Madlenka mohla udělat větší štěstí, nežli s Vojtěchem — takhle někam do města anebo cosi podobného. Nepřijde-li někdo větší, než jest Vojtěch, tedy že se čekáním nic neztratí a Vojtěch že může být rád, když mu dovolí, aby na Madlenku čekal. Tak to bývá, když dělají s dcerou orace.

Ale mladí lidé, jako Vojtěch, bývají v tom ohledu velmi netrpěliví a podobné čekání jim přichází velmi za těžko. Ký tedy div, když Vojtěch nedělal výminku? To stálé odkládání ho v skutku mrzelo a nejednou si usmyslil, že bude Kejvalovic k tomu mít, aby se tomu nějak konec udělal. Neboť Kejvalovic vzdor tomu, že říkali Vojtěchovi: „Což, vy jste už jako náš!“ — vzdor tomu dovolovali i jiným ženichům, vcházet do domu a ženich ženicha tam stíhal a starosvati si tam podávali dvéře. To věru bylo dostatečnou příčinou, že Vojtěch chodil často celé dni jako zmoklá slepice, že jednu věc dělal dvakrát, jinou neméně potřebnou že docela přehlíď, že nespal — zkrátka, že ho to trápilo. Stará Bartošová často ukazovala tátovi na syna: „Pohleď, staroušku, to naše dítě nějak se mi nelíbí.“ Starouškovi se synáček sice také nelíbil, ale říkal přece: „To je tak mladá nemoc; časem přejde.“ Mezi čtyrma očima vynadal synovi vrtáků a přislíbil mu, nepůjde-li to po dobrém, že mu nemoc z hlavy vyžene.

Ano, kdyby to bylo jen v hlavě! Ale což, když je trochu doleji!

Na chvilku sic účinkovala otcova slova na Vojtěcha, jako studená lázeň — ale, jak pravím, jen na chvilku. Byl-li Vojtěch dříve jako vrták, byl pak jako pitomý a otec se konečně musil spokojit s tím, že to za mládí jinak nejde.

Bylo v neděli odpoledne. Tatíkové šli buď po táčkách, buď do hospody, aby se tak jako něco promluvilo, matky seděly na zápraží a přemýšlely, co zas celý týden budou mít za práce, před stavením stáli chasníci v kupách a vypravovali si, co kterého tíží, u prostřed návsi dováděly děti a pod okny se sešly tety a poklepávaly, jak to jejich obyčej.

Vojtěch si vyšel ku Kejvalovům. O tom věděla celá ves. Což pak ve vsi zůstane tajno?

„Kdypak asi přece to přijde k svatbě?“ ptala se jedna teta.

„Nevím,“ odpověděla druhá. „Ale zdá mi se, že ještě mnoho vody uteče.“

„Ba,“ pravila třetí, „toť už trvá dobu. Ale za to, až to bude, bude to pak svatbička, že jí v Noutonicích ještě nebylo.“

Vojtěch zatím se vyrážel s Madlenkou. Stará Kejvalová sice oba střežila, aby nepadla tak nějaká ta hubička, jak tomu říkáme; ale kdež pak se možná uhledět. Kdyby rodiče měli sto očí místo dvou — děti jsou vždycky chytřejší nežli rodiče a vždycky vyčkají místa a chvilky, kde rodičům ani těch sto očí by nepomohlo.

Stará Kejvalová byla dnes nějak nepokojná. Často vycházela ze dvéří, často nahlížela z okna, čemuž Vojtěch s Madlenkou byli dosti rádi. Pořád ale měla co pouklízet, a to Vojtěcha znepokojovalo.

„Nečekáte nějakého ženicha?“ ptal se Vojtěch Madlenky, když zase matka povyšla.

„Koho pak bysme čekali? vždyť jsi u nás ty.“

A na to následovalo políbení tak dlouhé, jak dlouho byla matka venku.

Něco zarachotilo na návsi, matka vběhla do světnice, vyhlídla z okna a pak se obrátila k Madlence a pravila: „Jede sem z Kojetic ženich.“

V tom se otevřela vrata a do vrat vjel kočár. Madlenka se zapýřila, hned na to zbledla, a třásla se jako osyka.

Vojtěch byl jako pomatený. Vzal čepici a chtěl odejít.

„I kam byste odcházel, Vojtíšku; jen zde zůstaňte, to víte, vy jste jako náš,“ pravila Kejvalová.

„Já vám děkuji, panímámo; nechci překážet a mohl bych zde být zbytečný,“ odpověděl Vojtěch.

„I to, to, kam pak byste šel?“

Ale Vojtěch byl už ze dveří ven a měřil zrovna do hospody.

Snadno si pomyslit, jaký ruch to způsobilo na návsi.

Vojtěch u Kejvalů, pak tam vjel kočár a Vojtěch v tom odtamtud a zrovna do hospody — o tom se dalo povídat až do večera.

„Má pravdu ten Vojtěch; já na jeho místě bych to byl už dávno udělal," pravil jeden z chasníků a otočil se na opatku.

„Ba, nevídáno Madlenky!" přisvědčil mu druhý.

„To si myslím!" pravil třetí. „Kdyby Vojtěch zahvizdal, má deset holek za jednu."

Tety ovšem nezůstaly ze svého nic dlužny a teď jim to jelo lépe, nežli prvé ten kočár.

Leč i děti na návsi se zastavily ve svém dovádění a vypravovaly si o tom kočáru. Jeden z hochů tvrdil, že takový kočár mít, není těžká věc; druhý na to pravil, že v něm sedět, jest ještě lehčí, a třetí konečně, že se bude učit sedlářem a pak že si udělá ještě lepší. — Tak se ty děti těší a jsou šťastny.

V hospodě dnes byla muzika, a když se smrklo, přišla tam i Kovářovic Kačenka. Ty jemináčku, jakby ona byla zůstala doma? Vždyť jsem už povídal, že byla jako vítr, a při muzice to v ní jen jen hrálo.

Kačence bylo divné, že Vojtěch netančí. Seděl za stolem a bradu maje podepřenou o dlaň, díval se do kola, jak se v něm ta mládež chumelí. Ale tak nepohnutě, tak stále stejně se díval do toho kola, že člověku až bylo teskno, když se na něho díval. Kačence bylo divno, že jí dnes ani nezahlíď', když vešla. Jindy se hned k ní měl, a třebas byla Kejvalovic Madlenka také v hospodě, tančil přece nejvíc a nejradši s Kačenkou. Tak jako Kačenka netančila žádná.

Kačence už to v skutku dělalo hlavu, co asi dnes Vojtěcha zdržuje od kola a nebylo jí to věru lhostejno, že jí dnes tak docela nevidí. Ba hleděla již

všelijak Vojtěchovu pozornosť zbudit a na se obrátit. Sama nevěděla proč, ale bylo jí Vojtěcha náramně líto, když tak smutný za tím stolem seděl a radosť s nimi nesdílel.

Kolo bylo jakoby nabil. Sotva několik kroků možná tančit a už se zase musili zastavit a stát v řadě, až na ně došlo.

Kačenka s někým tancovala, ale nevěděla s kým. Její mysl a její oči byly u Vojtěcha. Kačenka se svým tanečníkem se opět musila zastavit v kole a tu se stalo, že Kačence přišlo postavit se právě ke stolu, za nímž Vojtěch seděl a sice zrovna Vojtěchovi naproti. Chtěla naň promluvit; srdce jí tlouklo neobyčejně jako při páchání hříchu, otevřela ústa — ale slova nebyla schopna. Konečně přece si dodala srdce a pravila: „Vojtíšku, proč pak jste dnes tak smutný?“

Hlas se jí sice třásl jako nalomený list, ale v tom promluvení leželo tolik půvabu, tolik něžné prostoty, tolik jemné srdečnosti, že Vojtěch mimovolně sebou trhl, jakoby se byl probral z těžkých snů. Ale bylo patrno, že to procitnutí mu není nemilé. Neboť když se podíval na svou buditelku, hleděla na něho z jejích očí tak mírná dobrota, tak sladká vyzývavosť, tak blahodějná vřelosť, že se Vojtěch s zalíbením zakoukal do těch jemných modrých očí, že výraz zamyšlenosti na jeho tváři přešel v lehký úsměv, a jakoby mu oko její bylo projelo duší a on až skoro příliš měkkým hlasem odpověděl:

„Kačenko, budu tančit budoucí tanec s tebou.“

Kačence jakoby byl spadl kámen se srdce.

Vojtěch nevěděl, jak se mu děje. Soucit, jejž Kačenka tak nelíčeně mu dala na jevo — jakoby na něm byl okřál. Skoro si to ani nechtěl odpustit, že si až posud Kačenky nevšímnul, a nedovedl si ani vysvětlit, čím si tolik soucitu, tolik dobroty u ní zasloužil. Byl jako vyměněný. Madlenka se mu zdála naproti Kačence jako ledová hora, ale Kačenka jako jarní den, jenž srdce i duši lidskou projme.

Když pak Vojtěch s Kačenkou tančil, tiskl ji vřeleji k sobě, než kdy jindy, a ruku jí tiskl tak, že se Kačenka divila, jak se také tak příjemně může ruka tisknout. V Kačenčiných prsou nastal divný nepokoj; něco jakoby z nich chtělo ven — ale zároveň jakby to tam bylo k srdci železem přikováno. Když se Vojtěch na ni díval, zdálo se jí, že se jí ještě nikdy tak do očí nepodíval; ani nevěřila, že by tolik líbeznosti, tolik miloty mohlo spočívat v mužském oku. Nikdy se jí o tom ani nezdálo, a teď by se byla dívala do těch očí snad na vždy.

Při následujícím tanci bylo Kačence neobyčejně teskno v hospodě. Vyšla ven a Vojtěch za ní.

„Kačenko,“ pravil Vojtěch, „tys tak dobrá. Chceš být mojí ženou?“

Kačence div se ňádra neprolomila; srdce jí v nich tlouklo, jako kovářovo kladivo.

„A na Madlenku už jsi zapomněl, Vojtíšku?“ tázala se hlasem skoro štkavým, a kdyby byl měsíc právě nezašel za mraky, byl by Vojtěch viděl v jejích očích dvě bohaté slzy.

„Nepřipomínej mi jí, Kačenko; Kejvalovic nemají srdce,“ odpověděl Vojtěch.

„Vojtěše, budeš mne mít vždycky opravdu rád?“

„Vždycky.“

„Vojtěše, věřím ti, a chci tě mít radši nežli samu sebe.“

Vypukla v hlasitý pláč a vrhla se Vojtěchovi do náručí. Neslyšeli hudbu, neboť jich políbení bylo sladší, nežli všechna hudba.

III.

S Kačenkou se stala v krátce veliká změna. Svůj roztomilý rozmar jakoby byla utopila, svou veselosť jakoby byla pochovala. Ba i ty písně jí více nešly, a zdálo se, že ji zpěv více mrzí, nežli těší.

Matka časem vrtěla hlavou, a jest-liže ji kárávala dříve ze zpěvu, bylaby ji teď kárala do zpěvu. Ba i ten starý kovář se často se svým kladivem zastavil, a přemýšlel, neboť mu to bylo divno, proč Kačenka více nezpívá. Děti na návsi se tomu divily, že kovář tak často odpočívá; myslily, že mu ubylo síly a když to doma povídaly, dáno jim za odpověď: „Kdež pak by se ten kovář síly nabral. Až vy budete stary, taky nebudete mít stále stejné síly.“

Pravé příčiny se sotva kdo domakal.

Kačenka to sama o sobě věděla, že přestala zpívat.

Ba často čtla v očích otce i matky jako výčitku: „Holka, proč pak už nikdy nezpíváš?“

Tu se jako zpamatovala; začala zpívat — ale už to tak nešlo, jako to jindy chodívalo; jinýť zpěv, když se do něho nutíme, a jiný, když zpíváme z vlastní chuti.

I tety zpozorovaly, že Kačenku ten zpěv nějak najednou přešel; významně na sebe pohlédly, jedna druhé přikývla a zdálo se, že si rozumějí. Kačenka se zapýřila, jakoby ji krví polil, když některou z nich potkala, a myslila si: „Ty tety měly tenkrát pravdu, když povídaly, že mne zpěv jednou přejde.“

A opět se nutila do zpěvu, tetám jako na truc, ale — jak jsem už pravil — nešlo to.

Ale i spaní jakoby se jí bylo otrávilo obrazy zcela jinými, než v jakých až posud snila. Často se ze sna probudila, leč sen ten byl tak příjemný, tak milý, že opět oči zavřela, aby déle tak snila. Ráda by tak byla snila navždy. Ale hned na to se jí zdálo jinak. Zdálo se jí, že Vojtěchův otec ji vyhání ze svého stavení, že jí klne, že za ní volá, aby táhla, odkud přišla, že jest jenom kovářova, jeho syn že jest bohatý sedlák. Kačenka hlasitě zaplakala ve spaní; štkavě se obrátila na Vojtěcha, aby se jí ujal — Vojtěch ji od sebe odstrčil. Tu vzkřikla a zbudila se. Byla tomu ráda, že to byl jen sen; přemýšlela o tom a pak se dala do smíchu a tiše promluvila: „Ne, Vojtěch mne neoklame; můj dobrý Vojtěch je na věky můj!“

Tak se utišila a snila zas příjemně až do bílého rána. Leč i Vojtěchovi bylo jinak, než-li před tím. Jakoby byl všeho zbaven, co ho jindy tížilo; Kačenka

ho měla ráda, tak tuze ráda. Na Madlenku nerád se upamatoval. U Kejvalů, zdálo se mu, že lásku odměřují podlé korců polí, podlé peněz! Madlenka že ho měla jen proto ráda, že byl zámožný, a zámožnosť kdyby byla z něho spadla, že by se na něj dívala tak chladně, jak se dívá na tisíc jiných ostatních. Starý Kejval se mu zdál být nelidský, jenž jaktěživ neměl srdce v těle, jenž bohatství i více miloval, než vlastní dítě. Ale u Kačenky bylo všecko tak milé, tak přirozené, tak nenucené. Kačenka by ho milovala i kdyby se jí stal nevěrný.

Ne, Kačence se nesmí stát nevěrný. Kejvalovům na truc ukáže celému světu, že nedbá o jejich statek, a když si váží statku víc, než člověka, že nedbá ani o jejich dceru.

U Kejvalů už nebyl Vojtěch mnoho dní. Kejvalovic větřili, že jim trucuje. Madlenka každý den vypravila večer posla k Vojtěchovi, aby k nim přišel; Vojtěch poslovi neodpověděl a ke Kejvalovům nepřišel. I starého Kejvala to mrzelo; neboť z toho mraku, jenž k nim v neděli přijel v kočáře, nebyl žádný dešť. Buď že se Madlenka nelíbila ženichovi, buď se ženich nelíbil Madlence — nebylo z toho nic. Kejval se konečně sám vložil do toho, když mu Madlenka vyjevila, že tam každému dovolí přicházet a proto že tedy není divu, když to hocha, jako je Vojtěch domrzí, a když k nim více nejde. Kejval poslal k Vojtěchovi, aby přišel navštívit Madlenku, že se jí po něm stýská; ale Vojtěch nepřišel. Kejval si myslil: Chlapík má tvrdou palici, jako jeho otec; ale což si vytrucuje! Povím to jeho

otci, otec ho pošle k nám a Vojtěch musí otce poslechnout.

A v skutku si vzal Bartoš svého syna, jak říkáme, na paškál.

„Jak pak, Vojtěše, už jsi zapomněl chodit ku Kejvalovům?“

Vojtěch se zamračeně podíval pod sebe a neodpovídal. Starý Bartoš ale neměl vlohy, aby dlouho čekal na odpověď.

„Ptám se tě určitě a chci, abys mi určitě odpověděl: proč nechodíš víc k Madlence?“

„Nechci a nebudu tam víc chodit.“

Otec si myslil: „Však ho to časem přejde.“ Na hlas doložil: „Dělej, jak chceš; ale to ti povídám, neposlechneš-li, že ti dovedu ještě hlavu napravit.“

Po několik dní nemluvil otec se synem; Vojtěch ale, jak si umínil, tak jednal. Hlavu mu otec posud nenapravil.

Madlenka poslala Vojtěchovi psaní, aby jí odpověděl, proč se hněvá. Sama ho odprosila a ujišťovala, že se tak víc nestane, aby jen co nejdříve přišel. Ale Vojtěch na psaní nedal a k Madlence nešel.

Ale ani ke Kačence Vojtěch nechodil. Starý Bartoš větřil, že má Vojtěch někde jinde něco za lubem, a proto ho střežil a Vojtěch nesměl z domu.

Kačenka byla smutná, jako ten ptáček, jehož hnízdo jest v nebezpečenství před nezbednými hochy. Co se u Bartošů děje, o tom nevěděla, a proto jen tiše trpěla a doufala, že se mraky přeženou a na nebi že se opět vyjasní.

Byla krásná noc. Vojtěch nespal. Ponocný odtroubil právě jednu s půlnoci. Vojtěch ji slyšel. Nedalo mu to v posteli. Vstal, přistrojil se a z lehounka se kradl ze dvora a zamířil ke kovárně.

Na nebi bylo tolik hvězd, jako krásných myšlenek v mladém srdci, když v něm vzejde první láska. Škoda, že to nebe někdy bývá potaženo; škoda, že si ho lidé sami kalí.

Vojtěch zaklepal u Kačenčiny komůrky, kde tato spávala. Kačenka se lekla; nevědělať, kdo to. Měsíček ale byl tak jasný, že by mohl člověk špendlík najít na zemi, a tím snadněji pozná láska milovanou tvář.

Kačenka vstala a z lehounka pootevřela okno.

„Tys to, drahý Vojtěše?"

„Já to jsem, má zlatá Kačenko!"

„Právě se mi o tobě tak hezky zdálo."

„Co se ti zdálo, Kačenko?"

„Zdálo mi se — ale nepovím to. Mohl bysi se na mne rozhněvat."

„Já na tebe se rozhněvat? Kačenko, jak to můžeš jen myslit?"

„Zdálo se mi tedy, že jsem byla ve vašem statku panímámou, a tys byl tak dobrý, tak jsi mne měl rád, že jsem až radostí plakala."

„Mé zlaté dítě, vždyť tě mám také rád, ba ještě více, nežli se ti zdálo."

„Vojtíšku, máš mne opravdu tak tuze rád?"

„Nevěříš mi, Kačenko?"

„Věřím ti, ale často mi napadá, že je to jen sen. A Vojtíšku, já bych byla neráda, aby to byl jen sen."

„Není to sen, zlatá Kačenko; mám tě opravdu tuze rád. Dej mi hubičku, Kačenko.“

Kačenka ho tiskla k sobě vší silou svého ohně.

„Ale vidíš, Kačenko, otec mne nutí k Madlence. Já se bráním, otec se mrzí, a to mne bolí.“

„Vojtíšku, kdybych měla být příčinou nějakých různic ve vašem domě, prosím tě, nemiluj mne. Zapomeň na mne dřív, pokud ještě můžeš. Vem si Madlenku a zpomeň si někdy na mne, že jsem tě také milovala. Vidíš, Vojtíšku, já tě mám tak ráda, že bych z lásky k tobě všeho se odřekla!“

„Ty mne rozpláčeš, Kačenko. Madlenka nikdy nebude má. Tys má a budeš mou na věky.“

„Je to tvé poslední slovo, Vojtíšku?“

„Mé poslední, jediné a pravé slovo. Dej mi ještě hubičku na důkaz, že to tak čistá pravda, jako je tvé políbení.“

„O, což bych tobě k vůli neudělala!“

A dlouho, dlouho se líbali.

Ponocný na druhém konci vesnice zatroubil druhou.

„Již musím jít, má panenko; ponocný by nás mohl vyzradit.“

„Tedy dobrou noc, Vojtíšku.“

„Dobrou noc, Kačenko.“

„Nezapomeň na mne nikdy.“

„Nikdy.“

Nebe na východě počalo bělet — znamení, že není den daleký.

Vojtěch šel stínem okolo stavení, aby ponocný ho neviděl při měsíčku. Kačenka ještě dlouho se za ním dívala.

Když Vojtěch bral doma za dvéře, dvéře vrzly a šedivý pes se probudil a zaštěkal. Vojtěch zastavil se ve dvéřích, aby se pes utišil. Psa to ještě více dráždilo.

„Kuráž, lehni!“ zašeptal Vojtěch.

Pes ale neznal šeptavý hlas Vojtěchův a vyl, jakoby se byl pominul smysly.

„Kuráž, lehneš!“ vzkřikl Vojtěch hlasitě a dvířka za sebou zavřel.

Kuráž lehl, ale v tom se objevil na prahu starý Bartoš.

Vojtěch se ho ulekl. Starý Bartoš nemluvil, až Vojtěch došel k němu.

„Tak se tedy ráno chodí domů? Nu dobře. Zejtra se spolu vyrovnáme.“ A obrátil se do světnice. Vojtěch ani nedut'.

Kačenka dobře pozorovala, že Vojtěch se zastavil ve dvéřích. Slyšela psa výt a byla velmi nepokojna. I starého Bartoše slyšela mluvit a jeho hlas ji polekal.

Ubohá do rána ani oka nezamhouřila.

IV.

Vojtěch druhý den otci stále se vyhýbal. Starý Bartoš ale byl ferina; schvalně chodil synovi jako na ránu a zdálo se, že mu působí zvláštní radost, pozorovat syna, jak neví, kterak se vlastně postavit před otce.

Musel-li Vojtěch otce potkat, sklopil oči a zraků otcových nesnesl. Už by byl věru radší býval, kdyby otec začal; očekávat něco nemilého, a musit se každou chvilku bát, že to již zde, jest horší, než-li věc sama. Snad by byl Vojtěch radší slyšel všecky nadávky, než aby ustavičně jen potkával otce, který s nimi otálí.

Odpoledne šel otec zasýpat koňům, což vlastně byla práce Vojtěchova. Vojtěch se přiblížil k otci a bral mu oves z ruky, aby sám zasýpal. Na to vlastně starý Bartoš čekal.

„Vari. Jdi se vyspat, abys mohl zas v noci jít po dobrých cestách.“

Otec sám zasypal a Vojtěch stanul několik kroků od otce.

„Bez pochyby jsi byl u Madlenky? Nu, jak pak jste si to vyjednali se svatbou?“

Vojtěch mlčel.

„Ovšem, tys moudrý a nezjevíš, co jste si řekli. Také dobře děláš, že tam chodíš v noci; ve dne je víc vidět a v noci se člověk nevyzradí.“

„Otče, já jsem nic špatného neudělal.“

„Inu arci, v noci nebýt doma není ještě to nejhorší. A jest-liže jsi byl u Madlenky, měl jsi snad příčinu.“

„Tatínku, já si Madlenku nikdy nevezmu; radší bych byl s žebračkou živ, nežli s ženou, která miluje více váš statek než-li mne.“

„A, tedy odtud ten vítr. Arci, arci, žebračka si tě vezme z pouhé lásky, třebas bez statku. O, prosím tě, zdařilé děťátko, uvaž si žebrácký pytel na krk. To víš, že jsem šetřil proto, abych dal statek žebračce,

která by tě za to měla hezky ráda. Jen dál, můj hodný synáčku; snad potřebuješ už taky peníze, aby nemusila v hadrech k oltáři?“

„Kovářovic Kačenka není žádná hadrnice, a kdyby byla žebračka, radší s ní půjdu k oltáři, nežli s Kejvalovic Madlenkou.“

„Vida, vida, jak jsi nabyl přes noc rozumu. Co pak ti ještě poradila, ta dobrá Kačenka?“

„Prosím vás, tatínku, neubližujte Kačence. Mně můžete říci co chcete, jsem váš syn; ale Kačenka zastíní deset Madlenek.“

„Aj, aj, aj! Vida, jak ti to dobře jede! Jak dobře umíš stavit slova. Bezpochyby už jste si dali slovo.“

„Já jsem dal Kačence slovo a to budu držet.“

„Tys dal slovo? Tedy jsi je splň. Ale to ti povídám, ke mně se nehlas. Můžeš zas v noci tam jít. Ovšem u kovářů se snadněji dvéře otevrou a nejsou pod závorou jako u Kejvalů.“

„Tatínku, kdo může něco špatného říci o Kačence, jest sám špatný.“

To bylo Bartošovi přes příliš. Začal Vojtěcha bít.

Chasa se na dvoře sběhla a celá ta věc nezůstala ve vsi tajemstvím. Kačenka se brzy o tom dověděla.

Později odpoledne starý Bartoš vzal klobouk a šel ku Kejvalovům. Zdržel se tam až do večera. Co tam vyjednával, a co tam vyjednal, věděl jen on a Kejval. Když ale večer přišel domů, zavolal si Vojtěcha na stranu a pravil:

„Vojtěše, zejtra si půjdeš do města pro ohlášky. Od dneška za tři neděle bude svatba a Madlenka bude tvojí ženou. To — anebo odejdi z domu; jinak tě nechci vidět. Jednou ještě smíš jít ke kovářovům, abys o tom Kačence pověděl. Ba i za družičku si ji smíš pozvat. Tak jest má vůle a tak se stane."

Vojtěch zbledl jako křída a třásl se na celém těle jako v zimnici. Neodpověděl ani ano ani ne, ale potácel se jako opilý do komory a jako bezmocný klesl na lůžko.

Nevěděl jak se mu děje; je-li živ, či je-li mrtev. Slova: „za tři neděle bude svatba!" mu zněla jako umíráčkem v hlavě a nebyl s to, aby se přesvědčil, zda jim opravdu má víry přiložit, čili nic. Otec zdál mu se být spíše ukrutníkem nežli otcem; on se zdál sobě spíš otrokem, než-li synem. Jeho život se mu zdál spíše otcovým hříchem, nežli dobrodiním, a povinnosť poslechnout otce za ten hřích se mu zdála do nebe volati. Myšlénka samovraždy mu byla vyváznutím z vazeb otrockých, jež otec ukládá synovi, kdy se mu zlíbí, považuje syna co prodejnou věc.

Musil asi dlouho zápasiti sám s sebou, neboť když vstal a podíval se na dvůr, stál plný měsíc právě nade dvorem a hvězd bylo na nebi, jako písku na břehu.

Ponocný odtroubil dvanáctou. Vojtěchovi se zdálo, že vyvolává mrtvé z hrobu a živé že svolává do hrobu.

Vyšel ze dvora, nevěděl kam. Když se zpamatoval, stál u Kačenčina okna.

Kačenka stála u okna; nemohla spát. Vojtěch stál před ní, ale Kačenku neviděl. Díval se na ni,

jako náměsíčník a Kačenku pojala hrůza, jakoby na ni sáhla smrť.

„Vojtěše, pro pána boha, co je ti?"

Vojtěch sebou trhl a teprvé teď se zpamatoval, kde jest. Co s ním se dálo, o tom nevěděl, vše se mu zdálo jako strašný sen, jen že nevěděl, zda-li je ten sen již u konce čili nic.

„Proč pak nespíš, Kačenko? Vidíš, já už dávno spím. Jdi spát, děvčátko."

„Pro umučení boží, Vojtěše, vy mluvíte pomateně. Pamatujte se, vždyť jsem to já!"

„Ano, tys to, holubičko, ale já to nejsem. Můj otec není mým otcem, a já nejsem jeho synem."

Kačenka se dala do pláče. Naklonila se z okna, objala Vojtěchovu hlavu a tiskla ji na prsa.

„Můj Vojtěše, pověz mi, čím ti lidé ublížili?"

Vojtěch teprvé znenáhla nabýval paměti. Kačenka ho celovala se vší něžností, jaké jest láska schopna.

„Pověz mi, Vojtíšku, co se ti stalo, duše má?"

Vojtěch okříval, jako nemocný na jarním vzduchu.

„Kačenko, můj otec mně i tobě tuze, tuze ubližuje."

„Čím ti ublížil, srdce mé?"

„Kačenko, miluješ mne opravdu tolik, jak jsi mi povídala?"

Kačenka místo odpovědi zlíbala celou jeho tvář.

„Kačenko, co myslíš, která smrť asi jest nejlehčí?"

„Milosrdný bože — Vojtěše, co mluvíš o smrti?"

„Nelekej se, Kačenko. Ale vidíš, mně se zdá, že takhle utopit se musí být nejlehčí smrť. Člověk skočí do vody a jest konec všem jeho bolestem."

„Pro pána boha, Vojtěše, ty mluvíš hříšně. Pomodli se raději a myšlénky takové tě přejdou.“

A Kačenka poznamenala Vojtěcha křížem.

„Ale vidíš, Kačenko, mně se to ani nezdá být takovým hříchem, aby ho pánbůh nemohl odpustit. K čemu žít na světě sobě a jiným lidem k trápení?“

„Pro Kristovy rány, Vojtěše, prosím tě, proč tak mluvíš?“

„Inu vidíš, Kačenko, tak mne to napadá, abychom se oba spolu utopili. Otec můj nikdy nedovolí, abych si tě vzal a zejtra si mám jít na ouřad pro ohlášky, a od dneška za tři neděle mám jít s Madlenkou k oltáři.“

Kačenka vypukla v hlasitý pláč. Následovalo dlouhé mlčení.

V Kačence nastal divý zápas. Život a smrť po ní sáhaly jedním dechem. Ale Kačenka si dodala srdce.

„Ne, Vojtěše, nikdy.“

„Kačenko, ty mne nemáš ráda.“

„Mám tě ráda, Vojtěše, víc než-li samu sebe a proto se tě odříkám. Vem si Madlenku a buď s ní šťasten.“

„Kačenko, já budu velice nešťasten.“

„Utěš se tím, že budem nešťastni oba. Já se nikdy nechci stát příčinou zármutku ve vaší rodině. Buď přesvědčen, že celý můj život bude obětován tobě.“

Vojtěcha minuly smysly. Jako mrtvý byl v Kačenčině náručí. Když se zpamatoval, vzchopil se a zvolal:

„Já jsem odhodlán. Po mém štěstí jest veta. Kačenko, dobrou noc!“

„Na vždy dobrou noc!“

V.

Den svatby se blížil. Z Vojtěcha se stal tak povolný člověk, že by každý z něho mohl mít radosť; buďto radosť, anebo hrůzu. Ta jeho povolnosť nebyla přirozená; spíše se zdála být nemocí, než-li výsledkem pevné vůle. To ale bylo starému Bartošovi jedno; starý Bartoš si mnul radostí ruce, že se mu podařilo tak jadrně napravit synovu vzdorovitou hlavu.

Kačenka nevycházela z domu. Ani kovář ani matka nevěděli, co s holkou se děje. Ve dne jakoby snila, v noci bděla, chodila jako nemocna, nechutnalo jí jíst, mluvila ze spaní a za dne mluvila sama s sebou. Písně, ty už v ní dočista vymřely. Byla jako samička, když jí nezbedný chlapec vybral mlaďátka.

U Bartošů i u Kejvalů zatím se dály hlučné přípravy k svatbě. Řemeslníci všeho druhu, truhláři, krejčové, švadleny byli ustavičně v domě a měli práce pořád plné ruce. Lidé zatím si vypravovali, jaká asi ta svatba bude a tety hádaly, jaké asi nevěsta bude mít šaty. Patrno, že tety nejhloub nahlédly do života. Leč i děti před kovárnou si hrály na svatbu, neboť Frantík Doškův moudře podotknul, že jenom velicí se berou, ale děti že si mohou jen hrát na veliké.

Zatím než se kdo nadál, přiblížil se den svatby. Taková svatba, jako Vojtěchova s Madlenkou, v skutku ještě v Noutonicích nebyla, a proto žádný div, když celá vesnice ji slavila jako svátek. Práce doma i na poli odpočívaly; ba i ten starý kovář odložil dnes

kladivo, umyl svou černou tvář a oblekl na se sváteční oděv.

Svatebčané se sjížděli z široka a daleka, neboť měli i Bartošovic i Kejvalovic rozsáhlé příbuzenstvo.

Muzika hrála již dopoledne a lidé vejskali již před svatbou; neboť ví-li člověk, že odpoledne bude veselo, jest již vesel hned dopoledne.

Lidé stáli v houfech před staveními. Ba i ten starý Stožický, kterému již bylo přes osmdesát let, vynesl si na práh stoličku a vynutil i svou ženu ven a sedli si vedlé sebe každý na půl stolice. Tak svorně už dávno vedlé sebe neseděli.

Kluci jezdili sice každý den na prutech čili jak tomu sami říkali, na koních; ale dnes měli jejich koně pentle — při svatbě prý se nesmí dát zahanbit.

Nad hospodou visel čerstvě uvitý věnec, ověšený červenými fábory. Hospodská právě před stavením vykládala, že fábory ty při své svatbě měla zadělány do vlasů. Zkrátka — celá ves byla na nohou.

Bylo už hnedle k polednímu, když jeli svatebníci do kostela. Tety na návsi už se skoro ani nemohly dočkat, kdy přece z těch vrat vyjedou; nyní, když vyjeli — to bylo podívání! Ta jedna se dívala, jaký nevěsta má věnec ua hlavě, druhá — jaké má pentle, třetí, jaký šátek a ta čtvrtá — bože mi hříchy odpusť! že prý nevěsta je málo bledá a že prý měla přece jen víc plakat, když se doma loučila. A ten ženich prý je spíš jako zmoklá slepice, ba — jen to považte! — ani vlasy nemá učesány.

A v skutku byl Vojtěch roztržitý.

Vyjeli z kostela. Muzikanti hráli, lidé vejskali a jak tedy možná nebýt vesel?

Přijeli k jednomu houfu, kde jim ženy zatáhly cestu šňůrou, ověšenou hedbávnými šátky a pentlemi. Najednou kdosi uprostřed nich vykřikne: „Ježíš Maria!“ a padl k zemi.

Byla to kovářovic Kačenka. Puklo jí srdce. — —

Vojtěch při obědě skoro ani nevzal do úst. Předstíral, že ho bolí hlava, ale že to přejde. Však ho to nepřešlo ani večer, neboť u muziky ani netančil, což přece jest ženichova svatosvatá povinnosť.

Lidé si šeptali, žé jak živi takovou svatbu neviděli, aby ženich ani netančil. A k tomu Vojtěch, který byl k tanci jako stvořen.

Několik dní po svatbě bylo v Noutonicích hrozně smutno. Kačenku pochovali a železi ji i mládenci i panny. I Vojtěch na jejím pohřbu zaplakal; byly to poslední slzy, jichž byl schopen.

Starý kovář několik dní po pohřbu ani kladivem neuhodil, a proto bylo v Noutonicích smutno, velmi smutno. A když i později vzal kladivo do ruky — můj bože, jaké to bylo bušení! Odpočíval za každou skoro ranou, díval se ke hřbitovu a — plakal. Děti, co stály okolo něho, plakaly s ním, a přišedše domů, povídaly, že ten kovář teď pořád pláče. Ba i Františ Doškův teď najednou řekl, že už nebude kovářem, že prý by musil, až sestárne, pořád jen plakat.

Leč i u Bartošů bylo smutné, smutné hospodářství. Starý Bartoš sice myslil, že mladí manželé si přivyknoh — ale darmo na to čekal; nepřivykli si. Vojtěcu

Madlenku nemiloval, a starý Bartoš mu darmo domlouval. Co nešlo po dobrotě, po zlém by už bylo nešlo docela.

Vojtěch s nikým nemluvil, ani s otcem ani s ženou. Usmál-li se někdy, bylo vidět, že se do smíchu nutí, a přistojící by byl zaplakal nad tím úsměvem, anebo by se ho byl zhrozil.

Starý Bartoš často sedal na prahu při měsíčku, plakal a naříkal — ale nebylo už nic platno. Za několik neděl starý Bartoš sešedivěl jako mléko.

Vojtěch se lidí bál a proto vyhledával samotu. Večer místo aby byl u své ženy, chodil na hřbitov a modlil se u Kačenčina hrobu.

„Brzy přijdu za tebou, má zlatá Kačenko!" říkával, když odcházel od hrobu.

A měl pravdu. Chřadnul vůčihledě, a dřív než minul rok a den, ustlali mu vedlé Kačenky.

Starý Bartoš si rval bolestí vlasy, že si takový zármutek připravil na stará léta. Ničeho si nevšímal a nic ho netěšilo. S kovářem se často sešel na hřbitově; Bartoš plakal za svého syna a kovář — za svou Kačenku.

Tak se děje, když dětem rodiče brání.

MUZIKANT.

I.

Což to byl veselý hoch — ten Brožkův Jeník. Všude, ať přišel kamkoli — doma, mimo dům, všude ho bylo plno. Vždycky něco věděl, čemu by se lidé mohli zasmát, a proto ho měli rádi. Ať byl mladý nebo starý, každého svými kousky rozesmál, a při tom neublížil nikomu. „I to je kůže, ten Brožek," říkávaly holky. — „Kde se to jen v tom hochu nabere!" říkávali starší, a hoši si ho zrovna podávali z ručky do ručky — tak ho měli rádi. Při tom se nikdy neopakoval; kdykoli začal něco provádět, vždy to bylo něco nového, a opakoval-li něco, bylo to jen na všeobecnou žádosť. Kdykoli něco začal, věděli již všichni, že to bude něco zvláštního. Lidé se tomu už skoro ani nedivili; neboť myslili, že to tak musí být, a že prý se někdo s takovýmto darem už zrovna narodí. Na každý pád ale že jest dar boží, když člověk dovede jiné obveselit a sám při tom nikdy nezapláče.

Víte-li pak dále, kdo byl Brožkův Jeník?

Brožkův Jeník byl muzikant. Lidé říkali, že Brožkovic mají všickni v sobě muzikantskou krev.

Brožkův otec, dědeček, pradědeček, prapradědeček, snad i praprapradědeček — všichni jeho předkové, mnoho-li z nich jen mělo pamětníků — všichni byli muzikanty, a žádnému z nich nenapadlo, státi se něčím jiným, než muzikantem. Zdálo se, že žádný z nich ani nemůže něčím jiným být, leč muzikantem; otec učil syna, syn učil zase svého syna a tak se dědilo muzikantství s dědečka na otce, s otce na syna. Co uměl otec, uměl i syn — a tedy se nikdo ani nedivil, že také Jeník Brožkův byl muzikantem. Tak ale, jako Jeník Brožkův — tak se žádný z jeho předkův nepověď'. Byl sice každý z nich dobrá kopa, a mnohý pantáta si rád na mnohého z nich zpomněl, když ještě sám býval tanečníkem — ale jak pravím, tak jako Jeník se nepovedl z nich žádný. Proto také se veskrze říkalo, Jeník že je ze všech Brožků ten nejpovedenější.

U Brožků od děda až na syna — jak se syn narodil, a jak jen přestal plakat a uměl něco vzít do ruky, už mu otec místo jiných hraček zjednal housle, a než syn začal chodit do školy, uměl již hrát. Proto se také říkalo, že Brožků dítě vždycky se narodí s houslemi; aspoň umělo každé z nich dosti obstojně na housle skřípat ještě dřív, nežli znalo písmenky.

Tak bychom byli s historií Brožkovic rodiny skoro u konce, neboť mladšího mezi nimi není, nežli jest Jeník. A s Jeníkem se trochu blíže seznámíme.

Brožkova banda, jak se jí všude říkalo, byla známa po celém okolí, a neminulo svatby, neminulo pohřbu — zkrátka nebylo nikde muziky, aby Brožkova banda při ní nehrála. Ale také uměli Brožkové postavit

muziku, že je bylo radosť poslouchat, a Jeníkův otec se často chlubil nejen svému synu, aby v něm ctižádosť roznítil, ale i také leckdes jinde, kolikrát už hrál v zámku a že se jeho hudba knížeti vždy tak líbí, že dává každému hudebníku vždycky po dukátu. To se vědělo vůbec, že kdykoli kníže přijede na svůj letní zámek, jemu vždycky musí Brožkova banda hrát.

Brožkové byli vždycky u Včelovické bandy tak jak říkáme „kápo.“ Proto se jim na okolí říkalo buď Včelovická aneb jen Brožkova banda, aneb ještě kratčeji jen „Brožkové.“ Jako dědil syn od otce hudbu, tak dědil i náčelnictví, a muzikantům by bylo ani nenapadlo, aby si byli jiného náčelníka vyvolili; zdáloť se jim, že jenom Brožkové jsou k tomu stvořeni, a proto, co řekli Brožkové, to bylo jako svaté, a nikdo neměl nic proti tomu.

Za času, o kterém vám chci vypravovat, bylo náčelnictví právě u Jeníkova otce, ačkoliv již muzikanti rádi poslechli i to, co jim poručil Jeník. Sám otec to viděl rád, že se zmáhá v synovi tentýž duch, který v něm, a ještě radší to viděl, že až někdy oči zamhouří, budou mít muzikanti někoho, kdo by hoden byl po něm se u nich státi „kápo“.

Muzikanti měli dobré živobytí. Kdež pak by se u nás muzikantům špatně vedlo! Ať přišli kamkoli, všude se jen hrálo, pít bylo co, a jak tedy nebýt veselými? Jeník také říkal, že má muziku k snídání i k večeři, a ukazoval vždy na starého basaře, že mu dobře svědčí muzika, a že by byl zrovna tak červený, kdyby méně pil — to že všechno dělá jen muzika.

Starý basař se usmál, narovnal si brejle, které se mu sešouply až na samou špičku nosu — jářku, narovnal si je, aby mu nespadly do džbánku, a díval se do něho tak dlouho, až v něm bylo jasno, jako přede žněmi ve stodole. Patrno, že ten šlakovitý basař aspoň zde nevěřil Jeníkovi na slovo. Ovšem, čím člověk starší, tím více ví, a tím méně věří mladým.

Jak bylo vždy veselo, když se v neděli odpoledne stěhovali muzikanti do té neb oné vesnice! Tu se zdálo lidem, že jest jako větší svátek, nežli jest. že jest dvojnásobný svátek, ba že jest ještě větší svátek než dvojnásobný. Holkám hrály již od rána nohy jako na strunách, hoši si přehvízdávali všecky písničky, které znali, a těšili se na nové. I ty matky se koukaly veseleji na své kvetoucí dcery; ale tatínek něco nesrozumitelného bručel, a když ho matka chlácholila, zněla odpověď, že přece jsou holky lepší než synové, že aspoň o muzice nestojí tolik peněz. Za to ale měly holky starosti již celý týden napřed. Má-li si vzít tu novou zástěrku anebo jen tu bílou falblovanou sukni bez zástěrky; má-li si vzít do hlavy pentle, anebo jest-li jí to lépe sluší bez pentlí; bude-li s ní tančit Františk Dědičův, anebo bude-li si dnes více hledět jiné — věru tuť není divu, aby člověk nesešedivěl již samou starostí z mládí.

A což děti! Jak rád se pamatuji, když jsem ještě rejdil s nimi po návsi. Nesměli-li jsme se po celý týden takřka ani hnout, měl tatínek v neděli vždycky jedno oko zamhouřené pro naši rozpustilosť, ale v neděli před muzikou měl zamhouřeny obě.

Děti — věru, ty to mají nejlépe. Celý den si již hrají na bandu a Honzík Šindelářův mezi nimi na Brožka — pak spustí v nějaký marš anebo v polku tak pronikavými hlasy, že sotva lidské ucho kdy slyšelo podobných, a zamhouří-li otec obě oči, nemůže si zacpat i obě uši, a ký tedy div, jest-liže nás někdy okřikli: „Zpropadení haranti, nemůžete dát pokoj? Toť jste zrovna čertem posedlí!“ My byli v skutku čertem posedlí; ale za to jste nás měli vidět, jak jsme utichli, když banda táhla do vsi! — Napřed šel starý Brožek a vedle něho Jeník a nesl svoje i otcovy housle. Pak šel klarinetista, a za ním se šklebil na kluky — respektive na nás — fagotista, čehož odpovědí byl nejrozpustilejší smích, jaký si můžete představit. Pak šli valdhornisté, pozaunista, a konečně starý basař, na zádech nesa „kačenu“, jak u nás base přezdíváno; ten kdykoliv zakopl o kámen a brejle mu sklesly na špičku nosu, vždycky se zastavil, aby si je narovnal a proto zůstával vždy pozadu.

Když muzikanti přišli před hospodu, zastavili se, děti do kruhu kolem nich; starý aneb někdy i mladý Brožek zaklepal na housle, a muzikanti počali kalupem svolávat mladé i staré do hospody. Mladí i staří stáli také již před staveními v šiku, a když Jeník opět zaklepal na housle a muzikanti přestali hrát, hrnuli se mladí i staří do hospody jako o závod. Jen my kluci, mezi sebou přece největší honorace z celé vsi, jsme zůstali pod okny, neboť nás šenkýř ihned vyhodil, kdykoli jsme zavadili o práh.

Ichuchu! Což to bylo veselo až do bílého rána.

II.

Líbil-li se Brožkův Jeník pro svou veselosť starým i mladým, usedlým i hochům, líbil se ještě více holkám. Nejen proto snad, že jest mladosť nejradši veselá, ale bezpochyby také proto, že si snad leckteráš holka myslila: Takového manžela mít, který člověka nikdy nezarmoutí — to musí být radosť. A v skutku měl Jeník u holek jakési „pré.“ Štípnul-li některou tak náhodou anebo tak schválně trochu do tváře, každá to od něho ráda trpěla a jen se tomu usmála; dal-li se při muzice s některou do řeči, ihned se obsypaly i jiné holky kolem něho, jako ty včeličky kolem květu. A což když některou vzal k tanci! Ta to vypravovala nejméně až do budoucí muziky, že posledně tančila s Jeníkem. Jeník, jako měl muziku v celém těle, tak také tančil až milo, a holky se na něho jen jen lepily.

Jeník nemohl tolik tancovat, jako jiní hoši, protože byl muzikantem, a co takový musil sedět za stolem a hrát, jak si jiní poroučeli. Jenom někdy na některou písničku opustil stůl a šel tančit. A proto ještě méně divu, jest-li to některá holka považovala za zvláštní událosť pro celý běh svého tanečního života, když s Jeníkem mohla jít do kola.

Nejčastěji ale a časem i výhradně tančíval Jeník s Kroupovou Liduškou. Liduška byla dcera ze mlýna, ale nebyla jediné dítě; neboť měla tři bratry a ještě tři sestry. Tomu se sotva podivíte, jest-liže se proslýchalo, že starý Kroupa sotva svoje děti všechny

zaopatří zase do mlýnů. Starému Kroupovi to ale asi sotva nadělalo mnoho starostí, co si lidé o něm povídají, neboť nosil vždycky a všude nos hodně vysoko, a viděl také rád, když děti jeho se nedaly zahanbit. Synové jeho byli již všichni dorostlí a muzikantům platili nejlépe; proto jim také muzikanti sloužili na pokynutí, a Jeník říkával, že by si starý basař k vůli Kroupovým hochům třebas o půlnoci nasadil brejle na špičku svého nosu, aby jim posloužil. Kroupovy holky už také dorůstaly, a nejstarší z nich, Liduška, byla právě minulou neděli sedmnáct let. K muzikám chodily mimo Lidušku ještě dvě mladší sestry; nejmladší zůstávala ještě doma. Kroupovy holky byly vždycky nejvíce vyparáděny, a jak se ony nesly, tak se nesly holky v celém okolí. Kroupovy holky přinesly vždycky módu do vesnice, a jak krejčí střihl na šaty Kroupovým holkám, tak musil střihnout na šaty všem ostatním. Lidé si sice o té parádě ledacos šeptali; ale což lidé! Ti by si také byli šeptali, kdyby se byly Kroupovy holky zcela nic neparádily. —

Dnes jakoby se veselosť byla vestěhovala do Včelovic. Brožkové nehráli dnes jinde, čili jak se tomu říkalo, přes pole; dnes hráli doma, a proto bylo ve Včelovicích veseleji, než kdykoliv jindy.

Jeník dnes tančil, hned jak muzika začala. Předně byla Liduška Kroupova už zde, a za druhé si myslil, že ho bude později za stolem více potřebí, nežli nyní, až se totiž pozornosť ostatních muzikantů obestře mlhou a jim bude za těžko držet takt. A proto tančil teď jen což! —

Ale co se mu lidé nasmáli, když tančil! Jeník měl ten zvláštní dar, že dovedl každého v tanci nápodobit, a zvláštnosť každého dovedl tak trefně podat, že lidé ihned poznali, koho nápodobí. K tomu připojil Jeník ještě jakýsi nadech směšnosti, v niž uváděl způsob toho, kterého nápodobil. A proto bylo smíchu až do usedání; ba starý basař sám se jednou tak zapomněl, že mu spadly brejle s nosu na zem, a on neuměje polku nazpaměť, musil přestat hrát, než je zdvihl. Jeník to ihned zpozoroval; zastavil se v kole, postavil se tak, jako když starý basař má brejle na špičce nosu, a odbručel zatím úlohu jeho basy. Ale dobře, že tak udělal; neboť starého basaře to tak rozlehtalo k smíchu, že nemohl udržet v ruce šmytec a musil si smíchy sednout.

Byla veselosť taková, že si žádný nemohl lepší přát; i Liduška se rozesmála a pravila Jeníkovi či opravdu, či žertem, že by mu hned dala hubičku, kdyby zde nebyli lidé. Jeník se jí podíval do očí, a pak na její hubičku — ej opravdu, kdyby zde nebylo lidí, tak by to mlasklo, až by se srdce zaradovalo.

A Jeník teď tančil jako o závod. Tiskl Lidušku k sobě, a Liduška se nevzpouzela. Ponejprv mu napadlo, že by měl Lidušce říci, že a jak ji má rád. Zdálo se mu, že všecky ty doposavadní důkazy jeho náklonnosti nestačí, že by nejlépe bylo, kdyby to řekl slovem: „Liduško, já tě mám rád!“ a ona kdyby mu na to odpověděla: „A já tebe taky.“

Ale podivno — zde Jeník ponejprvé vázl! Nechtělo to z něho nijak ven, a myšlénka, že by snad Liduška

mohla odpovědět: „Já vás ale nemám ráda!“ — ta myšlénka udusila v něm každé slovo.

Pod Jeníkem začaly klesat nohy, a on cítil, že si musí sednout. Zasedl si také za stůl, vzal housle do ruky, a nezaklepav jako jindy na housle, počal hrát sám. A hrál s takovým citem, jakoby z nich chtěl něco vyhrát, co v nich nebylo. Nebyla to polka, nebyl to kvapík, co hrál; ale bylo to něco takového, při čem nelze tančit. Všichni lidé jako zkamenělí se dívali naň, a poslouchali s takovou dychtivostí, jako slýcháme za mladých let krásnou pohádku. Ty housle jakoby se byly rozplakaly; mluvila z nich touha, že by se všickni byli vespolek objímali, že by snad i nepřítel byl zapomněl na svého odpůrce a že by mu byl podal ruku. Lidé se sotva dovedli zpamatovat. Tak něco srdečného, tak tklivého, tak něco co se nedalo pojmenovat, a co přece každý cítil — takového něco ještě nebyli slyšeli, ač se to zdálo všechněm tak známé, tak vlídné, jako starý přítel. Nikdo nevěděl, kde se to v Jeníkovi vzalo, ba sám starý basař vyvalil na Jeníka oči sejmuv s nich brejle, a ve zraku starého Brožka se rozzářila taková hrdosť otcovská, že sotva se zdržel, aby byl nezvolal: „Ty jsi ze všech Brožků nejlepší muzikant!“

A Jeník jakoby se byl zapomněl, že má posluchačů kolem sebe. Sám milý bůh to ví, kde se Jeník býti domníval. Snad někde v pohádkovém kraji, kde zlatí ptáci zpívají přelíbezné písně, kde stříbrné kvítky okouzlují krásou a vůní, kde tvor rozumí tvoru, kde člověk jest tak nevýslovně šťasten — ale kde ponejprv

též ucítí, že jest v tom štěstí sám. Zatouží, aby měl někoho po boku, aby měl duši pro svou duši, aby měl srdce svému srdci.

Ale ne — tam se snad Jeník nemněl býti. Neboť z těch jeho houslí to pojednou hřmí jako blízká bouře, jako rejdy rozvázaných větrů — ne, ne, to není ta krásná zahrada v pohádkovém kraji; to jest divoká poušť, v níž se sklánějí stromy až k zemi pod tíží větrů, kde krkavec divoce zakrákoře, nemoha se rozveslovat proti proudu větrů, a stržen do rozpuklin, do propastí, krvácí, až snad dokrvácí sám a sám. A bouře letí jako divoký kůň, a strom se jí válí k nohoum, skála puká dotknuta jejím kopytem, a pod jejími kroky se zdvihá prach tak vysoko, že jest kolem tma, a země duní zhluboka, snad až ze srdce svého. Jest snad Jeník teď bez přístřeší tam, kde jest stověký dub slabý, aby odolal přesile bouře, kde není žulová skála dost pevná, aby odrazila všecky hroty blesků? A jest-li tam, pak tam běhá s rozježenými vlasy z místa na místo, od dubu k dubu, od skály ke skále, a vítr je všude. Vítr proleze i nejtenčí skulinu, a před ním, za ním se řítí stromy jako kuželky, když mezi ně padne koule.

V přítomných stydne krev a srdce ustává bít. Chápe se jich hrůza, zda ten či onen strom je neskláti svou větví — pak by bylo veta po nich, neboť by je strom rozdrtil, jako mlýnský kámen pšeničné zrnko.

Jeník dýchá, jako upocený kůň; ale těm, co jsou kolem něho, těm zkameněl dech, těm srdce nebije, ti se jen hrozí a žasnou. Starý basař drží v ruce brejle

a neví, má-li zaplakat radostí, anebo se hrozit s ostatními. Strach a žasnutí dosáhly nejvyššího stupně; dýchá-li Jeník jako upocený oř, jeť věru čas, aby zastavil. Ne-li, pak zláme vaz i jezdec i kůň. Každý je tak napnutý, že se zdá, že už jim nestačí síly, aby dále za tím koněm hleděli; což hleděli! Ten kůň, ta bouře je strhla s sebou, a oni za ní běží, jako hnáni větrem a již nestačí jim dechu, aby mu vydrželi.

V tom praskla Jeníkovi struna — okamžité ticho, žádný ani nedutal, a Jeník ani nedech'. Ještě chvilku, a Jeník spustil ve známou polku, ostatní muzikanti za ním, ba i starý basař si nastrčil brejle, aby trefil do not. Všechno se pojednou rozesmálo, jakoby byli zbaveni strašných přeludů — kde kdo byl, chytil jeden druhého k tanci, a vířili se v kole, jakoby šlo o životi Veselosť zase všeobecná, a na to, co bylo, si zpomínal. jako na minulý sen.

Jeník už ale nešel do kola. Seděl s muzikanty za stolem a hrál, jakmile přišla řada hrát. Podivno, že se ho žádný netroufal zeptat, co to bylo, že je prvé obetkal takovým kouzlem!

Ale Jeník byl též na smrť bledý. Kdyby si byli všichni teď z něho brali příklad, vypadala by veselosť nehrubě.

Věděl Jeník, že jest bledý? Sotva; ale cítil, že nevládne šmytcem s jistotou. Hrál jen tak po paměti, ale jeho oči byly za Liduškou, a kde byly oči, tam byla i mysl. —

Před chvilkou přišel do hospody knížecí komorník, a ten se teď otáčel kolem Lidušky. Proto se tam Jeník

tak upřeně dívá, kterak komorník se baví s Liduškou. A Liduška? Zdá se, že se baví také dobře. Aspoň od komorníka ani se neodvrací, k Jeníkovi nezašle ani jediný pohled. — — Jeníkovi napadá, že si ho Liduška všímá jen tenkrát, když obveseluje jiné, že se jí líbí — co komediant. Zapřisáhá se, že nikdy více neprovede šprým, a ponejprv to za jeho živobytí, co není spokojen s sebou sám, co chce být jiným, nežli jest. Milujc snad Liduška komorníka? Skoro se tak zdá. A komorník — jak se k ní kloní! Snad jí právě šeptá! „Liduško, já tě mám rád!“ a snad ona jemu právě odpovídá: „A já tebe taky!“ —

„Já blb!“ nadává si Jeník, a kleje, že se Lidušce nevyznal.

Bylo asi u prostřed polky, když se Liduška vytratila z kola a komorník za ní. Nikdo jiný to nezpozoroval — kdož pak by si v tanci všímal jiných! Ale Jeník to zpozoroval hned, neboť byl s Lidušky a s komorníka nespustil oka. Zaklepal na housle na znamení, že má být polce konec, a když muzikanti složili nástroje na stůl, vylítl Jeník z hospody jako blesk.

Ohlížel se v pravo, ohlížel se v levo — pod okny několik bab, na návsi několik kluků, ale po Lidušce ani stopy. Ptal se jednoho hocha, zda neviděl Lidušku Kroupovou vycházet z hospody; kluk odpověděl, že neviděl, a tím bylo konec. Což se kluci budou dívat, zda jde Liduška Kroupova! Kdyby se byl ptal bab, byl by se darmo sám vložil do babských úst.

Vrátil se za stůl. Nezasmál se již celou noc a v kole se ani neukázal. Starý basař hádal, že Jeníkovi něco jest. Nahýbaje žbánek šilhal přes brejle na Jeníka. Štěstí, že mu brejle spadly do žbánku; neboť než je odtamtud vyndal, zapomněl dávno na Jeníka.

A tak nevěděl nikdo, ani otec Jeníkův, že synovi něco jest.

III.

Nedaleko Včelovic stojí vršek, jemuž říkají Chlumek. Na chlumku je kostel zasvěcený svaté trojici, a dnes tam právě byla pouť.

A sešlo se tam dnes lidí, jakoby si byli řekli. Mladí, staří — kde kdo byl a jenom trochu měl po chvíli, přišel na Chlumek. Holky naškrobené, jen to šustělo, a hoši vyparáděni, že se holkám až srdce smálo. —

A byla to podívaná okolo toho Chlumku! Co tam bylo bud a co pod boudami marcipánu. Tamhle ten hošík, co drží svého tatínka za šos, div na těch marcipánech oči nenechá. Otec mu sice povídá, že teď půjdou do kostela, a po kostele že uvidí bezpochyby Novovesskou babičku. Ale což hošík ví, co teď povídá tatínek! Ten marcipán ho k sobě táhne tak, že zapomněl držet se tatínkova šosu a postavil se zrovna před krám. Tatínek teprv za chvilku zpozoroval, že sice vypravuje, ale že ho nikdo neposlouchá, ba co ještě víc, že hocha ztratil. Štěstí pro hocha, že o pouti

jsou tatínkové vlídnější, nežli kdy jindy, jinak by tak lehce neušel.

Tatínek sice koupil marcipán — ale což je do marcipánu, když také nemá tamhle toho husara! Ej ťoho husara mít, a pak je bohatší nežli všickni jenerálové na světě. Škoda, že ti tatínkové chtějí mít vždycky lepší rozum, nežli jejich děti; jinak by mu byl zajisté koupil též husara.

Tamhle přicházejí Kroupovic. Jak pyšně se dívá stará Kroupová za svými dcerami, které mají krásnější šaty, nežli kterákoli z dívek. Ale nejen stará Kroupová se dívá za nimi; každý, kdo je vidí, diví se jim, jak jim to sluší — zvláště té nejstarší. A což kdyby věděli, tak jako my, že se jí říka Liduška!

Jest-liže se dívala Kroupová pyšně za svými dcerami, dívá se hrdě za svými syny. Chlapci jako řípy a pevní jako skály. Kdož pak se může v celém okolí honosit tak pěkně vyrostlými hochy, jako Kroupová! Lidé si také povídají: „To jsou hoši, jako malovaní.“ A druzí na to: „To jsou Kroupovic ze Včelovic!“ A matka si myslí: „To jsou moji synové!“

Ale což, kdybych vám měl povídat o každém, kdo je zde na pouti, byly by z toho celé kroniky. Proto však přece nesmím opomenout ještě Včelovické kluky, kteří tamto opodál si hrají na Brožkovou bandu a Honzík Šindelářovic mezi nimi na Brožka. A Honzík Šindelářovic se dívá kolem sebe, jako by mu dnes patřil celý svět. Což by byla pouť bez muziky? Co ale by bylo do muziky bez Brožka? Patrno tedy, že je Honzík Šindelářův dnes první osobou.

Leč hle, Brožkové právě tamto přicházejí. Alou! Teď se to všechno hrne k nim. I Honzík Šindelářův tam běží, ačkoli ví, že od nynější chvíle přestal být první osobou na pouti.

Lidé vycházejí z kostela. Brožkové se sestavili do kola, Jeník zaklepal na housle, starý basař si vytřel brejle — a už to šlo jen což. Na to pak se postavili muzikanti do páru a táhli s muzikou do hospody; lidé za nimi jako v procesí.

Skoro bych byl zapomněl podotknout, že se už dnes o pouti hned před kostelem ledacos mluvilo o Kroupovic Lidušce a o knížecím komorníku. Pravilo se sice, že se nemůže ještě nic bezpečného říci, Kroupovic že se nikomu s ničím nesvěří, a aby se jich ptal — nač se o to pálit. Proto ale přece že se může říci skoro jako s jistotou, že z toho bude svatba. Ba i Jeníka se kdosi ptal, zda o tom co slyšel; neboť muzikant a svatba prý vědí vždycky o sobě. Nevím, zda Jeník skutečně nevěděl, aneb-li se jen tak tvářil — to je těžko uhodnout — ale pravil, že neví. Ten, kdo se ho po tom ptal, si ovšem nevšímnul, že se Jeník odpovídaje odvrátil, že všecky barvy vystřídal, že si setřel s čela pot, a s oka? — možná že tam také nějaká kapka s čela ukápla.

To by tedy bylo jako hotovo, ačkoliv to potřebuje ještě vyššího potvrzení, že komorník a Liduška se dostanou za sebe. Jiný oddíl hovoru byl ten, aby se vyšetřilo, zda se hodí komorník k Lidušce, zda Liduška ke komorníkovi — zda obadva k sobě. Ženské sice, které se sestavily v chumáč tam mezi těma

dvěma krámy, povídají, že jsou jako pro sebe rostlí; Liduška že se hodí do zámku, jakoby tam byla od jakživa. Zcela jinak ale mluví mužští, kteří si přiosobují od jakživa práva, že mají hlubší náhled do světa a do lidí, než ženské. S komorníkem že prý Liduška velkého štěstí nedojde, že sice mnoho světa viděl, ale za to že prý je také málo usedlý, že je větroplach, že prý není Liduška první a poslední jeho holka, a že prý — leč kdo to může všechno si pamatovat, co si sousedé povídali. Však ano, ještě to jsem zaslech', že prý by Lidušky bylo věčná škoda; starý Kroupa že prý by to sice viděl rád, aby k němu chodili na návštěvu páni ze zámku, ale že prý by těch návštěv měl také brzy dost; neboť páni kam přijdou, tam prý berou jako velká voda.

Hospoda byla dnes jako obležena. Usedlejší jsou sice ještě u oběda, který o pouti trvá velmi dlouho, ale za to jest kolem hospody kluků a dětí, že by mohli tu hospodu odnést, kdyby se do ní dali.

Už bylo hnedle k večeru. Lidí v hospodě jakoby nabil. Starší sousedé seděli sice venku pod besídkou — ale což to bylo všechno platno. Šťastný byl, kdo se dostal do kola.

Ale také dnes hráli ti Brožkové, jakoby o slávu. To se rozumělo samo sebou, že Brožkové hrají tak, jako žádní muzikanti na okolí, a žádnému nikdy ani nenapadlo, aby se o tom šíře zmiňoval. Dnes ale přece, protože zde bylo mnoho přespolních hochů a sousedů, povídali dva Včelovičtí hoši jednomu přespolnímu: „Je to muzika, co?“ Leč přespolní ani

neodpověděl; s jiskřícíma očima se hnal do kola, jako by dnes chtěl té muziky užit, která se mu dostane jen málokdy.

Kroupovic Liduška tancovala dost. Jeník jí to bezpochyby přál, neboť se díval za ní víc nežli do not. Právě složili muzikanti nástroje na stůl, když Jeník vstal a zamluvil si s Liduškou tanec.

„Kvapík!“ zvolal Jeník obraceje se k muzikantům. Starý Brožek dal znamení, basař si přejel šmytec kalafunou, narovnal si brejle a už to šlo.

Jeník tančil jako do úspěchu. Po celý tanec se nezastavil, a zdálo se, jakoby toho chtěl užit, jakoby se chtěl vytančit za celou noc. Liduška sice cítila, jak se jeho ruka třese v její ruce, ale to snad bude jen tak. Neboť se jí ani slovem nezmínil, že mu něco leží na srdci, a Liduška to asi s těží uhodla.

Dnes ponejprv bylo lidem divno, že Jeník se chová tak vážně, že neprovedl ani jediný šprým. Ba mnohý se začal pamatovat, že tomu už delší čas, co Jeník nikoho nerozesmál.

Bylo konec kvapíku. Jeník se sotva držel na nohou. Liduška skoro vykřikla, kterak jí stiskl ruku; ale nehněvala se, neboť viděla, že vrávoral. Z jiných lidí si toho nevšíml nikdo; kdož pak se bude při všeobecném radování ohlížet po jiných. A kdyby byl i Jeník padl — ty můj bože! nebyl by on při tanci první ani poslední.

Jeník chtěl něco promluvit, ale měl ústa horkem vyprahlá a slovo mu selhalo. Konečně se přec přemohl

a tázal se Lidušky: „Což dnes nepřijde na pouť komorník?“

To se tázal s tak třesoucím hlasem, že se toho Liduška patrně lekla. Myslila si ale, že se mu proto třese hlas, že se po celý kvapík nezastavil. Proč ale sama zbledla při této otázce, to snad nevěděl ani Jeník, ani ona.

„Dnes odjel s knížetem do Prahy,“ odpověděla Liduška, a slova se jí v hlase třásla, jako listy ve proudu větru.

Vymkla se Jeníkovi z ruky a vyšla ven.

Jeník za ní.

„Liduško, bohem se vám dokládám, že byste toho štěstí se mnou také dosáhla, kterého dosáhnete s ním,“ pravil Jeník, bera ji za ruku. Cítil, že se mu svalil kámen se srdce.

Rozpačitě odpověděla Liduška: „To jsou všecko jenom pouhé lidské řeči. Pochybuji, že to k něčemu přijde.“

„Liduško, řekněte mi upřímně, milujete ho?“

Liduška se obracela v pravo a v levo a chtěla svou ruku z jeho ruky vymknout. Jeník ji ale držel křečovitě.

„Zapřisáhám vás při své spáse, Liduško, povězte mi upřímně, zda-li ho milujete? Já vám okamžitě ustoupím, a nikdy vám ani s jediným slovem nevkročím v cestu.“

Liduška neodpověděla, a Jeník zůstal jako zkamenělý. Beze všeho násilí vyndala ruku svou z ruky jeho a odkvapila do hospody.

Když se Jeník zpamatoval a do hospody vstoupil, nebylo tam Lidušky více. Ptal se jednoho z jejích bratří, kam se poděla, a ten mu odpověděl, že ji rozbolela hlava a že šla domů.

IV.

S Jeníkem se stala úplná změna. Chodil sám pro sebe, nezasmál se na nikoho, ba nepromluvil s nikým. Lidé se zastavovali na návsi, když ho viděli, jak chodí bledý a smutný. Jeník ale nemluvil s nikým, a proto se od něho nedozvěděl příčiny nikdo. A hádat? Kdož to uhodne, co vězí uvnitř?

Nejvíce ho ale bylo líto starému Brožkovi. Jeník byl otcova pýcha a chlouba, a vždycky veselý, že se sám otec nad ním rozesmál. Jest-liže se ho ale starý Brožek teď zeptal po příčině, proč jest smutný, zavrtěl Jeník smutně hlavou a neodpověděl.

Nejsmutnější býval Jeník večer. Večer jakoby se to na něho bylo valilo ze všech stran, a on pod tíží návalů sotva našel oddechu. Pak vzal obyčejně do ruky housle, a hrál tak dojímavě, že by byl člověka div nerozplakal. Starý Brožek aspoň si často při měsíčku, poslouchaje hru synovu, utřel lesklou slzu s oka.

Později už ani mu nestačil večer na hru, hrál až pozdě do noci.

Ponocný odtroubiv jednu, a vida, že jest v hospodě ještě světlo, šel si tam zapálit dýmku, a zapáliv si pravil sousedům: „Jeník Brožkův ještě hraje.“

Leč jakoby už ani noc mu nestačila; Jeník hrál i za dne a ještě později do noci, než dříve. V těch jeho houslích jakoby vězel nějaký zakletý duch, kterému nerozumí nikdo, leč Jeník sám. S tím duchem hovoří jako se svým přítelem, jako se svým otcem, jako — se svou milenkou. Jen v něm nachází ulevení a pokoje. Ale ten duch také s ním pláče, s ním touží, s ním se zpovídá — ale nikdo těm jeho slovům nerozumí tak jako zase Jeník. Neboť ti chlapci, co se dole scházívají pod Jeníkovým oknem, ti mu sotva rozumějí; slyšíce, že jenom hraje, a že to není ani polka ani kvapík, mrzutě odcházejí do jiného kouta návsi, pravíce, že si při tom nemůže člověk ani zatančit. Ba Honzík Šindelářův chodí ztrápený více, nežli sám Jeník; ty divné písničky ho tak pomátly, že teď ani neví, jak do toho, aby u své bandy dělal Brožka.

Leč i ten ptáček zpěváček zdá se, že mu jen poněkud rozumí. Neboť přilítnuv dnes jako každodenně na lípovou větvičku, zatočil hlavičku v pravo, pak v levo, zaťukal zobáčkem na slabou větvičku, promluvil asi dvě slova — a frr! uletěl přes hřbitov a přes kostelní věž za ves.

Jeník už po několik neděl ani nechodil hrát do hospod. Brožek ho do toho nenutil, neboť mu bylo líto, aby do něčeho nutil syna, který se beztoho patrně trápil. Mrzelo to starého Brožka ale vždy, když ho Jeník prosil, aby ho nechal doma. Myslilť si starý Brožek, že by se v hospodě trochu aspoň povyrazil, rozesmál, na sebe zapomněl — zkrátka, že by

se rozptýlil. A jednou také to udělal Jeník otci k vůli, že šel s ním do hospody. Kamarádi ho tam vítali s otevřenou náručí; přinášeli mu žbánky jeden přes druhého, aby si zavdal, prosili ho, aby provedl nějaký šprým — ale Jeník jakoby neměl smyslu pro celý ten svět, který se točil okolo něho. Starý basař dobře zpozoroval, že to s Jeníkem nestojí tak jak říkáváme v pořádku; ba Jeník zajímal basaře skoro tak, jako vlastního otce, neboť dnes za celou noc si připil basař jenom třikrát, a to jest věru mnoho! —

Co pak asi dělá zatím Liduška?

Kdybyste se ptali Jeníka, sotva by vám na to odpověděl. On slyší s jakousi hrůzou vypravovat o Lidušce, a hned se vzdálí, když o ní někdo počne rozmluvu.

Posledního času se stávají ale ty rozmluvy ode dne ke dni častější; ba tohoto týdne s hovorem o ní lidé vstávají a lehají, neboť bude mít Liduška už na druhý týden s komorníkem svatbu.

Jest v sobotu odpoledne. Starý Brožek vzal Jeníka za ruku a pravil: „Jeníčku, dnes nám musíš vypomoct; půjdeme hrát ke Kroupovům kasace, a proto nám na tom záleží, abysme dnes postavili pěknou muziku.“

Jeník svolil okamžitě. Starý Brožek se podivil, že se ani slovem nevymlouvá.

A bylo dnes živo v celé vsi.

Děti rejdily jako posedlé, a Honzík Šindelářův div se radostí nezbláznil, když slyšel, že Jeník Brožkův povede dnes kasace; teď aspoň zas bude vědět jak do toho, když si bude chtít zahrát na Brožka.

Přiblížil se večer a muzikanti se scházeli u Brožků, aby odtamtud pohromadě vyšli ke Kroupovům. Lidé vyhlíželi z oken, zda už jdou, holky stály před staveními se založenýma pod pasinkou rukama, a děti projížděly náves jako ty rybičky jasnou hladinu potoku. V zákoutí čekal Honzík Šindelářův se svou bandou, aby, jakmile vyjdou Brožkové z domu, podlé nich sestavil své podřízené.

Na nebi už bylo vidět tři hvězdy, když Brožkové vyšli se svou bandou.

Celá ves byla hned na nohou. Hospodáři vyšli před stavení a hbitá mládež doprovázela muzikanty až ke Kroupovům do dvora.

Muzikanti sestavili se do kola — podivno, jak byl dnes Jeník čilý. Vtipkoval se starým basařem, prováděl lecjakýs šprým, a člověk by se byl na to dušoval, že Jeník posud nepřestal být jinakým, než jak ho znali všichni ode dávna, a každý by se byl k tomu přemluvil, že se to jenom zdálo ve snu, že Jeník byl po celý ten čas — až do dneška smutný. Starý Brožek hrál s takovou chutí, jako už dávno nehrál, a starému basaři se zdálo, že mu brejle dnes zase ponejprv jak náleží dobře sedí na nose.

To byl zas ten starý Jeník, jak jej všichni milovali, a proto se zdálo dnes všechněm, že ho znova našli. Jak si Honzík Šindelářův zavejsknul, když viděl, že jest Jeník zase ten starý! Jakoby byl sebe zrovna našel. A proto kluci dnes rejdili jako posedlí.

Muzikanti už přehráli dva kousky. Starý Kroupa dal vyvalit vědro piva, a muzikanti si podávali džbánek

z ruky do ruky. Starý basař sám sobě se podivil, jak mu dnes pivo zase chutná.

Starý Kroupa stál na zápraží, Kroupová po chvilkách vyhlížela ze síně, hoši Kroupovi se přidružili k muzikantům, holky vykukovaly z oken — podivno, že se Liduška posud ani neukázala. Aspoň kdyby byla vyšla ven, aby se muzikantům poděkovala vlídným slovem — ale ani to ne.

To si bezpochyby teď také Jeník myslil; neboť ho právě napadá zas taková těžkomyslnosť, že se mu až srdce v těle svírá. Dobře, že jest už dosti šero a že ho nikdo nepozoruje; neboť by zajisté tím mnohému pokazil rozmar.

Žbánky se právě vypráznily, a Kroupovi synové natočili znova. Podávali i Jeníkovi; Jeník vzal žbánek do ruky, a nepřipiv si podal ho svému sousedu. Jako mimovolně dotknul se šmytcem houslí a začal hrát.

Hluk utich' i na dvoře i na návsi. I ta mlýnská kola jakoby byla zmírnila svůj klepot — z přítomných je aspoň neslyšel nikdo. A Jeník hrál — což hrál! Jeník mluvil z houslí, jako když si dva přátelé leží v objetí, jimž se za chvilku rozloučiti na dlouhý, dlouhý čas — snad na vždy. Je slyšet, jak jim teskně srdce bije; chtějí mluvit, ale nemají slov. Lesklá slza — to jest všechno, co si mohou povědít — kdyby nebylo již šero, viděli byste, kolik očí je slzou zarosených. Tak bolestně — kdo tak dovede mluvit, ten musí být až do nejhlubší duše své proniknut tím, co mluví. A teď — ó, člověk by poslouchal snad celé noci. Ba ano, teď jakoby se byli upamatovali na chvíle,

jež duše jejich v štěstí prožily; ale jako nitka se táhne skrz ty dojemné upomínky žalosť, že je těm časům konec. Leč slyš! Teď se oba zmužili. Osud káže — s bohem, druhu milý! Mlčky se odvrátí jeden od druhého — ten v pravo, druhý v levo, aby se nikdy nespatřili více. Což není ještě dost? Nebyl každý z nich mužem? Ne — nebyl; ten co zůstal, byl sice muž, ale jemný jako dívka; a ten co odešel, byla dívka. Slavík nikdy nezpívá žalostněji nežli ten muž; jeho všecka síla se proměnila v žalosť — v žalosť nastřceleného orla, jenž jest hrdý na ránu svou, jenž se nesníží, aby si postěžoval, jenž krvácí v skalních rozpuklinách, až dokrvácí. Ale ještě ne, ještě se musí jednou hrdě vznést k jasnému slunci; má-li skonat, ať skoná jako orel. A pak od slunce, ode všeho světa pryč — do temné skuliny skalní, aby ho neviděl nikdo, nikdo! — I ten poslední hlas, který vydal za svého života, to požehnání: „má odloučená družko, měj se dobře!“ ani tento hlas nesmí zaslechnout nikdo.

Jeník skončil hru; snad právě také skončil orel.

Ale Jeník byl zase najednou k nepoznání. Zasmál se, starého Brožka obejmul, a basaři poroučel, aby mu přinesl pivo. A když se napil, zaklepal na housle, a muzikanti hráli kvapík, jakoby se nic nebylo přihodilo.

Už nebyly jen tři hvězdičky na nebi; ale bylo jich tolik, že by je člověk za celičkou noc nesčetl.

Když muzikanti odešli ze dvora, ani si nikdo nevšímnul Jeníka, že nejde s nimi. Jeník obešel mlýn a zastavil se u jednoho okna. Odtamtud se dívala Liduška k hvězdičkám.

Kdo to Jeníkovi řekl, že najde Lidušku zde?

„Liduško, přeju ti štěstí z celého srdce svého; já jsem svou píseň dohrál, a nemám na světě více co žádat," pravil k ní Jeník, bera ji za ruku.

Liduška se zachvěla jako osykový list.

„Liduško, miluješ svého ženicha?"

Dívka vykřikla, jako uštknutá hadem, a zavřela okno.

Za chvilku zde bylo slyšet jenom klapání mlýnských kol.

V.

Uplynulo několik dní a byla svatba.

„Několik dní" se řekne velmi snadno, ale není tak snadno, několik těch dní také prožit. V štěstí plynou sice dni rychle jako lodi, do jejichžto plachet zavál příznivý vítr; ale za to v neštěstí se vlekou líně, jako ten hlemejžď se svou skořápkou. V štěstí je člověk jako pták — všude volno a všude jasno, a člověk snese vše; ale v neštěstí jest těžký jako želva — člověk unese sotva sebe sám.

Kdyby bylo šlo podlé vůle komorníkovy, nebyla by dnes bývala v hospodě muzika, neboť prý se to nesluší panským mravům. Ale starý Kroupa stál na svém, a proto byla muzika. —

Jeník pověděl tenkrát pravdu, že dohrál svou píseň. Od onoho času visely jeho housle na stěně netknuty jako meč bojovníkův za času míru. Jen že nevisely na znamení míru; Jeník bojoval teď strašněji než kdykoliv jindy, tak strašně, že už ani nejvěrnější

přítel — jeho housle, neměly struny soucitu pro jeho boj. Kdyby vzal ty housle do ruky, popraskaly by jejich struny, tak jako se struny jeho srdce natrhávají. Jeník je němý, jako ztichlé jezero, jako les, v němž usnuly větry; ale v jezeře až na dně to vře a kypí nepokojem, a v lese hlodá na kořeni nemilosrdný červ. Jeník ani není tak bledý, jako býval dříve; ale jeho barva jest barvou nahryzlého jablka. Dokud se mohl svěřiti houslím, necítil toho; teď toho cítí, ale tím tíže, poněvadž to cítí sám.

Jeník nešel do hospody hrát; ale přišel tam už pozdě večer, aby se podíval na svatebníky. Nedalo mu to doma; on musil vidět, jak jest Liduška šťastná. O jejím štěstí pochybovalo mnoho lidí; ale o svatbu se nesmí pochybovat — neboť jsou nevěsta i muž nejvíce šťastni.

Ženich s Liduškou netančil; prováděl jiné holky. Tety si povídaly, že se to snad sluší, aby se ke všechněm ukázal zdvořilým.

Ženich vyšel ven a Jeník za ním.

„Prosím ve jmenu Liduščina srdce, abyste ji šetřil jako své oko v hlavě, abyste ji miloval, jako svoje srdce v těle,“ pravil Jeník k mladému muži, a šel zase do hospody nazpět.

Komorník se podivil, poznav Jeníka. Ale byl dnes veselostí tak rozveselen, že mu nezbývalo času, aby o tom dále přemýšlel. Rozumělo se to beztoho samo sebou.

A když Jeník viděl, že netančí komorník zase se svou chotí, přiblížil se k ní a požádal ji o tanec. Lidušku křečovitě stiskl.

„Mám s vámi ještě něco mluvit, Liduško,“ pravil Jeník tak vroucně, tak jemně, jakoby každé jeho slovo bylo slzou.

„Mluvte, Jeníčku,“ pravila Liduška.

To mluvili spolu mezi tancem.

Jeník chtěl něco promluvit. V tom ale se tak zachvěl a pysky se mu křečovitě stáhly, že nemohl promluvit slova.

Nohy pod ním sklesly. „Liduško!“ zvolal a padl k zemi.

Liduška vykřikla, až to všechněm projelo duši, a hudba přestala hrát.

Jeníka už nevzkřísili. Lidé to přičítali tomu, že nešťastně upadl na hlavu a tím že skonal. Možná!...

Bylo po muzice. Nikdo neměl chuti dále být vesel. —

Třetího dne na to byl Jeník pochován.

Byla to smutná muzika, co ho doprovázela k hrobu. Starý Brožek div si vlasy netrhal s hlavy, neboť pochovával posledního Brožka. Kamarádi ztratili kamaráda a svého budoucího „kápo.“ A což starý basař? Když házel tři hrsti hlíny za Jeníkem do hrobu, spadla mu na brejle slza tak upřímná, že otec nemohl plakat upřímnější. Honzík Šindelářův naříkal až do usedání; rozpustil svou bandu, neboť se nemohl teď o nikoho podpírat. A Liduška? Žila v městě a když od ní po roce obdržela matka psaní, dala se do pláče, neboť prý její dcera není šťastná. Mimo to ji dcera prosila, aby ošetřovala za ni Jeníkův hrob. —

PAN SUCHÝ.

I.

Což udělalo v životě pana Suchého za převrat, že si pan Suchý koupil zrcádko! Pan Suchý se cítil jako na novém světě, jako z novu zrozeným. Kdykoli chtěl: ráno, v poledne, večer, mezi dnem — kdykoliv chtěl, mohl se podívat do zrcádka, nahlídnout sobě do očí, podívat se sobě na uši, načechrat si znovu vlasy, zakroutit si vousy — a především se těšit z toho, že má obě bradavice, jichž mu matka příroda uštědřila na každé tváři jednu — že tedy obě bradavice má oholené.

Ano, tyto bradavice byly nemalou příčinou, že si pan Suchý koupil zrcádko. Pan Suchý byl právě v létech prvního čmýří, které se mu pod nosem sice už zmohlo v dosti obstojnou houšť, ale po tvářích a na bradě bylo rozlezlé, jako bodláčí na vysoké stráni, neboli básničtěji řečeno — jako průhledné mráčky za jasného dne po nebes blankytu — ano, teď jsem to trefil; tak aspoň si přirovnal pan Suchý svoje čmýří sám.

Tak to stálo s vousy pana Suchého. To ale by ještě nebylo nic zvláštního, kdyby nebylo na tvářích jeho zmíněných dvou bradavic. Tyto ale měly půdu

daleko úrodnější, nežli celá ostatní tvář, a proto z nich vyčnívaly vousy daleko nad ostatní čmýří, tak jako dvě borovice nad všechno bodláčí, čili — jak mu jeho spolužáci mermomocí chtěli namluvit, že s nimi vypadal jako macek. Nevím, mám-li to připsat jeho sličnosti, čili nadzmíněným vousům z bradavic, že jednou se za ním, když po ulici šel, jedna dáma třikrát ohlédla. Rozumí se samo sebou, že pan Suchý se ohlédnul též třikrát za ní, že se zraky jejich setkaly, a pan Suchý že od toho času neměl pokoje.

„Tu, anebo žádnou!“ zvolal pan Suchý na ulici, obrátil se v tu stranu, v kterou se ubírala dáma, a sledoval její kroky.

Na štěstí či na neštěstí potkal pan Suchý svého kamaráda Houdka a první jeho slovo bylo:

„Bratře Houdku, znáš tuto dámu?“

„Znám,“ pravil pan Houdek určitě, ačkoli zaražen tak smělou otázkou pana Suchého.

„Bratře, jak se jmenuje?“

„Berta. Ale prosím tě —“

„Tu, anebo žádnou.“

„Ale kam pak jdeš za ní? Vždyť jde Berta do divadla.“

Pan Suchý zůstal jako omráčen.

„Bratře, pro všecko na světě tě prosím, půjč mi zlatku — já půjdu do divadla!“

„Zlatku? O, ta ti daleko nestačí. Vždyť si musíš dát dříve oholit své bradavice. Což jsem ti ještě dost nenamluvil, že vypadáš jako macek?“

„Bratře, půjč mi dvě.“

„Ani ty tobě nevystačí. Musíš si koupit rukavičky, kravatu —“

„Bratře, půjč mi tři.“

„Ani ty tobě nestačí. Musíš si koupit zrcadlo, abysi se mohl v něm upravit.“

„Bratře, půjč mi čtyři.“

„Ani čtyři ti nepomohou. Vždyť máš klobouk, jenž jest opelichaný, šedivý, jako starý pudlík, rozbitý, prohledný jako tvoje kapsa —“

„Bratře, bratře — půjč mi pětku!“ volal pan Suchý hlasem skoro zoufalým. „Kdykoli toho budeš žádat, odměním se tobě.“

„Zde máš pětku. Nezapomeň ale ještě, že si také musíš koupit brejle.“

Pan Suchý nevěděl, kde mu hlava stojí. Divadlo — dát se oholit — rukavičky — kravatu — zrcadlo — klobouk — brejle — Berta — — ó Berto, Berto, pověz, co má pan Suchý k vůli tobě podstoupit dříve!

Slzy v oku, stisknul pan Suchý Houdkovi ruku a uháněl pryč. Stůj co stůj — dnes ještě musí do divadla, a protož první cesta byla pro zrcádko.

Se zrcádkem více domů letěl, nežli běžel, ačkoli se zastavil dvakrát v průjezdě, aby se prohlíd', zda-li to s ním tak nesmírně špatně stojí, jak mu byl Houdek pověděl. V skutku — pan Suchý se sám sebe zhrozil. Při prvním pohledu na sebe nechtěl svým očím uvěřit, že je to on; obracel zrcádko na všecky strany, ale když byla vždycky podoba tatáž — pan Suchý konečně uvěřil, že mu mnoho, mnoho chybí, nežli se může

Bertě zalíbit. Co mu ale cestou nejvíce leželo v hlavě, byly ty zpropadené dvě bradavice.

„O, že jsem se už dávno nevypůjčil na zrcádko!" hořekoval pan Suchý, a v mysli už trhal vousy z bradavic, v mysli si tvořil obraz o svém obličeji, až budou bradavice zbaveny parády, v mysli — leč již stál doma, již chytil nůžky, již se kácely vousy s jedné — s druhé — s obou bradavic, již stál pan Suchý před zrcádkem tak, jak se byl sobě v mysli obrazil — věru, již se mu vousy zdály jako „prohledné mráčky za jasného dne po nebes blankytu." Nad nimi ty oči, tak jasné jako dvě slunce — až Berta do nich nahlédne, zda-li jim odolá? Ba neodolá, neboť sám pan Suchý nemohl sobě odolat, a kdyby nebyl to on sám, pan Suchý by se byl zamiloval sám do sebe.

Avšak — ó žel! jakýž to viděl nepořádek nad čelem! Vlasy v takovém nepořádku, tak klikatě se točily, jako nebožkám furiím, o nichž slýchal ve školách ku velikému svému úžasu.

Pan Suchý neváhal, a sotva že si to pomyslil, stál — vlastně seděl u postřihače, a poručil, aby mu vlasy zastřihnul a narovnal dle nejnovější módy.

Pan Suchý se již hned u postřihače díval do zrcadla, kterak mu to sluší; ani se nemohl dočkat, ač přijde domů, a bude se moci podívat do vlastního svého zrcádka. Ne, takové krásy se do sebe pan Suchý nedomníval! Pan Suchý stál před zrcádkem, díval se sobě na tvář, díval se sobě do slunce svých očí, díval se na vlasy, kterak svůdně se mu hadí za uši, kterak utěšená pěšinka se táhne uprostřed nich — pan Suchý

by se byl objal, kdyby se byl nezpamatoval, že on je to sám.

Snad se nikdo neudiví, že by byl skoro zapomněl jít do divadla. Ale díky jeho kravatě, že tak ošklivá se točila okolo jeho krku, okolo krku, na němž stála hlava tak sličná, že se mohla vyrovnati kterékoliv hlavě všech pěti Pražských čtvrtí.

Strhnul kravatu s krku, spravedlivě na ni rozhněván a rozhorlen, že ona, kravata, smí se otáčet okolo krku, na němž dávno již se umístila hlava nejsličnější. Strhnul ji a zavrhl jako zrádného přítele, jako hmyz, jenž se umístil na mladém stromě, a upřel na ni pohled ošklivosti a opovržení.

Na cestě si koupí jinou, na místě klobouku si narazí čepici, a již pryč, pryč — do divadla, aby tam uviděl tu, k vůli které si toto všecko zařídil, aby spatřil tu, o níž zvolal: „Tu, anebo žádnou!“ aby spatřil — Bertu.

II.

Nač popisovat, kterak se panu Suchému dostalo do Bertina domu přístupu? Prosím vás všecky za to, abyste mi prozatím uvěřili jen na slovo: že se pan Suchý dostal k Bertě do domu.

Kdož byl nyní šťastnější člověk na světě, nežli pan Suchý? Buďto ji anebo žádnou!“ — a hle, on směl přicházet k ní do domu, kdykoli se mu zlíbilo.

Byl to ferina, ten pan Suchý! Jak důsledně dovedl myslit, že na tom ještě není dost, když má volný

přístup k Bertě. Kterak trefně se domyslil, že teď záleží vše na tom, aby pozornosť Bertinu na se obrátil, tuto pozornosť aby udržel, ale udrženou aby dokonce proměnil — v lásku.

„Ano, v lásku, v lásku!“ dodal sám pan Suchý hlasitě důrazu svým myšlénkám, a tak jako se ondy hned zasadil o zrcádko, tak se ihned začal zasazovati o to, aby na se pozornosť obrátil, obrácenou udržel a udrženou aby proměnil v lásku. Při tom ovšem seznal, že jest první a hlavní potřebou jeho, přeměniti sama sebe. Nemyslím snad co do těla — to to! Pan Suchý byl už tak dokonale znovu zrozen, že se tomu sám divil, kterak to bylo možná, a vždy se znova do zrcádka podíval, aby se nezvratně o tom přesvědčil, že mu co do zevnějšku nevadí nic, nic — ani obě bradavice. Ale uznal pan Suchý za dobré, že se též musí proměniti co do ducha. Neboť pan Suchý předobře o sobě věděl, že mimo to, co mu se ve školách povědělo, ví tak malounko, že by to skoro mohl do štipce vzít — že neví tedy skoro nic, ba že neví z hola nic. To by sice mohlo pozornosť slečny Berty na něho obrátit, ale též — čehož bůh rač uchovat — od něho na vždy odvrátit.

Slečna Berta byla veliká milovnice divadla; málokdy se stalo, že jí tam nebylo. Byla-li ale v divadle, pak čítala ráda referáty, aby přece věděla, co o kuse, co o hercích soudit. Proč čte slečna Berta referáty, to sice pan Suchý nevěděl; že je ale čte a že ráda mluví o divadle a o hercích, to pan Suchý věděl, a to mu dostačilo. A dle toho začal pan Suchý duševní pře-

dělávání sama sebe. Sotva že se ráno zbudil, běžel do kavárny, objednal si všecky místní noviny a učil se referátům nazpamět. Ale ne jenom referátům; pan Suchý sbíral též ze všech listů, co v nich bylo pikantního, jako jsou anekdoty, všelijaké události o vraždách, o neslýchaných ukrutnostech, o mravech divochů, o požárech, o lidské odvážlivosti, výroky básníků a umělců, všelijaké události ze života znamenitých mužů atd. atd. a tomu všemu se učil nazpamět. Při tom sbíral též novinky místní a literární, divadelní repertoire znal na čtrnáct dní napřed a vůbec hleděl, aby měl každou novinku hned co možná z prvního pramene.

Avšak pan Suchý nezůstal státi při tom, co četl. Pan Suchý chodil též do divadla sám. A protož každého dne věnoval tomu aspoň půl hodiny času, aby sehnal peníze na poslední galerii. Tomu trvám každý porozumí, že panu Suchému nejednalo se o to, aby v divadle obrátil pozornosť Bertinu na sebe, ba ani to ho nelákalo, aby ji viděl v divadle. Jemu se hlavně jednalo o kus a o herce; neboť vidět mohl slečnu Bertu každý den doma, a protož se spokojil snadno i s poslední galerií.

Ne dosti na tom. Pan Suchý věděl též, kdy bude jaký koncert, kdo bude při něm oučinkovat, jaké novinky se v něm budou provozovat, zda-li bude zpívat ten, či onen — zkrátka, znal program tak, jako by jej byl sestavoval sám. Byla-li tam jmenována nějaká síla, kterou ještě neznal, hleděl se, byla-li už vůbec známa, seznámit s jejím životopisem a pátral po anekdotách, které se o ní vypravovaly. Tuto práci si

ale bral pan Suchý jenom při znamenitých lidech; jinak se choval u těch, kteří ponejprv z tichého úkrytu svého na pranýř světa se stavěli, aby klidili buď slávu, buď hanu, buď ani to ani ono. Tito mu, jak sám pravil, za to nestáli, aby se pídil po jich stavu, jmeně, schopnostech atd.

Šlakovitá věc, kterak rychle se pan Suchý naučil též všelijakým mravům i nemravům, jimiž se chlubil tenkrát, když se zmohl na parket v divadle či v koncertě. Uměl se obracet zády k jevišti, když se hrálo; díval se po lóžích, jakoby mu na kuse vlastně ani nezáleželo a on jen k vůli tomu sem byl přišel, aby se podíval, jaké krásy se tu sešly; dovedl mluvit polohlasitě o kuse, aby lidé věděli, že mu rozumí, uměl se ošklíbat, když nějaký herec se podřek' v některé slabice; v parketě uměl chodit brzo dolů k jevišti, brzo zas od jeviště, aby bylo vidět všude, že je zde; brzy přešel na pravou stranu parketu, brzy zas na levou, aby mu neušel nikdo, aneb vlastně, aby on neušel nikomu; tleskalo-li se, založil ruce na zad, a díval se po tleskačích, aby jim ukázal, jemu že na takových tretkách nezáleží, by jim zatleskal; smálo-li se publikum, mračil se on, bylo-li obecenstvo mrzuté, odešel on z divadla — zkrátka, pan Suchý se dovedl chovat, jako by byl divadelním referentem.

Leč studie pana Suchého šly až do podrobností. Nevím, který den to bylo z rána, když ho zrcádko jeho přivedlo k znamenitému rozhodnutí, že by mu brejle slušely výborně; že by „sluneční lesky jeho oči byly, jak když je obestře lehká mráčků síť.“ A k tomu

vousy jako „průhledné mráčky za jasného dne po nebes blankytu“ — co tedy schází k nebeskosti jeho tváře mimo brejle? Avšak nezjednal si pan Suchý brejle obyčejné, jež jako přikované sedí na nose, ale takové, jež dle vůle může na nos posadit a zase sundat, tak aby viděl každý, že se prvé díval skrz brejle, a teď že se dívá bez nich. A proto si brejle nenasadil nikdy, když ho nikdo neviděl, leč tenkrát, když byl patrný, ne snad proto, aby viděl něco jasněji, leč proto, aby se díval po dámách skrz brejle vždy pak, když už si je byl prohlídl dříve bez brejlí; herečce se díval skrz brejle na šaty, když už věděl dříve, jaké jsou barvy. Pan Suchý věděl též, že by ten či onen herec měl mít jinou přesku u střevíce, nežli má — zkrátka, nyní konal pan Suchý studie do podrobností, jak jsem už pověděl.

Každý z toho snadno pochopí, jak rychlé, jak neočekávané, jak bezpečné konal pan Suchý duševní pokroky, a že tedy šel cestou nejjistější, aby pozornosť slečny Berty na se obrátil.

III.

Opravdu se také panu Suchému podařilo, že na se obrátil pozornosť slečny Berty.

Byla-li slečna Berta večer v divadle, přišel k ní pan Suchý budoucího dne ještě předpolednem. Ihned se jí ptal, jak se jí líbil včerejší kus. Čtla-li slečna Berta již referát, pak také zajisté věděla, jak se jí líbil kus; nebyla-li ale posud čtla, pak to byla voda

na páně Suchého mlýn. Pak vyvinul všecku svou výmluvnosť, pak sebral všecku svou paměť do hrsti, pak jí objevil všecken svůj esthetický úsudek, pak — pak bylo slečně Bertě zrovna, jakoby čtla referát z novin. A potázala-li se pak s novinami: kterak se udivila, že se úsudek pana Suchého tak na vlas srovnává s úsudkem novin, ba že pan Suchý pověděl ještě víc, nežli je v novinách, že to pan Suchý vzal ještě zevrubněji, nežli noviny samy! Pan Suchý ovšem věděl, kterak to možná, aby to člověk znal zevrubněji nežli noviny, neboť pan Suchý nečetl pouze jedny, jako slečna Berta, ale on četl všechny noviny. Mimo to měl pan Suchý ještě jednu zvláštnosť, která není přidělena každému pozemčanu. Pan Suchý totiž věděl o sobě nejlépe, kterak slabý jest jeho úsudek, ba že vlastně jeho úsudek není skoro nic. A proto hleděl pan Suchý vždycky se přidružiti k někomu, o němž věděl, že jeho úsudek platí; s ním začal ihned řeč o tom, o čem potřeboval úsudku. Ale to se nepřidružil jenom k jednomu, ale k několika takovým, o nichž věděl, že jejich úsudek platí. Snadno mi každý přisvědčí, když dím, že byl pan Suchý jako včela, a nikdo se nepodiví, když povím, že úsudek pana Suchého, sebraný z tak mnohých míst, vypadal záživný, jako med včeličky. —

Co ale pan Suchý nenáviděl, byly hádky. Pan Suchý se nerád, velmi nerád vpustil v nějakou hádku, jež se týkala nějakého náhledu; nechci zde rozhodnout, zda-li proto, že u něho byly již všecky náhledy v takový celek sestaveny, že by byl nerád boural celek k vůli jednotlivosti, či že snad proto, že chtěl nechat platit

náhled každého. Ale, jak pravím, pan Suchý se nerád hádal. Pan Suchý také již věděl ze zkušenosti, že se často odpůrci jeho podařilo, zvrátit jeho náhledy, a proto se podobných půtek stranil všemožně. Kdo ale zase rád se hádal, byl kamarád pana Suchého — pan Houdek. Tomuto bylo jedno, ať to stálo tištěno v novinách, anebo ne; nesrovnávalo-li se to s jeho rozumem, pak tomu odporoval. A proto se také často stávalo, že pan Houdek vyzval pana Suchého u přítomnosti slečny Berty k nemilosrdným hádkám. Byl-li pan Suchý k hádce vyzván, pak ovšem bylo svatou jeho povinností, aby se postavil, a pan Suchý stál pevně, pokud pro vyřčený náhled svůj nacházel podpory v novinách a v rozmluvách lidí, k nimžto se byl přidružil. Ale běda, nemohl-li se podepřít ani o noviny, ani o ústní výrok: pak bylo obyčejné, že Houdek vítězil skvěle, že pan Suchý na nejvýš se mohl utíkat k výroku, že „mužně padnout není menší sláva“. Obyčejný konec takovýchto hádek býval, že se pan Suchý projevil, jemu že jest jedno, co pan Houdek o tom myslí, aby každý zůstal při svém.

Tak se také jednou stalo, že se oba rozešli v hněvu. Panu Suchému bylo skoro přesvědčením, že obrátil pozornosť slečny Berty již jak náleží na sebe, a domníval se, že co nejdříve již se jí smí projevit s láskou. Nélibě ho ale z těchto myšlenek vytrhoval Houdek. Na čem pan Suchý pracoval dlouhý čas, to mu často zvrhl Houdek jediným slovem a panu Suchému nastala pak u nepřítomnosti pana Houdka zase dlouhá, dlouhá práce, aby slečnu Bertu naklonil z novu svým náhledům.

Kdysi se hádali o to, který herec má více ceny, zda zpěvák či herec dramatický.

Panu Houdkovi se zdály náhledy pana Suchého zastaralými a proto odpověděl na dlouhý výklad pana Suchého rozhodně:

„Pane Suchý, ty ničemu nerozumíš!"

Pan Suchý vyskočil, jako když do něho uhodí.

„Pane Houdku, to je urážka!"

„Jaká urážka? Za to ty nemůžeš, čemu nerozumíš."

„Pane Houdku, to více neopakuj!"

„Co jsem řekl, mohu opakovat vždycky. Ty ničemu nerozumíš."

„Pane Houdku, vy jste ničema! Já vás vypovídám ze svého přátelství."

„Není tak přílišná škoda," pravil pan Houdek zcela chladně. „Já vaše vypovězení přijímám."

Pan Houdek bral klobouk a odcházel. Ještě ale nežli se poroučel, vzal pana Suchého za ruku a pošeptal mu do ucha:

„Zejtra mi zaplaťte pětku! Pak jsme spolu zcela hotovi."

Pan Houdek se poroučel a za chvilku ho zde nebylo více.

Pan Suchý ale stál posavád jako omráčený. Krev se v něm byla pobouřila nanejvýš, smysly ho pomíjely a pan Suchý nebyl schopen slova. Jeho jediná myšlénka byla: „Berta to všechno slyšela a snad jest nyní Berta pro mne navždy ztracena."

Co toto myslil, padly jeho oči na Bertu. Na jejích ústech hrál tak laškující úsměv a ten se panu Suchému zdál tak příznivým, že pan Suchý nemyslil jinak, než že slečna Berta je spokojena s jeho jednáním, že tak důkladně se držel naproti panu Houdkovi.

Čím déle se pan Suchý díval na tvář Bertinu, tím patrněji se o tom přesvědčoval. A teď do těch očí — o jak krásné jsou ty oči, jak laskavě ho k sobě zvou —

„Tu anebo žádnou!“ pomyslil si pan Suchý, a když Berta neodvracela se od něho, ba naopak, do něho se zahleděla, a pohled ten neodolatelným úsměvem svým provázela, pomyslil si pan Suchý opět:

„Teď anebo nikdy!“

„Ano, teď anebo nikdy!“ pomyslil si pan Suchý ještě jednou a vypustil z mysli nenáviděnou osobnosť pana Houdka; teď viděl jedině ji, teď ona byla jeho jedinou myšlénkou, Berta, Berta! se ozývalo celou jeho duší — pan Suchý nemohl, nemohl odolat, padl před Bertou na kolena a v nejvyšším zanícení volal:

„Berto, k vůli vám jsem sbíral všecky referáty, k vůli vám jsem se pachtil po všech novinkách, k vůli vám jsem chodil do divadla, k vůli vám chci umřít, Berto — já vás miluju!“

Nevím, zda-li to mělo být odpovědí, anebo se to stalo jen mimochodem, že slečna Berta se dala do hlasitého smíchu.

„Milý pane Suchý,“ pravila pak, když se konečně utišila, „odpusťte, že vám dnes na to nemohu odpověděti. Odpovím vám ale zejtra, až totiž svou hádku s panem Houdkem přivedete k ukončení.“

Kdysi se hádali o to, který herec má více ceny, zda zpěvák či herec dramatický.

Panu Houdkovi se zdály náhledy pana Suchého zastaralými a proto odpověděl na dlouhý výklad pana Suchého rozhodně:

„Pane Suchý, ty ničemu nerozumíš!“

Pan Suchý vyskočil, jako když do něho uhodí.

„Pane Houdku, to je urážka!“

„Jaká urážka? Za to ty nemůžeš, čemu nerozumíš.“

„Pane Houdku, to více neopakuj!“

„Co jsem řekl, mohu opakovat vždycky. Ty ničemu nerozumíš.“

„Pane Houdku, vy jste ničema! Já vás vypovídám ze svého přátelství.“

„Není tak přílišná škoda,“ pravil pan Houdek zcela chladně. „Já vaše vypovězení přijímám.“

Pan Houdek bral klobouk a odcházel. Ještě ale nežli se poroučel, vzal pana Suchého za ruku a pošeptal mu do ucha:

„Zejtra mi zaplaťte pětku! Pak jsme spolu zcela hotovi.“

Pan Houdek se poroučel a za chvilku ho zde nebylo více.

Pan Suchý ale stál posavád jako omráčený. Krev se v něm byla pobouřila nanejvýš, smysly ho pomíjely a pan Suchý nebyl schopen slova. Jeho jediná myšlénka byla: „Berta to všechno slyšela a snad jest nyní Berta pro mne navždy ztracena.“

Co toto myslí[illegible] pádly [illegible]
jejich úst[illegible] [illegible] Pan[illegible]
Suchému [illegible] přiznivým [illegible]
jinak než že slečna Berta [illegible] spokojena [illegible]
že tak [illegible] napro[illegible]

Čím [illegible] Suchý [illegible]
patrněji [illegible] přesvěd[illegible]
o jak [illegible]

[illegible]
Berta [illegible]
se [illegible]
svým [illegible]

[illegible]

[illegible]
jest[illegible]
pana [illegible]
jedino[illegible]
jen [illegible] — [illegible]
před [illegible]

„[illegible] i vím vám jsem [illegible]
i vím, [illegible] jsem se pamatí[illegible] po všech [illegible]
vám jsem [illegible] divadla, i vím [illegible]
Berto — [illegible] vás miluji.“

Nevím, [illegible] měla byt odpovědi, [illegible]
stal [illegible] nemožno[illegible], že slečna Berta s[illegible]
[illegible] smíchem.

„Milý pane Suchý,“ pravila pak, když [illegible]
utišila, „odpusťte, že vám dnes na to nem[illegible]
vědět. Odpovím vám ale zejtra [illegible] totiž [illegible]
s panem Honzíkem přivedete k ukončení.“

Kdysi se hádali o to, který herec má více ceny, zda zpěvák či herec dramatický.

Panu Houdkovi se zdály náhledy pana Suchého zastaralými a proto odpověděl na dlouhý výklad pana Suchého rozhodně:

„Pane Suchý, ty ničemu nerozumíš!“

Pan Suchý vyskočil, jako když do něho uhodí.

„Pane Houdku, to je urážka!“

„Jaká urážka? Za to ty nemůžeš, čemu nerozumíš.“

„Pane Houdku, to více neopakuj!“

„Co jsem řekl, mohu opakovat vždycky. Ty ničemu nerozumíš.“

„Pane Houdku, vy jste ničema! Já vás vypovídám ze svého přátelství.“

„Není tak přílišná škoda,“ pravil pan Houdek zcela chladně. „Já vaše vypovězení přijímám.“

Pan Houdek bral klobouk a odcházel. Ještě ale nežli se poroučel, vzal pana Suchého za ruku a pošeptal mu do ucha:

„Zejtra mi zaplaťte pětku! Pak jsme spolu zcela hotovi.“

Pan Houdek se poroučel a za chvilku ho zde nebylo více.

Pan Suchý ale stál posavád jako omráčený. Krev se v něm byla pobouřila nanejvýš, smysly ho pomíjely a pan Suchý nebyl schopen slova. Jeho jediná myšlénka byla: „Berta to všechno slyšela a snad jest nyní Berta pro mne navždy ztracena.“

Co toto myslil, padly jeho oči na Bertu. Na jejích ústech hrál tak laškující úsměv a ten se panu Suchému zdál tak příznivým, že pan Suchý nemyslil jinak, než že slečna Berta je spokojena s jeho jednáním, že tak důkladně se držel naproti panu Houdkovi.

Čím déle se pan Suchý díval na tvář Bertinu, tím patrněji se o tom přesvědčoval. A teď do těch očí — o jak krásné jsou ty oči, jak laskavě ho k sobě zvou —

„Tu anebo žádnou!" pomyslil si pan Suchý, a když Berta neodvracela se od něho, ba naopak, do něho se zahleděla, a pohled ten neodolatelným úsměvem svým provázela, pomyslil si pan Suchý opět:

„Teď anebo nikdy!"

„Ano, teď anebo nikdy!" pomyslil si pan Suchý ještě jednou a vypustil z mysli nenáviděnou osobnosť pana Houdka; teď viděl jedině ji, teď ona byla jeho jedinou myšlénkou, Berta, Berta! se ozývalo celou jeho duší — pan Suchý nemohl, nemohl odolat, padl před Bertou na kolena a v nejvyšším zanícení volal:

„Berto, k vůli vám jsem sbíral všecky referáty, k vůli vám jsem se pachtil po všech novinkách, k vůli vám jsem chodil do divadla, k vůli vám chci umřít, Berto — já vás miluju!"

Nevím, zda-li to mělo být odpovědí, anebo se to stalo jen mimochodem, že slečna Berta se dala do hlasitého smíchu.

„Milý pane Suchý," pravila pak, když se konečně utišila, „odpusťte, že vám dnes na to nemohu odpověděti. Odpovím vám ale zejtra, až totiž svou hádku s panem Houdkem přivedete k ukončení."

Kdysi se hádali o to, který herec má více ceny, zda zpěvák či herec dramatický.

Panu Houdkovi se zdály náhledy pana Suchého zastaralými a proto odpověděl na dlouhý výklad pana Suchého rozhodně:

„Pane Suchý, ty ničemu nerozumíš!“

Pan Suchý vyskočil, jako když do něho uhodí.

„Pane Houdku, to je urážka!“

„Jaká urážka? Za to ty nemůžeš, čemu nerozumíš.“

„Pane Houdku, to více neopakuj!“

„Co jsem řekl, mohu opakovat vždycky. Ty ničemu nerozumíš.“

„Pane Houdku, vy jste ničema! Já vás vypovídám ze svého přátelství.“

„Není tak přílišná škoda,“ pravil pan Houdek zcela chladně. „Já vaše vypovězení přijímám.“

Pan Houdek bral klobouk a odcházel. Ještě ale nežli se poroučel, vzal pana Suchého za ruku a pošeptal mu do ucha:

„Zejtra mi zaplaťte pětku! Pak jsme spolu zcela hotovi.“

Pan Houdek se poroučel a za chvilku ho zde nebylo více.

Pan Suchý ale stál posavád jako omráčený. Krev se v něm byla pobouřila nanejvýš, smysly ho pomíjely a pan Suchý nebyl schopen slova. Jeho jediná myšlénka byla: „Berta to všechno slyšela a snad jest nyní Berta pro mne navždy ztracena.“

Co toto myslil, padly jeho oči na Bertu. Na jejích ústech hrál tak laškující úsměv a ten se panu Suchému zdál tak příznivým, že pan Suchý nemyslil jinak, než že slečna Berta je spokojena s jeho jednáním, že tak důkladně se držel naproti panu Houdkovi.

Čím déle se pan Suchý díval na tvář Bertinu, tím patrněji se o tom přesvědčoval. A teď do těch očí — o jak krásné jsou ty oči, jak laskavě ho k sobě zvou —

„Tu anebo žádnou!“ pomyslil si pan Suchý, a když Berta neodvracela se od něho, ba naopak, do něho se zahleděla, a pohled ten neodolatelným úsměvem svým provázela, pomyslil si pan Suchý opět:

„Teď anebo nikdy!“

„Ano, teď anebo nikdy!“ pomyslil si pan Suchý ještě jednou a vypustil z mysli nenáviděnou osobnosť pana Houdka; teď viděl jedině ji, teď ona byla jeho jedinou myšlénkou, Berta, Berta! se ozývalo celou jeho duší — pan Suchý nemohl, nemohl odolat, padl před Bertou na kolena a v nejvyšším zanícení volal:

„Berto, k vůli vám jsem sbíral všecky referáty, k vůli vám jsem se pachtil po všech novinkách, k vůli vám jsem chodil do divadla, k vůli vám chci umřít, Berto — já vás miluju!“

Nevím, zda-li to mělo být odpovědí, anebo se to stalo jen mimochodem, že slečna Berta se dala do hlasitého smíchu.

„Milý pane Suchý,“ pravila pak, když se konečně utišila, „odpusťte, že vám dnes na to nemohu odpověděti. Odpovím vám ale zejtra, až totiž svou hádku s panem Houdkem přivedete k ukončení.“

Toto pověděvši, slečna Berta odešla z pokoje. Pan Suchý se zpamatoval, že klečí na prázno. Jako zoufalý chytil klobouk, a jako divoký odkvapil z pokoje.

„Ano, zejtra se má rozhodnout, kdo má pravdu, zdali Houdek, anebo-li já!“ volal pan Suchý ještě na schodech, a běžel zrovna do kavárny, buď aby pročetl noviny, zda-li je v nich zmínka o tom, oč se hádali, buď aby se pozeptal na to někoho, o němž se mohl směle domýšleti, že tomu rozumí dobře.

IV.

Pan Suchý měl na to velmi nepokojnou noc. Nemohl usnout. Houdek, Berta, noviny — všecko se mu spletlo v hlavě a klidný spánek nepřicházel, aby všemu tomu udělal konec.

Pan Suchý usnul. Najednou ale vyskočil jako zděšený, rychle rozžehl svíci, kvapně chytil zrcádko, postavil je před svíci, sebe postavil před zrcádko a začal znova zpytovat okouzlující tahy své tváře. Pan Suchý se zamračil před zrcádkem, a pan Suchý v zrcádku se zamračil též. Pan Suchý před zrcádkem zvolal: „Ano, tuto tvář postavím naproti panu Houdkovi, a uvidím, kdo z nás zvítězí!“

A pan Suchý před zrcádkem si byl jist svým vítězstvím. Pan Suchý před zrcádkem si nasadil brejle, tak že sluneční lesky jeho očí vypadaly, „jak když je obestře lehká mráčků síť“, spatřil svoje vousy „jako průhledné mráčky za jasného dne na nebes blankytu“, pan Suchý se usmál tak přelíbezně, a pan Suchý

v zrcádku to po něm nápodobil tak věrně, že pan Suchý před zrcádkem zvolal u velikém zanícení: „Ano, s tou tváří zvítězím nad Bertou!“

Pan Suchý před zrcádkem se rozešel s panem Suchým v zrcádku, oba si ulehli na lože své, a pan Suchý spal až do rána poklidně sen spravedlivých.

Kterak se podivil pan Suchý, když přišed odpoledne k Bertě, aby s panem Houdkem rozluštil nadzmíněnou otázku, uviděl slečnu Bertu ve společnosti s mladíkem, kterého, jak se zdálo, slečna Berta s největší pozorností poslouchala! Ba slečna Berta naslouchala tak vroucně jeho slovům, že sotva zpozorovala pana Suchého, když do pokoje vešel, že skoro zapomněla se mu uklonit, ba že dokonce zapomněla, jednoho druhému představit. Pana Suchého ani nikdo nepobídnul, aby se usadil, ba ani na to nikdo nedbal, že pan Suchý několikrát si odkašlal, jako na znamení, že by též ledacos dovedl promluvit!

Leč kdo byl tento nový host? Jmenoval se Hrdlička, byl dobrý známý pana Houdka a přišel k slečně Bertě za následující příčinou.

Laskavý čtenář se pamatuje, že včera vypověděl pan Suchý pana Houdka z přátelství. Pan Houdek byl ale energický člověk, a chtěl zároveň vytisknout pana Suchého ze všeho obcování. Že ale věděl, že pan Suchý se snaží vpustit kořínky do srdce Bertina, postaral se o to, aby se to panu Suchému nepodařilo. A k tomu cíli vyhledal si Hrdličku, ve všem způsobilejšího a obratnějšího, nežli byl pan Suchý, pověděl mu slabé stránky slečny Berty a takto opásaného jej uvedl k ní, ukládaje

mu za úlohu, aby si její srdce naklonil, a tím samým aby její srdce odvrátil od pana Suchého.

Pan Suchý se divil, kterak bezpečnými prostředky Hrdlička na se obrací pozornosť slečny Berty, a hněv v něm kypěl, když se cítil toho všeho býti svědkem.

Slečna Berta měla zamilovaného psíčka Dianu. A to Hrdlička věděl. Proto se z počátku také více obíral s Dianou, nežli s Bertou, a už pro to jediné by se byla slečna Berta mohla do pana Hrdličky zbláznit. Pan Hrdlička bral také chválu plnými ústy; ústa měla Diana nevyrovnaná, nohy přeněžné, uši nad míru krásné, srsť hedbávnou. Slečna Berta byla jako v nebi; pan Hrdlička mluvil jí ze srdce, pan Hrdlička měl úsudek nejbystřejší, pan Hrdlička byl ze všech lidí nejdvornější.

Však nepřestal pan Hrdlička na psíčku. Po psíčku přišla na řadu ruka slečny Berty, která, jak pan Hrdlička jistil, nemá mezi ženskýma rukama sobě rovné.

„Ta jest jako z alabastru, slečno," pravil pan Hrdlička jako u vytržení; „tak ohebná jest, tak jemná, a ten prostřední prst — o, dovolte, slečno, abych jej směl políbit!"

Pan Hrdlička chtěl políbit jen prst a slečna Berta mu dala k políbení celou ruku. Jak dlouho líbal pan Hrdlička ruku slečny Berty! On ji zlíbal celou, on ji zlíbal po obou stranách. Slečna Berta se usmívala, jako jarní nebe na květnaté luhy.

Ne dosti na tom. Pan Hrdlička jal se vypravovati, kdy, kde a jak cestoval. V Italii znal každou vesnici, na Rýnu znal každý strom, v Řecku každou zříceninu, pan Hrdlička tonul i na moři, když cestoval do Londýna.

S velikými umělci se znal osobně; Laub mu stisknul ruku, s Davisonem obědval v jednom hostinci — slečně Bertě šla hlava kolem, když pomýšlela, že tolik předností spojeno v muži jednom.

Leč sláva a vítězství pana Hrdličky u slečny Berty se dovršily, když zasedl pan Hrdlička k pianu. Pan Hrdlička znal nejnovější komposice proslulých mistrů, nejoblíbenější písně nynější módy, a ty přednášel s takovou virtuosností, s tak vřelým citem, že slečna Berta neměla od nynější chvíle ani pro nikoho jiného smyslu, leč pro pana Hrdličku.

Nebohý pan Suchý! Pana Suchého přehlíželi zde všickni. Nemluvil-li, ani nedbáno o něho: promluvil-li, nedáno jeho slovům sluchu. Pan Suchý, aby na se pozornosť obrátil, vytáhl několik čísel novin a četl v nich referáty; ale ani toho nikdo si nevšimnul, vzdor tomu, že pan Suchý jak náleží novinami chrastil. Několikrát sobě odkašlal, několikrát se blížil k slečně Bertě, aby se jí zeptal, kdy přijde pan Houdek: ale nic naplat; všechno jeho počínání bylo přehlednuto, neoceněno. Pro pana Hrdličku byl zde jen pejsek Diana a ruka slečny Berty, a pro Bertu jen pan Hrdlička. Panu Suchému nedopřáno ani jediného pohledu, ani jediným slovem ho nikdo neoslovil; pan Suchý zde byl, jako by zde nebyl.

Pana Suchého se chápala zoufalosť. Několikrát si vjel rukou do vlasů, nedbaje ani toho, že si je rozčechrá a cestičku že si jimi zahází; pan Suchý zapomněl si nasazovat a sundavat brejle, pan Suchý zapomněl i na obojí tvář pana Suchého ze zrcádka —

pan Suchý zapomněl na vše, čím se byl připravil na pana Houdka.

V pokoji mu bylo teskno, nesnesitelno. Déle se dívat na rozmarnou Bertu a na vítězícího pana Hrdličku nemohl. Krev se mu hnala k hlavě, jeho se chytala závrať. Pan Suchý vzal klobouk a se slovy, že půjde prozatím dolů do zahrady, odešel z pokoje. Leč ani tato jeho slova nikdo neslyšel, ani se za ním nikdo nebyl ohlídl, když odcházel ze dveří — pan Suchý běhal po zahradě, jako štvaný. Kdyby se byl mohl zahrabat do země, aby si nikdo více na něho nezpomněl — věru chtěl by býti krtkem, který si právě v jednom záhoně cestu hrabal.

Netrvalo dlouho, a přicházel pan Hrdlička se slečnou Bertou ruku v ruce do zahrady. Pan Suchý myslil, že to nepřečká. Nač on si troufal sotva pomyslit, k čemu tolik cest, tolik studií konal — a hle! pan Hrdlička jedním rázem, ponejprv hned jest u cíle cest svých!

Slečna Berta a pan Hrdlička zašli do besídky.

Za malou chvíli přicházel do zahrady pan Houdek. Pan Suchý nevěděl, má-li se vrhnout na něho a roztrhat jej jako tygr, či má-li jím povrhnout. Nebyl ještě ale s rozhodnutím u konce, mimovolně běžel na pana Houdka, chytil ho za obě ramena a volal hlasitě:

„Žádám zadostučinění!“

„Pane Suchý,“ pravil pan Houdek zcela chladně, „nebudete-li se chovat slušně, dám vás vyvést z domu.“

Panu Suchému vyhrkly slzy z očí.

„Bratře!“ zvolal pan Suchý hlasem plačtivým a vzal pana Houdka mírně za ruku. „Bratře, ať to bůh mezi námi rozhodne! Já tě zvu na souboj.“

„Jsem k službám, pane,“ pravil Houdek zcela odměřeně. „Biju se, nač chcete; toliko to vám pravím napřed, že na padesát kroků sestřelím vrabce pistolí, a že umím mečem zacházet lépe, nežli perem. Volte ve zbrani sám.“

Pan Suchý sice jaktěživ neměl zbraně v ruce, ale rozhořčenosť jeho dosáhla nejvyššího stupně a on volal hlasem skoro zoufalým:

„Bratře, já volím pistoli. Zejtra v deset hodin na Žofíně. Ať to bůh mezi námi rozhodne.“

„Dobrá! Jen nezapomeňte, pane, že zastřelím na padesát kroků vrabce.“

„Buď jak buď; ať to bůh mezi námi rozhodne.“

Panu Suchému znova vyhrkly slzy.

„Zejtra tedy v deset hodin padnu já anebo vy.“

„To vám ale povídám, že se s vámi nebiju, nepřinesete-li s sebou pětku, kterou jste mi dlužen. S bohem!“

Pan Houdek odešel do zahrady, a pan Suchý odešel domů, aby se připravoval na poslední cestu.

V.

Kdybych měl vypisovat zevrubně, kterak se dnes loučil pan Suchý s celým světem svým, jsem jist, že by mnohému z mých čtenářů lítostí srdce puklo. Nechci ale býti ukrutný a proto se obmezím jenom na nejpotřebnější.

Pan Suchý dnes posud nevyšel z domu. Bylo již pět hodin odpoledne a pan Suchý posud se nebyl podíval do zrcádka. Mráčky po nebes modrém blankytu jeho tváře byly rozházeny, oči jeho nezastíraly brejle, jak když je obestře lehká mráčků síť: pan Suchý chodil po pokoji a rozjímal o posledních věcech člověka.

Pan Suchý ještě tak mladý, tak jadrný, a dnes snad již dýchal naposled, dnes naposled rozmýšlel o podvodu a klamu tohoto světa. Pan Suchý se rozhlídl po svém pokoji — panu Suchému rozlily se slzy po tváři. On viděl, kterak zrcádko ztratí svého pána, kterak pán opustí svoje zrcádko — prsa se mu sevřela bolem nevýslovným. Z ulice zaslechl rachocení vozů — pan Suchý se domníval, že to jeho píseň pohřební; z ulice sem zaznělo několik hlasů — pan Suchý měl za to, že lidský hlas se s ním loučí. Z blízkého Žofína sem zaletěla hudba — kdyby byl pan Suchý slzy neproléval posud, byl by se zajisté rozplakal znova, nebo hudba ta mu srdce rozdírala.

Nevím, co se přihodilo, že se pan Suchý tak najednou utišil, že se mužně zastavil, že důležitě se klepl prstem v čelo a že výrazně a rozhodně zvolal:

„Ano, na Žofín půjdu, a to hned; chci ještě viděti lidi, chci ještě potěšiti oko, a pak umru.“

Rozhodnout se a vykonat, bylo teď u pana Suchého jedno. Rychle se myl, rychleji ještě se strojil, a nejrychlejší byl pohled, který naposled vrhl do svého zrcádka jako na rozloučenou.

Pan Suchý byl ustrojen, pan Suchý vzal čepici na hlavu, pan Suchý vrhl ještě jeden krátký pohled

na všechen svůj majetek, pan Suchý dal všemu krátké „s bohem“, pan Suchý, aby mu srdce nepuklo ještě před soubojem, pádným krokem uháněl z domu a zrovna na Žofín.

Na Žofíně bylo lidstva, jako by si byli řekli. Nescházelo zde ničeho. Tam seděly staré dámy a povídaly si o časech, kdy ještě nebyly starými; vedlé jedné z nich seděla slečinka a bavila se, až zívala. U jiného stolu šilhal jeden obstarožný vdovec za jednou neobstarožnou vdovičkou; mladíci se procházeli a dívajíce se na svět skrze lorgnety, nemluvili dokonce nic moudrého; děti skotačily, sklepníci nadělali víc křiku nežli obsluhy, hudba provozovala duchaplné polky a quadrilly — zkrátka, na Žofíně nescházelo ničeho a zábava byla výborná a společnosť vybraná.

Komu by bylo více záleželo na tom, aby seznal leckterou podrobnosť zdejší společnosti, tomu by byl zajisté neušel mladík, jenž brzy krokem vážným, volným se ubíral cestou, ale brzy zase jakoby se za někým honil, řadami přítomných se proplítal, brzy zase z počtu procházejících zmizel, aby se opět mezi nimi objevil.

Nechci pomlouvat a protož nebudu nikoho navádět, aby se mu podíval blíže do obličeje; neboť kdoby pak na každé tváři uviděl po bradavici, a dověděl se, že je to pan Suchý, mohl by se na mne nemálo rozhorlit, že jsem mu tak nelidsky poradil.

Ano, pan Suchý divně, divně si zde počínal. Když tolik lidí potkával, zdálo mu se, že mu každý čte na očích (které ostatně dnes obestíraly brejle „jako lehká mráčků síť“,) co v jeho duši tak hluboce bouří, že mu

každý čte v očích — vraždu. A proto chvílemi ubíhá jako pominulý, chvílemi zas, když vidí, že se nikdo za ním nehoní, kráčí pomálu, jako čas, když má člověk dlouhou chvíli.

Pan Suchý zůstal nejednou stát, jako omráčený. Mezi procházejícími-se poznal Bertu zavěšenou panu Hrdličkovi za ruku. Pan Suchý se tohoto výjevu tak ulekl, že mu nezbylo pohybu v těle, myšlénky v hlavě a slova v ústech. A protož pan Suchý nepozdravil, nepomyslil si nic a nepromluvil. Teprv když několik kroků za sebou zaslechl hlasité duetto mužského a ženského smíchu, který, jak soudil, nepocházel od nikoho jiného, než od slečny Berty a od pana Hrdličky — tu se mu teprv vrátil pohyb do těla, myšlénka do hlavy a slovo do úst, tak že pan Suchý popošel několik kroků ku předu, něco si pomyslil, a mezi zuby drmolil slova: „Houdek jest darebák, Berta jest zmije — všecko jest podvod.“

S těmito myšlénkami by se byl obíral ještě déle, kdyby ho z nich byl nevytrhl cinkot sklenic a rozpustilý jásot několika mladíků, mezi nimiž poznal Houdka. Tito si vespolek připíjeli na zdar a na dlouhé zdraví a byli veselí ze všech sil svých.

„Hoši,“ pravil Houdek dosti hlasitě, „pan Suchý sem přinese pětku — za tu budem veselí; pak se budu s panem Suchým střílet na pistole, k čemuž vás za svědky zvu.“

Hlasitý smích doprovázel jeho řeč.

Pan Suchý to zaslechl, a v panu Suchém to hrklo, jako ve starých hodinách. Na hlavní podmínku — na

pětku totiž, si byl posud nezpomněl, a protož učinil rychlý obrat, aby nebyl pozorován.

Co dělat? Pan Suchý uznal za dobré, aby se posadil někam za stůl a aby čekal, až někdo přijde, kdo by ho zaopatřil pětkou.

Když tak seděl, a sklepník se ho tázal, co bude poroučet, měl pan Suchý ten neblahý nápad, že má žízeň a hlad a proto si poručil, aby se mu přineslo jídlo a pití. Nevím, zda z hladu anebo-li proto, aby si před smrtí naposledy ještě pochutnal, dal se pan Suchý s největší chutí do jídla a do pití, jen chvilkami se ohlížeje v pravo, v levo, zda někdo mu nenese pětku, aby mu učinil souboj možným.

Podivná věc. Čím déle pan Suchý pil a jedl, tím více se mu na mysl tlačilo domnění, že by snad přece bylo škoda, aby se s tím světem tak najednou rozloučil. Ba, pan Suchý se už ani neohlížel v pravo, ani v levo, zda-li někdo přichází s pětkou. Zdálo mu se, že jest mu dobře zde býti; nikdy netušené myšlénky se mu kladly do hlavy, on rozeznával věci tak jasně, rozuměl najednou všemu tak, že se mu zdálo, že by mohl být najednou kterýmkoli mudrcem. A v skutku, pan Suchý začal mudrovat i nahlas.

„To mi věř, Houdku," pravil pan Suchý ve své samomluvě, „to mi věř, já jsem byl také v mnohých věcech mezi lidmi, ale ať si Hrdlička Bertu ucukruje; však já jí dám ještě díl, a bude mít dost. Neboť ona nepokračuje podlé tenton — podlé věci, jak se patří. Kdybych já déle byl na světě, já bych jí dal knihu, já bych jí omastil knihu — ale ne, já radší půjdu

pryč a umru. Berta ať si ho vezme, to ať mi nikdo neříká a dost — to ať mne nikdo nezlehčuje. Ale já bych to jak živ neudělal, já jsem byl ve všech věcech mezi lidmi, ale je to jedno. Z toho bych si nic nedělal, ale ať jde do pekla, mně to není hanba. Co mi na tom záleží — mně ať se nikdo nediví — to je těžko předělat — každý rád — já mám tento, já bych tento. Hrom mne zab, ať si ji zavěsí na krk, já jí nepřidám nic. Je to jedno; já si nemohu pomoci, já jdu rovnou cestou, a řeknu to zkrátka. Je to jedno, už je to hotové. Abych se zlobil, musí čas přijít, ať je to jak chce. Na mou duši — není a není — mne to mrzí, když to mám udělat. Když mám všechno a řeknu takhle — beze špásu, já to řeknu veřejně, ať je to jaké chce, já to povídám krátce — velmi krátce. A viděl jsem jakživ — holky — —"

Nevím, jak dlouho by byl pan Suchý ještě povídal, kdyby byl neusnul. — Byl už večer, pozdní večer; hudba umlkla, lidé nejvíce odešli a pan Suchý spal. Ale nedosnil pan Suchý ještě svůj sen, když jej zbudilo několik hlasů, aby vstával, že ho doprovodí domů. Mezi nimi pan Suchý jen s těží poznal Houdka.

VI.

A od té doby se počal pan Suchý hněvati na celý svět. Přítel ho, jak pravil, zradil, láska ho opustila, noviny a referáty ho více netěší, o zrcádko více nedbá, aby v něm spatřil „průhledné mráčky" svých vousů, ba ani brejle nenasazuje, aby slunce jeho očí „obestírala

lehká mráčků síť.“ Pan Suchý nedbá o vlasy ani o cestičku, pan Suchý žije samoten a tiše želi svému, a co jest na něm především pozorovat — z obou jeho bradavic vyráží poznovu bohatá čmýř. Ale pan Suchý to neslyší, že mu přezdívají opět macek, neboť pan Suchý žije sám a sám a lidí i světa se štítí. Oblíbená píseň jeho jest od té chvíle:

Jen jsem tam jednou vlez',
byl jsem bit jako —

Poslední slovo ale pro lítosť nikdy nevysloví.

PRVNÍ LÁSKA.

7

I.

Jsme v jedné z odlehlejších ulic Pražských. Vejděme do jednoho domu v pravo, jděme po schodech do prvního poschodí, otevřeme ty dvéře zrovna naproti, a jsme v skromném bytu pana Jaroslava Čermáka. Rozházené sem a tam knihy, pod postelí dva vedle sebe svorně dřímající slovníky, které snad právě sní o poetičnosti svého obsahu, na stole zříceniny dvou sadrových dýmek, hromádky popela z vypálených doutníků, na hřebíku dva kabáty, upomínající svými rukávy mocně na pomíjejicnost věcí pozemských, vetchá postel, kterou léhající v ní často musel prosit o trpělivost, aby pod ním nepraskla, dvě židle a — nota bene! — rozházené a inkoustem polité karty na stole: toť nábytek pana Jaroslava Čermáka. A kdoby již v něm neuhodl studenta? Ano, pan Jaroslav Čermák byl student — a jaký!

Než, poněvadž předpokládám, že tohoto pana Jaroslava Čermáka, kterého dále jen Jaroslavem chceme nazývati, aniž bychom tím ublížili nesmrtelnosti jeho

jmena, málo kdo zná, chci o něm něco již dříve pověděti, než ho nechám činně vystoupit v naší povídce.

Jeho postava nebyla sice velká, ale předc taková, jež, připojíme-li k ní příjemnou jeho tvářnost, lehce dělá u krásného pohlaví „štěstí.“ Přisnědlé tváře, černé oči, a — prosím smekněte — černé vlasy. Ale to také byly vlasy! Nosil je dlouhé a česal je na zad. A ty táhly! Kamkoli přišel, všude se šeptalo, aby to Jaroslav neslyšel, aneb aby to slyšel, aneb i — kdož ví, ještě proč! — všude se šeptalo: „To jsou krásné vlasy!“ — „Gott, diese wunderschönen Haare;“ — a i u jeho kollegů se proslýchalo: „Mordie, ten má vlasy!“ Mimo to dodávaly tyto vlasy jeho ostatně přibledlé tváři ještě jakéhosi zvláštního výrazu, který my mužové snad ani dobře vylíčit nemůžeme, který ale zajisté neujde žádnému oku ženskému. Mnozí o takovém výrazu tváře píší, že je básnický; dost možná!

Jaroslav nerad mnoho mluvil, zvláště, byla-li řeč o věcech obyčejných. Často se dělal i naivním; ale každý se zmýlil, kdo jej za takového měl. Bedlivě pozoroval každé hnutí, a dával pozor na každé slovo sousedících s ním. Leckdys i chytal za slovo, aneb vtipkoval, a to někdy tuze rád. Ve společnostech obyčejně dlouho mlčel; ne snad proto, že by byl nevěděl, jak do toho, ale proto, že nerad mluvil. Často by snad byl i zůstal nepozorován, kdyby zvláštní jeho výraz a krásné vlasy již napřed pozornost na se byly netáhly. Mluvil-li, dokázal i hnedle, že mu nadarmo neříkají Čermák. Leč to mu vždycky nevykládali za

nejlepší stránku, že vtipkoval beze všeho ohledu a smilování. Předc však jej paničky nazývaly duchaplným, slečinky interessantním a pánové kapitálním. Nevím, byl-li v skutku, aneb-li jen se dělal chladným. Lidé o něm mluvili aspoň, že je velmi chladný; leč kdož může lidem všechno věřit! Možná, že byl chladným jen k vůli lidem, když už se jim to stalo oblibou, nazývati jej chladným. Neboť často ani takovými nejsme, za jaké nás lidé mají; jestli že se nám to ale ustavičně říká, že jsme takovými, jak se o nás soudí, uvěříme konečně lidem, a hledíme se samy přemluviti, že takovými jsme, za jaké nás mají. Jaroslavovi to aspoň někdy až přes moc cpali, že je chladným; možná, že jím konečně byl lidem k vůli. A vskutku ho velmi často slyšeli, kterak říkal: „Jen to nemohu pochopit, kterak se může stát, že se lidé zamilují?“ A nikdy tomu nechtěl věřit, říkalo-li se mu, že i na něho dojde.

Jaroslav byl bytem u jisté vdovy, kterou vůbec nazývali paní Naninkou. Paní Naninka byla dobrosrdečná, upřímná, a ráda mnoho mluvila — což ovšem nebyl zázrak. Jaroslava měla paní Naninka velmi ráda, a vychvalovala jej také, kde jen se jí naskytla příležitost, tak že jí i lidé říkali, že se v něm zhlíží jako v zrcádku. Ale proč by ho byla neměla ráda? Pan Jaroslav byl v skutku pořádný člověk. Přiblížilo-li se prvního, nezaplatil nikdo správněji, nežli Jaroslav. A to je mnoho! Neboť který student věří v svaté právo prvního, má ještě vždycky dost vlastností do sebe, aby jej domácí paní nazývala pořádným; který ale již zapřel tuto

víru, zůstane vždycky u domácí paní nepořádným, a byť i měl ve svém pokoji stokrát lepší uspořádanost, nežli Jaroslav. A proto není divu, vyznávala-li paní Naninka sama svou nezběhlost v tom, aby mohla Jaroslava dosti vynachválit. Však ale také byla hrdá, mohla-li někde příležitostně osvědčit, že je Jaroslavovi jako druhou matkou. — Tolik prozatím o Jaroslavu a o paní Nanince.

Nejspíš ze zeměpisu se dá dokázati, že Pražská bašta o šesté hodině s večera — a nota bene — je-li to v červnu a k tomu ještě v neděli, bývá galerií leckterés krásy. Proč se právě v neděli tolik krásy z města na bašty vyhrne, těžko se domyslit, ale to se sotva dá upříti, že se mnohá snaží, aby zde našla obdivovatele aneb i ctitele své přirozené i nepřirozené krásy. Dnes se to zde jenjen hemžilo. Lidé se zde potkávali, jako při quadrille v „chain.“ V této směsici osob, jež přicházely a odcházely, jako ranní sny, procházel se i Jaroslav. Šel volným krokem, hleděl vůkol sebe, prohlížel, co se dalo pozorovat, vtiskl si v pamět, co se dalo vtisknouti, pustil mimo, co se mu nezdálo — zkrátka, on se tu zdál sám sobě jako referentem v divadle, čili lépe, jako redaktorem, jemuž se najednou nahrnulo asi čtyři sta básní, a jež on rychle pročítá, aby poznal, kterou má vypravit do tiskárny, aneb kterou má hodit do Létha za kamna. Bohužel! že jedna byla příliš affektovaná, druhá málo sentimentální, třetí příliš dlouhá, čtvrtá že pokulhávala forma, pátá že se zpívala známou notou atd. atd. — A tak se vedlo i Jaroslavovi na baště.

Z těchto na jedno kopyto se tvořících myšlének jej vytrhlo potkání-se s kollegou.

„Pozdrav bůh, Jaroslave!“ oslovil jej tento.

„Servus!“ A zavěsiv se kollegovi na ruku, otázal se ho: „Co děláš pořád?“

„Já? dluhy.“

„Oho! A nic víc?“

„Však je toho dost, jsou-li veskrz na moje konto. Hleď — tamhle ta brunetka v těch zelených šatech — jak se ti líbí?“

„Vypadá jako baštonské dočko.“

„Ale šestadvacet platí! Dostane dvacet tisíc, já ji znám.“

„Bylaby i za třicet tisíc drahá, kdybych se musel zhlížet v jejích bradavicích.“

„No, jestliže ta se ti nelíbí, to už nevím!“

„Já také nevím. Ale hleď, tamhle jde slečna Langova s matkou, musíme je pozdravit.“

Přišli jim naproti. Naši známí pozdravili slečnu i matku. Najednou vytáhl Ryzák, Jaroslavův kollega, z kapsy šátek; zdálo se, že dusí hlasitý smích, a úprkem uháněl odtud. Co se asi stalo? Povím vám hned.

Jaroslav byl po nějaký čas navyklý nosit čepici. Dnes měl zase ponejprv klobouk. Když se přiblížil s Ryzákem k slečně Langově na smeknutí, sáhl po klobouku tak, jako navykl sahat po čepici. Než z každého galanthomu lze dokázati, že se podle jiného zákonu smeká klobouk nežli čepice; může-li se vzít čepice celá do hrsti, nejde to i s kloboukem. A na ten rozdíl právě nevzpomněl si Jaroslav. Sáhl tedy po klobouku

plnou hrstí, a přirozeným zákonem fysickým se stalo, že se mu klobouk s hlavy poděkoval, a že se kutálel — zrovna slečně Langově k nohoum. Jaroslava jakoby krví polil; skočil po klobouku, sehnul se, ale — o běda! krásné, černé dlouhé vlasy jeho se přehrnuly přes oči a přes celý obličej, a on tápal po klobouku jakoby ve tmě po sirkách. V tom spustil jeho kollega náramný smích, a s ním se smálo či usmívalo celé obecenstvo a s obecenstvem i slečna Langova. Jaroslav konečně nahmatal klobouk, vzchopil se, střásl vlasy do zadu a běžel s bašty rovnou do města.

To bylo mnoho. V červnu, o šesté hodině, na baště, u přítomnosti slečny Langovy takové neštěstí — světe! nevím, kdoby zůstal chladným. Však ale Jaroslav také běžel jako opařený. Pražské dláždění jakoby pod ním hořelo, domy jakoby se bořily, a ulice — ty se s ním točily. Za pět minut byl doma; jak — na to si sám nevěděl odpovědi: Jen to věděl, že už není na baště, že se neshýbá pro klobouk, že se mu obecenstvo nesměje. Sedl na židli celý unavený, a oddechl si tak zhluboka, jako herec, když po prvním vystoupení přišel domů z divadla. Zapálil si doutník, zabral se v myšlénky, dýmal jako o přítrž, dýmal jakoby všechny své myšlénky chtěl rozpustit v dýmu. Celý večer ani nepromluvil, jedině seděl a kouřil. Chvilkami se poněkud utišil; bezpochyby se obecenstvu jeho figura — tak si myslil — nevtiskla tak nevymazatelně v pamět, a do slečny Langovy že mu nic není. Než ale jen z těžka se k takovéto logické důslednosti přemluvil; obličej byl předce zamračený, dým z doutníku byl předce hustší,

než obyčejně, a oči tak bezvýznamně upíral na doutník, jako obyčejně děláme, když všechnu svou pozornost zaujala jediná myšlénka, a my ani nevíme, co držíme v ruce. Když přišla paní Naninka domů, ihned zpozorovala, že se mu něco přihodilo.

„Co pak je vám, pane Jaroslave?“ ptala se hned starostlivě. „Snad se vám neutopilo potěšení?“

To poslední vyslovila s zvláštním důrazem, jakoby Jaroslava zkoušeti chtěla, je-li v tomto ohledu posud chladným.

Jaroslav jen lhostejně odpověděl: „A, to jsou hlouposti!“ a oklepal si doutník a pokračoval nepřetržitě ve svých myšlénkách.

Touto stereotypní Jaroslavovou odpovědí odbytá, jako vždycky při podobné otázce, již jen prohodila:

„No, jen si z toho nic nedělejte; než se oženíte, všechno bude dobře.“

Pan Jaroslav neodpověděl, podíval se na oheň u svého cigarra, dýmal dále, a to je znamením u velkých duchů, že se mrzí.

Paní Naninka se na nic víc neptala, majíc za to, že se v skutku nic světodějného nepřihodilo, nýbrž jen nějaké, jak tomu pan Jaroslav chtěl, „hlouposti“.

Jaroslav svůj klobouk neschoval dnes ani do škatule, ale jakoby se mu chtěl pomstit, položil jej nezdvořile pod stůl. Již pozdě na noc si ulehl, usnul, několikrát se vytrhl ze spaní, neboť se mu ustavičně zdálo o spadlém klobouku a o přehrnutých vlasech.

Paprsky ranního slunce zavítaly do tichého pokojíku páně Jaroslavova, dostaly se až k jeho očím,

ty se otevřely, a — pan Jaroslav vstal. První jeho pohled padl na klobouk, který mu pod stolem zdvořile skládal svou ranní úctu.

Jaroslav se strojil. Paní Naninka vešla do jeho pokoje, aby pouklidila. Jaroslavovi se zdála včerejší historie teprv dnes jakoby dvojnásobně strašit v hlavě. Něco hledal, převracel knihu za knihou, a — klel. Paní Naninka se teď po příčině ani neptala, neboť tušila, to že sotva bude nadarmo, když pan Jaroslav kleje. Tento se konečně utišil, neboť našel — kartáček na zuby. Šel k umyvadlu, myl se, ale najednou jakoby zahřměl:

„Hrom už nechce do vlasů!“

Paní Naninka se lekla.

„Ale pro pána boha, Jaroslave, co pak už tak hned z rána klejete?“

„Všechno to dám dolů, ať si již vypadám jako odřený valach.“

„Ale co pak je vám?“

„Šibeničné vlasy!“

„Co? vlasy? a co vám udělaly?“

„Jen se podívejte, jak mi ty vlasy padají přes oči až na bradu; aby do nich — vždyť už jsem v nich jako pudlík.“

„Nu, a co víc? Hezky si je sčešte do zadu, a budete zas, jakoby vás vymaloval.“

„Ano, sčešu je, že se budou na smetišti válet.“

„Kdože? Cože? vaše krásné vlasy?“

„Krásné — abych jimi docházel krásné ostudy.“

„Ale, ale, Jaroslave! Jak pak to mluvíte?“

„Však mi také budou slušet krátké.“

„Snad to nemyslíte opravdu? Dát se stříhat!“

„Dám.“

„To, to!“

„A proč ne?“

„Tak krásné vlasy! To nikdy nedělejte. Co pak by tomu řekla slečinka, až by vás uviděla ostřihaného!“

„Dejte mi pokoj se slečinkou. Ještě vy také začněte se mi vysmívat. — Jaká pak slečinka?“

„Haha! zvědavý, jak se ptá!“

„Nu, a o kom mluvíte?“

„Kdybyste věděl, pane Jaroslave, komu se v těch vlasech líbíte, nikdy byste je nedal dolů.“

„Aj, aj! snad se nelíbím naposled vám?“ počal již rozdurděně Jaroslav.

„To je něco; jen kdybyste věděl!“

Jaroslav se česal. Toto pokynutí paní Naninky, která ledacos věděla, co se o leckoms v městě mluví, poněkud napínalo zvědavost Jaroslavovu. Ne snad z ženštilé slabosti; ale často se stává, že v podobných případech býváme tak pošetilí, jako ženská. Jaroslav česal se s větší pozorností, hladil si vlasy, zkrátka — zapomínal zponenáhla na včerejší nehodu a stavěl se opět chladným. Mračna mizela, čelo se jasnilo, a obličej byl už jako jarní den, plný půvabu a úsměvu. Na to jakoby čekala paní Naninka.

„Jak pravím, někomu se s těmi vlasy velmi líbíte,“ začala zase paní Naninka.

„A komu?“

„Inu někomu. A k vůli tomu někomu si je nesmíte dát ostříhat.“

„Nesmím? To pěkně prosím; tak zle snad nebude.“

„No, jen mne poslechněte, a uvidíte, že toho nebudete litovat.“

„Ale tak pak mi tedy povězte, o kom mluvíte?“

„Všechno se dovíte, jen mne poslechněte a nedejte vlasy dolů.“

Jaroslava už přecházela trpělivost.

„Tedy si to nechte a dejte mi svatý pokoj,“ počal mrzutě. „Vlasy půjdou dolů, a konec.“

„No, no, jen ne tak hrr! vždyť ještě nehoří.“

„To si také myslím. To by mi asi někdo musel být tuze milý, abych k vůli němu si nedal stříhat vlasy.“

„Haha! kdož to ví! A co není, může ještě být. Jen vy poslechněte.“

„Hlouposti! Ja už poslouchání odrostl. A kdo ví, stálo-li by to za dobré slovo!“

„A to pěkně prosím. To není nic jen tak; a jí také každý nevoní.“

„Který jí snad nepřijde pod nos.“

„Beze všeho žertu.“

„Tedy se netočte stále okolo toho, jako kočka okolo horkých krup. Ostatně nepovíte-li mi to hned, nemám déle času na otázky; musím do kolleje.“

„Jen jděte; až někdy budete mít času, dovíte se všecko.“

Jaroslav se zatím dostrojil, ještě se podíval do zrcadla, pak vzal svůj osudný klobouk a odešel.

Bylo sice ještě před osmou — hodinou to, o které se Pražská krása ještě málo kdy na ulici ukazuje; ale Jaroslav, potkal-li některou ranní dívku, předce si jaksi hrdě vykračoval, neboť myslil, že ani jinak nemůže být, než že dívka, o které mu paní Naninka právě vypravovala, musí jít tou ulicí, kterou on jde, a že se za krásnými jeho vlasy dívá. Že ale dotčenou dívku ještě neznal — kdož mu zazlí, myslil-li o každé, kterou potkal, a — rozumí se! stála-li předce za oko, zdali to není ona, které se líbí jeho vlasy.

Než nechme Jaroslava bez všech zastávek dojít do kolleje.

Jaroslav ani žádného z kollegů nepozdravil, ani se nedal s některým do řeči, ale sedl si do zadu a zamyslil se. A vskutku se Jaroslav zamyslil tak, že ani nezpozoroval, když professor vstoupil do sálu. Začala přednáška — Jaroslav se díval na professora, avšak nevěděl ani slova, co se přednášelo. Přednáška se ukončila, Jaroslav toho nepozoroval. Professor odešel, kollegové odešli a Jaroslav ještě pořád seděl zamyšlený. Konečně jakoby procitl, rozhlédl se a viděl, že je v kolleji, sál že je prázdný a přednáška že je tedy už bezpochyby odbyta. Zcela mechanicky sáhl po klobouku a vyšel ze sálu. Přišel na ulici, lidé se míjeli a potkávali, potkávali a míjeli jej, a on nevěděl o lidech, nevěděl o sobě. „Kdo asi ta dívka může být?“ počal logisovat. „Že musí být krásná o tom nelze pochybovat; neboť znám vkus paní Naninky. Ale jak se o ní dovědět? Žádný jiný o ní neví, nežli paní Naninka. Dobrá, přidržím se paní Naninky.“

Podobné myšlénky probíhaly mu hlavou. V mysli ale si utvořil tak krásný obraz o své neznámé, že by byl v skutku hoden, aby se byl do něho zamiloval. — Uprchl celý den, přiblížila se opět neděle.

Kdo chce zakusit dlouhé chvíle, ať jde na neděli do velkého města. Pan Jaroslav nešel dnes nikam, snad že se bál reprise nedělní švandy, snad že se chtěl doma nudit. Sedl si k oknu, jímž se otvírala vyhlídka na přívoz přes Vltavu. Na břehu stály zástupy čekajících na loď, aby je přenesla na druhý břeh. Pět lodí převáželo jakoby o přítrž; předc však nemohly postačit přibývajícím hostům. Jaroslav se díval na přívoz. Loď, která vždycky ku břehu přibyla, aby odňala hromadě čekajících velikosti, zvláštní měla pro něho půvab. Zdálo se mu, jakoby byla hospodyně, která hrne se stolu do klína hrách; že ale klín je již plný, musí hospodyně odejít, aby hrách vysypala, by mohla hrnout znova. A tak uběhlo Jaroslavu skoro celé odpoledne v dívání-se a v přirovnávání. Přiblížil se večer, a hosté, kteří odpoledne se převáželi na druhý břeh, nyní již se vraceli. Právě přibyla jedna loď, lidé vyšli, a mezi vycházejícími poznal Jaroslav paní Naninku s Augustem, jejím osmiletým synem. Jaroslav se jaksi zaradoval, ani sám nevěda proč; snad že se nadál, že se doví něčeho nového, aneb kdo ví z jaké příčiny.

Paní Naninka vešla do pokoje, a na jejím obličeji byla patrna ona spokojenost, jakou vídáme na lidech, kteří jednou za týden bezstarostně si mohou vyjít na

procházku. Ale na jejích ústech si zahrával jakýsi potutelný úsměv, který Jaroslavu neušel.

„Nuže, vypravujte, kde jste byla?“ přivítal ji Jaroslav.

„Kde jsem byla? Tam kde lidé o vás rádi mluví. A v skutku velmi často se na vás zpomnělo,“ odpověděla s jakýmsi velmi chápavým přízvukem paní Naninka.

Jaroslav vskutku ihned věděl, kde paní Naninka byla.

„Tedy na Malé Straně to je?“ tázal se.

„Snad. Sám ale nahlídnete, že se nesluší, abych vám více na ponejprv pověděla.“

„Nežádám toho. Jen mi ještě povězte, jak asi vyhlíží?“

„Štíhlá, světlé vlasy, modré oči, prokvětlá v tváři a krásný špičatý nos. Vlasy prý si nemáte dát střihat, neboť jsem jí váš úmysl s vlasy vyjevila.“

„Kam chodí?“

„Skoro nikam; jenom se chodí učit hrát na piano.“

„Kam?“

„Nevím, jak to dnes jmenovala. Však se pro dnešek nedovíte již ničeho více.“

Jaroslav nahlídl, že si to nesmí hned na ponejprv s paní Naninkou zkazit, a proto se na nic více neptal.

Setmělo se, Jaroslav byl sám ve svém pokoji, a lhostejně se houpal na židli. V mysli ještě viděl převážející se lodi, převážel se po nich, šel po Malé

Straně, ohlížel se, zpytoval okna — v tom se otevrou dvéře, a malý August se přibatolil k němu.

Jaroslav jakoby to nepozoroval, houpal se na židli dál, a August stál mlčky u něho.

Konečně počal tento:

„Pane Jaroslave, já vás mám rád.“

„Tak? Kde pak jsi dnes chodil?“

„Maminka mi sice přikázala, abych vám to nepověděl, ale že vás mám tuze rád, a vím, žebyste to rád věděl, tedy vám to povím. Byli jsme na Malé Straně, v Ostruhové ulici, je to po pravé straně, čtvrtý dům od konce, když se jde na zámek. Byli jsme tam skoro celé odpoledne, já jsem si tam hrál s Karlem a maminka mluvila se slečinkou.“

„Jak se jmenuje slečinka?“

„Emilie.“

„Kdy pak tam zase půjdete?“

„Nevím; ale slečinka přikazovala, abychom přišli co nejdřív.“

Pan Jaroslav Augusta pohladil, slíbil mu novou knihu, a pobídl ho, aby si již šel lehnout. August, potěšen, že se Jaroslavu zavděčil, a ještě více, že dostane novou knihu, odešel z pokoje. Jaroslav přistoupil k oknu, otevřel je a díval se večerním tichem na řeku, kterak se po ní ještě lidé převážejí. Měsíc vyplul na nebi, a Jaroslav dohlídl až na Malou Stranu, kterak loď odráží od břehu. Na té lodi zazněla harfa, a zpěvák zpíval k zvukům jejím píseň, jejížto slova

Jaroslav nerozeznal, poněvadž ještě byla vzdálena. Loď však se blížila a již byla uprostřed řeky; jemný větřík zadul, Jaroslav zaslechl čistě několik akkordů. Ba již mohl i slova rozeznati. Zpěvák právě začal známou píseň:

První láska jest nejlepší,
Neb se v ní nebe jeví,
Mládenec však nejšťastnější —
Který o lásce neví.

Větřík se obrátil a Jaroslav již nezaslechl poslední řádku. Co zpěvák zpíval dále, na to Jaroslav nic nedbal. Zamyšleně ještě se díval po řece, díval se na nebe, a zdálo se mu, jakoby v celém nebi se obrážela touha, spojiti se s zemí v tajemném svazku. Zavřel okno, ulehl si na lůžko, a kdoby mu byl býval na blízku, byl by slyšel, kterak si před usnutím šeptá: „První láska jest nejlepší!“

II.

Uplynulo několik dní; Jaroslav seděl odpoledne sám doma, a četl text k Tannhäuseru, kterého včera viděl na jevišti. Právě byl v konci, když někdo zaklepal na dvéře.

„Dále!“ ozval se Jaroslav.

Do pokoje vešel pan Jiskra, Jaroslavův kollega, o němž jen předběžně povíme, že byl pianista, a mezi kollegy že mu vůbec přezdíváno „muzikant“.

„Jak se ti líbil včera Tannhäuser?“ začal hned pan Jiskra, sotva že do pokoje vstoupil.

„Dobře," odpověděl Jaroslav. „Avšak nejsem znalec hudby, abych se šíře vyslovil. Byls včera také v divadle?"

„Já, a nebýt na Tannhäuseru! Avšak musím ti říci, že jsi se tam mé sestře zalíbil."

„Aj — vždyť ani nemám čest, slečnu sestru znát."

„Nic nedělá. My byli v loži, já sice seděl v koutě, ale sestru jsem hned z počátku na tebe upozornil. Ona se pak velmi pochvalně o tobě zmínila, a na ledacos se mě o tobě vyptávala; však já jí jen pověděl, že je s tebou těžko co začít, poněvadž jsi velmi chladný; ostatně že tě jí in persona představím."

Pan Jaroslav se místo odpovědi usmál, nebo slovo „chladný" ještě nikdy nescházelo, kdykoliv se slyšel poněkud charakterisovat.

„Nejsi pro dnešek zaneprázdněn?" tázal se Jiskra.

„Nevím ani, jakbych dnešek ztrávil."

„Tedy tě zvu na večer k sobě. Ryzák mi také slíbil, že přijde, a doufám, že se budeme dobře bavit."

„Fiat!" odpověděl Jaroslav. „Jak to ale může být, že jsem posud ani nevěděl, že máš sestru, ač jsem už kolikrát byl u tebe?"

„Když jsi byl u mne někdy z jara, nebyla obyčejně doma, a nyní byla asi dva měsíce v lázních. Tedy přijď asi po šesté. Ryzák se pro tebe zastaví. Zahraju s Ryzákem ouverturu k Tannhäuseru. Zatím s bohem!"

Pan Jiskra odešel, a Jaroslav ještě se probíral v knihách, až se blížila šestá. Upravil se a čekal na

Ryzáka. Odbitím šesté se tento skutečně dostavil, a již se ubírali oba k Jiskrovi.

„Znáš slečnu Jiskrovou?“ ptal se po cestě Jaroslav Ryzáka.

„Rosu?“

„Neslyšel jsem jí posud jmenovat. Možná, že se tak jmenuje.“

„Znám ji velmi dobře. Proč se na ni ptáš?“

„Dnes ji ponejprv uvidím, a rád bych měl o ní již napřed nějaký pojem.“

„Však nebude ten pojem příliš skvělý. Je jí už osmadvacet let, ačkoliv jí to nikdo nesmí říci. Nevím, jak s ní vyjdeš: tys chladný, a ona je raffinovaná koketa. Mně se zdá, že byste se k sobě hodili, jako sníh k vodě.“

„To porovnání snad kulhá.“

„Uvidíme. Avšak jsme již u Jiskrů.“

Stáli oba ve Spálené ulici před Jiskrovým domem. Zazvonili, otevřelo se jim, a oba vešli do domu. V prvním poschodí bydlili Jiskrovic. Mladý Jiskra již oběma běžel naproti; Jaroslava vzal za ruku a vedl jej do pokoje.

„Pan Jaroslav Čermák, velmi chladný člověk,“ představoval Jiskra své sestře pana Jaroslava.

„Děkuji ti, pane Jiskro, za průvodčí list,“ uklonil se Jaroslav.

„Vždyť tomu ani nevěřím, pane Čermáku,“ pouklonila se slečna Rosa, „že byste byl v skutku tak chladný, jak mi vás bratr líčí. Již vaše černé vlasy to prozrazují, a z očí vám také chladnost nekouká.

Ostatně i vím, že jste básníkem, a tuť se již samo sebou rozumí, že nejste chladný."

„V skutku, slečno," ujal se slova pan Ryzák, „nevím ani, zdaliž pana Čermáka kdy cos jen rozehřálo. Byť se mu i naskytla věc sebe půvabnější, on zůstává vždy chladný a vážný."

„Vidíte, pane Čermáku, jak vás i pan Ryzák černí," přejala slovo Rosa a při tom hrozila prstem Ryzákovi. „Vždyť se to ani nedá myslit — mladý člověk a býti vždy chladný jako led a vážný jako soudce v paragrafech sešedivělý. Než, odložte, pánové!"

Naši mladíci odložili, a Rosa odběhla do vedlejšího pokoje, bezpochyby, aby ještě ledacos na sobě poopravila. Zatím šel Ryzák s Jiskrou k pianu, a prohlíželi tam musikalie, a náš Jaroslav tím, že osamotněl, nabyl času k reflexí o prvním dojmu, jaký naň slečna Rosa učinila. Dojem ten byl v celku neuspokojující; neboť, ač jí osmadvacítka nebyla právě s tváře zřejmá, slušelo jí její ouzké čelo a hrbatý nos tak, že by jí byl raději Jaroslav odpustil ještě dvě léta, kdyby dotčených prvních vad nebylo.

„Té že se já líbím?" durdil se na sebe Jaroslav.

Rose se ale skutečně zalíbil, může-li se vůbec koketě, jak ji Ryzák nazval, kdo v našem smyslu líbiti. To ale je jisto, že si Rosa umínila, stůj co stůj, že všechněch prostředků, kterými jen vládne, vynaloží, aby Jaroslava sobě naklonila; dost možná, že jen také proto, aby se mohla chlubit, že svým uměním zvítězila i nad vyhlášenou chladností Jaroslava Čermáka. — Naopak Jaroslav, jakoby měl předtuchu

o zámyslech slečny Rosy, umínil si, že, bude-li toho třeba, dnes a budoucně skutečně chladným bude, aneb že tam, kde slečna chladnost očekávati bude, ukáže oheň, aneb že se dělati bude naivním — zkrátka, že slečna Rosa sotva se dopátrá pravých základů jeho povahy.

Co tak Jaroslav přemýšlel, poopravovala se slečna Rosa vskutku bedlivě; za malou chvíli přišla do pokoje, kde stál Jaroslav.

„Tak sám zde stojíte, pane Čermáku?“ začala. „Proč pak se nebavíte zatím s bratrem a s panem Ryzákem?“

„Probírají se v hudebních věcech,“ poklonil se Jaroslav; „já však hudbě nerozumím.“

„Vy hudbě nerozumíte?“ divila se Rosa. „Ah, totě škoda! Já myslím, že básník musí rozumět hudbě. Avšak přec, pane Čermáku — vždyť jsem vás viděla onehdy v opeře; tuším, že to bylo před týdnem —“

„Bezpochyby včera, slečno. Avšak myslím, že je dvojí, hudbu nechat na se účinkovat, a hudbě rozumět. Tak to bývá i s básní; častokrát se velmi líbí; než kolik je čtenářů, kteří se čtením spojují i znalectví?“

„Máte pravdu, pane Čermáku,“ přisvědčila Rosa. „Než, pánové, podívejme se do zahrady; slunce jest blízko západu a přislibuje krásný večer.“

Pan Ryzák a Jiskra se přidružili k Jaroslavovi a ubírali se se slečnou Rosou do zahrady, v níž byla druhá polovice dvoru proměněna. Ostatně byla zahrada

dosti prostranná, v předu akaciemi a vlaským bezem, vzadu ovocnými stromy posázena; mezi tím se vinuly záhony květin pestře seřaděných.

Při vstoupení do zahrady se pan Ryzák a pan Jiskra od Jaroslava a Rosy poněkud oddělili, a začali samostatný hovor, jenž, jak se samo sebou rozumí, měl hudbu za hlavní předmět. A v skutku, kdo viděl dva hudebníky, poněkud nadšené naším referentským duchem, v rozmluvě, snadno si představí naše mladé dva kollegy. O jediný tón dovedou se hádat celou hodinu, a o jediný takt se dovedou seprat. A což když teprv to přijde do živého, je-li Richard Wagner skutečně genialním, čili jen talentem, tu je difference v náhledech s to, aby rozkmotřila dva hudebníky na celý život. Než, nechme se hádat pana Jiskru s Ryzákem třeba až do krve, a stopujme Jaroslava v rozmluvě se slečnou Rosou.

„Nuže, pane Čermáku," začala Rosa, „jak se vám líbí můj vkus v této zahradě?"

„Jest to váš vkus, slečno? Jsem s ním spokojen, až na to, že je poněkud francouzský."

„Aj, což se vám nelíbí francouzský vkus?" divila se Rosa. „Já myslím, že není lepšího vkusu, nežli právě francouzský."

„Co se vkusu týče, přisvědčuji vám; ač se mi zdá, že francouzský vkus dovede dělat jen výborné lepenky, jádra ale že se v něm člověk sotva dopátrá."

„Aj, pane básníku, což je u vás forma nepodstatnou věcí?"

„Forma, není-li formou důkladného jádra, je u mne věcí velmi nepodstatnou,“ odpověděl s úklonou Jaroslav.

„Podivní jste, vy mužští; zde theoreticky formu zavrhujete, a forma to právě bývá, jež vám mate mysli a vrhá vás k nohoum krásenek.“

„Jen duch, který se ve formě jeví, činí formu skutečně krásnou,“ namítal Jaroslav.

„Ah, prosím vás, naši mladí páni neprojevují tolik bystrozraku, aby vždycky vnikali k duchu.“

„To je ovoce francouzského vkusu.“

„Aj, ráda bych viděla váš ideál, pane Čermáku — já myslím v lásce —“ při těch slovech hodila významně po Jaroslavu okem, kterémuž pohledu on ihned porozuměl, ač se dělal, jakoby ničeho nepozoroval. „Ráda bych znala váš ideál —“ pokračovala — „který by byl zcela prázden francouzského vkusu.“

„Můj ideál uzavírá v sobě mimo jiné i prostoduchou srdečnost, a té nehoví příliš onen vámi hájený vkus. Jestli-že by ale k prostoduché srdečnosti připojil se i francouzský vkus, neměl by u mne menší ceny můj ideál. Pochybuji ale velmi, že by se prostoduchost kryla dotčeným vkusem.“

„Ach, pane Čermáku, kdož by za našich dnů tak příliš se pachtil po prostoduchosti! Dobrý tón vynahradí také ledacos.“

„Bohužel! že je za našich dnů srdečná prostoduchost nedosáhlým ideálem,“ pokrčil ramenama Jaroslav. „Než jaký div,“ připojil s jakýmsi pichlavým přízvukem, „vždyť je to ovoce francouzského vkusu.“

„Aj, pane Čermáku, u vás je skutečně rozvaha v odporu s vaším mládím," podotýkala Rosa.

„Ostatně si nemyslete, slečno, že by snad tato rozvaha, jakou mi přisuzujete, vadila mé vřelosti. Věřte mi, že bych dovedl vroucněji milovat, nežli snad i sám Leandr."

„Jak, pane Čermáku?" divila se Rosa, a srdce jí poskočilo, neboť myslila, toto přirovnání že jí docela platí, a pan Čermák že již jen chce na ní vyzvědět, zdaž i ona mu chce býti Hérou. „Totě skutečně něco, čeho jsem se u vás nenadála." A jakoby už byla jista svým vítězstvím, umínila si, že nyní vezme chladnější tvářnost na sebe, doufajíc, tím že ještě spíše si Jaroslava upoutá.

Tak to vždy bývalo u Rosy; měl-li se k ní mladý muž poněkud ohnivě, ihned mu nastavila chladnou tvář; ale byl-li muž sám chladný, prázdnila ona všechny skřínky svých umění, jimiž se vřelosti vydobývá.

„Avšak nevím, zdali byste přestál všechny zkoušky, jakých by vám láska ukládala," počala již chladněji Rosa, pobídnuvši Jaroslava, aby se usadil jí naproti v altánku, kam právě došli.

„Zdaž bych přestál všecky zkoušky? Já? velmi slavně! Ale víte, co bych pak udělal?"

„Nuž?"

„Znáte Schillerovu „Rukavičku?" tázal se Jaroslav s takovým tónem, jaký bezpečně předpokládá, že se mu přisvědčením odpoví.

„Znám. Než co dál?" tázala se Rosa, ještě chladněji se tváříc.

„Totéž bych udělal, jako onen rytíř.“

Takového přechodu se Rosa zhrozila. A vskutku na obličeji jejím se ihned vytratila chladnost, a opět se zdálo, že celá jenjen se rozplývá.

„Aj, vy ukrutníče!“ zahrozila Rosa v důvěrném tónu.

„Ano, tak bych udělal. Svou lásku bych nikdy zkoušet nedal.“

„A, což když se dva zamilují pouhým pohledem? Jak se má jeden o lásce druhého přesvědčit, nežli zkoušením?“

„Jest-li že si to při tomto pohledu vyjednali — s pánem bohem. Mně však se zdá, že zamilování-se pouhým pohledem nese samo sebou již ubezpečení o věčné lásce.“

„Myslíte?“ pravila Rosa, jakoby mu přisvědčovala. Nyní ale vzala na se výraz v tváři, že by jej sotva lépe dovedla na divadle první milovnice vylíčiti, když chce jediným pohledem celou touhu své lásky zobrazit. „Zdaž i vy byste byl s to, pane Čermáku, abyste jediným pohledem se zamiloval?“ tázala se Rosa, a při slovech těch upřela na Jaroslava zrak s takovým výrazem, jakým jen kdy koketerie dovedla se podívat, když právě se cítila u cíle, kde měla své triumfy slavit.

Jaroslavova rozvaha a přisuzovaná mu chladnost ztratila teď v skutku rovnováhu. Tolik ale vlády v řeči a v tváření se měl, že nedal na sobě ničeho znáti.

„Dost možná, slečno,“ prohodil zcela lhostejně, „avšak posud jsem toho na sobě nezkusil.“

„Což jste se ještě nikdy nezamiloval?“ tázala se Rosa tak pronikavě, a při tom se jí vlnila ňadra tak pobouřeně, že Jaroslavu krev až k mozku vstupovala. Avšak ani toho nejmenšího pohnutí nebylo na něm znáti.

„Neměl jsem posud času ani příležitosti,“ bylo vše, co odpověděl, a to tak chladně a s tak mechanickým přízvukem, jakoby žák ve škole odříkával „jednou jedna.“

Rosu projela tato slova jako mráz. Pomyšlení, že snad ani nejvřelejší výraz oka a tváře již není s to, aby zvítězil, bylo jí nesnesitelné. Naopak, Jaroslav se pevně držel za chladným štítem, jakoby mu něco šeptalo: Nespouštěj se svého štítu, sic se ti Rosa vysměje. A Jaroslav byl poslušný, jako žák svého učitele.

„Ráda bych vás viděla, pane Čermáku, jak byste si počínal, kdybyste se zamiloval,“ počala Rosa opět, ale již ne tak pevným hlasem, jako mluvila dříve, neboť bylo u ní poněkud patrno vědomí o zklamaném slov nalíčení. Avšak ještě se nespouštěla naděje, že si Jaroslava pokoří.

„Jakbych si počínal?“ tázal se Jaroslav jaksi úsměšně. „Vy, slečno, se vskutku domáháte velmi citlivých stránek. Bezpochyby, že bych sedal jako holoubek u nohou své milenky.“ To poslední pronesl Jaroslav s takovou plností citu, že Rosa zůstala celá pomatená a nevěděla ani, jak má toto vyřknutí srovnati s přízvukem jeho předešlých slov. Avšak líčenou touto vřelostí zmužilá, ustanovila se, chopiti se posledního,

a, jak myslila, pro tuto chvíli i nejvydatnějšího prostředku. Rychle se vzchopila a předstoupila před samého Jaroslava.

„Nuže, a jak byste si počínal, kdybyste se zamiloval právě teď?"

Výraz, s jakým tato slova pronesla, dodával jim zvláštního významu. Přitom vzala ale celá její postava a tvářnost takovou podobu na sebe, jakou jenom nejbystřejší a nejšťastnější napodobitel lidských tvářností by dovedl obrazit. Stálať celá její tvářnost na rozhraní k dvěma zcela různým přechodům tak klamně, že ťby nastoupil ten či onen přechod, o druhém by nebylo v tváři ani památky. Očekávalať Rosa od Jaroslava buď chladnou odpověď, aneb, a to bezpečněji, že se jí ihned vrhne k nohoum a vyzná jí lásku. Výrazy k oběma těmto přechodům byly ještě v sobě splynulé, a teprv účinek slov Rosiných na Jaroslava měl určit, který z nich má nastoupit. Jestli že by se jí byl Jaroslav vrhnul k nohoum, měla její tvářnost na se přijmouti podobu ukojené touhy, ale i zároveň uštěpačné opovrhavosti, jež se vysmívá křehkosti mužského rozmyslu. Odpověděl-li by Jaroslav chladně, byl zároveň v tváři její přechod k výrazu, jenžby ani dost málo překvapení z dotčené odpovědi v sobě nejevil, ale jenž, jakoby chladnou odpověď byl očekával, po obdržení té odpovědi by ihned na pohotově byl, zcela lhostejným věcem patřičnou tvářnost navrátiti. Tak zde stála Rosa před Jaroslavem s rukou pozdviženou, buď aby dodala si výrazu vítězitelky, aneb — Jaroslav-li ji chladně odbude — aby zcela lhostejně si

frisuru poopravila; stála zde vyzdvižena na prstech, buď aby patrnější byl rozdíl mezi její velikostí a klečícím u ní Jaroslavem, aneb — nepovede-li se jí, co zamýšlí — aby zcela lhostejně se na prstech otočila, a Jaroslava k procházení se po zahradě vybídla, dadouc mu na srozuměnou, že to právě tak příliš upřímně nemyslila.

„Na odpověd k této otázce nyní nejsem vskutku připraven,“ odpověděl na její otázku Jaroslav, ale s tak dvojsmyslným tonem, že byla Rosa v rozpacích, má-li si odpověď tu vykládat za sobě příznivou, aneb za přízvuk oné chladnosti, která, jak se jí zdálo, trvale a stále slovy pana Jaroslava se protkávala. Taktéž bylo i tváření se Jaroslavovo po odpovědi zcela dvojsmyslné, tak že Rose v tváři oba přechody k rozdílným v sobě výbuchům selhaly. Ruka jí sklesla, a vyzdvižené paty opět se dotkly země. Předc však si dala výraz dětské poněkud naivnosti a tvářím smířlivého úsměvu, neboť ačkoliv ji nemálo hnětlo, že se jí pro dnešek její záměr nepodařil, předce netratila ještě pro budoucnost naděje.

„Líbí-li se vám, pane Čermáku, podíváme se trochu zas do zahrady,“ pobídla Rosa Jaroslava.

„Jsem k službám, slečno.“

Oba kráčeli po pískových cestách, skoro ani nemluvíce. Vždyť se Jaroslav beztoho divil, kterak to možná, že hned na ponejprv se slečnou Rosou v tak živý hovor přišel, a slečna Rosa se zase divila, že přičítaná panu Čermákovi chladnost se nedala ani nejumělejšími jejími výmysly rozehřát.

Když Jaroslav s Rosou vystoupili z altánku, spatřili Ryzáka s panem Jiskrou v rychlém kroku na druhém konci zahrady, a jak se zdálo, u velmi živý hovor zabrané.

„Ty trdlo!“ dolehal pan Ryzák na Jiskru, neboť vůbec známo, že hudebník při podobných titulaturách málo kdy přichází v rozpaky — „jak jen tak můžeš mluvit? Znáš-li drnkat na piano, nenásleduje z toho, že rozuměti musíš i skladbám.“

„A ty jim asi rozumíš! Takhle udělat nějakou komposici na zouvák, to umíš — ale víc sotva,“ odmlouval pan Jiskra.

Naši dva hudebníci mluvili o polce, kterou složil pan Ryzák, a kterou mu Jiskra haněl, a víme, kterak se hudebník dopalí, jestli že se mu jeho skladba ustavičně nezbožňuje.

„Víš-li co, Jiskro, udělej ty lepší polku, a přiřkne se cena tobě. Já ale předce svou polku zašlu, a nebojím se, že ji cena mine.“

„I pro mne si ji zašli třebas na Pařížskou výstavu, tvá polka je jen slatanina.“

„A tys mezek, Jiskro!“ odbyl ho Ryzák, a zároveň se od něho odvrátil, aby se připojil k svému kollegovi Jaroslavu, jenž právě se slečnou Rosou k nim přicházel.

„Jak vidím, pane Ryzáku,“ uvítal jej Jaroslav, „scházela ti již jen rukavice, abys byl vyzval Jiskru na kordy.“

„Vždyť to šlo jen o polku!“ smál se Jiskra, popocházeje vstříc našemu průvodu.

„Tys jaksi zamyšlen, pane Čermáku,“ začal Ryzák, chtéje rozmluvu na jiný předmět obrátit.

„Snad mu již srdce začíná jinou zpívat!“ usmál se pan Jiskra jako by ve smyslu své sestry, a s panem Ryzákem již zase udobřen; neboť pračky hudebníků se leckdys končí i obejmutím.

„Jsi jaksi ztrápen,“ doléhal na Čermáka pan Ryzák, a dost možná, že onen podle toho vyhlížel, neboť poslední výstup neminul zcela, aby byl nijaké známky na jeho tváři nezůstavil.

„Prosím tě, Čermáku, netrápí tě láska?“ pokračoval ve svém tónu pan Jiskra.

„Ani nevím, zdaž bych byl schopen nějakého podobného trápení,“ prohodil zcela lhostejně Jaroslav.

„V skutku, pane Čermáku?“ ujala se slova slečna Rosa. „Vždyť jste se předce vyznal, že jste schopen vroucně milovat.“

„Toho jsem v skutku schopen; ale ne, abych se pro lásku trápil. Ta píseň se mi zdá již tuze vetchá, aby se muž trápil pro lásku.“

„A což, pane Čermáku, kdyby se vám stala milenka nevěrnou?“ tázala se zpytavým hlasem Rosa. „Netruchlil byste?“

„Netruchlil, slečno.“

„Netruchlil? Aj, tomu je vskutku těžko uvěřit,“ pravila Rosa. „Znáte se již tak dokonale?“

„Neznám se sice ještě v každém ohledu; ale tolik vím, že sprosťáctvím opovrhám. A byla-li by mi milenka nevěrná, nebylo by to ničím jiným, leč sprosťáctvím, a tudíž nehodno slzí mužských,“ pronesl

Jaroslav jaksi urputně, a tím i vystoupil z mezí zavedeného právě tónu. Ano slova jeho i jaksi urážlivě se zdála účinkovat na Rosu. Projel jí ale mozkem plán, že zcela zvláštním způsobem začne s Jaroslavem. Muže ve svou síť lapit, vynutit z něho vyznání lásky, pak mu ukázat beznadějnost jeho lásky a kojit se vzdechy uraženého srdce — toť jest a bylo předmětem studií nejedné kokety.

„Podivně!“ pravila Rosa, ale tak, že se zdálo, jakoby se více vysmívala podivínství pana Čermáka, nežli aby se mu divila.

„Vždyť jsem ti řekl,“ pravil Jiskra slečně Rose, „že s ním není nic. Prosím tě, člověče,“ obrátil se k Čermákovi, „kde beřeš látky k svým básním, když jevíš v řeči tak suchopárnou fantasii?“

„Aj, Jiskro, snad nechceš být také básníkem,“ usmál se Jaroslav, „že se pídíš po pramenech látky.“

„Ha, ha, Jiskra básníkem!“ smál se Ryzák, jako by mu chtěl oplatit, že před chvílí haněl jeho skladbu. „Haha! Jiskra básníkem!“ opakoval si ještě, jakoby si byl zvláště liboval v této myšlénce.

„Však bych si nedal k svým básním, kdybych jaké měl, od tebe dělat nápěvy,“ pravil jaksi sarkasticky Jiskra, a hnedle by byli naši hudebníci zase bývali v sobě.

Zatím se stmívalo, a Jaroslav upomenul Jiskru, že slíbil, že zahraje ouverturu k Tannhäuseru. Všichni vrátili se do pokoje, naši hudebníci napřed, a za nimi se ubírali Jaroslav a slečna Rosa. Když šli tito po

schodech, počal Jaroslav, ze zvyku sice, zde ale schvalně počítat schody, a teď právě je počítal nahlas.

„Jeden a dvacet," pravil. „Ku podivu, slečno, že bývá schodů skoro všude nerovný počet." A to pravil s takým přízvukem, jakoby se o nejdůležitější rozhodnutí věci bylo jednalo.

„Ale, pane Čermáku, nebuďte tak vypočítavě chladným," kárala ho slečna Rosa. „Vždyť to mladému člověku ani nesluší. Což by to z vás byl rytíř!" pousmála se na něho.

Jaroslav, nevěděl-li, aspoň hádal, kam to bije.

Zatím vešli do pokoje a Ryzák hrál s Jiskrou přislíbenou ouverturu. Přišla večeře, a po večeři se usnesli na tom, že budou hrát whist. Pan Jaroslav seděl naproti slečně Rose. Ta mezi hrou ani očí nespustila s Jaroslava, ve hře dělala chyby, či schvalně, či zapomenutím, svou nohou se dotýkala nohy Jaroslavovy — zkrátka začala hrát na zamilovanou. A Jaroslav, jakoby jí rozuměl, opětoval jí její zraky, ano ještě toužebněji na ni pohlížel, nežli ona na něho, opětoval jí i její dotknutí se nohy, a Rosa počala věřit, že pan Jaroslav není tak chladný, jakým se býti zdál, a ona že mu není zcela lhostejnou; ano Jaroslav i v počítání dělal chyby, že se s ním už kollegové počali vadit, a Rosa nabývala přesvědčení, že pan Jaroslav není příliš počítavým, ba se i divila, kterak byl Jaroslav s to, aby spočítal schody, když se zde při jednoduché addici rozmýšlí.

„Jsem roztržitý, nemějte mi za zlé," omlouval se Jaroslav u kollegů, když jej tito měli k větší pozornosti.

Bylo asi k desáté hodině, když se Jaroslav s Ryzákem ubírali od Jiskrů.

„Nuže, jak se ti líbila slečna Rosa?“ tázal se po cestě Jaroslava Ryzák.

„Prosím tě, dej mi s ní svatý pokoj! Mně se zdá, že jsem ji prohlídl! Ostatně nevyjedu-li jí s barvou ven, může s ní být řádná zábava.“ — Rozešli se.

Jaroslav když přišel domů, otevřel si okno, sedl si k němu, a dlouho — dlouho seděl, a velmi mnoho přemýšlel. Však také měl myšlének plnou hlavu. Ještě jednou se v myšlénkách vrátil k Jiskrovům, prožil ještě jednou dnešní večer od šesté hodiny, zobrazil si slečnu Rosu, a jakýsi vnitřní odpor kázal mu, odvrátiti se od těchto obrazů. Odvrátil se od nich, ale zase se k nim vrátil, zase je stopoval, a již se mu zdálo, že si musí vyznat, že je slečna Rosa interessantní vzdor všemu, co se mu na ní nelíbilo. V tom si zpomněl, že mu Jiskra řekl, že se Rose líbí. Zde zůstal poněkud vězet. Jest to věc velmi přirozená, víme-li, že nejsme jisté osobě lhostejnými, že se snažíme, abychom o této nelhostejnosti se ubezpečili, a máme-li nějakých pohnutek, jež v nás budí odpor, zajisté jsme k takovým osobám smířlivějšími, nežli k jiným, jimž jsme zcela lhostejnými. S myšlénkou, že se Rose líbí, zanášel se poněkud déle, a časem jej nutila k odporu, a chvílkami zase se s odporem smířil. V tom si zpomněl na Emilii. Emilie posud byla ideálem, který si Jaroslav svou ohnivou fantasií utvořil, a k němuž neznal jiné realní části, leč jmeno, které měla. Blažený jinoch, který si utvořil takový

ideál; tenť se mu stane hvězdou vodící v rozhodných okamženích, a unese jej přes suchopáry vezdejšího života, a nedá mu klesnouti v kaluže marnivých choutek! Emilie mu předstoupila před duševní zrak v celé jen možné kráse a spanilosti, a vznešený duch zářil z celé bytosti. Naproti ní se postavila Rosa co holá skutečnost, a Jaroslav se zachvěl. Nezřídký bývá příklad, že snažíce se za jakýmsi ideálem, často skutečnost o málo lepší shledáváme, nežli pravý opak toho, za čím jsme se snažili. A Jaroslava pojala jakási bázeň. Na jedné straně žena, jak si ji představil v plné dokonalosti — na druhé zchytralá ženština, již už snad svět omrzel — Jaroslav se ještě jednou zachvěl. Napadlo mu, že snad i Emilie v skutečnosti může podobna být tomu obrazu, jaký mu Rosa o sobě podala — a horký pot mu vyrážel na čele. „Ne, tak nemůže být! Domácí paní moje by mne nepodvedla. Emilie musí být taká, jak si ji zobrazuji. Zde volba není těžká. Emilii nejsem též lhostejným, a Rose? — S bohem! Roso, ty bys nebyla hodna mé první lásky.“

Jaroslav zapomněl zcela, že nezavřel okno; ulehl si a ustanovil se na tom, že co nejdříve a stůj co stůj se musí seznámit s Emilií.

III.

Večer druhého dne na to seděl Jaroslav ve svém pokoji, zabrán hluboce v myšlénky. Nescházelo mu látky k přemýšlení, jako vůbec studentu, jehož studie

se zponenáhla blíží ku konci. Splítal si vínek o své budoucnosti, a Emilie co něžná květina jím se proplítala. A zajisté se živě zanášel přemýšlením o své budoucnosti, neboť i zapomněl, že oheň jeho cigarra vyhasl — a to je u kuřáka mnoho! Však nebylo malicherné to spletení, jak v ně svou budoucnost sestavil, a on se zdál být celý šťasten, když povážil, že není zevnější příčiny, která by mu sklamáním-se v jeho snech hrozila. A jakž by nebyl šťasten! Vždyť jsou to ty nejblaženější upomínky z našeho mládí, v nichž jsme se zanášeli sněním o smělých plánech; a byť se nám bylo vždycky nevyplnilo docela, co jsme v těch svých snech očekávali — předce nám zůstává upomínka na ně, a ta nám bývá milá v celé budoucnosti, ta nám bývá potěchou v našem neštěstí; a byť nás i skutečnost častokrát později nutila, abychom se usmáli těm svým plánům — předc upomínka na ně nás nikdy nerozhořčí; neboť tyto myšlénky byly naše myšlénky, a mlhavý závoj, za jaký se minulost a s ní naše mládí zastírá, nám je předvádí v oslněném rouše.

Paní Naninka právě přišla domů. Vešla do Jaroslavova pokoje, aby tam snad něco pouklidila, snad i aby Jaroslavu něco pověděla.

„Kde jste chodila?“ oslovil ji Jaroslav, když se ze svých myšlének probral, a ji v pokoji zpozoroval.

„Hm!“ odpověděla paní Naninka s úsměvem, a to asi tak, jakoby mu řekla „hádejte!“

„Na Malé straně?“ tázal se Jaroslav, jako s jistotou, že ví, kde byla.

„Snad!“ pravila paní Naninka s přízvukem, jako ono „hm!“ pronesla.

„V ostruhové ulici?“ pátral Jaroslav dále.

„Bylo to tam někde!“ odpověděla s týmž přízvukem, v němž ale se i jevilo podivení, kterak Jaroslav mohl ulici, jak si myslila, uhodnout.

„Čtvrtý dům v pravo, od konce, když se jde k zámku?“ tázal se Jaroslav s jakýmsi vítězivým úsměvem.

Paní Naninka místo odpovědi vyvalila naň oči.

„A co dělá Emilie?“ ptal se Jaroslav tak, jakoby se tázal na někoho dávno známého.

„Jak? Vy to víte všechno?“ zhrozila se překvapená paní Naninka, neboť o tom nevěděla posud, co byl Jaroslavu malý August vyjevil; a žeby se byl odjinud mohl o tom dovědět, to jí ani ve snu nenapadlo. Ani nechtěla svému sluchu věřit, a pan Jaroslav ji musil ještě jednou opakovat všecky známky, jež věděl o Emiliině bytě, než se paní Naninka k víře přemluvila, že to Jaroslav skutečně již ví.

„A odkud to víte?“ ptala se, jakoby již sama tomu ráda, že jí vypravování uspořil.

„Odkud? hm! známostmi se člověk seznámí i s neznámými. Ostatně jste sama řekla, že se učí kdesi piánu.“ A v skutku byl tomu Jaroslav nemálo povděčen, že mu to v neděli paní Naninka zdělila, neboť myslil, že se od známých snadno něčeho doví o Emilii, třebas jeho udání jen tak daleko sáhalo, že věděl, že bydlí na Malé straně. Když ale jej August ouplně s jejím bytem seznámil, pustil, jak se samo sebou

rozumí, myšlénku, že se od známých teprv něčeho o ní doví, milerád mimo.

„Ku podivu!“ pravila paní Naninka. „Já říkám, učený člověk předce nemá nadarmo svou učenost.“ A při tom si s jakýmsi mateřským zatoužením zpomněla na svého Augusta, že i on snad někdy bude učeným.

„Nyní ale,“ pokračovala, „když již toho tolik víte, není příčiny, abych věci před vámi déle tajila. Ale slečinka, ta se podiví, až se doví, že znáte již její byt.“ V tom se zamlčela, pohlédla upřeně na Jaroslava, a s vnitřním uspokojením na něm utkvěla, jakoby byla vlastní jeho matkou. „Pane Jaroslave!“ počala konečně, „Emilie vás má nesmírně ráda. Přikázala mi sice, abych vám o tom ničeho nepověděla, že bych ji tím co dívku u vás snížila; ale já vím, že vy mi to odpustíte, a u ní se také z toho ospravedlním.“

„Ale to mi povězte, odkud mě Emilie zná? Vždyť se ani nepamatuji, že bych se s ní byl jen očima setkal,“ pravil Jaroslav, a z jeho řeči bylo patrno, že paní Nanince milerád odpouští za zvěsť, že jej Emilie má nesmírně ráda.

„Právě jsem s ní dnes o tom mluvila. Můj bože, odkud že vás zná? Což nebydlíte u mne? A tajím já to snad před světem, že u mne bydlíte? A Emilii, té dobré duši, zdaž jsem to mohla smlčet? Znám ji co dítě, sloužila jsem v jejich domě, a na těchto loktech jsem ji chovala. Pod mou péčí odrůstala, a já jsem

byla v jejich domě tak dlouho, až jsem se provdala za nebožtíka svého muže — dej mu Pánbůh nebe! Však jsem se nerozloučila s jejich domem navždy. Každý týden jsem je musila navštívit, a ten malinký pupínek — ta Emilka mě měla ráda, co svou matku — neboť její matku — ach to vám byla krásná paní! — její matku, jak povídám, hnedle po porodu dcerušky Pánbůh k sobě povolal. A tu vám ten malý ždibiček rostl — já tam chodila každý týden, ba i dvakrát týdně, jak jen jsem času nabyla — a nyní je z toho ždibičku už celá slečna, a tak krásná, že ani nemohu vypovědět. Já jsem jí hned v loni, když jsem vás již znala zrub na rub, o vás vypravovala, jak jste hodný, pořádný, zkrátka tolik jsem jí toho o vás povídala, že jsem se už sama bála, že je toho mnoho. Ale ona mne vždycky pobízela, abych jí jen ještě vypravovala o svém studentu, neboť tak jsem vás jmenovala; jmeno vaše jsem nikdy při tom nevyzradila. A to jste ji měl vidět, jak ona poslouchala! Ba, když jsem tam někdy přišla, i společnost opustila a na mne dotírala, abych jí o vás vypravovala. Co jsem měla já dělati, když jsem ji měla tak ráda, jako vás? Ale jmeno vaše jsem jí nikdy nepověděla, a ona se mne na ně také nikdy neptala. Jenom jsem vás nazývala svým studentem. Tu tam přijdu kdysi k ní — bylo to letos z jara, tak okolo svatého Jana Nepomuckého — a pomyslete si, co ona mi začne vypravovat. Pomysli si, Naninko — neboť ona mi tyká, poněvadž mne zná již co svou chůvu — pomysli si, pravila, jakého jsem dnes viděla krásného člověka!

Ten tvůj student, ač ho dle podoby ještě neznám, kdyby mu byl jen z daleka podoben! A tu mi vypravuje, že jí její strýc četl nějaké verše, a ty že jí celou hlavu naplnily — neboť ona nic přede mnou netají — a o tom, co ty verše sepsal, že jí toho strýc také tolik namluvil, že ani nevěděla, kde jí hlava stojí. A tu prý jde — bylo to okolo sv. Jana — se strýcem přes most, a on jí ukazuje toho, o kterémž jí byl před chvílí tolik toho napovídal. Já jsem si jej dobře všímla, pravila ke mně, ale to mně věř, já myslila, že mne zrovna síla opustí. Krásné černé, dlouhé vlasy, zabledlý v obličeji, a tak hrdě si vykračoval, jakoby ani svět neznal; a předc se mi zdálo, že v jeho obličeji tolik dobroty spočívá, jako jí nemá ani žádný druhý člověk. To je tedy Jaroslav Čermák? táži se strýce. Ano, to je Jaroslav Čermák, odpověděl strýc. To mně vypravovala slečinka, a já jsem se při tom jen usmívala. Můj August byl se mnou, a hrál si tam s Karlem, a ani nepozoroval, o čem mluvíme. Jak ale zaslechl Jaroslav Čermák — to víte, jak ti kluci jsou — jak to zaslechl, hrál si sice dál, jakoby nic, ale při tom mluvil: „A, pan Jaroslav Čermák, toho já mám rád.“ — „Jak, ty znáš pana Čermáka?“ ptala se ho slečinka. — „He, he! jak bych ho neznal, to je náš student!“ — Tu to máte! Slečinka nevěděla, co si má myslit. Zapýřila se až po uši, a brzy hleděla na mne, brzy na Augusta. Tedy Jaroslav Čermák je tvůj student? ptala se konečně celá pomatená, a padla mi okolo krku. A proč's mi neřekla posud jeho jmeno? počala se na mne durdit.

Aj, slečinko, proč jste se na ně posud neptala. Chtěla jsem vás schvalně potrestat; nyní vám je už ale August pověděl. To jste ji měl vidět — já myslila, že radostí toho mého hocha udusí. Od toho času tam musím chodit častěji, a musím jí všechno o vás vypravovat, co kdy děláte, a vůbec všechno, co o vás vím. A když již někdy nemám co povídat, doléhá na mne, abych jí znova vypravovala, a já jí častokrát tu samu věc dvakrát povídám — ale což bych já jí také mohla odepřít! Od toho času vás viděla již asi dvakrát, a čím dál, tím víc se jí líbíte. A to jste ji měl vidět, když vás viděla po druhé, jak mi to vypravovala. V neděli odpoledne — tenkrát stála celé půl dne u okna, a čekala na mne, aby mně to mohla povědět. Já tenkrát, bůh ví proč, jsem se někde zdržela, a přišla jsem k ní už hnedle večer. Jak mne s okna zahlídla, hned mi běžela na schody naproti, stiskla mi ruku, až mě zabolela, a šeptala mi tak vřele, že to podnes v uchu slyším: Naninko, já dnes zase viděla pana Čermáka, ale on mne neviděl. — A což, když jsem jí povídala, jak teď mnoho studujete, že kolikrát celé noci sedíte, tu je hned celá jako ztrápená, a sama často celou noc probdí. A tu pořád vzdychá: Kéž bych mu mohla svým bděním pomoci! A dnes, tu mě vám obejmula, neboť prý vás zas tuty dni viděla — obejmula mne, a tak mne k sobě tiskla, že se mi až dech tajil, a pak se nebožátko dalo do pláče, a pravila mi: Naninko, já mám Jaroslava nesmírně ráda. Ale ach! on mne nezná! A tu vám škytala, že jsem ji měla co těšit. Na štěstí,

že při tom nebyla její tetka, sic by se chudák ani byla vyplakat nemohla.“

Jaroslav poslouchal vypravování paní Naninky, jako druhdy Desdemona poslouchala Othella, když jí líčil dobrodružství a nebezpečenství, jakých mu bylo zakusiti. Ani očí s paní Naninky nespustil, a jeho rozvážlivá povaha jakoby rozplynula tímto vypravováním, jakoby na sníh byl zavál dech jarních větříků. Mezi vypravováním se v něm dech tajil, jakoby nebyl s to, aby se z útrob jeho propracoval, a když byla vypravovatelka u konce, oddychl si, jakoby se mu byl kámen svalil se srdce. Jeho oči posud tak pevně se upíraly na ústa paní Naninky, jakoby posud vypravovala; pojednou ale se zajiskřily, jak to bývá, když se v nich ozáří rozhodnutí. On vstal rychle se stolice, a snad by byl paní Naninku samým rozčilením políbil!

„Musím se s ní seznámit co nejdřív, stůj co stůj!“ zvolal, a v celém držení těla se toto předsevzetí obráželo.

„No, no, snad tam nepoběhnete jen tak do domu. Však se dočkáte; to víte, že to takhle na vždy nezůstane. Jen sečkejte; však se toho Emilie o vás dověděla již víc, nežli vy o ní, proto ale předc jí zůstal rozum. Vidíte, pane Jaroslave, tak jste rozumný, ale někdy také jen hrr!“ kárala jej paní Naninka, a Jaroslav to také dobrosrdečně přijal; neboť se zpamatoval, že v domě u slečny Emilie není ani trochu známý, a že tudíž nemůže tam jen vběhnout do domu, prvé než bude uveden.

„Ale kdo mne tam uvede a pod jakou záminkou?“ tázal se Jaroslav paní Naninky tak, že se mu tato dala až do smíchu; neboť se jí zdál jako žák, jenž se zastavil v numeraci, a neví dále, jak do toho.

„O to se nestarejte, však se vám přístup do domu zjedná. Toť víte, že nechci, abyste si zamiloval někoho, koho ani očima neznáte. Jen mi nebuďte tak příliš kvapný!“

Pan Jaroslav se usadil, zapálil si cigarro, a již ani nepromluvil. Paní Naninka mu odestlala postel, a přála mu dobrou noc.

Chod naší povídky žádá, abychom se o několik hodin nazpět vrátili, a podívali se k slečně Emilii. Dříve ale ještě, nežli u vypravování děje postoupíme, rozhlédněme se u ní, pokud nám to dovoleno, po domácnosti.

Byt zaujímá celé první poschodí a záleží ze šesti pokojů. Pokoj slečny Emilie se vyznamenává jednoduchostí a vkusem. Po obou stranách oken se z podlahy vypínají pěkné květiny v pyramidy urovnané, jež ona sama pěstuje a ošetřuje. Po stěnách rozvěšeny krásné malby, veliké zrcadlo a proti němu na plátně veliký obraz nebožky matky. Ostatní nábytek tvoří tři almary, z nichž v jedné jsou seřaděné slečniny knihy, a v druhých dvou je šatstvo — mimo to pohovka, lože a několik židlí. — Otec Emiliin, p. M..., nezastává žádný veřejný úřad, žije soukromě, a je velký milovník honby. Jedinou svou dceru miluje, jako svou vlastní duši, a ošetřuje ji co své vlastní oko. Ve vychování nezanedbal ničeho, a dcera je nyní

předmětem jeho nejvřelejších přání, kterak by ji za hodného muže provdal. Choť jeho, Emiliina matka, porodivši mu dcerušku brzy zemřela, a proto mu byla Emilie teď dvakrát drahou, neboť v ní viděl věrný matčin odlesk. A vskutku musila být matka velmi krásná, jak tomu podobizna její svědčí, je-li dobře trefena. Mimo to patří k rodině Emiliina tetka, která vede domácnost; ta jest asi osmatřicetiletá, a má Emilii až k smrti ráda, a nerada vidí, když tato se před ní s něčím tají; vůbec ji jmenují slečnou, jen pan M... a Emilie ji nazývají „Mári“, a strýc právník, když je někdy navštíví, táže se po ní: co dělá sestra? Malý sedmiletý Karel je Emiliin bratranec, a pan M... jej přijal za vlastního, poněvadž mu otec, bratr pana M..., i matka záhy byli zemřeli.

Bylo odpoledne téhož dne, s kterým jsme toto oddělení začali. Emilie seděla ve svém pokoji a četla Göthova Egmonta, jest-liže se to vůbec čtením nazvat může, když jsme roztržiti, a ustavičně se v jiné myšlénky zabíráme, nežli jaké nám kniha podává. Často oči odvrátila od knihy a bylo patrno, že samostatný běh myšlének celou její pozornost na se poutá. Podepřela se čelem o dlaň, jakoby ani nechtěla, aby ji cos vnějšího z jejích myšlének budilo. Často si vzdychla, a kdyby jí byl někdo na blízku býval, bylby slyšel, kterak jí srdce silněji tluče, nežli obyčejně. Pak si přejela dlaní čelo, jakoby sama se sebe chtěla setřít známky svého zamyšlení se, vstala, oddechla si z hluboka, a — jako u vytržení ještě zvolala: „Zdaž i on mne milovati může? On mne neviděl! Ale což kdyby

mne byl předce viděl?" — S těmi slovy se postavila před zrcadlo, jakoby se chtěla zpytovat, zdaž i ona svým zevnějškem je lásky hodna. Zrcadlo obrazilo krásné jako chrpa modré oko, z něhož zářila snivost první touhy. Podlouhlý obličej objevil jí ve svých tvářích svěží mladistvou červenost, kolem níž se vroubila v zponenáhlém splývání liliová bledost, co ovoce snivých myšlének, a krásný špičatý nos dodával celku půvabu a zajímavosti. Tahy v obličeji byly krásné, pravidelné. Co len bledé vlasy zvyšovaly dojem snivosti a dodávaly jí neodolatelného kouzla něžnosti a outlosti. Se zalíbením hleděla na svůj obraz Emilie, a vnitřní jakési tušení jí podávalo uspokojující odpověď: Ano, můžeš se mu líbit! Pohladila si vlasy, a pak ještě se na polo k zrcadlu obrátila, aby pozorovala svůj krásný, štíhlý zrůst a jemně dmoucí se ňádra, na něž, jako na čisté jezero, již zaduli první větérkové touhy, a budili v nich k procítění lehké vlny lásky. Obrátila se od zrcadla, a první její pohled padl na matčin obraz. Matka se zdála s žehnavým úsměvem pohlížeti na své dítě, jehož zrození svým životem zakoupila. Emilii tanul ještě před očima vlastní obraz, jak jí jej zrcadlo podalo, patřila ještě na matku, a patrná vlastní podobnost s obrazem matčiným, kterouž sice neznala, ale jejížto tváři v obraze tak často co neobyčejně krásné se byla obdivovala — tato jí napadlá podobnost tak blažené kouzlo rozlila po její tváři, že kdyby jí byl býval mladík na blízku, byl by před ní padl, a ruce k ní sepjal co k madonně. „Ano, on mne může milovat!"

zašeptala si ještě, plna vnitřního uspokojení, a opět zasedla ku knize, aby pokračovala ve čtení.

Zatím seděla Mári, tetka Emiliina, aneb jak jí vůbec říkali — slečna, o dvoje dvéře dál ve svém pokoji a šila. Obětovná láska, kterou sloužila svému bratranci, panu M..., a kteréž dala přednost před láskou manželskou, kteréž požit — ovšem před mnohými již lety — jí nic nebránilo, zdála se být obsahem jejích právě myšlének. Přišla jí na mysl Emilie se svou něžnou útulností, a pomyšlení na to si zahrávalo lehkým úsměvem kolem rtů. Předc ale se poněkud pozastavila, neboť i to jí přišlo na mysl, že se Emilie od nějakého času víc než obyčejně ve svůj pokoj uzavírá, a jí že se poněkud straní. Zavrtěla hlavou, a myslila nejinak, než že to musí mít svou příčinu. Snad že to je láska? myslila si. Ale to jí bylo nepochopitelné, neboť dobře věděla, že Emiliin otec, ucházel-li se některý muž u něho o ruku dcery, vždycky tohoto odkázal na Emilii se slovy: Ptejte se jí samé, zdaliž vás miluje; já své dítě neprodám; miluje-li vás, dám vám své požehnání. A i to věděla, že Emilie vždycky se otci vyznala, že jej má příliš ráda, aby již otcovský dům opustila. Otec jí nečinil nikdy námítky. Neboť, myslil si, až se ukáže pravá láska, však nebude naříkat, že musí opustit otcovský dům. Ty a podobné myšlénky nutily slečnu k nahlédnutí, že ještě sotva láska to je, která Emilii od ní vzdaluje; a předc...!

V tom někdo zaklepal na dvéře, a do pokoje vstoupila paní Naninka.

Paní Naninka byla považována co oud rodiny, a všickni ji milovali. Sám pan M... k ní mluvíval jako v žertu: „No, Naninko, ještě se nebudeš vdávat? Nemáš ještě žádného ženicha? Mně se zdá, že ty čekáš předce jen na mne!“

Slečna odložila šití, vlídně uvítala paní Naninku, a pobídla ji, aby si sedla vedle ní. — Po obyčejných otázkách a odpovědích ptala se jedna druhé na domácnost, hospodářství a na podobné věci.

Paní Naninka se rozhlídla v pokoji, jakoby někoho chtěla vidět, že ale slečna pokračovala ve svých otázkách, odpovídala jí paní Naninka; za nedlouho ale opět se ohlížela, a slečna již věděla, že se ohlíží po Emilii.

„Koukáš, kde je Emilie, Naninko?“ tázala se slečna.

„Stýská se mi už po ní, ráda bych ji viděla a s ní mluvila.“

„Sedí ve svém pokoji.“

„Aj, sama?“

„I to bůh sám ví, co se to s tou holkou od nějakého času děje! Já jí nemohu pochopit. Celý den by dřepěla jen v pokoji a nerada s kým mluví. Na tebe se ale ptává každou chvíli, že by ráda s tebou mluvila, a že se jí po tobě stýská. Prosím tě, o čem s ní mluvíváš? Ta holka je celá jako pomatená.“

„Ty božínku, o čem bych s ní mluvila, nežli o čem se mi s ní mluvit přisluší?“

„Ale já předce pozoruji, že tě od nějakého času má o mnoho radši, než kdy jindy, ač jí nikdy na lásce k tobě nescházelo. A tak jaksi tajně spolu mlu-

víte — nevím, Naninko, nevím! zdali jí o zcela lhostejných věcech vypravuješ. Ona je mi některou chvíli nepochopitelná. Tak ku příkladu, když jsi tady byla minulou neděli, celou noc na to ani oka nezamhouřila. Proč pak nespíš, Emilko? ptala jsem se jí. Ale ona místo odpovědi jen vzdychala, a mně se zdála jako nemocnou. Schází ti něco, Emilko? ptám se jí. Nic mi neschází, odpověděla, jen mne nech bdít. A přeléhala se strany na stranu a ustavičně si vzdychala. Já jsem se několikrát do rána probudila, ale ona stále bděla. Proč nespíš? táži se jí. Nechce se mi spát, a ráda bdím, odpověděla mi. Na to se zase za chvilku probudím, a zvídám, zdaliž spí. Ona tu prohodila, až prý sem přijde zase Naninka, že by s ní ráda mluvila. Já se jí táži, co ti chce? Nic, byla odpověď, ale mně se po ní stýská. A to máš s ní už tak několik dní. Já bych ráda věděla, co jí schází, a schází-li jí něco, proč se mi s tím nesvěří? Schází-li jí snad na vyražení? Ale vždyť nechce nikam vyjít, ba ani doma to nemiluje, má-li někdy chvíli sedět při společnosti. Prosím tě, Naninko, řekni mi upřímně, zdali ti něčeho vyjevila, co jí chybí, ač by mi to bylo divné, že by mne nechala na cosi podobného hádat.“

„To ji bezpochyby přejde,“ namítala paní Naninka, vyhýbajíc se odpovědi. „Kdožpak jí to může mít za zlé! Mladí lidé mívají časem podivné nápady, ale to časem zase přejde.“

„Nevím, nevím!“ vrtěla hlavou slečna. „Mně se té muziky zdá být už trochu mnoho. Ale kde pak ti dnes zůstal August, Naninko, že nepřišel s tebou?“

„Přijde sem hnedle za mnou; já ho ještě někam poslala, a on zůstal tudíž pozadu.“

V tom vešla Emilie do pokoje, v němž seděla paní Naninka se slečnou.

„Tys' tady, Naninko?“ přivítala tuto. „Jak se se mi po tobě stýská, co jsem tě neviděla!“

Paní Naninka se usmála, neboť věděla, že se jí stýská vlastně po někom jiném, než právě po ní, ač i to bylo k pravdě podobné.

„Aj, slečinko, jak jste vyrostla od toho času, co jsem vás neviděla!“ pravila paní Naninka žertem, aby se zdála slečně mít nějakou příčinu k úsměvu; neboť víme, že tomu teprv několik dní, co ji neviděla.

„Viď, Naninko, že jsem vyrostla!“ pravila Emilie s týmž přízvukem, jakoby na důkaz, že paní Nanince rozuměla. „To víš, já budu veliká až do stropu.“

„Ach to sotva, slečinko; neboť to by se nesměl o vás ucházet ženich prostřední velikosti,“ ujala se slova paní Naninka, a Emilie se začervenala jako růže, neboť věděla, kam paní Naninka svým čtveráctvím bije. Slečna ale toto začervenání nezpozorovala, a Emilie si položila prst na ústa, jakoby paní Nanince říci chtěla, aby ji nevyzradila.

V tom zaklepal někdo na dvéře, a když se otevřely, vkročil do pokoje malý August. Políbil oběma slečnám ruku, a ohlížel se po pokoji; patrno, že se sháněl po Karlovi.

„Karel není doma, Auguste!“ promluvila k němu Emilie, porozuměvši jeho ohlížení-se. „Ale tyť jsi dnes nastrojený, jako ženich!“ pokračovala dále. „Co pak

to máš za knihu pod paždím?“ ptala se dále, a vzala do ruky knihu, kterou August měl u sebe.

„Tu jsem dostal od pana Čermáka!“ odpověděl August, a každý se snadno domyslí, že to ona kniha, kterou byl Jaroslav Augustovi za onu zprávu o Emiliině bytu přislíbil.

„Od koho že ji máš?“ ptala se slečna Mári.

„Od pana Čermáka; toho já mám tuze rád,“ odpověděl August. Emilie při té odpovědi zbledla, jakoby ani kapky krve neměla v těle; kniha jí vypadla z ruky, a ona sotva že se na nohou udržela.

Slečně toto hnutí neušlo; dělala se ale, jakoby ničehož nebyla zpozorovala.

„Kdo je ten pan Čermák?“ tázala se dále Augusta.

„To je....“

„Zdvihni si knihu!“ velela paní Naninka Augustovi, jakoby byla přeslechla slečninu otázku, a schvalně Augusta na jiný předmět upozorniti chtíc, aby mu nezbylo času k odpovědi na otázku, kdo je pan Čermák.

Emilie, zbledla-li prvé, zapýřila se nyní až do krve, a srdce jí tlouklo hlasitě.

„Kdo pak tě to dnes česal na zad?“ tázala se Augusta zajíkavým hlasem, v němž bylo patrno vnitřní pohnutí. Rozumí se, žeby tomu též byla povděčna bývala, aby se ona otázka o panu Čermáku zamluvila, a proto se ptala na česání vlasů.

„He, pan Čermák mne dnes česal; on se také tak češe,“ odpověděl August, a Emilie honem zase bledla a honem zas červenala, neboť se viděla v nové rozpaky zamotánu, sotva že první minuly.

„Ale kdo pak je předce ten pan Čermák?“ tázala se nyní slečna s větším jaksi důrazem, v němž se jevila i nedočkavost po odpovědi; neboť ze střídání-se barev v tvářích Emiliiných hádala, že to sotva bude nadarmo.

August již otvíral ústa, aby pověděl, kdo je pan Čermák; ale v tom paní Naninka mu zahrozila prstem, velíc mu mlčeti, a sama přejala slovo:

„Což on ví, kdo je pan Čermák! Něco mu napadlo, a to víte, slečno, jak jsou děti prostořeké.“

„Ne, ne! August mi sám poví, kdo jen pan Čermák,“ doléhala slečna, přívětivě se na Augusta usmívajíc. „Viď, že mi povíš!“

„Já nevím, smímli,“ díval se August na matku.

„Ani muk!“ zakazovala tato.

„Jen sem pojď ke mně, Auguste, a pověz mi to; koupím ti nový klobouček, když mi to povíš.“

To bylo pro Augusta trochu lákavé. Nový klobouček — pane! to ho lochtalo. Prosebným očkem pohleděl na matku, aby mu dovolila, dostat klobouček.

„Ani muk!“ opakovala tato ještě jednou.

„Jen mi to pověz!“ doléhala slečna. „Ještě dnes budeš mít nový klobouček.“

August stál jako v ohni, a Emilie jako na trní.

„Ani nemukej!“ doléhala zase matka.

„Hezký, hedvábný klobouček ti koupím, a za něj dostaneš péro,“ loudila slečna na něm dále odpovědi.

„Nic nepovídej, já ti koupím na celé šaty!“ zvolala kvapně Emilie, neboť pozorovala, že se August vzdor matčinu zakázání má k odpovědi.

Na ta slova Emiliina se daly obě ženštiny do hlasitého smíchu, a August ovšem nemusil odpovídat. Emilie se zapýřila, jako ještě nikdy, neboť ihned poznala, že se prozradila.

„Odtud tedy věje vítr!" počala Emiliina tetka s káravým úsměvem. „Ty, ty! Já tedy musím být poslední, která o tom zví. Tedy pan Čermák? No, aspoň vím teď, kým tě mám těšit, až se ti opět zachce probdít noc," pokračovala; avšak v hlase jejím se více jevila přívětivá srdečnost, nežli nějaká důtka.

Emilie vidouc, že už není platno zapírat, přiskočila k tetce, políbila ji vroucně a pravila uzardívajíc se ještě: „Již odpusť; však se již před tebou s ničím tajit nebudu."

Na to zase odskočila, vzala paní Naninku za ruku a pravila k ní: „Pojď se mnou do mého pokoje, Naninko! ukážu ti nový klobouk, jaký mi tatínek koupil," a vedla paní Naninku za sebou.

V pokoji ale objala paní Naninku, dala se do pláče a vyznala jí, jak má Jaroslava ráda — jak to již od paní Naninky svrchu jsme se dověděli. Pláčem si Emilie ulehčila.

„Šlakovité děvče!" mluvila k sobě slečna, když Emilie odváděla paní Naninku do svého pokoje. „Nebude prý se mi s ničím tajit, a již se mne zase straní. Ale což! mládež k sobě nikdy zcela nepřikováš!"

IV.

Známost Jaroslavova se slečnou Rosou, ač mu Emilie vězela v srdci, třebas ji byl ještě neznal, nabývala nyní barvitého tvaru. Často navštěvoval Jiskru, neboť s ním studoval společně ke zkouškám; zůstával tam obyčejně do večera, a večer nesměl u něho při večeři scházet. Slečně Rose se skutečně Jaroslav líbil; při večeři výhradně s ní se bavil, a po večeři hrával s ní whist. Rosa neopominula nikdy při hře, dát mu svou náklonnost na jevo, a Jaroslav nic neváhal, uznati ji za interessantní — třebas jen proto, že byla koketou. Ostatně její rozmluva svědčila o vzdělanosti a o neobyčejné zběhlosti v knihách, a Jaroslavu nebyl hovor tohoto druhu nevítaný. Vzdor tomu všemu choval se k ní Jaroslav jen úsečně, lhostejně, ba chladně. Byť jej i byla často na chvíli z rovnováhy přivedla, předce vždycky, když se domů vracel, myslil na Emilii, před usnutím platily výhradně jí jeho myšlénky, a studoval-li ještě doma do noci, a časem-li se od knihy odvrátil, byla jen Emilie předmětem jeho myšlének, jižto viděl se svou budoucností nerozdvojitelnou. Zpomněl-li si při tom na Rosu, učinil to vždycky jen s jakýmsi nepochopitelným odporem; někdy ale, ač mu byla jasná její povaha, předce se rozmýšlel, zda-li jí neubližuje, pak-li že ji bez milosti odsuzuje. A ač se při takovémto sebe zkoumání opět od ní odvrátil, předce, když zase druhého dne se octnul u Jiskrů u večeře a slečna Rosa nebyla právě v pokoji, ihned se po ní ohlížel, a ne-

mohl si upříti, že mu bez ní jaksi teskno, či že si žádal rozmluvy s ní, či že ještě z jiného ohledu, který on sám si vysvětliti nevěděl.

K svému rozmrzení pozorovala slečna Rosa, že prostředky, jichž až posud užila k svým zámyslům, nejvíce selhávaly, a již se i časem bála, že se tyto její zámysly o Jaroslavovu povahu zcela rozrazí. A Jaroslav se jí jevil každý den co týž, jaký byl včera — vždycky rozmyslný a chladný, a byť se i u vnitř nějaké hnutí v něm bylo dálo, nikdo to na jeho tváři nezporoval, a tudíž ani slečna Rosa. Ale tato právě zdánlivá nezměnnost Jaroslavova dráždila slečnu Rosu k novým vynálezům, a že ženština, zvláště pak ženština, jako byla Rosa, nikdy se na výmyslech nevyčerpala, vůbec známo. I vzala outočiště k zcela zvláštním prostředkům, o jakých se bezpečně domnívala, že se s účelem neminou. Pomyslila si, že Jaroslava rozdráždí vypravováním o zbožňovatelích, jakých již byla měla, o partiích, jakých se jí mohlo dostat, kdyby jen byla chtěla, a o kráse a vysokém postavení těch, kteří se jí klonili, a o podobných věcech. Kdyby byla Jaroslavu povídala, že ještě neví, co to první láska, to — a o tom dobře věděla — byloby k pravdě nepodobno, a tím méně záhodno, aby tomu Jaroslav uvěřil. A při podobném líčení ani nezapírala svou koketnost, vědouc, že tím bezpečněji dosáhne, čeho se jí chce. A vskutku vypravovala Jaroslavovi, šli-li někdy před večeří do zahrady, historie, jimžto Jaroslav nemálo se divil. Tu jmenovala jistého mladíka, vznešeného rodem i krásou, který, jsa již asi tři léta v jistém klášteře, k vůli ní,

když ji uviděl, z kláštera vystoupil; vypravovala dále, že si přes ulici naproti jejím oknům najal byt, kterak ji za večera opěval při guitaře, kterak a mnoho-li jí básní zasýlal, jimiž ji zbožňoval, a jak se konečně, když se přesvědčil o beznadějnosti své lásky, stal missionářem a že žije teď v Americe. Jindy zas vypravovala, kterak se jeden ruský kníže ucházel o její ruku, ona ale že jej odmrštila, a podobných historií o své lásce uvedla řadu, až i došla na zbožňovatele, kteří ještě letos se o její přízeň ucházeli, všichni ale že s nepořízenou odešli. Konečně jmenovala ještě jistého doktora Ráska, který až posud ji trápí ucházením se o její ruku. Jaroslav se divil, kterak dívka, jako Rosa, na které předce nic zvláštního co do krásy neseznal, mohla mít tolik ctitelů; ano již počal se sám přemlouvat, že na slečně Rose skutečně něco musí být, co je milování hodno, a myslil si, že snad jen on je tak zaslepený, že těchto předností až posud si nepovšimnul. Vypravování Rosina se končila obyčejně tím, ona že si jen žádá pevný charakter, ne ohnivý, ano spíše chladný, a takový že, jak se jí zdá, poznala teprv jeden, k tomu že se cítí nakloněnu, k ostatním mužům že je zcela lhostejna — ano že je i nenávidí. Pan Jaroslav patrně cítil, že mu Rosa dělá kompliment, neboť že tímto chladným, rozvážným nemyslila nikoho jiného leč jeho, mohl si na prstech vypočítat. A Rosa také tento závěrek svého vypravování provázela takovým milostným pohledem na Jaroslava, že by byl musel tento být velmi neobeznalý, aby byl neuhodl, komu ten pohled platí. Vypravování Rosina neminula ucho

Jaroslavovo beze všeho účinku, ač účinek nebyl takový, jaký Rosa očekávala. Předce však jednou, když se s ním slečna Rosa opět škádlila o francouzský vkus, a on jí, jako poprvé, odporoval, zdvihl se brzy od stolu, předstíraje, že mu není dobře, kvapil domů a místo studování chytil Machata a počal se učit frančtině. Neboť za rozmluvy s Rosou na důkaz svého hlavního odporu k francouzskému vkusu jí pověděl, že on ani sám francouzsky mluvit neumí a uměti nechce. To bylo slečně Rose něco neslýchaného, avšak předce vítaného, poněvadž se jí namítla příležitost, se svým bratrem mluvit po francouzsku, a tím pana Čermáka poškádlit; ano ona schvalně mluvila o panu Čermákovi, a to jej tím více dráždilo, že nevěděl, co. Asi do půl noci bděl nad Machatem, pak ale, když se v něm zase jeho rozvaha ozvala, praštil jím do kouta, a pokračoval ve svém studování ke zkoušce.

Mezi tím uplynulo asi čtrnáct dní a změny, které se s Jaroslavem zatím udály, jsme stručně vylíčili. Poněkud pevněji zachytíme běh naší povídky až dnes, neboť dnes právě vzal tento běh znamenitý obrat.

Chýlilo se k večeru. Pan Jaroslav přišel dnes k Jiskrovi o něco později, nežli obyčejně. Vešel do pokoje, pana Jiskru tam nenašel. Na stole ležel lístek; Jaroslav jej vzal do ruky a četl: „Šel jsem dnes do divadla; Ryzák je se mnou. O půl jedenácté přijdeme do hostince k P . . ., čekej tam na nás. Sestra je trochu nemocna. Jiskra.“

Jaroslav odložil lístek, stál chvilku tiše, jakoby o něčem přemítal, co mu v lístku bylo trochu ná-

padné, pak šel ze dveří a kráčel zrovna nahoru do slečnina pokoje.

Když Jaroslav vešel, seděla slečna Rosa na pohovce, majíc čelo podepřeno o dlaň. Když ji Jaroslav pozdravil, zdvihla hlavu, pohlédla naň, usmála se a opět podepřela čelo o ruku. Úsměv její byl více bolestný, nežli objevem vnitřní radosti, a nesl na sobě ráz tělesní slabosti.

„Probůh, slečno, co je vám?“ ptal se Jaroslav.

Rosa místo odpovědi opět pozvedla hlavu, a jako předtím se podívala na Jaroslava — avšak bez úsměvu. Hleděla na Jaroslava, hleděla ustavičně, jakoby mu říci chtěla, aby si vyčetl z jejího pohledu odpověď. A jistě hleděla na Jaroslava tak nezměnně stejně, že tohoto až hrůza obešla. Přikročil blíže k ní, pojal ji za ruku a jaksi soucitně se jí tázal:

„Smím zvědět, co vám chybí, slečno?“

„Jste lékařem, pane Čermáku?“ odpověděla Rosa s tímtéž pohledem, a hlas její byl temný, jako po duševním unavení.

Jaroslav pustil její ruku, ona opět podepřela o ni čelo a zdálo se, že se opět obírá se svou bolestí. Jaroslav nevěděl, má-li opustiti pokoj, aneb-li má zůstat; stál ale na tom samém místě, jako přikovaný a upřeně hleděl na Rosu.

„To snad předce není přetváření?“ pravil sám k sobě.

Slečna Rosa, jakoby rozuměla jeho myšlénkám, zavrtěla hlavou a měkkým, jaksi elegickým hlasem mluvila:

„Sie sagten mir, er spielt ja nur,
er liebt dich nicht — — —“

Zamlčela se, přejela si rukou čelo, pozdvihla hlavu a rozhlédla se vůkol, jakoby se probouzela ze sna. Pak opět, ale již jako procitlým hlasem, pokračovala: „Je mi teskno — hlava mne bolí — všechno mne bolí — jsem slaba. Aj, vy jste zde, pane Čermáku?“

Jaroslava při tomto oslovení jakoby projel mráz; sotva že se držel na nohou.

„Viděla jste snad dříve ve mně někoho jiného?“ tázal se pevným hlasem, jakoby jím chtěl vnitřní stav její proskoumat.

Rosa vzala na se opět onu žalostnou tvář a pravila dále: „Ach ovšem, někoho jiného; viděla jsem svého přítele — svého bratra — ba viděla jsem více — viděla jsem svého — vše marno; jsem osamělá, jako sirotek.“

„Slečno, kdo vám to praví, že jste osamělá?“ tázal se Jaroslav celý udivený. „Nejsem zde já?“

„Vy jste zde? Nejsem samotna? Jste vy mým přítelem? jste snad — —“

„Slečno!“ pravil Jaroslav s rostoucím podivením, a vzal ji za ruku.

Tato pohledla naň tak milostivým pohledem, že Jaroslavu zmizel poslední mráček nejistoty, zdaliž se slečna Rosa přetvařovala.

„Jste mým přítelem? Nuže, ukažte se mi přítelem. Vezměte nůž, a probodněte mi srdce. Já vám budu po smrti vděčna.“

Jaroslav chtěl volat o pomoc, ale hlas mu selhal, a on celý unavený sklesl na blízkou židli.

„Divíte se mému požádání?“ pravila Rosa. — „O, splňte je; od vás je mileráda přijmu. Váháte? Bázlivče! Probodněte mi srdce, které vám —“

Nedomluvila. Jaroslav si zakryl oči, a hluboce si vzdychl. Zdálo se, že tají slzu.

„Nuže, tedy jsem osamělá, a nemám nikoho, kdoby se mne zastal,“ pravila hlasem patrně umdleným.

Jaroslav se vzchopil, pojal ji prudce za ruku a zvolal: „Slečno, je vám třeba zastání?“

„Vy jste mi nesplnil mou první prosbu; vy nesplníte to, co je těžší, nežli mne usmrtiti!“

„Potřebujete zastání?“ tázal se Jaroslav s rostoucí nedočkavostí.

„Mne může zastat jenom ten, kdo je mi víc než přítelem.“

„Potřebujete zastání?“

„Nabídnout se, není ještě zastat.“

„Potřebujete zastání?“ tázal se Jaroslav již pobouřen, a oči jeho jiskřily. „Nuže, já se vás zastanu.“

„Vy? Tedy nejsem osamělá?“

„Ale, kdož vám praví, že jste osamělá? Já se vás zastanu.“ Jaroslav cítil v srdci zároveň, že je překonán. „A kdyby to bylo proti mému vlastnímu otci, já se vás zastanu.“

„Nuže, já vaše nabídnutí přijímám.“ Slečna Rosa vstala, a okamžikem zmizely s obličeje jejího všecky stopy dřívější slabosti. Její celá postava, jakoby znova byla oživla, zpřímila se, oči se jí zaleskly. Vzala Jaroslava za ruku a pravila:

„Slyšte tedy. O doktoru Ráskovi jsem vám nedávno povídala, že mne svou láskou pronásleduje. Dnes mi psal, že se dověděl o vašich večerních návštěvách našeho domu, a že jsou mu podezřelé. Já doktora Ráska nenávidím z celého srdce; chci se ho zprostit, a na vás tedy jest, abyste tu službu vykonal. Zejtra donesete k němu ode mne list, a já jsem pak šťastná. Tedy se rozhodněte.“

Jaroslavu se dmula mocně ňádra, zmocnila se v něm žádost, očistiti svou čest, kterou doktor Rásek má v podezření, zmohla se v něm i žárlivost a bůh sám ví, co všechno ještě. On se vrhl slečně Rose k nohoum, a zvolal: „Slečno, já vás nevýslovně miluji; vykonám vše, čeho si žádáte.“

Rosa si zastřela oči, přistoupila k oknu a z hluboka si oddechla. „Jaroslave, nejsem s to, abych dále mluvila; jsem pobouřena. Opusťte můj pokoj; zejtra přijďte pro list.“

Jaroslav vstal, uchopil ji za ruku, políbil ji a odkvapil z pokoje a z domu na ulici, a šel rovnou cestou do hostince k P... V hostinci si zasedl do kouta, dal si nalít a ustanovil se na tom, že zde počká, až přijde Jiskra s Ryzákem z divadla. Mezi tím mu tanul ještě živě na mysli výstup se slečnou Rosou, a něco mu uvnitř se zdálo vytýkat, že se svým vyznáním se přenáhlil. „Proč Rosa doktora Ráska nenávidí?“ přemítal. Neboť se mu zdálo, že člověk člověka nemůže nenáviděti, leč by jej byl dříve miloval. „Koho jsem miloval,“ filosofoval, „toho mohu i nenáviděti; ostatní lidé jsou mi lhostejni.“

Mezi tím si povšimnul dvou blíže něho sedících hostí, z kterýchž jeden byl již poněkud podnapilý, a druhý tomuto svědčil. Jak se zdálo, byli to lokajové. — Mimo tyto dva a Jaroslava neseděl v tomto zákoutí hostince nikdo, a Jaroslav tudíž mohl dobře slyšet jejich hovor.

„To mi věř, Beneši," mluvil právě ten, jenž byl podnapilý. „To mi věř, já jsem ostuda člověk. Ty sedíš tuhle a já zde. Já to povídám před tebou. Já mám divnou náturu. Když mne někdo dopálí, já se z hospody nehnu — a kdyby mi hlavu utrhl, to mi věř."

„To věřím!" přisvědčoval druhý.

„Bůh mne trestej, já mám divnou náturu. Ale hlavu mi utrhnout, já se nehnu. Vidíš, Beneši, já jsem hloupý, sprostý; tys více chodil do školy, než já — a jsi také chytrý, šikovný. Ale to říkám, ať jsem opilý nebo střízlivý, já jsem nanicovatý člověk. Já za sebe nemohu, a svět probodnout — to je mi jen o vůli. Bůh mne trestej, já nechci. Já myslím, aby bylo všechno v pořádku. Ale ty to již víš, co dál chci povídat, neboť jsi chodil déle do školy. Dál už nepotřebuji povídat, co chci říci, ty už to víš, že ne?"

„Vím, bratře, vím."

„No tedy vidíš. Já si nemohu pomoci. Já co na srdci, to na jazyku. A žádnému nic dlužen — to je pravda. He, sklepníku, je to pravda?"

Ohlídl se po sklepníkovi, a že tento právě nebyl při ruce, aby mu přisvědčil, pokračoval dále: „Že jsem já rád mezi lidmi — což komu po tom? Kdybych se byl narodil jinak, byl bych jiný. Ale jak

jsem se narodil, tak to mám a to mi nikdo nevymaže. A chce-li si pan doktor Rásek ze mne dělát kašpary, musí časně ráno vstát. Mluvím, pravdu, Beneši?“

„Mluvíš, mluvíš.“

„To já vím. Ale to vím také, že když ta svatba za dvě neděle bude, totiž když se pan doktor se slečnou Jiskrovou ožení — to vím, že mi bude stejně. Ale, pij, Beneši. Svět nekoupím ani neprodám, ale pivo koupím a zaplatím. Až vypijem, půjdeme domů. Neboť já jsem ostuda člověk, a když se dopálím, nehnu se.“

Jaroslavu bylo divno okolo srdce, když zaslechl jmeno slečny Jiskrové se jmenem pana doktora, a to ještě k tomu, že za dvě neděle bude svatba. Avšak z počátku si myslil, že vypravovatel snad jenom rozehřáním své fantasie o svatbu zavadil. Ale přece mu to vrtalo hlavou, kterak podobný člověk o tomto poměru by něco mohl si vymyslit, kdyby to nemělo podstatného základu. V tom něco musí být! myslil si. Ale jak se od lokajů něco víc o tom dovědět? Zasednout si s nimi za jeden stůl — to se mu nezdálo, a přece uznal za potřebné, chce-li vědět víc, že se s nimi musí dát do řeči. Chvíli ještě seděl a poslouchal, možná-li z vypravování opilého a z přisvědčování Benešova něčeho ulovit. Ale onen jenom ustavičně jistil, že, dopálí-li se, z hospody se nehne, a kdyby mu třeba hlavu utrh' — že ne, a že je ostuda člověk, jenž má nanicovatou náturu a Beneš mu na to svědčil. Jaroslav čekal dlouho, zdali ještě o doktora Ráska zavadí, ale nadarmo. Tu se zdvihl Beneš, jak jej jeho kumpan nazýval a šel ven; Jaroslav šel za ním.

„Dovolte, pane, znáte doktora Ráska?“ tázal se Jaroslav.

„Znám, pane,“ odpověděl oslovený. „Můj soudruh je jeho lokajem.“

„Nevíte snad nic zevrubnějšího o jeho svatbě se slečnou Jiskrovou?“

Beneš se podíval nedůvěřivě na Jaroslava, jako by se ho tázal, k čemu on to potřebuje vědět? Avšak Jaroslav tak lhostejně se mu díval do očí, že tomuto zmizela všechna nedůvěřivost.

„Vždyť to není žádné tajemství, pane, že si chce vzít slečna Rosa pana doktora,“ pravil posléze.

„Jak? slečna Rosa si chce vzít pana doktora? Totě divné. Ha, ha! snad si chce vzít pan doktor slečnu Rosu?“

„Mohlo by se tak říkat; jen že se mi zdá, že, jak mě můj kumpán ubezpečoval, slečna Jiskrova víc stojí o pana doktora, nežli pan doktor o ni. Aspoň to zakázal pan doktor mému kamarádovi, aby od slečny Rosy, potká-li ho někde, žádný list nepřijímal, jenž by svědčil panu doktorovi.“

„Nosil dříve od ní listy?“

„Slečna Jiskrova mu vždycky udala, kde ji potká, a dadouc mu na zpropitnou, vždycky doručila mu list. Proto má dnes můj kamarád zlost, že jej pan doktor připravil o výdělek.“

„Nosil váš kamarád také listy od pana doktora?“

„Pan doktor dříve chodil k slečně sám, pak ji poslal jeden list, a od toho času žádný. Slečna ale každý den skoro obeslala si jeho lokaje, aby dodal panu doktoru list.“

„A za dvě neděle bude svatba?“

„Sotva. To si jen myslí můj kumpán, když už žádné listy nenosí.“

„S bohem, pane!“

„Služebník.“

Jaroslav se vrátil do hostince, zasedl si do svého kouta, a za chvíli přišel i Beneš, aby znova svědčil svému soudruhovi. Tento zatím zaplatil a vybízel Beneše k odchodu.

„Že ne? Beneši?“ mluvil k tomuto. „Já jsem všude akkorát. Žádnému nic dlužen. He, sklepníku, je to pravda?“

„Pravda, pravda!“ svědčil sklepník, jenž byl právě na blízku.

A Beneš vzal svého soudruha pod paždím, a tento se kolíbal po jeho straně z hostince.

Jaroslav si zapálil cigarro, podepřel hlavu o dlaň, a nevšímaje si nikoho vůkol, vypouštěl dým v silných kotoučích a sledoval zrakem každý kotouč, až tento zmizel. Pak odundal ruku od čela a klepal prsty o sklenici, jakoby nápodobil tambora. Hlavu měl Jaroslav tak naplněnou myšlénkami, že se mu div nerozskočila. Co zde uslyšel o Rose od sloužícího, tak divně se shodovalo s dnešní jeho zkušeností, že mu bylo těžko, dopátrati se pravého konce. Ne, to předce nemohlo být, aby dnes, aspoň jen dnes, se byla Rosa přetvářila. Tolik přetvářenosti aby mohl mít člověk do sebe — ne, tomu nemohl ani uvěřit. Ale což, kdyby předc? V tom si zase zpomněl na Emilii a krev se mu tak srazila k srdci, že zbledl

jako smrt. Počal proklínat svou váhavost, která, jak si myslil, je jedinou příčinou, že ještě Emilii ani nezná, a že věci dnes vzaly dotčený obrat. Klel i dnešnímu dni, že šel k Jiskrovi, ba že vůbec s Jiskrou se kdy seznámil. Ale což tu dělat? Slečně Rose se sám nabídl se svým se o ni zastáním, zastávalť i sama sebe — ne, krok nazpět udělat, není více možná. Jestli že ale on samolibě uvázl v síti, kterou mu slečna Jiskrova kladla, pakli že snad se stal předmětem jejích choutek — na to myslit, zdálo se mu, že již ani mohutnosť jeho myslící nestačí. Proběhl si v myšlénkách ještě jednou až do podrobností známosť svou se slečnou Rosou; nikde neshledal v ní něco přirozeného, všude viděl samou přetvářku, jen holé škrabošky; a dnešní výstup měl převážit všechnu tu nedůvěru, kterou po celý čas k ní choval? Zase se v něm zmáhala stará hrdost, on slečnou Rosou povrhal; ale zároveň musil povrhovat sám sebou, neboť klečel před tou, již právě za nehodnou svých myšlének, a tím méně jakési lásky uznal. Ale kdyby tomu tak bylo, jak se obával, že se stal lahůdkou slečniným choutkám — hlava mu šla kolem, když si na to zpomněl. Zase neviděl v Rose nic jiného, leč prohnanou koketu. — A Emilie? Při zpomenutí si na ni uhodil se do čela, že se mu až v očích zajiskřilo.

V tom se strhl u něho hlasitý smích. Jaroslav sebou trhl, jakoby byl vybouřen ze sna, podíval se tam, odkud smích uslyšel, a viděl u sebe Jiskru s Ryzákem, kteří s několika ještě kollegy právě přišli z divadla. Jaroslav ani nechtěl věřit, že už je po

desáté hodině, tak čerstva mu uplynula chvíle, co zde seděl.

„Ha, ha! Čermák si křeše o čelo pěstí; to mu asi z hlavy zasršejí poetické jiskry!“ smál se Jiskra.

Jaroslav se všemožně tvářil, aby neprojevil svůj vnitřní stav; hleděl si dát tvářnost zcela lhostejnou, a Jiskrovým slovům se poněkud usmál, jen aby nikdo neuhodl jeho barvu.

„Aj, Čermáku!“ volal jiný z přišlých, „snad jsi nemyslil, že se ti udělal z hlavy turecký buben?“

„Tak zle to nebylo; neboť se mi zdá, že mám svou mozkovici jen lidskou koží potaženou,“ přijal s úsměvem Jaroslav oslovení; ale jak trpce mu bylo, urovnati své myšlénky v tato slova, věděl on sám nejlépe.

„Nu, a jak se hrálo v divadle?“ obrátil řeč Jaroslav.

„Kapitálně!“ pravil Ryzák.

„To vím! Nejkapitálněji hrál Ryzák sám,“ smál se Jiskra.

„Prosím tě, Ryzáku, víš-li pak, co se hrálo?“ smál se jiný.

„Jak pak by nevěděl!“ smál se zase Jiskra. „Vždyť té brunetce předce nevykládal něco jiného, než co se hrálo na jevišti.“

„Prosím tě, Ryzák byl v Jiříkově vidění,“ pravil třetí. „On viděl jenom svou brunetku, a zdálo se mu o dvaceti tisících.“

„Nechte vy si svého smíchu,“ odpíral Ryzák. „Brunetka vám nic neudělala, a má-li ona dvacet tisíc, není jí to na vadu.“

„Ha, ha!“ smáli se všichni. „Ryzák se jí zastává. Bratříčku, snad tě neokoukala?“

Jaroslav poslouchal tento rozhovor, jakoby přicházel z jiného světa. Těkavá mysl mladická se zde hravě dotýkala strun, jež jemu již v plných, i v blahých i trpkých akordech zazněly. Zpomněl si, že i on se podobným výstupům smával; a už chtěl zase pronésti své jindy oblíbené: „Jen to nemohu pochopit, kterak se člověk může zamilovat!“, ale slova tato, jakoby mu ze služby byla vypověděla. Ačkoliv to jindy nemyslil do opravdy, když je pronášel, předc je nyní ani žertem nemohl vyslovit. Avšak nutil se, co jen síly měl, aby se vpravil do tónu svých kollegů.

„Ale, o jaké pak to brunetce mluvíte?“ tázal se konečně Jaroslav.

„Víš, je to ta, kterou jsme tenkrát potkali na baštách — v těch zelených šatech,“ odpověděl mu Ryzák.

„A, to baštonské dočko!“ usmál se Jaroslav.

„Směj se mi i ty!“ káral ho žertem Ryzák. „Však mi předce před ní nespadl klobouk, jako tobě před slečnou Langovou.“

„Ha, ha! Jaroslavovi spadl před slečnou Langovou klobouk?“ smáli se všichni.

„Ano, a to vám byla švanda!“ ujal se slova Ryzák, povděčen tomu, že se škádlení soudruhů s něho smeklo a na Jaroslava zamířilo. A nyní vypravoval o nešťastném smeknutí Jaroslavově.

Vypravování jeho provázel všeobecný smích.

Jaroslav se sice z počátku durdil, ale pak se smál i s ostatními; neboť věděl, že se dříve vtipkování svých soudruhů nezbaví.

Hovor našich kollegů měl nyní na sobě ráz obyčejných studentských rozmluv. Filosofovali, smáli se, začali o zkouškách, atd.

Jaroslav již ani neslyšel, o čem společně mluví. Seděl zamyšlený, a oči zcela bezvýznamně upřel na jeden klobouk, a mnohý by mohl myslit, že snad zpytuje, může-li klobouk též s hřebíku spadnout. — Ostatně jeho myšlénky těkaly brzy u Jiskrů, brzy stál před doktorem Ráskem, brzy zase byl v Ostruhové ulici, a když se podíval na své kollegy, viděl, že je v hostinci u P...

„Ale, Čermáku, tyť zde sedíš, jako pták v kleci,“ začal Jiskra, jenž jej po delší čas pozoroval. „Nechytil jsi se někde?“

„Nevím kde!“ odpověděl Jaroslav.

„Mluvil jsi se sestrou? Jak jí bylo?“ ptal se dále Jiskra.

„Byla trochu přepadlá; po příčině jsem se jí netázal,“ odpověděl Jaroslav, ale při tom se ani nepodíval na Jiskru, nýbrž upřel zraky o stůl, jako by chtěl říci, že mu další otázky jsou obtížné.

Jiskra se od něho odvrátil, a naslouchal hovoru svých ostatních soudruhů; Jaroslav zde ale seděl jako na trní. Všechno se mu v mozku pletlo, nikde se nemohl dopátrat níti, nevěděl, kde je začátek, a nevěděl, kde je konec — už se sám litoval. „Taková je tedy první láska?“

Soudruhové byli zabráni v živý hovor, Jaroslav ani skoro nevěda, co činí, zdvihl se, vzal klobouk, šel stranou, zaplatil sklepníkovi, a ani nedav „s bohem!“ odešel z hostince nepozorován.

Za hodnou teprv chvíli Ryzák spozoroval, že tu Jaroslava není. „Kde je Čermák?“ tázal se ostatních.

„Nevím!“ odpovídal Jiskra, a ostatní totéž udiveně pronášeli: „Nevím!“

„Snad je venku,“ pravil Jiskra.

„Podívám se,“ odpověděl Ryzák a šel ven; brzy se vrátil a řekl: „Jaroslav tam není.“

„Sklepníku, odešel již ten pán, jenž zde seděl v koutě?“ tázal se Jiskra sklepníka, zavolav ho.

„Ten pán již platil a odešel,“ odpověděl sklepník.

„Podivno!“ dívali se jeden na druhého.

„Nevím; něco v tom musí být. Tak ještě se nikdy Čermák s námi nerozešel,“ mluvil posléze Ryzák.

„Já tomu nerozumím,“ divil se ještě Jiskra.

„Něco mu vrtá v hlavě, s čím se nám nechce svěřit,“ pravil jiný.

„Dovíme se to,“ pravil Ryzák.

Zaplatili a odešli z hostince, hrubě ani nemluvíce. Každý si myslil, co se asi Čermákovi stalo, a ku podivu! Jiskra se s Ryzákem nehádali o hudbu.

V.

Podívejme se zas trochu k Čermákovi, a vizme, co dělají naši staří známí. Pan Jaroslav se češe; jest právě ráno, a on si naříká, že ho bolí hlava. Paní

Naninka uklízí, a vyčítá mu, že to odtud, že včera přišel pozdě domů a že se tudíž málo vyspal. Jaroslav ale namítá, že je nevyspání zvyklý, a ten trošek piva že mu také neuškodil.

Paní Naninka se již po delší čas naň dívala a bylo jí podivné, že se tak dlouho češe.

„Proč se tak bedlivě češe?" myslila si paní Naninka. „Vždyť si jindy vlasy hodí jen sotva do zadu, a pak se po celý den o ně stará jako o sirotky. Což snad již ví, že má dnes být uveden u Emilie? Nevím! Ale což! Učení lidé vědí všechno o mnoho dříve, nežli sprostý člověk."

Jaroslav se díval do zrcadla, brzy se mu zdál ten vlas trochu křivý, brzy zase onen na nepravém místě.

„Pane Jaroslave, vyť se dnes strojíte jako ženich," začala nahlas paní Naninka. „Jestli pak ale víte, že dnes máte uvidět Emilii?" tázala se dále.

„Jak? Co? Já? Emilii?" vyvalil oči pan Čermák.

„Nu což? Nepřál jste si to onehdy? Vždyť byste tam byl snad rovnou cestou běžel do domu. Dnes tam budete uveden."

„Dnes? Já? ne! nikdy! dnes ne!"

„Co? vy že nechcete? Tu to máme. Tedy je dobře. Já vám ale nepovím již nic více," nabírala ho paní Naninka.

„Jen se nemrzte," počal ji chlácholit Čermák, vida, že jej dnes odbývá jaksi zkrátka. „Nemrzte se, ale jen dnes ne."

„Dnes tam musíte jít."

„Žádala si toho Emilie?“

„Ale, jak vám taková věc může přijít na mysl! Snad ještě nechcete, aby si Emilie pro vás přišla! To by bylo hezky! Emilie o tom ani neví a nesmí vědět.“

„A kdo mne tam uvede?“

„Prozatím nikdo. Uvedete se tam sám.“

„Jak? Já sám? To jsem mohl už dávno udělat.“

„Nu, a protože jste to již dávno neudělal, uděláte to dnes. Jen jděte do domu k panu M... do prvního poschodí a zazvoňte v levo u těch dveří, na nichž je jmeno pana M... napsáno. Až se vám otevře, ptejte se po panu Zahrádkovi — tak se totiž jmenuje Emiliin strýc, právník. O ostatním se dovíte tam.“

„V kolik hodin tam mám jít?“

„Okolo dvanácté.“

Jaroslav div se nedal do pláče. Paní Naninka mu ničeho víc nechtěla sdělit a neposlechnout — vždyť si dnes sotva byl vědom, co počíná. Měl jít k Emilii, a ubohý myslil, že miluje — Rosu.

„Nuže, já přijdu. Jsem-li ale vaším bláznem, odnesete to vy.“

Paní Naninka se mu dala do smíchu. —

Odbyla jedenáctá, a po mostě se ubíral k Malé Straně pan Jaroslav Čermák. Dnes si ale nevykračoval, jako jindy. Zpřímená jindy hlava dnes ani se nerozhlížela vůkol — Jaroslav se díval do země, a mnohý, kdo ho viděl, mohl si myslit, že počítá kameny pražského dláždění. K tomu i jeho volný krok

a ruce vzadu sepjaté mu dodávaly podoby, že buďto myslí velmi mnoho, anebo nic. Tak došel až na Mikulášský plácek, a přišel do Ostruhové ulice. Tu jako by do něho vjel nový život. Zpřímil hlavu, zrychlil krok, ruce spustil, a prohlížel chodem každý dům po pravé straně, zda-li není čtvrtý od konce, ač jich ještě viděl valnou řadu před sebou. Posléze došel už až na konec ulice, zastavil se, počítal — první, druhý, třetí — ano ten čtvrtý to musí být! přešel na pravou stranu ulice, aby ho nebylo vidět z domu téže strany. Vešel do domu, šel po schodech do prvního poschodí, a srdce mu tlouklo tak silně, že je víc slyšel, nežli kroky své na schodech; a podivno! dnes nepočítal schody. Již stál v prvním poschodí, podíval se v levo, a na dveřích stálo jmeno M... Pan Jaroslav vzal za drát, za nějž se zvonilo, ale ruka se mu tak třásla, že drát jenom zavrzal, ale zvonek nebylo slyšeti. Jaroslavu sklesla ruka; on chvíli stál, přestupoval z jedné nohy na druhou — konečně si oddechl, chopil se pevně zvonce, a zazvonil. Za chvilku slyšel blížit se kroky — Bože! jest-li je to Emilie! Všecka krev se mu srazila k srdci, a on patrně cítil, jak se chvěje na nohou. Nazvou-li jej snad vetřelcem, aneb uvidí-li jej Emilie takovým slabochem, jenž se chvěje na celém těle — ne! V tom se otevřely dvéře a před ním stála — slečna Marie. Jaroslav ani nevěděl, kde stojí. Chtěl promluvit, ale tlukot srdce přehlušil jeho slova; chtěl se ptát na pana Zahrádku, ale nemohl si zpomenout na jmeno. Chvíli stál zde němý, jako žák před učitelem, když

mu došla nitka. Slečna Marie se divila, že tak ztřeštěně se na ni dívá, skoro chtěla již zavřít dvéře. Předce ale jej oslovila:

„Co račte, pane?"

„Odpusťte — nebydlí zde pan — pan — Ryzák, právník?"

„V tomto poschodí ne, a pochybuji, že v tomto domě vůbec. Ostatně se račte optat domovníka, bydlí-li ten pán v tomto domě."

Jaroslav se uklonil. „Račte odpustit!" a poroučel se.

„Prosím!" pravila slečna Marie, a zavřela za sebou dvéře.

Jaroslav pádil se schodů, jako by za ním hořelo; dole si oddechl, a zdálo se mu, že je mu lehce. Rozumí se, že k domovníkovi nešel, neboť dobře věděl, kde pan Ryzák bydlí.

Šel Ostruhovou ulicí dolů a tak rychle, jakoby ho někdo honil. Ani sám nevěděl, že jde pravou cestou domů; jenom to věděl, že má na sebe zlost. Zdálo se mu, že se každý za ním dívá, neboť si myslil, že právě vyvedl tu největší hloupost na světě.

Domů přiběhl celý udychtěný, a paní Naninka se divila, že se tak brzy vrátil.

„Aj, již zde? Toť byla krátká návštěva."

„Krátká. Pan Ryzák nebyl doma."

„Co? Pan Ryzák? Vždyť jste měl jít k panu Zahrádkovi."

„Spletl jsem si jména."

„No, vy jste to hezky vyvedl!“ smála se paní Naninka, a sama sobě doložila: „Ale což! láska mate rozum, a on není první.“

„Budete tak laskava, a donesete mi ještě dnes k Emilii list,“ pravil Jaroslav.

„To vím, kde nemůžete sám, nastrčíte mne!“ usmívala se udobřivě paní Naninka. „Ale, že právě o listu mluvíte, dostal jste, když jste odešel, také list. Nějaký pán ho zde nechal.“

To mluvíc, podala paní Naninka Jaroslavovi list. Jaroslav jej ihned otevřel, a četl:

„Dnes jsem celou noc nespala; myslila jsem na Vás. Věřím Vám, že mne milujete. Já jsem Vám taktéž velmi nakloněna, jen zůstaňte i budoucně takovým, jako jste posud — já myslím, co do srdce — a budoucnosť Vám dokáže, jak jsem smýšlela. Moji rodiče Vás milují velmi, a to je mnoho! Dnes, doufám, že se uvidíme, pak sice také, ale myslím, ne-li tak často, jako posud, že se pak teprv ukáže, co láska jest. Přijďte dnes na každý způsob ke mně, já bych ráda odeslala ten list doktoru Ráskovi. Povím Vám, kde jej odevzdáte. Buďte zdráv, já Vás líbám — a zpomeňte si i Vy na mne. Rosa.“

Jaroslav odložil list, sedl si, podepřel si hlavu, a kdyby byl necítil hlavu ve své ruce, nebyl by ani věděl, kde mu stojí. Tak podivné myšlénky se v něm křižovaly, že skoro začal pochybovat, je-li skutečně tím, co je. Aspoň kdyby se ho byl právě někdo otázal, kdo je, byl by zajisté s odpovědí na roz-

pacích. Však se skutečně nenadál, že se věci tak zauzlí.

Za chvilku si zpomněl, že řekl paní Nanince, aby mu odnesla list k Emilii. Vzal papír a péro, namočil je, a chtěl psát. Ale co měl psát? Věru, už se jakživ dost napsal; psalť i, jak jsme se dověděli, verše — ale teď nevěděl, jak má první písmeno začít. Vzal tedy útočiště, jaké mnohdy bráváme, když jsme na rozpacích, co máme psát — k péru, a nemilosrdně začal do něho kousat. Kousal a kousal na něm, až je rozkousal tak, že je sotva mohl v ruce držet. Pak se pustil do toho, a psaní bylo hnedle hotovo. Bedlivě je zaobalil, a pak zavolal paní Naninku, aby je donesla k Emilii. Paní Naninka nic nenamítala, hnedle se přistrojila, a šla na Malou Stranu.

Opusťme zatím na chvíli pana Čermáka a stopujme paní Naninku tou samou cestou, kterou se dopoledne pan Čermák byl ubíral. Již je v Ostruhové ulici a již zachází do čtvrtého domu od pravého konce. Již byla v prvním poschodí, zazvonila, a Emilie jí přišla otevřít, jakoby tušila, že jí paní Naninka nese poselství.

„Však jsem skutečně na tebe čekala, Naninko," oslovila tuto Emilie.

„I to vám věřím, slečinko; což až uvidíte, co vám nesu!" napínala paní Naninka Emilii.

„Co pak Naninko? Sem s tím."

„Zde máte list od pana Čermáka. Rychle si jej přečtěte, neboť nesmím domů bez odpovědi."

„Aj, aj! pan Čermák si umí poroučet!“ usmála se Emilie, přijímajíc list. „Naninko, jdi zatím k tetce, já půjdu do svého pokoje.“

Paní Naninka poslechla a Emilie vešla jinými dveřmi do svého pokoje. Byla zde sama, podívala se na list, jenž byl velmi ozdobný, a srdce jí tlouklo nedočkavostí a bázní.

Jest to něco zvláštního, když dostaneme list od někoho, kdo je nám velmi milý. S jakousi posvátnou šetrností naň hledíme; váháme jej otevřít, a zároveň by jsme rádi jedním douškem vssáli jeho obsah. Bojíme se list otevřít, snad ze svaté úcty, kterou chováme k tajemství vůbec, a jež tušíme v listu zvlášť, jakoby jsme odhrnutím roušky zrušili posvátnost toho, o čem nás list má zpravit. A což, když to první list od našeho miláčka!

Emilie dlouho list v ruce obracela z jedné strany na druhou, srdce jí víc a víc tlouklo, obrátila jej ještě jednou a — rozlomila pečeť, otevřela list, a začervenala se, jakoby byla spáchala hřích. Obsah listu byl následující:

„Slečno!

Ustrňte se nad ubohým člověkem. Já jsem o Vás již tolik slyšel, že by bylo možná, Váš obraz vyjmout z mé duše. Posud mi štěstí nepřálo, abych Vás blíže poznal. Já žiji Vám, ale jen jako ve snu. Smilujte se nade mnou, sic mi srdce pukne. Jako červ se plazím u Vašich nohou; na Vás jest, abyste jej buď zašlápla,

aneb mu dala milost. Usmrťte mne, já posledním dechem Vám budu žehnat; dejte mi milost, a já jsem blažen. Pro všechno, co Vám draho, Vás prosím, odepište mi, zda-li mne můžete milovat, čili nic. Napíšete-li „ne“, budu se učit odvykat každému „ano“, napíšete-li „ano“, řeknu každému „ne“, že lže. Jen o jedno z těchto slovíček vás žebři — každé z nich je pro mne rozhodné. Nuže volte; ve Vašich rukou spočívá moje spása! Jaroslav.“

Emilie přečtla list, ale nevěděla, co čtla. Čtla ještě jednou, čtla po třetí, ale před očima se jí dělaly mžitky. Unavená sklesla na pohovku, a nevěděla, má-li se dát do pláče, anebo se blahoslavit. Bylo jí vskutku líto Jaroslava, ale zároveň se cítila blaženou, že se Jaroslav s jejím obrazem zanáší.

Nebohý Jaroslav! Ani sám nevěděl co píše. Ale jeho duše byla tak přeplněna, že si musel odlehčit. On věděl, že miluje; ale koho? Emilii? Vždyť ji neznal. Snad Rosu? Tak jí aspoň řekl. Ale jak? Rosu — kterou i nenáviděl, kterou povrhal? On sám nevěděl, kterou. List napsal, ale snad by mu to bývalo jedno, byl-liby dodán Rose anebo Emilii. Psal jenom list své lásce, a již mu bylo jedno, kam se dostane.

A Emilie si věru ani nevěděla vysvětlit jeho stav. Tak aby byl psal Jaroslav Čermák? Ale vždyť na listě byl Jaroslav Čermák podepsán, paní Naninka přinesla list, u paní Naninky pan Čermák bydlel, a ona pana Čermáka milovala — nuže od koho jiného mohl list být, nežli od jejího miláčka? Přejela si rukou čelo,

rychle se vzchopila, vzala pero do ruky a chtěla psát. Ale co? Měla napsat „ano“? Její dívčí přirozenost, nezvyklá jakémukoliv vyznání, jí bránila. Měla psát „ne“? A snad přelhat toho, na kterého myslila celý den, a o němž snila celou noc? Ruka se jí chvěla a péro jí vypadlo z ruky. Stála zde beze všeho pohybu, jakoby v ní nebylo života. Trhla sebou, zdvihla péro, vzala rychle papír a napsala:

„Já Vás miluji.

Emilie.“

A kdyby rychle byla neodvrátila očí od slov, jež napsala, byly by jí slzy zalily slova. Zapečetila list, podívala se do zrcadla, není-li uplakaná, ještě si protřela oči, a šla do pokoje, kde seděla paní Naninka se slečnou Marií.

„Ale jen si pomysli, Naninko, co zde dnes bylo za mladého člověka,“ mluvila právě slečna Marie.

Emilie se zatím postavila za tetku, aby mohla vidět na paní Naninku, jež seděla tetce naproti, a aby tetka jí z očí nehádala, co se v ní právě dálo.

„Jak pak vypadal, slečno?“ tázala se paní Naninka.

„V pokoji ani nebyl; jenom u dvéří se ptal po nějakém pánu, zdali zde bydlí. Ten mladý člověk byl prostředně velký, černovlasý, černooký —“

Emilie přeběhla od tetky k paní Nanince, a šeptala jí do ucha:

„Paní Naninko, pro pána boha!“ Avšak hned se zpamatovala, a přeběhla zase na stranu své tetky.

„Černooký,“ pokračovala slečna Marie, „snědý, při tom velmi půvabný. Ale, když se ptal po tom pánu, tak se mu třásl hlas, jakoby se z nějakého zločinu vyznával; a na nohou sotva že stál.“

Paní Naninka se potutelně usmála na Emilii, tato ale se třásla asi tak, jako onen pán u dveří.

„A co mu asi chtěl?“ ptala se paní Naninka, ale jen proto, aby jen vůbec na něco se ptala.

„To Bůh sám ví,“ odpověděla slečna. „To víš, u nás nebydlí žádný, protože máme celé první poschodí pro sebe; odkázala jsem ho tedy k domovníku, ač pochybuji, že se od něho více dověděl.“

„Snad se omýlil,“ pravila paní Naninka. „To není nic divného, když člověk v Praze nenajde hned toho, po němž se ptá.“

„Naninko, pojď se podívat na moje nové šaty,“ mluvila Emilie plna nedočkavosti a volala Naninku za sebou do pokoje.

„I bože, slečinka už má zase nové šaty!“ divila se paní Naninka a šla za Emilií do jejího pokoje.

„Šlakovité děvče,“ dívala se slečna Marie za odcházejícími. „Ta paní Naninka jak jen přijde do domu, hned ji má ve svém pokoji; já s ní sotva mohu pohovořit.“

„Naninko,“ začala Emilie, když byla ve svém pokoji. „Pro Pánaboha! nebyl to zde pan Čermák?“

Paní Naninka se usmívala, jako prvé, když Marie vypravovala o onom mladém člověku.

„Naninko, tys ke mně falešná,“ vytýkala jí Emilie, když jí tato neodpovídala.

„Aj, slečinko, proč jste nedávala lepší pozor?“ smála se zase paní Naninka.

„Pro bůh, a co zde chtěl?“

„Tuším, že to sotva bylo daleko od vás,“ odpověděla paní Naninka opět s úsměvem.

„Nemohlas mne o tom zpravit, že sem přijde? Jdi, ty falešná, já se na tebe hněvám.“ A při tom zamračila čelo, jakoby se skutečně hněvala.

„I bože, to je s vámi mladými lidmi kříž!“ spínala ruce paní Naninka.

Emilie si zakryla oči. V duši její se vyjasnilo, a ona teď chápala příčinu a smysl listu od pana Čermáka.

„Nu, a co zkážete panu Čermákovi?“ tázala se paní Naninka.

„Že se na něho hněvám,“ pravila Emilie žertem.

„To byste tomu dala! To byste zajisté již více neuviděla od něho list.“

„Řekni mu, že pozdravuji všecky svaté černooké, a tuhle to psaní že mu přidávám.“

„To si myslím! Tak to má být. Však on mi také řekl, když jsem sem šla, abych pozdravovala Pannu Marii Svatohorskou.“

Emilie stiskla paní Nanince ruku, a v oku jejím zářil se pocit vnitřní blaženosti.

Paní Naninka slíbila, že tam zas brzy přijde, a pak že si povědí něco víc. Pan Jaroslav Čermák že bude již mít brzy po zkouškách, a že tudíž není příčiny, proč by se věci déle tajily. Pak ještě se poroučela slečně Marii, a kvapila s listem domů.

Jaroslav nebyl zatím doma; šel k slečně Jiskrové, jak jí byl přislíbil, aby dodal její list panu doktoru Ráskovi. Na cestě mu bylo ještě hůře okolo srdce, nežli když šel dopoledne na Malou Stranu. Rosa se mu stavěla před oči v tak různých tvarech, v takých protivách, že nebyl s to, aby v nějakou celistvosť obraz ten spojil.

Vešel do domu k Jiskrovům, šel po schodech do prvního poschodí, ale nohy mu vázly, jakoby je vytahoval z bahna. Již byl u Rosina pokoje, již přiložil prst na dvéře, aby zaklepal — v tom se obrátil a šel zase tiše po schodech dolů. „Nemohu!“ šeptal si, a šel do pokoje svého kollegy, mladého Jiskry. Pokoj byl prázdný; Jiskra nebyl doma. Jaroslav vzal z dlouhé chvíle tužku do ruky, a hrál si s ní. Musíme ještě dodat k charakteristice Jaroslavově, že míval zvyk, kamkoli přišel k svým kollegům, vzít si něco do ruky a s tím si hrát; často však zapomněl věc dát zase na místo, odkud ji vzal a zastrčil ji do kapsy. Druhého dne ale přinesl to zas nazpět. Z kollegů mu to nikdo neměl za zlé, neboť ho v tom znali.

Jaroslav si chvilku pohrával s tužkou, pak ji ale hodil na stůl, a vzal do ruky pečetidlo mladého Jiskry. Na něm stálo R. J., neboť se jmenoval Jiskra křestním jmenem Robert. Díval se na ta písmena, ačkoliv si toho ani nebyl vědom. V tom si zase zpomněl, co Rose přislíbil, trhl sebou, nevědomky zastrčil pečetidlo do kapsy a šel zase po schodech nahoru. Beze všeho rozmýšlení zaklepal a vešel do pokoje.

Slečna Rosa právě seděla u piana a hrála. Když Jaroslav vešel, vstala ihned a šla mu vstříc, a její tvář se rozplývala samým úsměvem. Ještě si zpívala píseň, kterou bezpochyby začala k pianu, a Jaroslav jen slyšel:

„Poletoval ptáček,
a smutek v oku měl —"

„Aj, pane Čermáku," přešla ihned ze zpěvu k uvítání Jaroslava. „Jak jsem ráda, že jste zde!"

„Tuším, že jsem přetrhl pásmo melancholických slov," odpověděl Jaroslav.

„Ah — staré reminiscence!" uklonila se Rosa, a vzala Jaroslava za ruku a vedla ho k svému stolku. Ze skřínky vyndala hotový již list a doručila jej Jaroslavovi.

„Zde, pane Čermáku, vám odevzdávám velmi mnoho. To psaní vykoupí můj mír, a já jsem pak šťastna. Já doktora Ráska nenávidím z celého srdce; tímto psaním zprostím se ho na vždy."

„Tedy jest to úmrtní list vaší lásky k němu?" pravil Jaroslav.

„Jest to úmrtní list, ačkoliv ne mé lásky, neboť jsem ho nikdy nemilovala. Až doktor Rásek ten list přečte, snad se zblázní."

Jaroslav vzal list do ruky, podíval se naň proti oknu, a viděl, že je kraj listu uzavřeného ozdobně vykrajovaný.

„Podivno, slečno," pravil jaksi nedůvěřivě, „že píšete výpověď ze svého srdce tak šetrně, na tak krásný papír. Já myslím, že by lépe slušel podobnému obsahu papír jen obyčejný."

Slečna Rosa se usmála, ale zdálo se, že jaksi nuceně.

„Rásek jest doktor, a sluší se, mít k němu šetrnosti. Dejte mi ruku na to, že mu ten list odevzdáte," a brala Jaroslava za ruku.

Jaroslav bezděky trhl rukou nazpět.

„Jen to mi dobře povězte, slečno," pravil, „záleží-li vám na tom, abych právě já mu dodal list," a slovo „já" se zvláštním výrazem pronesl.

„Záleží mi na tom, abyste jen vy mu list ten odevzdal; neboť se nemohu na nikoho jiného bezpečit," pravila Rosa pevným hlasem.

Jaroslav si zpomněl na slova, jež mu byl včera lokaj v hostinci u P... o donášení listů pověděl. Chtěl se o tom zmínit, ale zdálo se mu, žeby to nebylo na místě, a tudíž bude lépe, když si dá tvář, jakoby o tom ničeho nevěděl.

„Mám jej odevzdát právě jemu do ruky?" ptal se Jaroslav.

„Nikomu jinému, jen jemu."

„A není-li doma?"

„Přineste mi list nazpět. Ale k čemu tolik otázek? Bojíte se ho snad? Jen mu odevzdejte list, poručte se, a více si ho ani nevšímejte. Nuže, ruku na to."

„Jak mne asi přijme Rásek?" zdráhal se ještě Jaroslav. „Vždyť pozná, že to list od vás."

„Jde-li někdo někam mým jmenem, musí se mu vzdát týž respekt, co mně. Ostatně s ním ničeho víc nemusíte mluvit."

„Kdy jej mám odevzdat?"

„Zejtra ráno ještě před osmou.“

„Nuže, já jej odevzdám. Zde je ruka na to. Ale —“

Jaroslav podal Rose ruku, již políbil.

„Co ale?“

„Už nic.“

„Přijdete sem dnes k večeři, Jaroslave?“

„Mějte mne omluvena; chci studovat, a Jiskra není doma.“

„Tedy zejtra?“

„Zejtra.“

Jaroslav políbil Rose ještě ruku a odešel. Ve dveřích ještě slyšel, kterak si Rosa oddechla. Jaroslav, když vyšel na ulici, taktéž si oddechl, ale oddechnutím si neulehčil. Několikrát vytáhl z kapsy list a četl jeho adressu; jak jej ale vytáhl, tak jej zase dal nazpět do kapsy, neboť dobře poznal, že list nesvědčí jemu, ale doktoru Ráskovi.

Rosa, když viděla, že je Jaroslav na ulici, div že radostí nezavýskla.

„Nuže, teď se okáže, kdo zvítězil; zdaliž já, anebo Čermák. Haha! Čermák je blázen a vlezl dříve do pasti, než jsem si myslila!“

VI.

Nebohý Jaroslav! Neštěstí pro něho bylo, že posud neznal Emilii. Kdyby jí byl jen spatřil, byl by si sotva víc zpomněl na Rosu. Ale tak to bývá! Po ideálech se snažíme, mezi tím co se otíráme o holou skutečnost. Leckdys jsme ani snad neprobděli k po-

znání svého ideálu, a klamajíce sami sebe, myslíme, že skutečný ideál není ničím jiným, leč čím ta omrzelá skutečnost, o niž jsme svoje lepší stránky, svoje šlechetnější snahy rozbili. A Jaroslav vskutku chvílemi věřil, že Rosu miluje. Chvílemi zase Emilie nadvládala v jeho lásce. Ale jak mohu Emilii milovat? Vždyť by to bylo, jakoby se chlapec honil za stínem, jenž nemá nic podstatného. Často ani nevěděl, na čem jest, a dnes teprv si vynadal bláznů.

Když přišel Jaroslav domů od Rosy, hodil listem na stůl, zamyslil se na chvíli, pak si sedl ke stolu, založil ruce na stůl a položil na ně hlavu. Však ani nevěděl, je-li střízlivý anebo opilý. Zda-liž mne předce Rosa miluje? A je-li pak i mé lásky hodna? přemítal sám u sebe. A přemítal tak dlouho, a jeho logika ho vedla tak klikatě k úsudkům, že by byl rád býval, kdyby byl mohl usnout. V rozmrzelosti si zase zpomněl na list, jejž má odevzdat doktoru Ráskovi. Vzpřímil hlavu, vzal list do ruky, jak byl zapečetěný, a díval se naň. Zoubkované kraje — ty mu nechtěly z hlavy. Díval se blíže na list — obálka nebyla příliš silná; přitiskl ji k listu, a mohl jednotlivá slova čísti. Tiskl obálku, jak jen mohl, slova byla značnější, a on četl z jednotlivých řádků následující urvaná ze smyslu slova: „Nemohu odolat touze — budem spojeni — v obejmutí lásky — naše láska věčná — tento mladý člověk —“

Dále nemohl Jaroslav číst; dílem tomu velikost papíru nedovolovala, dílem ani nechtěl. Hodil listem zase na stůl, a nedůvěra v něm rostla, až se toho sám zhrozil.

„Jak? ty bys chtěl otevřít list, jenž nesvědčí tobě? To by byl klukovský kousek, jakého neznám. Ale což? Neujišťovala tě Rosa svou láskou? A co zde píše Ráskovi? budem spojeni — A to platí jemu? A mně také platí její láska? Ale odstup, satanáši!“

A vzal list, a zamkl ho do stolku, a pevně si umínil, že dříve stolek neotevře, až bude mít list odnésti k Ráskovi.

Zase si sedl, ale zas mu nedůvěra a žárlivost vrtaly mozkem, jako dříve.

V tom vešla paní Naninka do jeho pokoje. Jaroslav se ohlídl, a spatřil na jejích ústech onen úsměv, s jakým přicházela, když měla něco za lubem.

„Pane Jaroslave, co mi dáte, když vám něco povím?“ ptala se paní Naninka.

„Stojí to za to?“

„I to víte, že já nikdy nic nepovídám, co za to nestojí,“ chválila se paní Naninka.

„Nuže? Jak jste pořídila na Malé Straně?“

„I to víte, že lépe, než vy. Slečinka se vám poroučí, a pozdravuje všecky svaté černooké; jste-li také mezi nimi, patří pozdravení i vám.“

„Nesete od ní list?“

„Nesu.“

Pan Jaroslav nastrkoval ruku, aby mu jej paní Naninka dala.

„Budete poslouchat?“ tázala se žertem.

„Budu,“ odpověděl jí taktéž Jaroslav.

„Nuže, zde jest.“

Jaroslav po něm sáhl, jako lačný po pokrmu. Podíval se na přípis, a stálo tam: Jaroslavu Čermákovi. Ženská ruka se nedala z přípisu upřít.

Jaroslav s jakýmsi zalíbením se díval na ta slova; rozlomil pečeť, vyndal z něho růžový lístek a na něm stálo: „Já Vás miluji. Emilie.“ Jaroslavu počalo srdce silněji tlouci, nežli dříve. Avšak oučinek slov těchto nebyl takový, jakýby slušelo očekávat. „Že mne miluje?“ počal přemítat. „Ovšem, v těch slovech se zahrnuje všecko, co mi mohla psát. Ale totéž mi psala dnes Rosa. Tedy dvě? A kterou miluji já? Emilii? Neznám ji. Snad Rosu? Tu znám až příliš.“

Pak se obrátil k paní Nanince, a pravil nahlas:

„Zatím vám děkuji.“

„Vyřídila jsem dobře?“

„Velmi dobře. Ale odpusťte, jsem dnes roztržit a mrzut, a nemohu vás dokonale pochválit.“

„I to věřím, že jste roztržit,“ pravila paní Naninka, a sobě šeptala: „Vždyť jsme také byli mladí.“

Paní Naninka opustila pokoj.

Jaroslav si vjel rukou do vlasů a loktem se podepřel o stůl.

„Které mám věřit?“ mluvil zase sám k sobě. „Rosa mne ujišťovala, že mne miluje, Emilie také. Rosa mi to psala —“

V tom mu zase přišla na mysl slova, jež mu dovolila čísti tenkost obálky z listu Rosina.

„Jak? Nemohu odolat touze — budem spojeni — tím se vypovídá láska? Ne — Rosa klame — buďto mne, anebo doktora Ráska; jeden z nás je blázen,

a já snad hraju jeho roli. Myslím, že jsem milován — avšak — ne! Za nos se dát vodit? Já se jmenuji Jaroslav Čermák!“

Nedalo mu to. Jaroslav vytáhl klíček od stolku, odemkl jej a vyndal z něho list Rosin. Zase přitiskl obálku k listu — ale slova byla tatáž: nemohu odolat touze — budem spojeni atd.

„Nemůžeš odolat touze? Haha! Já také nemohu odolat touze!“ a již chtěl list rozpečetit. Náhle se pak v práci zastavil.

„Rozpečetit — o to je hej! Ale jak zase zapečetit?“

Tu se zarazil a pln mrzutosti hodil list zase do stolku. Ale z hlavy mu to nechtělo ven. Myslil a myslil zas — ale což platno zde myslit? Sám sobě se zdál jako hoch, jenž se rozběhl, aby přeskočil širokou strouhu; již jen skočit — ale v tom se mu zdá být strouha široká a on se hezky tiše vrací. Při takových myšlénkách mu vjely ruce do kapsy. Něco nahmatal, o čem nevěděl, že to má u sebe. Vytáhl to, a bylo to pečetidlo mladého Jiskry.

„Hrome!“ mluvil skoro nahlas, „to jsem zase dnes vyvedl nevědomky krádež; musím to zase Jiskrovi dodat.“

Podíval se na pečetidlo, a na něm byly „R. J.“ Vzal do ruky list Rosin, a ten byl zapečetěn písmeny: „R. J.“ Porovnával pečetidlo s pečetí — jedno druhému bylo podobno, jako oko oku.

„Robert Jiskra, a Rosa Jiskrova — nu ovšem; začáteční písmena jsou tatáž. Výborně! Roso, tebe prohlednu, jako sklo.“

A již se déle nerozmýšlel a rozlomil pečeť v půli — ovšem velmi pozorně. Rozevřel obálku, a vyndal z ní list. Slova byla na krásném, po krajích vykrojeném papíře. Rozbalil i ten, a ruce se mu třásly, a krev se mu valila k srdci, až se zachvěl. Na listě nebylo nápisu. Jaroslav četl následující slova:

„Již třetí noc, a já jsem nezamhouřila oka. Myšlénky tak těžké bouří v mysli mé — staví se mi před oči budoucnost — Jene, jaká to budoucnost bez Tebe! Nemohu déle — právě odbila třetí hodina s půlnoci, hlava mne horečně pálí, musím vstát, musím psát, musím! Celý svět leží přede mnou pustý — Jene, myslím jen na Tebe, a nyní musím psát, abych si odlehčila. Mluvit bych tak k Tobě nemohla; když jsem Tě posledně potkala, ó, co jsem Ti chtěla pověděti! Srdce toho bylo plno, ale jazyk se mi stavěl v cestu, ve mně to jen bouřilo — a já jsem nemohla pronést ani slova. A předc jsem toho tolik chtěla povědět. Teprv když jsem přišla domu a se zpamatovala, našla jsem nitku ku svým myšlénkám. Jene! jsi muž neodvislý, svobodný; rozhodni se mužně, a dokaž světu, že jsi mužné myšlénky schopen. Pravíš, že bychom nebyli spolu šťastni? Kdo to říká? Či snad mne neznáš? Jene! víš, že mne z lidí žádný nezná tak, jako Ty, že k vůli Tobě nosím před světem jinou tvář — a my že bychom nebyli šťastni? Či myslíš, že bych se nesnesla s Tvou matkou? Jak? Já miluji Tebe, a matku Tvou pro Tebe — nuže, dokážeme světu, co je blažená rodina. Matku Tvou chci na rukou nosit, jen se rozhodni. Nemohu dále. Celá se zimničně chvěji — Jene,

Tys mou jedinou myšlénkou. Ale staň se; chci Ti ještě povědět oustně, co mi leží na srdci. V sobotu o šesté s večera jdu do kostela na požehnání. Dostav se v tu hodinu do Bartolomějské ulice — znáš onen dům dobře, vždyťs mi tak rád a tak mnoho o něm vypravoval! Já tam přinesu celou sílu ducha, jaké jen žena jest schopna. Tam Ti povím ostatní. Jene! nemohu odolati touze po oné chvíli, v nížto věčně budem spojeni. Jene, která láska se pak naší vyrovná? V obejmutí lásky — avšak Tě nemusím napřed ubezpečovat. Vždyť bude naše láska věčná. Nemohu dále; jsem již tak slabá, že mi péro z ruky klesá. Ulehčila jsem si, doufám, že si nyní trochu pospím.

P. S. Tento mladý člověk, jenž Ti donesl list, mne trýzní svou láskou. Jene! ze zoufalosti jsem mnohého činu schopna! Tvoje Rosa."

Jaroslavu vypadlo psaní z ruky, a on zbledl jako stěna. Že by jej Rosa tak dovedla klamat, na to pomyslit, sotva byl schopen. Ponejprv ve svém živobytí nelitoval, že vyvedl klukovský kousek. Rty se mu chvěly, hlava ho pálila — i myslil, že se zblázní. Nyní teprv viděl pasť, do které se samovolně vloudil. Chtěl si nadat, chtěl nadat Rose, chtěl splísnit celý svět, ale slova mu nestačila. Chtěl se pomstit, chtěl Rosu snížit — ale tu se vzňala v něm stará jeho hrdost, a on soudil, že by Rosa nebyla jeho pomsty hodna. Ale nechat věci tak — Rosa se mu předc jen vysměje — ne, to mu nedalo! Podíval se do otevřeného stolku, spatřil tam list, jejž mu Rosa do-

poledne psala — výborně! Roso, já tě snížím, jako tys mne snížila. Mně vyznat lásku, a mít mne za posla své lásky — Roso, to ti splatím! Vzal list ze stolku, zdvihl onen ze země, zastrčil oba podle sebe do obálky, jež svědčila doktoru Ráskovi, a pozorně je pečetidlem mladého Jiskry zapečetil.

Druhého dne před osmou šel s listem k doktoru Ráskovi. Skoro mu svědomí vytýkalo, že nese v jedné obálce dva odporné si listy; a však myslil si, ať vypadne to jakkoli.

Vešel do domu, šel do druhého poschodí, a zaklepal na dvéře, na nichž stálo jmeno „doktor Rásek“.

„Dále!“ znělo uvnitř.

Jaroslav vešel a uklonil se.

„Má úcta.“

„Co račte, pane?“

„Tento list svědčí vám, pane doktore.“

„Ah, prosím, račte se posadit, pane.“

Jaroslav jakoby pobídnutí neslyšel, ihned se poroučel. „Má úcta!“ pravil.

„Služebník, pane.“

Jaroslav pozoroval, že chtěl pan doktor ještě něco mluvit; ale on byl již ze dveří ven.

Když se vrátil Jaroslav domů, neuplynulo ani čtvrt hodiny, a přišel k němu posel od slečny Rosy s listem v ruce, a pravil, že čeká na odpověď.

Jaroslav rozpečetil list, a četl:

„Dnes jsem opět probděla noc; myslili jsem na Vás, odevzdal-li jste list, jsem šťastná. Očekávám Vás dnes odpoledne. Rosa.“

Jaroslav vzal péro, a napsal ihned na druhou stránku Rosina listu:

„Já jsem spal velmi dobře. Vy jste šťastná. Já s Vámi nemám více co mluvit. Čermák."

Pak vzal i obálku, v nížto byl Rosin list, obrátil ji, dal do ní svou odpověď, zapečetil, a nenapsav ani adresu, podal poslovi list.

Nyní si Jaroslav z plných plic oddechl. Zase mu šla na mysl celá řada výstupů s Rosou — ale Čermák zalousknul prstem, a umínil si, že více na Rosu ani nebude myslit. Ale kdož může vždycky poroučet svým myšlénkám? Právě mu napadlo, že teď asi doktor Rásek přečetl Rosin list. Snad teď právě čte i druhý, přiložený k tomuto. V tom si zase zpomněl na šestou hodinu, o které vyzývala Rosa doktora Ráska, aby se v Bartolomějské ulici dostavil. „V Bartolomějské ulici? Vyhráno! Tam bydlí Ryzák — možná, že budu nepozorovaným svědkem ještě jednoho výstupu. Ryzák má okna na ulici, dobrá! o šesté ho navštívím."

A o šesté s večera šel k Ryzákovi. Tento drnkal na piano, a Jaroslav když vešel, tázal se ho žertem, skládá-li polku?

„Apropos!" začal Ryzák, „slyšel jsem, Čermáku, že jsi se dostal Rose do pasti? Je to pravda?"

„Ha, ha! do pasti? Já? Ovšem je to pravda: Kdo pak tě o tom zpravil?"

„Povídal mi to Jiskra sám."

„Těší mě velice. Do pasti a jak! Dnes s ní zde v ulici mám o šesté rendez-vous.“

„Jak? Zde v ulici o šesté? Jest již brzy šest.“

„Však ji zde také brzy uvidíš.“

„Jsem žádostiv.“

„Ale buď tak laskav, dodej Jiskrovi toto pečetidlo; vzal jsem mu je v zapomenutí se stolku. Já s Jiskrou více nemluvím.“

„Jak? Ty s Jiskrou více nemluvíš? Aj, to si musíš lépe předcházet svého budoucího švakra.“

„Bratříčku, z toho švakrovství nebude nic. Později někdy povím ti všecko. Rosa je to, cos mi o ní povídal, v nejširším slova smyslu.“

„Aha! poznal panáček!“

Jaroslav se postavil k otevřenému oknu, nahlídl z něho, rychle ale zase ustoupil zpět.

„Rosa již jde!“ pravil.

„V skutku,“ divil se Ryzák, a sám pozorně vykoukl z okna. „A máš s ní skutečně rendez-vous?“

„Obeslala si sem doktora Ráska; rád bych viděl, jak to oběma bude slušet.“

Obadva ucouvli za otevřenou do pokoje okenici, aby nepozorováni mohli uvidět Rosu, až půjde okolo. Rosa šla po protější straně ulice. Šla krokem rychlým, jakoby někam spěchala; naši dva číhači ale uhodli, že proto jde rychlým krokem, aby na ní nikdo nepoznal, že vlastně někoho čeká. Rosa šla právě okolo; měla tvář zastřenou závojem, ale Jaroslav velmi dobře uhodl z jejího kroku duševní nepokoj. Když Rosa přešla, vystrčili obadva hlavy z okna, a dívali se za

ní. Rosa se blížila již ke konci ulice, a krok její patrně ochaboval. Na rohu se Rosa zastavila, a jako by něco byla zapomněla, obrátila se, a šla zase rychlým krokem zpět.

Naši dva číhači opět se ukryli.

Za malou chvíli šla opět naproti jejich oknu, a když přešla, vykoukli opět obadva.

„Odbyla již šestá?“ tázal se Jaroslav.

„Před chvílí,“ odpověděl Ryzák.

„Doktor Rásek nechá na sebe čekat.“

„Aby se takhle nedostavil!“

„Byla by to švanda.“

Ulice se poněkud zatáčela, a Rosa zmizela jejich zraku.

„Snad již šla domů,“ pravil Ryzák.

„Pochybuji,“ odpověděl Jaroslav. „Vidíš, už se zase vrací, zahlídl jsem její šat“ — a oba zase ucouvli. Stoupli si zase za okenice, a zastřeli se záclonami, aby je nebylo vidět; jen oči jim vykoukaly.

„Ryzáku, Rosa zašla do naprotějšího domů,“ počal Jaroslav.

„Vidím ji; poněkud nepokojně se prochází v průjezdě.“

„Schovej se dobře, ať tě nevidí. Ah, teď vyhlíží z domu, dívá se, zdali někdo jde.“

„Ani človíčka nejde v celé ulici. Zde se ti kapitálně studuje — tak ticho je zde celý den —“

„Počkej, tamhle jde někdo, koho znám.“

„Snad doktor Rásek?“

„V takové livreji?“

„Ha, ha! toť nějaký lokaj. Ty ho znáš? Toť máš rozsáhlé známosti,“ smál se Ryzák.

„Ohlíží se po domech, zastři se dobře, ať nás není vidět, zdá se, že se dívá po číslech.“

„Aj, Rosa naň kývá.“

Člověk, o němž naši dva kollegové mluvili, šel do domu, v němž přecházela Rosa, a bylo vidět, že ji podává list.

Rosa byla patrně nepokojná. Něco k poslovi mluvila.

„Nevím!“ odpověděl tento nahlas, že to obadva slyšeli do okna.

Rosa zase na něco se ptala.

„Nechtěl,“ zněla opět nahlas odpověď.

Zdálo se, že Rosa poslovi něco podává.

„Nesmím!“ odpovídal zase tento a poroučel se.

Rosa odcházela. Onen člověk, když vyšel z domu, ještě se zastavil, a díval se za Rosou; podepřel si boky, a mluvil nahlas:

„Ať jsem já střízlivý anebo opilý — já jsem šereda člověk. Ale co po tom komu? To mi nikdo nevymaže. Jak to mám, tak to mám. Ale nesmím; neboť já jsem šereda člověk, ať jsem —“

Na ta slova se dal Ryzák do tak hlasitého smíchu, že to bylo slyšet až na ulici.

„Totě výborná charakteristika,“ chechtal se.

Mluvícího s sebou samým na ulici tento smích zarazil v další řeči. On se ohlídl po okně, z něhož přicházel smích, a Ryzák se ještě smál, div se za břicho nepopadal.

Monologista upřel na okno zrak, a chvíli se tam díval. Když nikoho ale nespatřil, obrátil se.

„Jak pak ne!“ pravil ještě k sobě, a odcházel.

Naši kollegové zase se vyložili z okna, a Ryzák měl na ústech šátek, aby dusil smích.

Rosu nebylo více vidět, a onen odcházel, rukama sem tam to a ono si rozkládaje.

„To je sloužící doktora Ráska,“ pravil Jaroslav.

„A šereda člověk,“ doložil, ještě se chechtaje Ryzák.

Obadva se ještě chvíli dívali na ulici. Pak se Jaroslav vzchopil, vzal klobouk, stiskl Ryzákovi ruku, a zvolal:

„Roso, teď já se budu smát!“

„Ale, prosím tě, vysvětli mi to všechno; já na to koukám, jako dítě na písmena,“ pravil Ryzák.

„Dovíš se všechno,“ odpověděl Jaroslav, a odešel.

VII.

Uplynul asi týden.

Jaroslav vystřízlivěl. Na Rosu si více nezpomněl, a zpomněl-li si, usmál se sám sobě. Věci mu byly nyní zcela jasné: uchýlení-se od samého sebe, za jaké svou známost s Rosou měl, zdálo se mu být přirozené, a on si proto ničeho nevyčítal. Že to nebyla láska, co k slečně Rose cítil, bylo mu nyní patrno. On věděl nyní dobře, že ho Rosa získala tím, že zbudila svou přetvářkou u něho pro sebe soucit; soucit tento ale

se ho vší silou zmocnil, a on, jsa nezkušený ještě v tomto ohledu, myslil, že to láska. Aspoň chvílemi neměl té síly do sebe, aby si řekl holou pravdu — že totiž Rosu nemiluje.

Nyní ale, jak pravíme, vystřízlivěl. Co řekla Rosa na jeho odpověď, o to se nestaral; nešelť více k Jiskrovům, a když jej mladý Jiskra k sobě zval, předstíral, že chce nyní se vším úspěchem studovat, a že když s někým pracuje pospolitě, je roztržit. A věru, on nyní pracoval se vší pilností. Předce ale mu zbylo tolik času, aby si zase zpomínal na Emilii, na tento obraz, jehožto předmět neznal, a jemuž poslední události hrozily, že setrou jeho barvitost. Toužil-li již dříve, když mu byla Rosa skoro ještě lhostejná, aby poznal Emilii, toužil nyní vší mocí. Dříve toužil po poznání Emilie více proto, aby poznal svým obrazům něco podstatného, něco reálního. Toho se mu dostalo poněkud tím, že mu Emilie psala, že ho miluje. Nyní toužil poznati Emilii proto, aby znal tu, která ho miluje, aby věděl, zdaliž i on ji milovati může. Neboť že by mohlo být ujištění Emiliino o její lásce k němu klamné, na to, ač jej nedávno zkušenost divně poučila, ani nemohl myslit. Často bral do ruky její lístek. Já vás miluji — tato slova se zdála tak neklamně k němu mluvit, že myslil, že má srdce Emiliino v ruce, z něhož tato nelíčená slova čte.

Již leckdys opět na to myslil, jak by si zjednal přístupu do Emiliina domu. Umínil si kolikrát, že se tam opět poptá po panu Zahrádkovi, aneb, jak mu to tenkrát napadlo, po panu Ryzákovi, že snad

Emilie mu přijde otevřít, a on, byť ji jen i spatřil že se spokojí; ale v tom si zase zpomněl, jak se mu tenkrát třásla ruka, a jak mu tlouklo srdce, že ani nemohl promluvit, a při pouhém tomto pomyšlení se mu zase třásla ruka, a srdce mu tlouklo tak, že byl rád, že sedí doma na židlici. Leckdys si zase myslil, že toho nechá až po zkoušce; pak že má nárok na nějaké místo, a že může tudíž vstoupit směle do domu. Ale ten měsíc času, který mu ještě ke zkoušce vybýval, zdál se mu tak dlouhý, že si myslil, že ani není s to, aby ten čas přečkal, neseznámiv se s Emilií.

Paní Naninka se velmi tomu divila, že se Jaroslav od nějakého času po Emilii neptá. Často mu sice o ní začala vypravovat a Jaroslav poslouchal; vypravovala dále — a Jaroslav podepřev se zády o lenoch židlice a očima se dívaje do stropu, poslouchal dále; při tom sebou ale ani nehnul, a když paní Naninka dokončila, neřekl ani á ani bé, zasedl zase ke knize, a jakoby se nebylo nic událo, studoval dále. Paní Naninka se tomu poprvé nedivila; je zamyšlený, myslila si. Ale když se totéž stále opakovalo, každý skoro den a po celý týden, bylo jí té zamyšlenosti předce trochu mnoho.

„Vy jste ale nějak zamyšlen, pane Jaroslave," pravila konečně, když posledně svoje vypravování ukončila.

Pan Jaroslav ale ani na to jí neodpověděl, sklonil hlavu ke knize, jako kdy jindy, a studoval, jako kdy jindy.

Paní Naninka hádala ledacos. „Snad se na mne mrzí," myslila si, „že to nejde s Emilií k žádnému konci; dost možná! Však se mu ale již brzy o to postarám, aby měl do domu přístup. Vždyť by se mi i Emilie utrápila."

A co paní Naninka zamýšlela, chtěla vyvést ještě dnes. Ano ihned se ustrojila a šla na Malou Stranu.

Když přišla k Emilii, hned začala: „Již se musíme, slečinko, starat, aby se pan Jaroslav s vámi seznámil. Ten nebohý se mi ještě usouží; mimo to má již brzy po zkouškách, a tudíž brzkou vyhlídku na pěknou budoucnost."

„Ale jak?" pravila Emilie celá v úzkostech, jako by se bála, že vstoupením pana Čermáka do domu přestane být dcerou svému otci.

„Nic naplat, slečinko; panu Jaroslavovi se musí zjednat přístup do domu, a to brzy; jak — o to se musíte sama postarat."

Emilie se skoro lekla slov paní Naninky, jimiž tato tolik starostí na její bedra se zdála skládat. Na hodnou chvíli se zamlčela, a bylo patrno, že o něčem přemýšlí. Najednou, jako by se byla zachytila nějaké myšlénky, trhla sebou, chopila paní Naninku za ruku a pravila: „Mám to. Nezdá se mi to být sice nejlepší prostředek, získati někomu přístupu do domu; ale pan Čermák mi to odpustí."

Na to sňala s ruky zlatou sponku, dala jí paní Nanince do ruky, a pravila: „Vidíš, Naninko, tuto zlatou sponku mám po své nebožce matince, a je mi tak drahá, že bych ji nedala za žádnou cenu z ruky.

Podívej se na podobiznu matčinu, že je matka s touto sponkou na ruce vymalována. Otec můj se mi každý den na tuto sponku dívá, a líbá ji co drahý pozůstavek. Tuto sponku vezmi k sobě, zejtra o desáté čekej na mne v Celetné ulici u vrat, jimiž se vchází do Týnského chrámu Páně, a pak se dovíš ostatní. Nyní se na nic víc netaž a prozatím jdi; neboť chci ihned ve skutek uvést, co zamýšlím.“

Paní Naninka celá udivena vzala sponku do ruky; vídalať ji sama na ruce nebožky Emiliiny matky. Políbila slečince ruku a odešla.

Emilie za chvíli na to přiběhla celá vyděšena do pokoje k tetce. Otec její byl právě přítomen. Něco s nepokojem hledala, převracela jednu věc za druhou, a při tom bylo slyšet tlukot jejího srdce.

Slečna se udiveně za ní ohlížela, a pan M... se ptal: „Co pak se ti stalo, Emilie? Hledáš něco?“

„Ach, drahý otče!“ přiblížila se tato k němu. „Já jsem ztratila sponku po nebožce matince.“

Při tom se Emilie tak začervenala, jako by ji krví polil; bylať to první lež v jejím živobytí.

Ty můj Bože! Seč všecko láska není!

Pan M... se patrně toho zhrozil.

„Ale, Emilko,“ pravila slečna tetka, „vždyť se mi zdá, že jsem ti ještě před chvilkou viděla sponku na ruce.“

„Mýlíš se, tetinko, já jsem ji bezpochyby ztratila dnes na cestě z Celetné ulice, kdež jsem byla na návštěvě u své přítelkyně.“

Hledali všickni, Emilie hledala s nimi, převraceli všecko zrub na rub — ale hledali nadarmo; sponky zde nebylo.

„Z Celetné ulice jsi šla?“ ptal se pan M...

„Z Celetné ulice, otče,“ pravila Emilie v rozpacích; neboť dobře věděla, jak ta přetvářka jí sluší.

„Nenechala jsi ji snad u své přítelkyně?“ tázal se zase pan M...

„Zajisté ne, otče; neboť se pamatuji, že jsem ji ještě měla na ruce, když jsem tam vycházela z domu.“

„Ta věc se musí oznámit,“ pravil pan M... „Snad jest ještě tolik poctivosti na světě, aby ji navrátil, kdo ji našel.“

A vzal ihned klobouk a odešel.

Druhého dne po desáté přišla paní Naninka k Jaroslavovi do pokoje a pravila: „Pane Jaroslave, půjdete na Malou Stranu do Ostruhové ulice.“

„Nepůjdu!“ zněla odpověď.

„Však vy půjdete,“ usmívala se paní Naninka.

„Však nepůjdu!“ odmlouval opravdově Jaroslav.

„Když ale musíte; slečinka sama pro vás zkázala.“

Jaroslav vyvalil oči.

„Jen se nedivte, pane Jaroslave. Tu máte a čtěte.“

Paní Naninka vytáhla zlatou sponku, a dávala jí Jaroslavovi; tento táhl ruku zpět, neboť nevěděl, co s tím. Potom vytáhla číslo jistých novin, ukázala mu jistou rubriku a Jaroslav četl, že na cestě tam a tam se ztratila zlatá sponka, která se tam a tam navrátit má. Kdo ji odevzdá, že dostane tolik a tolik odměny.

„Nu, a co s tím?“ ptal se Jaroslav.

„I ty můj Božínku! Jak se ještě můžete ptát? Tu máte sponku, doneste ji kam náleží, a máte zjednaný přístup k Emilii.“

Jaroslav se zdráhal. Pravil, že se to proň nesluší, aby se podobným spůsobem dostal do domu; kdyby tam přišel častěji, že by se mohlo zdát, že tam chodí proto, aby jim poskytl příležitosti, by mu mohli dát svou vděčnost na jevo — zkrátka, kdyby tam přišel, že by se mu vždycky jen zdálo, že v něm vítají ztracený bracelet.

„Jen nebuďte blázínek, pane Jaroslave!“ dodávala mu smělosti paní Naninka. „To všecko je od slečinky navlíknuto, a vám se nejedná především o nic jiného, leč o přístup do domu. Jak dlouho chcete ještě naň čekat, když se této příležitosti neuchopíte?“

Jaroslav se dal do smíchu.

„To slečinka sama navlíkla?“ pravil.

„Ty můj Božínku, kdož jiný? To víte, láska je vymýšlivá; a kdo ví, co vám ještě za čas vaší lásky nenapadne!“

„Ha, ha! snad mi napadne, ztratit na podobný způsob botu,“ smál se Jaroslav a již se vypravoval na cestu.

„No již jdu,“ pravil, když si dával klobouk na hlavu.

„A pravou nohou napřed!“ napomínala paní Naninka.

Jaroslav vykročil pravou nohou napřed.

Šel-li Jaroslav poprvé do Ostruhové ulice s tlukoucím srdcem, musel se dnes smát sám sobě. Zdálo se mu nejinak, než jako by hrál komedii.

Jaroslav stál v prvním poschodí u dveří, na nichž bylo napsáno jmeno M... Po nedlouhém otálení zazvonil a již slyšel lehké kročeje, kterak se blíží ke dveřím. Bylo mu trochu do smíchu, trochu mu ale také, a to dost hlasitě, tlouklo srdce; jen ruka se mu netřásla, jako poprvé, a doufal, že aspoň bude moci promluvit.

Zarachotil klíč, bylo slyšet, kterak se otočil, dvéře se otevřely, a v nich stála, jako poprvé, slečna tetka.

Jaroslav vytáhl zaobalený bracelet a pravil: „Tuším, že se nemýlím.“

„Prosím, pane, račte dál!“ uklonila se slečna.

„Račte odpustit, já dále nemohu; neboť by se to zdálo, jakobych si šel pro odměnu,“ pravil Jaroslav a podával slečně sponku. Slečna ji nechtěla přijmout.

„Nesmím ji přijmout, pane. Pan M... přikázal, abych k němu přivedla toho, kdo ji přinese. Pročež prosím, pane, račte vejít.“

Zatím vešel do síně i pan M... a, jak se zdálo, nepozorován, díval se na Jaroslava.

„Pod jedinou výminkou vejdu, slečno,“ pravil Jaroslav. „Když mi totiž přislíbíte, že se o odměně žádná zmínka nestane.“

„Prosím, pane,“ ujal se slova pan M... přistoupiv ke dveřím a pojav Jaroslava za ruku. „Když si toho žádáte, ani slovem se o tom nezmíníme. Jen

to mi dovolte, bych vám ve jmenu dcery poděkoval. Nyní ale prosím, pojďte dál."

Jaroslav šel jako neznámý.

„Zde ten pán, Emilie, přináší ti sponku," uváděl pan M... Jaroslava.

Emilie se uklonila a nevěděla, zdali jí tvář hoří nebo stydne.

Nejinak bylo Jaroslavovi. Emiliina vnada jej skoro oslepila; způsob ale, jakým jí odevzdával sponku, byl mu tak směšný, že se divil sám sobě, že úsměvem svým způsob obyčejné zdvořilosti nepřekročil.

Oba si pohledli do očí — — —

Pan M... vedl Jaroslava především do své zbrojnice. Jaroslav věděl již z úst paní Naninky, jakým přítelem je honby a zbraní pan M...

Pan M... mu zde ukazoval jednu zbraň po druhé; ten mu ji vychvaloval, a pan M... se divil, kde vzal Jaroslav tolik sběhlosti v poznání zbraně a zval ho na nastávající podzimek na honby. Jaroslav přislíbil.

Když uslyšela slečna Marie, že ten pán se jmenuje Čermák, zahrozila Emilii:

„Ty, ty, tajemnůstkářko!"

Emilie obejala tetku a pravila celá blažena:

„Již s ničím se před tebou nebudu tajit, tetinko."

„I to vím, zvláště teď ne."

Jaroslav navštěvoval často dům pana M..., neboť si to vždycky pan M... u něho vyžádal, aby jej zas brzy navštívil, a pan Zahrádka přicházel často, že zve pan M... Jaroslava k čaji.

A Jaroslav se stal panu M... velmi oblíbeným, tak že si tento i sám leckdys v noci, když nemohl usnout, na ledacos myslil. —

Dva měsíce později psal Jaroslav Ryzákovi na venek následující list:

„Prázdniny se končí, a tuším, že již brzy přijedeš do Prahy. Já jsem právě odbyl zkoušky, a tudíž i také svoje poslední prázdniny. Ale byly tyto prázdniny pro mne blaženější, nežli kterékoliv jiné. Nyní čekám na místo. Zejtra požádám pana M... o ruku Emiliinu. Jsem blažen! — Tuším, že mi pan M... ruky své dcery neodepře. Tvůj Jaroslav. — P. S. Nyní vím teprva, co je pravá láska. Přemýšlím o tom stále, ale nemohu k jinému konci přijít, leč že jsem blažen. Až budeš mít ujištěnou svou brunetku, shledáš totéž."

Asi čtrnáct dní na to šel jednoho odpoledne Mosteckou ulicí ke kamennému mostu mimo jiné též pán po levé straně dámy; po druhé straně ulice naproti nim kráčeli dva mladí páni a s nimi šla též dáma. Bylo patrno, kterak pozorně všichni tři na onen párek upírají zraky. Když se potkali, pozdravili se vespolek; onino dva šli svou cestou dále, tito tři ale se zastavili a ohlíželi se za nimi.

„Prosím vás, pane Ryzáku," pravila dáma, jež se vedla s těmito dvěma, „kdo jest ta, jež se vede s Čermákem?"

„Jest to jeho nevěsta, slečno," odpověděl Ryzák.

„Divokrásné děvče!" divil se Jiskra.

„A jak jim to sluší!“ pravil zase Ryzák. „Jakoby byli pro sebe stvořeni.“

Obrátili se zase, a šli dále k Mikulášskému plácku.

„Ale řekni mi, Jiskro,“ začal zase Ryzák, „proč Čermák přestal k tobě chodit?“

„Prosím tě, s ním není nic; jest příliš chladný člověk,“ odpověděl Jiskra.

Dáma, jež šla s nimi, při těchto slovech kousala se do pysků. Něco se jí zdálo šeptat, že v tom asi jiná příčina. Dáma ta byla — Rosa.

Nákladem knihtiskárny

DRA. ED. GRÉGRA V PRAZE

Tůnní ulice č. 6-II. n.

vyšly a dostati lze následující spisy básnické:

Anthologie z české lyriky, uspořádal dr. J. Goll. zl. 1·20, váz. 2 zl.
Čech Svatopluk, Nová sbírka veršovaných prací. II. vyd. zl. 1·40, váz. zl. 2 20.
Goll J., Básně. 50 kr., váz. zl. 1·10.
Geisslova Irma, Immortelly. 50 kr., váz. zl. 1·30.
Goszczyński, Zámek Kaňovský. 60 kr., váz. 1 zl.
Hálek V., Spisy básnické. Díl I. 2. vydání. Ballady a romance. — Pohádky z naší vesnice. — Večerní písně. — V přírodě. zl. 1·80, váz. zl. 2·60.
— Díl II.: Alfred. — Krásná Lejla. — Mejrima a Husejn. Goar. — Černý prapor. — Dědicové Bílé Hory. — Děvče z Tater. — Poznámky. zl. 2, váz. zl. 2·80.
— Díl III.: Carevič Aleksej. — Záviš z Falkenštejna. — Král Rudolf. zl. 1·80, váz. zl. 2·60.
— Díl IV.: Král Vukašín. — Sergius Catilina. — Amnon a Tamar. zl. 1·80, váz. zl. 2·60.
Heyduk A., Dědův odkaz. Básně. 2. vydání. (Rozebráno.)
— Lesní kvítí. 60 kr., váz. zl. 1·20.
Kamaryt F. V., Sebrané básně. 1 zl., váz. zl. 1·40.
Kolár J. J., Básně. 60 kr., váz 1·40.
Krajník M., Básně. 2. vyd. 80 kr., váz. zl. 1·60.
Krásnohorská El., Z máje žití. 2. vyd. zl. 1·20, váz. 2 zl.
— K slovanskému jihu. Cena 1 zl. 50 kr., váz. 2 zl. 40 kr.
Martinec Jar., Básně. 40 kr., váz. 90 kr.
Mayer Rud., Básně vyd. J. Durdík. 60 kr., váz. zl. 1·45.
Mokrý Otakar, Jihočeské melodie. 40 kr., váz. 1 zl. 20 kr.
Neruda Jan, Knihy veršů. 2. vyd. zl. 1·40, vel. vyd. zl. 1·60, váz. zl. 2·40.
— Kosmické písně. 3. vyd. 56 kr., váz. zl. 1·36.
Poesie světová. Sbírka básnických spisů jinojazyčných. Sv. I. Byron, Kain. 65 kr., váz. zl. 1·50.

Sv. II. Petöfi Al., Básně. 1 zl., váz. zl. 1·85.
Sv. III. Lermontov M., Básně. I. 65 kr., váz. zl. 1·50.
Sv. IV. Longfellow H. V., Píseň o Hiavatě. zl. 1·40, váz. zl. 2·25.
Sv. V. Kapper S., Dr., Zpěvy lidu srbského. I. 80 kr., váz. zl. 1·65.
Sv. VI. Kalidasa, Šakuntala. zl. 1·40, váz. zl. 2·25.
Sv. VII. Heine, Kniha písní. zl. 1·90, váz. zl. 2·75.
Sv. VIII. Junácké písně národa bulharského. 1 zl., váz. zl. 1·85.
Sv. IX. Hugo V., Básně. 80 kr., váz. zl. 1·65.
Sv. X. Lermontov M., Básně. II. 65 kr., váz. zl. 1·50.
Sv. XI. Kapper S., Dr., Zpěvy lidu srbského. II. 1 zl., váz. zl. 1·85.
Sv. XII. Béranger. Přel. Dr. Krajník. zl. 1·60, váz. zl. 2·45.
Sv. XIII. Junácké a milostné písně bulharské. Přel. J. Holeček. zl. 1·30, váz. zl. 2·15.
Sv. XIV. Słowacki Jul., Básně. Přeložil O. Mokrý. 80 kr., váz. zl. 1·65.
Sv. XV. Někrasov Nikol., Básně I. Přeložil H. Mejsnar. 1 zl. váz. zl. 1·85.
Sv. XVI. Leopardi Giac., Básně. Přel. Jar. Vrchlický. 80 kr., váz. zl. 1·65.
Sv. XVII. Longfellow, Evangelina. Přeložil P. Sobotka 40 kr., váz. zl. 1·25.
Sv. XVIII. Poesie francouzská nové doby. Přel. J. Vrchlický. zl. 1·90, váz. zl. 2·75.
Sv. XIX. Goethe, Ballady. Přel. Lad. Quis. 65 kr., váz. zl. 1·50.
Sv. XX. Słowacki Jul., Básně. Část II. Přel. Ot. Mokrý. zl. 1 —, váz. zl. 1·85.
Sv. XXI. Básně Bohdana Zaleského, přel. Rud. Pokorný. zl. 1·20, váz. zl. 2·05.
Sv. XXII. Mickiewicz Adam, Pan Tadeáš. přel. Eliška Krásnohorská. zl. 2·— váz. 2·80.

Sládek J. V., Básně. kart. zl. 1·20, váz. zl. 2·20.
Stašek Antal, Václav. Báseň. 80 kr., váz. zl. 1·40.
— Básně II. (Varoň. — Bořek.) 60 kr., váz. zl. 1·20.
Štulc V., Perly nebeské. Básně. 80 kr., váz. zl. 1·20.
Tůma, Básně. 80 kr., váz. zl. 1·40.